August Strindberg.

Digitized by the Internet Archive
in 2014

https://archive.org/details/samladeskrifter37stri

Swed
S.9183

SAMLADE SKRIFTER

AV

AUGUST STRINDBERG

TRETTIOSJUNDE DELEN

FAGERVIK OCH SKAMSUND

SAMT

ORDALEK OCH SMÅKONST

173326
25/8/22

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

FAGERVIK OCH SKAMSUND

SAMT

ORDALEK OCH SMÅKONST

AV

AUGUST STRINDBERG

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Copyright. Albert Bonnier 1920.

STOCKHOLM
ALB BONNIERS BOKTRYCKERI 1920

FAGERVIK OCH SKAMSUND

Inledning.

När man skall segla in från havet med bidevind, har man land på båda sidor; och ligger man för babords halsar, ser man endast en lång ful lågländ ö med röda trästugor i back-knallar. Det ligger något särskilt småaktigt styggt över det landet, utan att det förmår lyfta sig till det rysliga. Bergen sakna varje djärvhet i linjen, som kunde höja dem till rang av klippor; det är bara bergknallar, slitna av klackjärn och trätofflor, här och där vita, glaserade av en liten skogseld. De små bestånden av gran och tall äro så tjuvhuggna, angnagda, att de kvarlämnade träden endast tyckas stå där för syns skull, skyddade av lotsverket för att tjäna som landmärken. Tråkigt, utpinat, utätet, vardagligt sträcker sig Skamsund utmed inseglingen. Svart, tillstängt, som ett gammaldags igenlagt bränneri ligger Karantänshuset i stranden; fiskarbodarne taga vid; vid stora bryggan synes handelsboden, längre upp bönehuset, grått, rätlinjigt, strävt; och så en flock stugor anpassade till villor med deras glasverandor. Över utkiksberget ligger ett garnityr med röda svinstior, och när utfodringen sker, skriker det som om berget låg i barnsnöd.

I en dalsänka, där litet matjord samlat sig, vilar på stenfot ett ljusgrönt större hus, med vita fönsterkarmar och blommiga gardiner; det är det enda leende, som denna ö tillåter sig. Där bor den gode lotsåldermannen, som skaffar vägvisare och sköter en liten ledfyr.

Segelstället har under tiden, brassat bidevind, skymt för den andra sidan av segelrännan, och nu när man vänder genom vind och lägger sig för styrbords halsar, visar sig den andra stranden som en syn, en sommardröm. Ljusa låga alsträder med vassvikar, små vita, blå, rosenröda sockerståndsvillor med fruktträd och blomsterrabatter, bryggor och badhus, båtar med segel och vimplar; hundraåriga ekar resa sina gröna kupoler över blomstermattor, en liten åkerlapp med vajande råg, en bergbacke med björkar, en slingrande väg under hasselbuskar. Mitt i byn reser sig värdshuset med kastellet, musikpaviljongen med lyran på taket, den rosenröda kägelbanan, den lätta sommarteatern. Här ser allt ut vara ordnat till den tre månaders långa fest, som heter sommaren.

Fagervik heter ön, och fager är den, men den skulle icke vara så fager om ej Skamsundslandet låge mitt emot som en vågbrytare, den där skyddade för havets brottsjöar och tog emot de råa nordostvindarne.

Mitt i lustgården reser sig dock en stram vit byggnad i två våningar med kronflagg hissad på stången i trädgården: det är tullkammaren, och postkontoret med telegrafen.

Nekas kan ej att Fagervikarne syntes födda med ett blidare öde än Skamsundarne; de voro också

ljusare i sinnet, älskade ett glas och en sång, muntra historier och samkväm.

På Skamsund däremot bodde folk av en mörkare art med hårdare öden. Myndigheterna där på ön, karantänmästarn och lotsåldermannen, voro härsklystna, hatfulla, hämndgiriga, två tyranner, som ansett sig ha förfelat högre kallelser, och ehuru deras storheter voro ojämförliga, då den ena sorterade under sjöministern, den andra under civilministern, höllo de sig båda som högsta myndighet på Skamsund, där innevånarne också voro delade i två partier, som fejdade, bojkottade, spionerade, rapporterade. Tidtals blev dock spänningen så stark, att striden upphörde av sig själv; man gick och fruktade varandra så att ingen vågade lyfta tass; haten höllo varandra i jämvikt, så att ett dovt lugn rådde till nästa utbrott.

Men Skamsund ägde sin yttersida mot havet. Där hade människor sökt sina bostäder för att gömma sig, dölja sina sår, avvakta att tid lades emellan ett felsteg och att glömskan jordade ner ledsamheter. Dessa människor kände varandras hemligheter, men erfarenheten hade lärt dem, att så länge de höllo varandra i aktning, blevo de själva respekterade.

Yttersidan var stenig och söndersliten med en hel flottilj av kobbar och skär utanför; den liknade ett övervattensrev där alla dessa människor strandat. De voro tysta och otillgängliga, nyktra, ärliga, och besökte alla bönhuset. Aldrig deltogo de i partistriderna, de sade sig icke veta något om den saken; det enda som förmådde dem till agitera var spritfrågan, och särskilt att få bort utskänkningen på Fagervik. Men som det röstades efter fyrk på kommunalen, så var det en mycket svår sak.

De bodde mot solens uppgång och öppna havet, och om morgnarne låg deras by som i ett ljushav. Då kommo de hem från grynnfisket och sågo stugor och täppor i påljus, som lyste upp varje vrå, varje skreva, och då blev livet dem lättare; men mot aftonen lågo de i skuggan av åsen, som skilde dem från själva Skamsund, och då kastades långa skuggor in i deras liv, och den östra himmelen låg ju alltid blygrå som fult väder även vid den klaraste solnedgång i väster. Denna ås utgjorde skiljomuren mellan dem och samhället. Ingen beträdde den i onödan, ty däruppifrån såg man över till Fagervik, och man kunde även med landvind höra sång, musik. Barnen voro förbjudna att gå upp på åsen mellan 1:sta juni och 1:sta september eller under badsäsongen, och de skickades aldrig till handelsboden. Bönhuset låg visserligen på den farliga gränsen, men inbäddat i en grandunge och så att endast takåsen syntes.

En mil rätt ut till havs syntes fyren, vitglänsande om dagen när solen sken, om natten osynlig, men utsändande i mörkret sin ljusstråle, tre mil runt omkring och mera. Norr om fyren förlades höstetid det röda fyrskeppet, rött som en eldsvåda när solen lyste på't.

Sådan var nejden, där många sällsamma människoöden fullbordades, vilka vi nu skola förtälja efter egna erfarenheter och andras uppgifter.

En barnsaga.

På baksidan av Skamsund bodde bland andra förolyckade avskedade lotsen Öman. Han hade tjänat till sitt trettisjunde år, då han en klar natt satte bort en finsk skonare. Hur det gick till kunde han icke förklara, ty han hade haft redig pejling på ledfyren, visste var grundet låg, hade god styrsel på skutan... det förblev outrett! Inför krigsrätten svor han att han icke smakat starkt det dygnet, men alldenstund han eljes brukade dricka, antogs det att han varit drucken, och därför blev han ifrån tjänsten samt dömd att ersätta skuta och last med femtitusen kronor.

Det var oförsiktigt av rätten att i domen införa talet om starka drycker, då mannen bevisligen varit nykter den dagen olyckan skedde, ty därigenom fick Öman ett övertag, enär man varit formellt orättvis mot honom.

Om dagen när han kom ut från Rätten på Skeppsholmen med frånsprättade galoner och mössplåt i fickan tyckte han att staden ändrat utseende. Sjökrigsskolan låg visserligen kvar på sin plats, men den såg liten och främmande ut. Förut hade den imponerat på honom, föreställt det oupphinneliga, det högsta i hans lilla värld, där han stod längst ner,

vördande, blint beundrande, böjande sig för makten och det högre vetandet. Nu när han var utlöst ur den kretsen, föll respekten med ens bort. De hade numera ingenting att säga över honom, måttet saknades och han var icke längre under dem; han befann sig utanför, kunde icke jämföra sig med dem, kände att han var fri och att olyckan förstorat honom.

Så kom han ut till Skamsund igen. Det var en eftermiddag, när ångbåten lade till vid bryggan. Lotsar stodo där och hängde, några verkligen i avsikt att visa kamraten sitt deltagande, andra bara för att få se hur han såg ut. Ett tungt allvar rådde där i grupperna på stranden, ty var och en kände att samma olycka kunde drabba den bäste och när som hälst, ty knappast ett skeppsbrott därute hade kunnat förklaras riktigt.

Innan landgången kom ut, stod Öman och plockade trådsändar från rockärmens slag där galonerna suttit. Han hade hela vägen läst över vad han skulle säga, och han hade räknat ut hur han skulle se dem i ögonen, ty han kunde se folk i ögonen, då han hade rent samvete.

Han lyftade handsäcken från bänken, och stack i detsamma biljetten i munnen för att ha händerna lediga; gjorde sig bred i bringan när han gick över landgången, hälsade mästerlotsen, men glömde därigenom biljetten, så att styrmannen själv med ett lustigt ord måste taga den från hans läppar. Detta åstadkom en rubbning i hans uppgjorda program för hemkomsten, det högtidliga hade girat över i det komiska och att söka kravla sig upp igen var icke värt.

Mötet antog således en ganska vardaglig prägel.

— Stå på dig, gamle gosse, hälsade mästerlotsen. Och därmed var allt sagt, ty de andra lotsarne nickade bara bifall, glada att vara ifrån'et.

Öman gick mörk uppåt åsen, bakom vilken hans stuga låg. Hustru hade han icke som väntade, ty han var änkling, men han hade en tioårig son. Den vågade väl icke knysta, men han hade ett ansikte, som kunde göra miner, och han hade ögon, som icke kunde hindras att tala. För att avstyra all meddelsamhet från den sidan, öppnade fadren dörren med ett ryck och kastade en befallning åt gossen, som satt vid spiseln och sysslade med långrevslådan: — Gå ut i sjöbon, Torkel, och nacka opp näten! Här skall fiskas!

Torkel gick, gladare än han själv hoppats, ty han såg fadren fri och modfull.

I tre dagar gick Öman omkring i kamraternas stugor och beklagade sig över den orättvisa som vederfarits honom. Första dagen fick han medhåll; men andra dagen mojnade medlidandet och han mötte nedfällda ögonlock som sade honom, att en gardin var fälld mellan dem och honom. Då fick han något att stå emot och riva ner.

— Var jag kanske inte nykter just den dagen? Si, om jag bara hade tagit en tår just den dagen, så skulle jag inte sagt ett ord! Detta upprepade han så många gånger, att han tröttade och blev odräglig. Det märkte han och nu kastade han sig upp på de höga siffrorna. — Två tusen kronor om året kunde jag tjäna, och nu äro de vräkta i sjön! Fem-ti-tu-sen är jag dömd att betala! Fem-ti-tu-sen... (det var riktigt läckert att tugga en så stor siffra), jag undrar just, var jag ska ta dem ifrån! Ingen

kunde svara på det, men det gav en viss respekt att han hade så stora skulder. — Fem-ti-tu-sen! Ja, de tar stugan förstås, och jag får göra konkurs!

På tredje dagen var all glans borta från Öman, och han mötte bara ryggar och brådskande åtbörder. Då gick han ner i lotsstugan där han hade alla gökarne insamlade som i en notkil, och nu vävade han om igen. En avvisande tystnad rådde, endast avbruten av några tobaksloskor som smällde i golvplankorna.

För att bereda någon omväxling hade han nu flyttat fram de femti tusena till inledningsspråk och bakefter som omkväde kom det där: — Ja si om jag bara tagit en enda sup den dagen. När han tog om det för tredje gången reste mästerlotsen huvudet och talade ur skägget. — Hör du Viktor, du är en gammal fyllhund, och du vet att om en fyllhund glömmer att supa en enda dag, så blir han oklar i knoppen. Alltså är det likgiltigt för rättvisan, om du gick i vardagsrus eller i vanskött bakrus. Du har satt bort en skuta i vackert väder och därför har du fått ditt rättvisa straff. Gå nu hem och se om ditt hus, och laga att du tar dig till något, så du slipper komma på fattigvården! Är det klart?

Öman försökte fåfängt hitta ett ord. Tungan var lamslagen, och talande med ögonen backade han mot dörren för att icke se ut som om han vände ryggen. I själva dörren fick han målet igen, men förståndet var borta. — Ajö med er, era d-r, sa han.

När han gick förbi åldermannens, stod husbonden på trappan, nickade vänligt åt Öman och ropade: — Kom in Viktor, så få vi språka! Öman besvarade icke hälsningen, utan gick vidare. — Vad har jag

med den där att göra? mumlade han, och kände sig upprättad.

Men när han kom hem gick han icke in i stugan, utan tog yxan från väggen och travade ut på ön. Det var hans vanliga vid upprörda tillfällen att gå på skogen med yxan och fälla. Han ägde nämligen en liten skogslott, och i dag hade den fått ett nytt intresse, ty den skulle med stugan gå på auktion.

När han kom in under granarna märkte han, huru annorlunda allt såg ut i dag. Väl kände han sina trän, men de voro liksom främmande nu. Där hade han bryggveden; det var pängar i handen, ty den kunde säljas varje höst när storbåten kom. Där hade han sparat några raka släta till båtbord. Han hade sparat — åt vem? Där stodo några enkom krokiga björkar, vuxna av naturen till vränger i en skötbåt. Och där: sex sköna mastämnen — som han lämnat för att ha till gossens konfirmation, så hade han räknat ut att de skulle vara mogna vid det laget.

Nu var det icke hans längre, utan de tillhörde assuransen. Ass-u-ransen? Ja, men inte ännu. Fjärdingsman skulle först komma och stämma, och så skulle det bli auktion, någonstans oppe i land, vid kyrkan, i tingshuset. Och di skulle min själ få si sig om...

I dag hade han en mångdubbel njutning att slänga yxan i trädstammarne. Det gick inte löst på ved och timmer, utan på de dyraste virkena, och mastträd, båtbord, årämnen föllo som strå, och späntades sönder. Han hettades upp av ansträngning och hat; och när en väldig fura föll med brak, log han. Den glasklara saven rann som vita blodet, och

topparne brötos i fallet. Det var ett slagfält och det ljusnade i skogen och sinnet alltefter som yxan röjde, förstörde, hämnades. Fiender, osynliga fiender, okända också gick det ut över. Om någon frågat vilka, skulle han endast ha kunnat svara, att han hatade allt och alla, ty ingen viss hade förnärmat honom, och olyckan hade kommit från samma hemlighetsfulla håll som vind och vågor.

Där hans uttömda krafter icke räckte att fälla, begränsade han sig till att blecka i trästammarne, och han hade nu farit över sin skog och nått åsen som här reste sig till ett berg. Med yxan i ena handen stormade han den lodräta klippväggen och var snart uppe. Där stod en hundraårig tall som för länge sen förlorat toppen, sedan vuxit i krokiga vinklar och nu endast ägde två oerhörda grenar, som sträcktes ut en på var sida likt två seniga armar som vinkade en signal. Tallen begagnades även av sjöfarande ute på havet som landmärke och lotsarne hade omgivit den med en helgd som skyddat den från åverkan. Förr hade den även tjänat som utkik och behöll ännu en halvmurken björngång som trappstege.

Lotsen äntrade, och såg nu havet under sig. Därute låg skonaren på grundet och pekade med sina avriggade master på det särskilda sätt som vrak bruka peka, icke rätt upp och ner, och icke heller åt ena sidan som när ett fartyg har slagsida, utan på ett fånigt sätt, ofärdigt krymplingsaktigt, hit och dit, med förlorad styrsel, ett dött ting. — Ligg där, du, sade han inåt sig själv, utan en känsla av deltagande eller ånger. Snarare uttryckte hans hårda drag en viss tillfredsställelse och en stolthet över

att ha varit upphovet till en händelse, tämligen ovanlig och väckande mycket larm.

Han steg ner ur trädet, liksom gripen av en hastig ingivelse. Och i nästa ögonblick vid roten:

— Det är min tall! sade han. Om det blir skeppsbrott därute då? — Så mycket bättre! Vad rör det mig?

— Det är min tall, stavade han fram med ett yxhugg för varje.

Det fridlysta, heliga trädet som pekat vägen för sjömännen norr- och söderifrån, som räckt ut sina armar och öppnat sin famn för dem som kommo österifrån, det fanns icke mer. Öman hade fått lugn och nästan upprättelse. — Nu skall de skriva om det här, förstås, och styrelsen måste skicka cirkulär, att landkänningen på Skamsölandet är indragen. Haha! — Han lade handen över munnen för att dölja ett skratt.

Efter den dagen gingo lotsarne omkring och kände sig förträffliga, alldeles som de skolpojkar, vilka icke fått stryk den dagen. De kallade Öman niding, och hälsade icke på honom. När de själva hade begått någon skamlig gärning i hemlighet, så samlades de i lotsstugan och beskärmade sig över Öman, och vad den otärda supen varit för Öman, det blev nu tallen för dem. — Ja, si hade han bara låtit bli tallen... Men Öman blev även en syndabock och ett stående försoningsoffer. Om två lotsar råkade i träta, så förliktes de genast bara Öman kom på tal, ty då kastade de sig och sitt mellanvarande på honom, och fanns det någon möjlighet, så skyllde de på honom. Denna vana att »skylla på Öman» utvecklades alldeles otroligt sedan ett klipskt huvud

uppfunnit att Öman hade onda ögon. Detta hade en zigenare hittat på. Läsarne vände saken så, att Ömans brott gick igen och att det tyngde på alla och drog olyckor till dem, liksom Jona orsakade stormen på havet.

Själv gick Öman undan, levde i en viss kraftfull spänning framkallad av de andras hat. Värre blev det med sonen, ty barnens grymhet var större än de gamles. Han fick gå ensam, när han icke var ute på sjön och hjälpte fadren fiska. Och när de voro på tu man hand var fadren stel, syntes generad, besvärad; sträng var han, men icke hård. En tio års gosse kunde ju inte vara något sällskap för en vuxen.

*

Far och son hade röjt sjöboden där eldstad fanns och inrättat den till bostad, då stugan skulle gå på auktion. Torkel trodde bara det gällde att hyra ut stugan till badgäster och levde sina dagar ganska obekymrad. När han icke var på sjön att fiska, gick han i stranden, alltid åt havssidan, ty den andra sidan åt Fagervik var honom dels förbjuden, dels var den honom bliven fientlig.

Här på utkanten däremot i den stora ensamheten hade han fritt utrymme. Skamsundslandet bestod nämligen av en ö, en mil lång ungefär. Gossen hade hittills följt stranden kanske en fjärdingsväg, men alltefter som han rände upp sträckte han ut vandringarne, så att ön tycktes växa i kapp med honom.

Här i stränderna fanns så mycket att se på, och med varje ny vind kom det något nytt. Rikaste skör-

den gjorde han där två stenhällar bildat ett prång; där var en riktig soplår. Mest var det halm och vassrör, sedan nätpollror av näver, notvakare, barkbåtar och korkar. När han lärt läsa innantill var det något nytt att känna bomärkena som voro inbrända på öskar och avbrutna årtullar; bryggeriets namn tryckt på korkarne. Korkarne erbjödo den mesta omväxlingen, särskilt om sommaren, då kuttrarne vid Fagervik avlämnade största gärden. Med sydlig vind drevo de till havs och vid nästa nordan sökte de sig in på baksidan av Skamsundslandet. Första gången han hittade en champagnekork var en tilldragelse i hans liv. Han undrade en hel timma hur en sådan kunde gå ner i en buteljhals. Han tuggade på den som han sett sin far göra, men den blev ändå vidare. Bryggarns namn var också underligt. Moet-et-Chandon Reims och där var ofta spår av guld eller silver på den.

De långa flata vikarne med finaste skrivsand, tyckte han mest om. Där låg den uppkastade tången som en drivbänk, och i den växte det purpurröda Fackelblomstret, den guldgula Lysingen, den gredelina Astern, vita Havsrättikan. Och där funnos snäckskal, skelett av fiskar, någon gång ett fågelskrov.

Långa sträckor var vattenkanten otillgänglig för idel stenblock. Där låg huggormen under Vändelörtens ljusröda parasoller, och dit hade ofta en sjöfågel tagit sin tillflykt.

En tvärbrant udde stängde stundom vägen, och då var det att gå opp i skogen.

En sådan udde hade hittills varit målet för hans vandringar. Det var visst intet förbud att gå längre, men bergväggen utgjorde ett sådant avvisande stäng-

sel att han inte kommit sig för att framtränga längre. Dessutom fanns här så mycket förströelser som kunde utfylla timmar. Vid bergbranten stodo fiskar och lekte, och när det var varmt, kunde man taga sovande gäddor med rännsnaror, det vill säga om turen var god. På berget växte en timmertall och högst uppe i kronan hade en fiskgjuse rett sitt bo, plątt och öppet som ett fat. Att kunna få en sten inkastad i boet drog alltid en timme eller par, och när de väldiga fåglarna då lyfte på vingarne och skreko, kändes det som ett övertag över dessa fiskvattnens herrar och rövare.

I dag, efter allt ovanligt som skett hemma, erfor han ett behov att sträcka ut, se nytt och få reda på världen där ute på ön. Han visste att där lågo bondgårdar, villor, handelsbodar, och han hade om söndagarne hört klockorna ringa ifrån den kyrka han aldrig sett. Där skulle prästen bo, länsman också, men man hade först storskogen framför, och där gick älgar som visserligen kunde skrämma en men ej voro farliga. Värre var det med tjurn. Den hade han en gång hört flåsa bakom buskarne, och det var mera olycksbådande än råmandet. Nyhetsbegäret rådde dock på betänkligheterna och han trädde in i dunklet. Vände sig dock en gång om för att hämta styrka ur havets oändliga öppna ljusrymd.

Det var mörkt därinne och luktade fukt. Svampar växte där och sågo ut som maneter och sjöborrar, han bara väntade att riskorna skulle kränga ut och in på magen för att ge sig i väg upp mellan masterna; granarne voro master och vindarne susade i dem som i tacklet, och de smidiga rårna gungade i de gröna

toppläntorna... han var ännu på sjön med·alla dess minnen och föreställningar — —

Men så kom han in i tallskogen; där var ljusare, och de gulröda stammarne hade liksom kvarhållit solskenet på flarnen. Träden stodo i kortsnaggiga gräsmattor, där det fanns smultron kring stubbarne, hälst efter de avbrända.

Han hade tagit pejling på solen, och visste då att det åtminstone icke bar hemåt, även om solen girade västvart. Och så gick han framåt tills han stod vid en tjärn med porslinsvita stränder, ty den lilla insjön var mynningen till ett för länge sen igenlagt kalkbrott. Han följde stranden och kom ut i ett träsk, körgårdslikt med sina mossbeklädda kullar planterade med skvattram, hoppade över tuvorna och inträdde på en hårdvall med enar och oxelträd. Där var parklikt; och han gick där lugn, obesvärad. Plötsligt varsnade han ett rött tegeltak över en gärdsgård. Det gav honom först en känsla av trygghet, men straxt därpå ryggade han vid tanken: där finns hundar, och där finns människor, människor som fråga, vart jag skall gå och vad jag söker. Därför böjde han av igen och kastade sig in i skogen. — De skulle nog fråga vad jag hette också, talade han inom sig, och när jag svarte Öman, skulle de säga: Jaså den!

Förbi en rågtäppa slank han nu längs gärsgården, äntrade en bergpall och steg upp bland mosskakor som lossnade och rullade ner, klängde i tallrötter tjocka och smidiga som kablar; och slutligen stod han på ett berg invid ett vitkalkat lantmätarmärke, där hökar och gjusar lämnat ett benhus efter sig. Där fanns även kol och aska efter en midsommareld.

Men på en gång öppnade sig utsikten över ön, över sundet och över Fagervikslandet på andra stranden. Det var som om han första gången såg världen öppen för sig. Skamsundslandet låg i en lång ofruktbar länga ända ner till kyrkan, strävt, mörkt, fattigt; och han vände sig utan avsaknad bort från sitt eget land och skådade över till det mjuka grönskande låglandet Fagervik med dess lövträd och ängar. Det var en enda lustgård, och där flaggades i dag på alla villor. Kuttrar och slupar med segel vita som nystrukna söndagsskjortor loverade i sundet, och på båtbryggorna vandrade unga flickor i ljusa, färgrika kläder, och sjökadetter... En ny, gladare värld, där livet var roligt från morgon till kväll, så nära och ändock så oåtkomligt. Han satt sig ner på landmärket och såg, såg... Bara ett sund emellan hans mörka och detta ljusa. Och så flög han ombord på en vit kutter, satt vid rorsmannen, följde manövern och kände sig sned i högra axeln när de låg upp för högt i vinden... Han skulle ha fallit först och tagit fullt innan han vände... Så där ja, nu går vi över stag, så... sitt i lovart, inte stå i båten... få se om de kan göra an bryggan och lägga till som folk!

Jo, vackert, han höll för kärt, törn, giga storseglet, drag in bommen, focken har gått... Nu är det förtöjt, seglen beslagna och kapellet på. Alla man gå i land; han följer; de stiga upp på restaurangens kastell, sjunka ner i soffan, och på bordet framför dem dukas upp buteljer och glas... Där levdes och där kunde förtjänas pängar. Att segla med kutter som lots fick småpojkar bara de hade snygga kläder, och segla herrskaper i slupar likaså. De första slan-

tarne brukade tjänas i kägelbanan, och bara man hade något att börja med, så gick det andra av sig själv...

— Nå min gosse, hördes en röst bakifrån en tall; vad ser du på det landet Ebal? Det lockar dig som synden... Vet du vad Ebal är? Har du inte läst skriften om Ebal och Garizim? Förbannelsens berg och välsignelsens?... Här står du och jag på Garizim, det är välsignelsens berg, och däröver som du tror är Canans land, där ligger förbannelsens berg, ty där leves i sus och dus, som om ingen morgondag funnes. Ja, så är det!

Det var förre vaktmästaren vid tullen, Vickberg som talade, »förre» liksom de flesta, vilka bodde på Skamsunds baksida. Ett fel i tjänsten eller två hade bragt honom ur gängorna, och så var han skickad till baksidan. Som han dagligen och stundligen av sin familjs nödställda belägenhet erinrades om följderna av sitt felsteg, och för att återställa jämvikten i livskontot började han med att balansera debet och kredit. Han hade gjort ont, därför skulle han ha ont. Och han försakade, plågade sig och gick i bönhuset, där han fick höra i klara ord, hur det stod till med honom. Bönhuset var straffet och trösten. — Den som förlorat landkänning på jorden, får göra som skepparen på öppna havet: ta pejling på himmelen och segla på stjärnorna. Det var hans stående för dem som gjorde narr av hans religion.

När han plågat sig några år, tyckte han det kunde vara kvittat, och när han fortsatt med ett oförvitligt leverne över tiden, så ansåg han sig stå på andra sidan i kontraboken och äga innestående ford-

ringar. Han hade nu kommit till den punkten att han förlåtit sig; felet fanns icke mera, och det kändes i samvetet som om han aldrig begått det. Fullkomligt ett underverk, menade han, och som han ville lära bort åt andra. Men de andra, de hade icke glömt hans fel, och därför kallade de honom egenrättfärdig och skenhelig, vilket var honom ofattligt, ty han älskade det glömda felet, emedan det blivit hans räddning, såsom ock Paulus säger, att man skall glädjas över motgångarne, emedan de äro Guds medel och vägar. Och det som människorna kallade ont och trodde komma från den onde, härleddes raka vägen från Gud, vilken själv säger: Jag som gör ljuset och skapar mörkret, jag som frid giver och skapar d e t o n d a.

Följdriktigt hade han utvecklat detta, och när han hörde att någon begått ett fel, så log han och tröstade. — Det gör bara gott! Nu är han räddad! Ni ska inte vara ledsna för så litet. Han kommer sig nog!

Nu när han överraskat den felaktige Ömans gosse och sett dennes långa blickar över till det frestande Fagervik, begagnade han tillfället utså ett frö, som dock icke föll i den rätta jordmån när det kastades i ett ungt sinne.

Torkel avvaktade nämligen icke fortsättningen utan gled ner från berget som predikaren kallat Garizim och försvann i småskogen; tagande solen på ryggen ilade han med långa steg hemåt.

Han hade sett Canans land från ett högt berg, och nu kände han att de på den här sidan bodde i öknen, vaktmästar Vickberg måtte tänka och säga vad han ville.

När Torkel kom hem såg han dörren öppen till stugan, trodde att fadren var hemma och gick in. På dörren satt ett grått frimärke som han petade på.

— Rör inte det där du, sade en röst inifrån stugan. Där stod en liten grågul karl med kinderna infallna som om alla oxeltänderna varit borta.

Han slickade på ett grått frimärke rätt framför sig under det ögonen lågo i nordväst vilket gav honom tycke av en hund som ligger och äter.

— Det är kronans märken, min gosse, ser du, och jag är fjärdingsman, ser du.

Och därmed smetade han ett märke mitt på skåpdörren.

— Vi ska hålla auktion som i morgon, ser du. Han slickade igen, under det han vände ut och in på ögonen.

Torkel förstod så mycket att här ingenting var att göra, varför han avlägsnade sig.

Men länge mindes han mannen utan oxeltänder som med bara tungan slickade i sig hans barndomshem, stugan och alla möblerna.

Fadren stod nere vid sjön och sysslade med skötbåten. — Var har du varit? sade han i den ton som ej begärde något svar. Laga dig i båt nu, så gå vi till sjös.

Torkel hissade fock och fadren satte sig till storskot och rors.

Det låg en dragg och en yxa under toften; sängtäcken och pannor voro också med. Det betydde långtur. Bössa, revar och tågverk fanns där också, men varken nät eller skötar.

Vinden var rätt undan före och fadren tände en pipa. Och så började han tala, dock utan att se på gossen.

— Skurkar, sa han; tog noten också, gjorde de. Vet du, hur många tusen maskor det är i en not? Kan du gissa, hur många vintrar mor och jag satt och byggde den noten? Vet du det, gosse.

Torkel var så van vid dessa interpellationer till en gosse, att han visste det icke han menades, utan någon »gamla gosse», någon vem som hälst utom han. Därför svarade han icke, ty hade han svarat, skulle fadren sin vana trogen sökt med ögonen kring horisonten efter den där obekanta, den trogne osynlige åhöraren som aldrig sade emot, utan lät tilltala sig bara.

— Skurkar är de allihop! Jag har supit, jag, men jag har aldrig stulit, och jag vet nog de som stjäl, från styrelsen och ända ner igenom.

Torkel kände en vaknande lust att säga emot, men övervann sig. Ty så länge fadren talade fick han vara ifred. Blev det tyst däremot, så började fadren gnaga honom, kunde liksom höra vad han tänkte och tog honom ofta med överraskning mitt i hans hemligaste gömmor och svarade på hans tysta frågor till sig själv. Nu satt Torkel och funderade ut planer till att komma över till Fagervik och resa käglor; räknade tjugofemöringarne han kunde förtjäna... då med ens fadren bröt tystnaden...

— Det är bara skoj, kära du, därborta hos källarmästarn... Resa käglor en timme för att gå och hänga i sex timmar. Nej, man skulle gå med en storbåt till Åland och fiska, det vore en affär, det...

Så teg han; och Torkel kände det rysliga trycket av denne man, inför vilken han icke kunde ha en tanke för sig själv, denne fruktansvärda domare som såg mitt igenom honom som glas...

— Släck på skotet, han går över, kommenderade lotsen... Och så fortsatte han.

— Du sitter och funderar, hur du ska komma ifrån mig och gå ut på egen hand! Men det ska du inte göra för jag behöver dig... Mor din var likadan som du, man kunde aldrig lita på henne; sa ett och tänkte ett annat.

Här tog han en stor sup, och efter några minuter var han inne i det klibbiga taget och det gnagande. Som den obildade i sitt rus, tog han fatt på den arme syndarens själ, sög sig fast i den, sökte gräl utan orsak, vände ut och in på motståndaren, ty han skulle ha en motståndare att strida med; indiktade sina onda tankar i honom, besvarade aldrig uttalade misstankar.

— Du tycker allt att far din är en stackare, va? Sen han fått gå från gård och grund? Va? Du såg fjärdingsman därinne i stugan, med stämplarne? Inte? Ljuger du pojke får du smörj.

Torkel hade icke sagt ett ord.

— Du säger ingenting, för du är en räv, men jag ser på dina ögon vad du tänker, för jag kan se mitt igenom folk, jag. Du tror att jag är full, förstås; men, de ä ja inte! Ser du. Jag har aldrig varit full i mitt liv, för de kan jag inte bli; och de ska jag säga dig, att det var orättvist, när de fällde mig i rätten.

Detta var det bedrövligaste stadiet när gossen hörde fadren förnedra sig till förtrolighet, han som

nykter aldrig talade om sina angelägenheter. Fastän han var en stark och smidig natur, kunde han knappast vänja sig vid dessa uppträden. Av sin mor hade han lärt att göra sig döv och blind, göra sig hård, och låta't rinna av sig, men detta retade fadren ändå mer. Denne kände på sig, att hans ord icke trängde fram dit de ville.

— Hör du, vad jag säger? röt han då.

Nu gällde för Torkel att svara eller icke svara. Svarade han icke, så förnyades tillropet·

— Svarar du lymmel? Hör du?

Svarade han nu, gällde det att få det rätta undergivna tonfallet, ty kom svaret det minsta kantigt eller uddigt, så small det.

Dagar funnos då det var lika galet antingen han svarade eller inte, och när han då visste att det skulle smälla i vilket fall som hälst, bestod han sig nöjet att slunga ut ett oförskämt: — Visst hör jag, under det han kröp ner till öronen i tröjkragen.

Läget var nu kommet därhän att det måste smälla. Torkel tittade i lä och lovart, om icke räddning fanns. Och se bakom focken sam en ejderkulle.

— Ådfågel i lä! varskodde han.

Fadren kastade rortaljan över huvut, bekräftade sakförhållandet och slängde bössan till kinden. Torkel gjorde en tyst bön för ett lyckligt skott, ty bommade han, då...

Skottet brann av, och två bukar i vädret.

— Fall! kommenderade lotsen. Och strax därpå håvade han in bytet; grävde med tummen i bröstfjädrarne, och uttryckte sin belåtenhet med ett grymtande.

Stormen var över, blod hade flutit, det hade smällt och nu var det lugnt.

När de landade vid skäret, drogs båten upp på land och ställdes långt över högsta vattenståndet, varpå Öman gick att öppna sin sjöbod.

Skäret låg som en ankrad flotte mitt i havet, kunde man säga, och yttre skärgården syntes i väster ungefär som stänger eller rundhult flytande på vattnet.

Torkel trivdes alltid härute, ty han kände sig som ombord på ett skepp eller i en ballong, hälst när det var stillt, ty då gick vatten och luft i hop och skäret svävade mitt i något tunt, ljust, övertäckt av en kupa, som om dagen var mjölkvit eller blå, ibland ullig, och om natten fullsatt med vita ädelstenar blixtrande likt dem han sett i en ring, som åldermannens fru hade burit.

Härute mötte man inga människor, men det fanns så mycket annat att se på. Själva stenarne i stranden voro olika dem i land, buskarne och örterna voro nya, fåglarne ej samma sort som ini Skamsund; den svarta skarven, vildgässen, havsörnen, strykande lommar, labben, ådfågeln och alfåglarne hade efterträtt skraken, svärtan, prackan, gjusen, änderna och måsarne. Allt var större och mera brokigt. Och hittade man något i stränderna här, så kunde det ha värde, erbjuda överraskningar som julklappar.

Torkel, som icke varit på Måskläppan detta år, gick ut för att hälsa på sina gamla bekanta lekplatser. Högst på skäret hade han ett kummel med flaggstång, där brukade han leka fartyg, och stången var stormasten på skäret. När han låg på rygg däruppe och molnen tågade, såg det verkligen ut som om hela klippan seglade framåt för god vind.

I dag kunde han icke återfinna nöjet i sina förra lekar; allting var dessutom förändrat, såg annorlunda ut, hade förlorat sitt värde, och sannolikt var det där, som hänt fadren, blivet en gränssten i bådas liv. Här kände han sig instängd som ett lamm med en varg, och han längtade bort till människor, vilka icke brydde sig så mycket om honom utan lämnade åtminstone hans tankar i fred. Och nu hade hans längtan fått ett bestämt mål, dit bort på andra sidan om sundet, där livet var ljusare.

När det led mot solnedgången, gick han åter till stranden, där fadren stod med en kikare och spejade oavlåtligen utåt till sjös i en viss riktning.

— Gå in och gör eld du! ropade han.

Torkel vände hastigt, men hann att se en röd boj med vit flagga, just därute. — Det var en vrakboj, och han förstod att skonaren låg där sjunken med last och allt.

När potatisen var kokt, trädde lotsen in i boden. Han åt länge utan att säga ett ord. Slutligen var han färdig och då var det skumt.

— Gå och lägg dig du! befallde han. Jag ska ut och jaga.

Och så gick han ut och tog yxa och dragg med sig.

Senare hörde Torkel båten skjutas i sjön, årorna dunka i tullarne, och det blev tyst.

Det blev en lång plågsam natt för gossen, och han gick ofta ut i dörrn för att se utåt sjön. Ibland tyckte han sig se en storbåt kryssa utåt bojen till. Han anade visserligen att det skedde något olovligt, men han visste ju ingenting, och han var egentligen

nöjd att slippa bli indragen i ett företag, som kunde sluta med fängelse.

I dagningen kom fadren hem och lade sig genast att sova, synbarligen nöjd med sin jakt.

*

En morgon i dagningen steg Torkel upp för att söka komma under fund med den där jakten, hälst fadren blivit ovanligt länge borta.

Genom disan märkte han skötbåten ligga förtöjd vid bojen och en mörk kropp lutad över kanten, arbetande i vattnet. Straxt därpå syntes storbåten liggande på slag för storsegel och fock. Men seglen voro i dag vitare än eljes och stodo bättre i liken. Det blåste en svag bris från norden och sjön var krabb.

Med ens hissar storbåten topp och klyvare, vänder därpå genom vinden och håller rätt ner på bojen. Skötbåten kommer i rörelse och han ser fadren ro för livet emot land, först emot land, men straxt efter hissar han och håller till sjös, rätt ost.

Då vänder storbåten, tullflaggan springer ut på gaffelnocken och gossen har fattat vad som är å färde. Hör hojt och rop, varefter båtarne försvinna i disan.

Så står han ensam på skäret, utan båt och utan möjlighet alltså att komma hem. Pjåsk förstod han sig inte på, någon fara var där icke heller, alltid skulle någon segla hitåt, även om det dröjde ett eller annat dygn.

Han gick opp till flaggstången och hissade en flagg i sjau.

När solen gått upp syntes tulljakten komma länsande utifrån. Mitt framför skäret gick han över stag och lade upp mot vinden. Straxt därpå stack jullen ut, tog i land och hämtade gossen.

— Nu är far din slut! sade uppsyningsmannen. Men nu ska du börja i stället, och bli en hederlig karl, så går det dig väl.

Gossen grät icke, det hade han slutat med för länge sen, och varje förändring i hans öde var honom välkommen.

För att vara nyttig och undgå snubbor gick han straxt och halade fockskotet, varpå jakten höll ner om Skamsunds udde, och tog sedan kurs på karantänbryggan.

*

Boskapspest hade brutit ut i östra Europa och därför öppnades Karantänshuset på Skamsund för behandling av hudar och lädervaror.

Torkel Öman blev skickad att tjänstgöra där, sedan kommunen tagit honom om hand.

Huset var ett gammalt bränneri, stort trevåningshus med en rappning, som var rostbrun av hundra års smuts. Fönsterna voro svarta av damm och spindelväv. Bedrövligt såg alltihop ut, och denna byggnad kastade en skugga av bedrövelse omkring sig på flera tunnland, och den speglade sig i en liten vik, där man påstod att aldrig en fisk syntes spritta och aldrig ett vass-strå växa. En bergsudde skymde åt sundet till, så att Fagervik mitt emot icke kunde ses. Viken var kantad med höga alar, men aldrig hördes en fågel sjunga där, aldrig sågs en fjäril besöka strandblommorna, vilka tvinade av svavel-

ångor och karbolrök, och vilkas blad voro bestänkta med rödfärg eller tjära. Gamla sagor levde ännu från kronobränneriernas tid, då hela Skamsund var en enda krog och befolkningen försupen. Men det fanns även historier från husbehovsbränningens dagar, då familjerna upphört att äta, då tjänstefolkets löner utgingo i brännvin och då barnen i vaggan sövdes med brännvinssudd. När då pannorna konfiskerades, blev det uppror och kronans hus stormades, efter en åtta dagars belägring, då slutligen en kanonpråm kom ut och lossade några skarpa skott.

Barnen undveko att leka omkring detta förbannelsens näste under de många år det stod tomt. Den första generationen hade nämligen kastat sten på fönsterna och plockat dän allt som var av metall, så att de efterkommande ingenting mera funno av frestelser.

Torkel Öman hade en gång gjort en utflykt ner åt karantänsviken, som lockade med det okända, men han fick där en syn som skrämde honom för alltid.

I det höga gräset, som aldrig slogs, råkade han nämligen trampa på en lina, vilken slingrade sig som en grå snok. — Det var en bra fästa, tänkte han, böjde sig ner för att hala in. Men då fick han fatt i hasen på en häst, avhuggen och ännu blodig. Och då såg han fyra alar och vid var och en av dem en avhuggen hästfot. Som man icke råkar sådant alla dagar blev han förskräckt och kunde icke fatta sammanhanget, förrän han såg själva huvet ligga avhugget med tänderna grinande och de förr så klara ögonen slocknade. Då förstod han att de slaktat Ruten, öns enda häst, enda och sista, nu över trettio

år gammal. Och han erinrade Rutens historia. Huruledes hästen i sin ungdom varit den enda nyktra individ på Skamsund, och huruledes han omvänt den största suparen till nykterhet. Och det gick till så.

Vickbergs far, lotsen, som söp så fasligt, hade en söndagsmorgon tagit sig några. Söp gjorde hela ön, så att alla gingo med brustna, blodiga och tårade ögon. Ville man se ett öga som ännu kunde spegla den blå himmelen och stråla förnuft, fick man gå ner till djuren. Korna, hundarne, till och med svinen voro klarögda, men det klaraste ögat hade Ruten. De hade visserligen en gång försökt att ge honom drav, men då hade han vänt genom vind och slagit, så länge det fanns en spån kvar av hon. Hästen hade en sådan avsky för brännvinslukten, att han icke ens rörde gräset omkring bränneriet, om det nu var det!

Emellertid, Vickbergs far hade fått för många på söndagsmorgonen och gick och föll nere i stranden. Ruten gick i närheten och betade, men låtsades icke se Vickberg. Som en lantmätare stegade han opp sitt bete med framfötterna, en före och en efter, tills han slutligen kom fram till den döddruckne. Först luktade han på honom, men drog straxt halsen tillbaka, lag huvudet och öron bakut, gäspade så att alla tänderna syntes, blåste ut ett tag för att visa sin avsky. Därpå syntes han bemanna sig — det är Vickbergs far som själv berättar — lutade sig ner och tog med framtänderna i stortröjan, mitt i bringan, bar honom ner till sjökanten, och doppade honom tre gånger — ackurat tre gånger alldeles som han kunnat räkna — och så lade han honom varligt på strandens tångbale och gick sin väg — utan att säga

ett ord! — Det är Vickbergs far som berättar. — Och si, tillade sagesmannen, det var inte det med räkningen, för hönsen kan räkna till fem — utan det var hans klara öga, när han såg på mig! Det såg med hälsa och förstånd och blidhet, så att jag skämdes, när jag tog upp snusdosan och skulle se mig i lockspegeln, för jag såg mitt eget öga som en död flammig stenkula eller en blodig inälva efter en rensad fisk.

Efter den dagen söp aldrig Vickbergs far för mycket, och han kunde se i rakspegeln när det hade varit för mycket, för då var ögat såsigt och ont!

Emellertid — Torkel Ömans möte med de jordiska kvarlevorna av hästen Ruten hade givit honom en avgjord motvilja för karantänshuset, och nu måste han likafullt dit. Och han måste även stå under den fruktade karantänsmästarens färla, vilket var det värsta som kunde hända honom. Denne matador på Skamsund var en gammal provinsialläkare som man skickat hit ut för att bli av med, emedan han var en förtryckare och en grälmakare som icke kunde vara vid någons sida, mycket mindre under någons lydnad. Därför hade han också straxt kommit i luven på lotsåldermannen, vilken ville ha båtplats på karantänens område. Efter ett långt fälttåg med skrivelser till styrelserna hade karantänmästaren fått en varning, och med förlorad krigsära dragit sig ur striden, slutit sig inne på sin udde, och övade ut makten över biträden och de olyckliga sjömän, som måste ankra sina skepp på redden för att visiteras och behandlas.

När nu Torkel fördes in i det svarta huset av jaktuppsyningsmannen, var det med skälvande ben

han gjorde sitt inträde hos den fruktade doktorn. Men vare sig denne redan förut fattat tycke för gossen eller om han blev smärtsamt berörd av att se sig så fruktad, nog av han hälsade vänligt på parveln, uttryckte sitt deltagande i hans olycka och bad honom välkommen. Därpå följdes de åt ut i anstalten.

Doktorn anvisade nykomlingen en plats vid en oändligt lång disk, där han skulle langa och räkna hudar, som sedermera röktes med karbol av biträdena. För detta arbete skulle han få mat och husrum, och om han artade sig, en liten penning vid göromålens slut.

Det var en stolt känsla att kunna föda sig själv, och gossen erfor för första gången något av denna manliga tillit till sig och framtiden, som han aldrig känt under fadrens ledning.

Veckans arbetsdagar gingo av sig själva och arbetet gjorde tiden kort. På söndagen följde han de andra till bönhuset och satt där hela förmiddagen, men på eftermiddagen strövade han på ön, dock styrde han aldrig sina steg åt baksidan, där han haft sina bittra stunder. Hälst satt han på lotsberget med en kamrat och såg över till Fagervik med alla dess lockande härligheter. Att ta en båt och ro över, vilket föreföll så enkelt, kunde han ej förmå sig till, ty han hade lovat karantänmästaren att icke göra det. Men nu hade kamraten lärt honom namnen på villorna och deras sommargäster. Han visste att det huset var restaurangen, det var teatern och så vidare. Och med varje ställe gjorde han sig förtrogen, och satte dem i förbindelse med planer och avsikter, vilka slutligen vuxo ut till en hel fälttågsplan till att erövra Fagervik när stunden var kommen.

Om någon frågat gossen, vad han hälst av allt önskade, så skulle han kanske icke svarat, att han ville gå in vid flottan, ty denna dröm föreföll honom alltför djärv att våga drömmas högt.

En dag mot slutet av juli månad hörde han en av karlarne säga: — Det här kan inte räcka så länge! — Vilket då? svarade en annan. — Det här med hudarne; det finns bara ett hundra kvar!

Hoppet var väckt, hoppet att bli fri från det stinkande och orenliga arbetet, och därmed vaknade längtan efter det nya okända, som måste komma. Och så stark var hans åtrå ditöver på andra stranden, att han redan började planlägga en rymning i händelse man skulle vilja kvarhålla honom. Kommunen var nämligen honom i fadrens ställe och som förmyndare; och ordföranden i kommunalen, jaktuppsyningsmannen, var därvid den bestämmande rösten.

Emellertid, pesten hade upphört, hudarne voro slut och anstalten skulle rengöras och stängas. Ingen sa någonting åt gossen, ty var och en hade nog med att tänka på sig själv. Och när han en morgon fann karantänshuset stängt, gick han att söka mästaren för att höra sig om. Doktorn var som vanligt godlynt mot barnet.

— Jo, du är ledig nu min gosse! var allt vad han sade. Och då pysen dröjde, tillade han: Pängarne få stå inne till kommunalens förfogande.

Då gick Torkel Öman upp på vindskammaren, klädde sig i söndagsdräkten och gav sig därpå ut att söka en båt, ty nu var han besluten fara över sundet att gripa lyckan. Gå och fråga kommunalen vågade han ej, ty han var så säker att de skulle

svara nej till varje hans anhållan. Kommunalen var nämligen någonting motigt till sin hela natur, och som alltid hindrade och sade nej. Be att få låna en båt var icke heller lönt, ty då skulle man fråga, varthän han ämnade sig. Slutligen erinrade han att fadren hade dragit upp på land en gammal ökstock, som var gisten i alla nåten och hade ett hål i botten. Han styrde alltså stegen till baksidan, fick rätt på ökan och började undersöka den. Med kännarens öga insåg han snart att den kunde lagas, och i den tron gick han genast till verket. Med mossa och drev lyckades han på sex timmar täta båten och få den i sjön. Den läkte visserligen att börja med, men mossan svällde snart, och när han öst tre gånger, stack han ut till sjös. Öskaret fick vara i rörelse och som vinden var gunstig seglade han med en lövruska. Det gick inte fort, men det var en stolt känsla sitta i egen båt och styra mot framtiden med öppna havet i lovart. När han efter fyra timmars färd gick runt norra udden på Skamsund och fick se Fagervik i aftonsolens trolska belysning, då kände han, hur han vände ryggen åt något mörkt förgånget. Tanken att han rymt ingav honom självkänsla och drev honom på samma gång framåt av fruktan att bli hämtad tillbaka.

För att försäkra sig mot det äventyret, tänkte han sig in i fallet att bli gripen och med tålamod fördraga allt tills ett nytt tillfälle erbjöde sig, och skulle han hålla på utan att tröttna ända tills han nått målet för sin önskan.

Vinden mojnade och han satte sig till årorna, men då fick han Skamsund mitt för sig; såg de vitbrända bergen, de röda svinstiorna, det svarta

karantänshuset... och hur hårt han rodde, så följde de som kölvattnet. En gång tyckte han sig se uppsyningsmannen stå spejande med en kikare på lotsberget. Då rodde han för livet mitt på land; märkte att det var en udde, svängde om under alarne och kände snart stäven skrapa i sanden.

Han steg i land, drog upp ökan och andades. Där var en skog, men en vacker sparad skog, där varje träd stod till prydnad och icke till nytta, och mellan de höga granarne reste sig höga vildrosor på så fina kvistar, att rosorna tycktes sväva i luften som fjärilar. Bofinkar sjöngo för andra kullen, och duvor kurrade i de mörkaste gömmorna.

På en jämn stig, mjuk som en matta, vandrade han framåt. Där stodo soffor och bord utsatta som om det var en enda stor grön sal, där alla utgjorde ett herrskap och voro hemma hos varandra... När han gått en stund såg han ett sällskap komma tågande under sång och musik. Det var ju en vardag, men alla voro söndagsklädda, i ljusa färger. De gingo i grupper och de äldre höllo varann om livet, barnen ledde varann i händerna. Och de sågo alla snälla, glada och lyckliga ut; och de hade vackra fina ansikten och vita händer.

Gossen gick ur vägen, upp i blåbärsriset, dock utan fruktan, ty han mindes som en egenhet att här på ön ej funnos några ormar, vilka överflödade på Skamsund. Sällskapet log vänligt mot honom, utan att gäckas med hans förvåning, och han fortsatte vid gott mod.

Skogen öppnade sig till en ängsmatta med många slags okända blommor i kanten. Mitt på ängen lekte unga gossar och flickor med bollar. De hade också

sina bästa kläder, men dessutom olika färgade hattar, med vilka bollarne i samma färger tycktes vara släkt. Dessa barn spelade utan att gräla och slåss. Detta förvånade honom mest, ty därhemma på Skamsund slogs man alltid när man spelade, och rev sönder kläderna på varann.

Han gick vidare, alltjämt på släta vägar, som rullade ut sig likt gångmattor, så annorlunda än de eviga stenknallarna på andra sidan. Och när han kom fram till en ekbacke och såg de hundraåriga jätteträden, som han aldrig sett förr, så bävade han inför dessa naturens underverk. De gröna valven voro stora som kyrkor och de spände fritt hängande bågar utan stöd, slutande i luften. Och under dem bredde ut sig gröna mattor av kort mjukt gräs, så kort att man kunde gå barfota på dem, lägga sig på dem utan att frukta en orm som gömde sig. Och där växte okända blommor, finare och vackrare än de däröver på andra sidan.

Nu kom han till en inhägnad, innanför vilken det växte alnars-högt gräs, så väl sått och vårdat att alla stråen voro lika höga och slutade i toppen med borstpenslar. Han hade aldrig sett en åker, men när han tog av ett ax och luktade på det, kände han en doft som av nybakat rågbröd, och då förstod han med en gång! En svag bris kom rågen att gunga, och då liknade det svaga vågor på havet; det gick något framåt, under det gräset stod still, och det var som om en osynlig andats varmt över fältet, och genom stråen gick en viskning och ett susande. En liten grågul fågel försökte sätta sig på ett strå och picka korn ur ett ax, men strået böjde sig och fågeln sjönk ner i den gröna sjön.

Då hördes med en gång ett underligt knarpande, som när änder flyger opp... Arp-snarp arp-snarp, men det var ingen sjöfågel, och det flög ingen upp. Torkel var icke rädd, men nyfiken, och som han var mån om djur, tog han en mycket liten sten och kastade på den fläck därifrån ljudet kom. Men ingen fågel flög upp; det förblev tyst.

Han gick vidare fram vägen mellan åkrarne, och plötsligt hör han samma ljud, men på en annan sida. Han klappade i händerna och schasade, men det blev bara tyst och inga grässtrån syntes röra sig.

Men bara han gått några steg, så hörde han åter det retsamma lätet strax bakom sig, alldeles som om någon velat gäcka honom. Det var rent förtrollat, men det var roligt, emedan det var nytt och ofarligt.

Nu började han varsna stugor mellan björkarne, och påskyndande sina steg nådde han en bäck. Över den gick en liten bro med utsågat och målat räcke, och så började strandvägen. Till vänster följde det blåa sundet, och gröna uddar med alar sköto ut. Där låg hydda vid hydda, den ena icke lik den andra, men alla nätta, prydliga med öppna verandor, fläktande gardiner, flaggstänger och rosentäppor. Det var rosornas tid och ur buskarne vällde blommorna fram, öste sig ut över varandra som vatten ur en överfylld bergbäck.

Från de flesta hyddor sköt en brygga ut i sundet och där lågo vita snipor, slupar, kuttrar.

Han kunde se in genom fönstren i hyddorna, och där sutto helgdagsklädda människor och vilade sig; på kökstrapporna sutto till och med jungfrurna med armarne i kors och gjorde ingenting. Ibland kommo

välljud ut genom fönstren, musik och sång, fagra toner och konstrika, högtidliga stundom, men på ett annat sätt än musiken i bönhuset. Det ryste i honom av hänryckning, och nya känslor föllo över honom. Detta var som i sagböckerna eller i de vackra drömmarne; detta var en annan bättre värld; detta var Fagervik — och, nu såg han en skymt av karantänshuset på Skamsund som låg mitt emot, där låg, ja det andra, det mörka landet, med dess dystra, osälla människor.

*

Han hade letat upp restaurangen och visats in i en sal där många människor sutto till bords och åto kalasmat vid en osynlig och ljuvlig musik. Vid disken stodo ett sällskap herrar och damer underhandlande med källarmästarn.

— Tyvärr har jag ingen resare i afton, mitt herrskap, för gossen är ute på sjön.

— Å, så tråkigt! lät det från sällskapet.

I detsamma fick källarmästaren syn på Torkel, och genast ställde han frågan till honom:

— Kanske du vill resa käglor?

— Ja gärna, svarade han.

Sällskapets unga damer klappade honom, togo honom under armarne och flögo ut med honom, kallande honom sin räddare och annat mera.

Om några minuter stod Torkel vid käglorna; passade på, var uppmärksam, artig och var nog uppfostrad av en hård skola att icke besvara en förtrolighet med en dylik eller ett skämt med ett skämt, utan mottog varje vänlighet med en min av sluten blygsamhet och tacksamhet, och varje skämt med ett

tyst leende. I två timmar tjänstgjorde han; och under uppehållen hörde han på tal som höllos vid glasen, att det var släktingar som råkats efter många års skilsmässa, kanske oenighet, och nu icke nog kunde uttrycka sin glädje över återseendet, kanske försoningen. De något äldre blevo unga på nytt, och de unga stormade i glädje utan buller.

När spelet var slutat, gick Torkel fram att betjäna vid tvättstället, och när han såg att fatet hade en svart ring inuti, tog han det med sig ut på backen och skurade det invändigt med sand.

En äldre herre stod i dörren och såg på honom, och när gossen med mössan i hand framlämnade fatet, tog den äldre herren honom vänligt i örat och frågade förvånad:

— Var har du lärt sådant, som jag icke på trettio år kunnat lära mina jungfrur?

— Det har jag lärt av karantänmästaren, svarade Torkel.

— Det var en bra lärare, och du är en bra pojke!

Och därmed stack herrn en hel krona i gossens hand. En av de unga damerna, som åhört uppträdet, tog Torkel i handen och ville bjuda honom på sodavatten vid bordet, emedan han såg trött och svettig ut, men gossen hade en sådan sund instinkt, som sade honom, att det kunde misshaga andra i sällskapet, så att han med en bugning och en min som icke kunde såra avböjde förslaget.

Denna sista scen gjorde Torkels framgång fullständig, och man frågade, vad han hette, hur gammal han var och mera.

Därpå gick sällskapet, och Torkel blev ensam. Han hade åtagit sig bära ner brickan med diskarne,

och gjorde nu i ordning på bordet. När han såg skvättarne i glasen, och särskilt en röd som lockade honom med sin färg och doft, och som måste vara vin, lyftade han glaset till jämnhöjd med munnen, men i detsamma kom det över honom, att det var skam att slicka glas, och han slängde ut innehållet genom dörren, tog brickan och gick. Dock tyckte han sig över skuldran se något ljust, likt ett ansikte draga sig tillbaka från ett annat öppet fönster längre upp i banan. När han kom ner till disken, stod den äldre herren och talade vid källarmästaren. Som de genast sänkte rösterna, förstod gossen att de talade om honom, varför han straxt drog sig några steg tillbaka.

— Hör du Torkel, sade källarmästarn, vill du stanna hos mig?

Om han ville? Men frågan var om han fick för kommunaln.

— Det åtar jag mig! svarade källarmästarn, och därmed var saken avgjord.

Aldrig i hans liv hade en önskan gått så ledigt igenom, och han fann det rent underbart. Allt vad han fruktat var icke mer.

På aftonen var han anställd som »jägare» och iförd en mörkgrön dräkt med blanka knappar, vilka sutto i tre rader som på en husar. Och när han fick gå in med tidningarne i societetssalen där man dansade, kände han sig som en betydande person, för vilken man gav plats, och vars små tjänster man utbad sig med att fråga, om han ville vara snäll och göra det.

Och dagen slutades med musik av en hel orkester i trädgården, kulörta lyktor och fyrverkeri. Det var som i sagorna!

Dagar gingo som en enda stor fest. Man dansade och sjöng och spelade, klädde ut sig och höll upptåg, som vanligtvis slutade på teatern. Torkel gick i yrsel utan att tappa huvudet och han bara undrade över att världen på den sidan sundet kunde vara så ljus och människorna så snälla hela dan och alla dagar.

Om fadren hördes ingenting, och han antogs ha förlist eller ha kommit över till Finland; att han icke skulle återvända för att möta ett säkert fängelse, tog man för givet. Torkel saknade honom icke, utan fruktade hans återkomst, liksom hans oro för kommunalen icke övergav honom, trots källarmästarns försäkringar att han skulle reda det. Ibland drömde han om nätterna, att man kom och tog honom, och att han arbetade med hudarne i karantänshuset. Men när han vaknade i sin vindskammare och såg solen skina på de stora lindarne utanför och hörde fåglarne kvittra och bien sjunga, då tänkte han på vaktmästar Vickbergs ord, att här på sidan låg det berget Ebal, förbannelsens berg, där synden bodde och de ogudaktiga; och då visste han icke vad han skulle tro. Här voro människorna avgjort vackrare och snällare än däröver, och fastän de nog hade sina skuggsidor som han kände, höll han det ifrån sig, liksom han gjorde sig döv och blind för alla kamraternas historier om sina husbönder. Han hade sitt mål stadigt för ögat, och det var att komma till oberoende av kommunen och på en plats där han födde sig med sitt arbete, hälst på sjön, där han trivdes, och allra hälst vid kungliga flottan. Därför övade han sig i försakelser och självbehärskning, sparade alla slantar han fick; och han älskade penningen så-

som vägen till frihet, men han skulle gärna sett att besparingarne vuxit lite hastigare. Det fanns sätt att komma åt pängar som hans kamrater, kyparne, ville lära honom, men han hade av sin oärliga far fått så säkra grundsatser om ärlighet inplantade, att han aldrig föll för frestelsen. Fadren var av naturen oärlig och hade förgäves bekämpat denna böjelse hos sig själv; han gjorde därför allt för att hos sonen utrota denna farliga benägenhet, vars olyckliga följder han sett. Folket på Skamsund kallade fadren en hycklare, därför att han alltid predikade moral för sonen, medan han själv levde som en kältring.

— Förstår ni inte det, svarade lotsen en gång, förstår ni inte att jag vill att barnet skall bli bättre än sin far.

— Bättra dig själv först, svarade vaktmästar Sjöström.

— Nej, sa Öman, det kan jag inte, men kan jag bättra gossen, så får jag vara nöjd, och han skall nog tacka mig en gång!

Karantänmästaren, som åhört samtalet och var en stor klippare, anmärkte som slutkläm:

— Med Ömans avskräckande exempel för ögonen, bör Torkel bli ett mönster av ärlighet och nykterhet.

Och den gången slog det in, det han menat baklänges.

Sommaren led framåt, rötmånaden var mot slutet, då Torkel en dag gick ett ärende utåt ön. Han hade på morgonen haft det första lilla uppträdet på ho-

tellet och var ganska bedrövad. Hovmästarn, som skötte den väckarklocka efter vilken Torkel skulle stiga upp, hade nämligen glömt att draga upp väcket, och gossen hade försovit sig. För att icke gästerna skulle störas genom tramp i korridorerna, var det förbjudet för betjäningen att stiga upp för tidigt, liksom å andra sidan för sen uppstigning ansågs som ett brott, emedan hela morgonserveringen då gick sönder, och otåliga gäster brummade efter sitt kaffe, sina kläder, skodon och vatten. Gossen var oskyldig till försummelsen, men källarmästarns vrede gick ut över honom. Han ursäktade sig med hovmästarns försumlighet, men när denne tillkallats för att höras, ljög han sig fri; och Torkel stod där även som lögnare. Hans inre reste sig mot de två falska beskyllningarne och orättvisan, och han glömde sig. Erhöll två örfilar, en av källarmästarn och en av hovmästarn, och till råga utslungade principalen en hotelse om att han skulle få gå, gå hem till sina svinstior på andra sidan.

De försummade gästerna snäste honom, för första gången, vilket gjorde honom så mycket mer ont som han endast var van att se vänliga ansikten.

Det var en riktig olycksdag, och han kände som en lättnad, när han skickades ärendet ut på ön, att bli ensam. Då först grät han över livet och dess orättvisor, och han märkte för första gången, att han stod ensam i livet.

Och nu mörknade det omkring honom, allting blev strävt och fult; allt ont han sett och hört men hållit ifrån sig, trängde sig nu på honom. Och han såg att människorna här på stranden visst icke voro bättre än de däröver; de buro endast finare kläder

som dolde smutsigt inunder, och de voro egentligen här för att tvätta sig. Han erinrade Vickbergs ord däruppe på berget och här var Ebal, där synden bodde. Det stämde, ty här arbetade ingen av herrskaperna, utan de levde i sus och dus som förlorade sonen; de gingo rusiga i säng och stego rödögda upp när solen stod högt på himmelen. Och fruarne gingo i skogen med ungherrar, och det var mycket saker, som bestämt icke var vackert.

— — — — —

Han hade kommit fram till rågtäppan som nu hade gulnat likt skorpan på dubbla smörbröd; blåklint och prästkragar stodo där ännu, sorglösa som om de ej visste att lien snart skulle gå över dem. På Skamsund fanns inga blommor och här hade han aldrig haft tid att plocka några. Utan att tveka sprang han över diket, och skulle just sträcka handen efter en blåklint, då det underliga knarrandet hördes rätt framför honom. Det lät som en varning, men gossen tog det som ett gäckeri, schasade och grep sina blommor, dock alltjämt hållande sig på åkerrenen, ledd av sin säkra känsla att det var orätt trampa i åkern.

Knarren fortsatte att knarpa sin varning, men gossen tyckte bara att det var lustigt och fortsatte sitt oskyldiga nöje. Då hörde han ett vresigt skrik bakom sig:

— Ska-ru gå i åkern din hundra! Jag ska min själ hjälpa dej!

— Jag går inte i åkern, jag går på renen, hann han svara, men mera icke, ty nu kom arrendatorn rusande...

Torkel flydde, och kastade sig över gärsgården, sprang genom skogen så länge han orkade och föll slutligen över en trärot.

Han var så uppgiven av trötthet och så andfådd, att han lät sig bli liggande, och nu grät han ut, över hela livet, alltsammans; men hans största sorg var den över den förlorade tron på detta paradis och de goda människorna som skulle bo här. Då här var så skönt och så ont, hur skulle det icke vara ute i världen!

Slutligen hade han gråtit ut, reste sig och gick, utan mål, bara för att gå. Mellan stammarne såg han ett långt rött hus, långt som ett skepp och lutande akterstäven. Detta var nytt och okänt; och ett surrande läte hördes, som när nattskäran sitter på berget och spinner. Han kom närmare och såg något ändå konstigare. Två karlar gingo baklänges och drogo i någonting. Nyfiken närmade han sig det hemlighetsfulla huset, och fattade snart att det var en repslagarbana. Harmlöst givande efter för sin vetgirighet ställde han sig invid stängslet och betraktade noga hur man gjorde tågverk. Antingen nu repslagarne funno sin kräftgång löjlig, eller de tyckte att pojken såg överlägsen ut där han stod sysslolös och »övervakade» deras arbete, nog av... i ögonblicket flög ett vedträ mot Torkel och träffade stängslet framför hans ansikte; och ett rått »va gapar du på?» beledsagade kastet.

Det kom så oväntat och utan orsak, att gossen kände bitterheten dubbelt, i synnerhet som han beundrat arbetarnes skicklighet att få blårna förvandlade till ett alldeles jämntjockt rep.

Stum gick han därifrån, och erfor som om hela naturen jämte människorna voro fientliga mot honom i denna dag.

Nu hade han hälst velat undvika stugorna, men hans väg gick där fram och han måste förbi dem. Mot skogen låg en med sin glasveranda. Han kände igen den på sina vackra gardiner och sina rika blomsterrabatter utanför. Där bodde två unga vackra nygifta människor, vilka han brukade servera vid middagen. De sågo alltid ut som lyckan, hälsan och glädjen, och när de trädde in i matsalen var det som om man tänt ljusen, eller dragit undan gardinerna och släppt in solen. Gossen hade även rott med dem att fiska och han hade i sitt unga oförstånd tänkt, att de voro änglar och icke människor.

Nu kom han nära verandan vars fönster stodo öppna, och under tallarne rungade en mansröst, ibland rytande som en tjurs i raseri, ibland sänkande sig till en väsning; däremellan föll in en gäll skärande ton som ibland hackade, ibland tjöt... Genom de tysta tåliga träden, de stilla doftande blommorna gick en rysning, tyckte han, och i hans eget bröst skar en smärta, då han kände igen rösterna och sågo de sköna bekanta ansiktena sträckta fram mot varandra med förvridna drag. Han såg upp åt himlen för att se om det mulnat, men himlen var klarblå, vilket förundrade honom, ty han skulle vid ett sådant skådespel ha dragit för de svartaste molngardinerna, om han varit himmelens herre.

För visso, det var inga änglar, utan människor! Och sörjande över att se, hur det sköna kunde bli så fult, flydde han inåt skogen igen.

Där stodo två träd invid varandra; en gammal ek och en gammal asp. Aspen hade i sin ungdom kommit för nära den starka eken, och där hade nog kämpats i årtionden om platsen. Slutligen hade eken rått, men den mjukare aspen hade skjutit upp, alldeles tätt utmed sin farliga granne, så tätt att han genom gnidningen karvat ut en skåra, där han dolt sin stam. I dag blåste det och de båda medtävlarne skrubbade sig mot varandra, så att det gnisslade och knakade. Torkel kände väl de två syskonen som de kallades och han hade hört deras hårdhänta smekningar på långt håll. När han nalkats dem, flög det honom i tankarne ett minne ur en bok om vildar, huru dessa pläga göra eld genom att gnida ett hårt trästycke mot ett mjukt. Sommaren hade varit mycket torr, och av fruktan för skogseld hade man förbjudit till och med tobaksrökning i skogen. Och likafullt, nu stod detta förfärliga eldon och arbetade mitt i torra skogen.

Underliga tankar kommo över honom.

Varför arbetar det just i dag på öns fördärv? Är Gud ond på Fagervik och tänker bränna det som Sodom och Gomorrha? Ty, tar det eld så brinner vartenda hus på ön, och mänskorna måste fly, ut på vattnet, för rökens och askans skull! Mången skogsbrand hade ju uppkommit genom sådan gnidning av träd mot träd.

Han satte sig på en stubbe och såg på. Först med en längtan att få se eld och rök slå ut, ty Fagervik kunde gärna brinna, då det hela blott var satans bländverk; och blev det lika vitbränt som Skamsund, så kunde man bo däröver och ha det

drägligt, sen intet förlovat land låg här och lockade och oroade...

I nästa ögonblick insåg han det gudlösa i tanken och han blev skrämd som vore han åskådare till en mordbrandsanläggning, något han icke ville ha befattning med, och därför avlägsnade han sig.

Han gick förbi en källa där man fordom drack brunn, och han betraktade alla kryckorna som hängde där till åminnelse av alla botade sjukdomar. Han kom upp på en backe där det stod ett tempel med en byst i; av en kung troligtvis. Han trädde in på en kort ängsmark under ekar som kastade gröna skuggor, vilka rörde på sig efter vinden. Han steg åter upp för en backe, där en uttjänad väderkvarn stod, och klättrade uppför stegen. Där bredde sig ut under honom hela Fagervik i all sin skönhet och rikedom, och när han vände sig såg han Skamsund med karantänen, bönhuset och — längst borta det öppna havet med fyren. Dit gick hans längtan, och han märkte nu att han råkat in på en avväg, som han dock trott föra på omvägar till målet.

Och som han stod där med barnets oro för det stora okända, som heter framtiden, såg han från fjärden komma strykande med god vind den vita skeppsgossebriggen, med kronflagg på stortopp, lotsgös på klyvarbom och ett helt ställ signaler på förstängstag.

Och på varje rå stodo vitklädda gossar färdiga att berga — — — där var hans längtans dröm.

Han följde manövern, tänkande att briggen skulle lägga bi och ankra. Och han hade redan fattat ett djärvt beslut, att passa en av officerarne, som alltid

besökte restaurangen, och helt öppet anhålla om plats som skeppsgosse.

Han lade märke till varje rörelse ombord, på seglens ställning, på rormannens minsta girning. Nu skulle brassas back, när han passerade badhuset, nu skulle ankaret ligga på kranbalken, nu skulle... Briggen strök signalerna först, lotsgösen sedan, och höll kursen... förbi nedåt sundet och inre fjärdarne! Försvinnande som en vit dröm medtagande hans framtidshopp.

Han gick ner från kvarnen och sökte sig in under ekarne igen; där gick man under tak, men var ändå ute i det fria, och man såg så långt framför sig. Och som han gick, varsnade han, mitt på en ängsmatta en liten flicka som kunde vara fem år kanske; hon stod alldeles ensam och orörlig, med fingrarne i munnen och seende sig omkring i skogen med förtvivlan, under det två otorkade tårar hängde kvar på kinden. Gossen gick fram och frågade: — Vad gör du här i skogen så ensam?

— Jo, de andra gick ifrån mig, svarade hon.

— Vill du gå hem då?

— Jaa!

— Vad heter du då?

— Jag heter Alice.

— Och var bor du då?

— Jag bor vid badhuset.

Torkel förstod ungefär, vem han hade för sig, och började gå i antydd riktning.

— Jag vill att du skall leda mig, sade flickan och räckte sin hand.

Gossen tog emot en liten mjuk barnhand, som han knappt vågade fatta, så fin och mjuk var den.

Och han tänkte huru grymma syskonen varit som lämnat den lilla ensam i skogen, där hästar gingo lösa i bet, och om de ej voro farliga, dock kunnat skrämma ett litet barn.

När de uppnått badhuset, sade den lilla flickan pekande på en av de större hyddorna: — Här bor jag, ajö med dig! Och hon sprang in genom grinden, under det gossen tänkte: det var tacken!

Men i detsamma syntes den äldre herren från kägelbanan, och med handen vinkade han åt Torkel att stanna, samtidigt med att han talade till flickan:

— Var har du varit, mitt barn?

— Jo, de andra gick ifrån mig, för de va stygga.

— Inte skvallra, har jag sagt! Och till Torkel sade han, alldeles som om han väntat honom: Stig in min gosse, får jag tala vid dig.

Torkel steg in, och nu märkte han att den äldre herrn var klädd i flottans uniform, ehuru han icke kunde se gradbeteckningen.

— Nå, du Torkel, började han, vad är det med dig i dag, du ser så ledsen ut?

Gossen höll på att falla för det mycket naturliga begäret få beklaga sig, men i samma hörde han de bestämda orden, som nyss riktats till barnet: — Inte skvallra! Och han svarade ett kort men hövligt: Ingenting.

Men herrn släppte icke taget, utan frågade vidare:

— Har man varit kitslig mot dig?

Det var att lägga svaret i munnen, men gossens klara förstånd sade honom att detta var en frestelse att övervinna, och han behärskade sig:

— Ånej, bara små förtretligheter!

Det stränga forskande uttrycket i officerns ansikte upplöste sig och försvann, varpå han tog Torkel i armen och förde honom in i trädgården. Där satte han sig på en bänk och började tala, under det han ritade i sanden.

— Hör du min gosse! När du första gången reste käglor oppe i banan, så fästade jag min uppmärksamhet på dig, därför, ser du... att du hade så gott sätt. Och jag satte dig redan då på prov, om du kunde lyda utan att resonera! Det kunde du, och... du kunde låta bli att slicka glasen också! — Jag kände nämligen din far, han segla med mig i många år, och var en slarv, som du vet. — Nåväl, jag har haft ögonen på dig, och... i dag morgse kom jag av en händelse upp på hotellet straxt efter uppträdet du vet. Vittnen hade då redan bestyrkt att du var oskyldig till försummelsen. När jag nu nyss frågade dig om du haft någon förtret, så ville jag se om du var karl att bära en orättvisa, utan att skvallra eller beklaga dig. Du bestod provet, mot min förväntan. Ty det finns intet så svårt som att lida orättvist, men den som inte kan det, han kan aldrig leva livet — tro mig! (Här vände han sig omkring för att se om någon lyssnade.) Tro mig, det är bara orättvisor alltihop! Alltihop! (Här slog han dammet av galonerna på ärmen, och Torkel märkte att den gamle officern bara var löjtnant.) Men ser du, så är livet; det är bråttom, det är så många saker som skall ske på en gång, och så får man en sinkadus i häftigheten, och en annan gång ger man en sinkadus för intet, och det ena får kvitta det andra. Men det duger inte gå och föra räkning med mänskorna... Hör du, kan du segla? — Ja, naturligtvis! — Vill du

bli fock-gast på min kutter? Det är en skonare? — Jag ser att du vill det, bara du fick för källarmästarn och kommunalen. Men det har jag redan gjort klart! Gå nu till din principal och säg vackert ajö! Du kan gärna säga ett gott ord åt hovmästarn, som fått ovett så det haglat om öronen! Kom sen ner hit och rigga på dig i skansen; kuttern ligger utanför broändan. Ingenting att tacka för! Karlar som du äro eftersökta, och om du sköter dig, så... skall du få komma in vid flottan... om du sköter dig, nämligen. Så, marsch! Vänta lite! Säg en sak! Har Alice tackat dig för hjälpen?

Torkel teg, ty han ville icke skvallra!

— Jaså, hon har inte det. Alice! ropade han.

Alice var icke långt borta.

— Gå och tacka gossen som följde dig hem.

Alice gick fram, sträckte sig på tårna och räckte av vanan sin lilla mun för att tacka med en kyss.

Fadren log; Torkel tog barnets två små händer, rodnade och sade i hennes ställe: — tack, tack så mycket.

När han nu gick hem till hotellet, hade Fagervik återfått sitt fagra utseende, och han älskade människorna, till och med hovmästarn, som gjort honom så orätt! Men att lyckan kunde ligga så nära olyckan, och liksom skickade fram förtruppen av svårigheter gav honom ett minne för livet, så att när han senare och ofta möttes av olyckor tänkte han alltid: se så, nu är lyckan i antågande.

Morgonbrisen blåste, då skonaren lättade ankaret. Torkel stod i fören vid fockeskot. Och han var iklädd blå tröja, vita byxor, vita smärtingskor och rundmössa med hängande band. De vita skorna, dansskor riktigt, snuddade så lätt vid däckstiljorna blanka som ett divansbord; detta var det högsta; det var herreman.

Premiärlöjtnanten satt till rors och syntes bakom mesanen då och då kommenderande.

— Hiv pall! Hiv runt! — Sätt till ballongklyvarn! Båda topparna!

Kuttern hade vingarne på! Och nu flög hon fram, låg så vackert på vattnet som en ejder, bröstade sig med sitt vackra språng, och klyvarbommen pekade som kompassen ut kursen.

Fagervik defilerade på ena sidan, och källarmästarn hälsade med flaggan; Skamsund stod bakom seglet, men Torkel ville se det ännu en gång för att riktigt känna sin lycka!

Ingen av besättningen visste, vart kursen gällde, men när de sågo »gubben», som de kallade chefen, vara klädd, så förstodo de.

— Vi ska till stan! viskade en stor-gast.

— Till Holmen, förstås!

När man om en stund vände och lade sig på andra bogen mitt i segelrännan, då blev det klart att man skulle till Stockholm.

Och då stod gossen med spejande öga vid fockestag, och såg framåt, framåt där staden skulle ligga, den stora staden, dit alla fartyg seglade in och som han aldrig hade sett!

Karantänmästarns berättelse.

Karantänmästarn var en sextifem års man, väl bibehållen, liten, smärt, spänstig med officerslater, minnen från fältläkarkåren.

Han tillhörde från födseln de bortkomna, som vantrivas i livet och aldrig finna sig till rätta. Född i Bergslagen av gott folk, men hårt, hade han icke fått några vackra barndomsminnen. Föräldrarne sade aldrig gott när de hade anledning, men alltid ont med eller utan anledning. Hans mor tillhörde den besynnerliga grupp av människor, som bli onda för ingenting. Hennes vrede kom utan synbar anledning, så att sonen ibland trodde hon ej var klok, ibland att hon var döv och hörde galet. Ty det kunde hända att hon besvarade en vänlighet med en örfil. Därav blev han dolsk och misstrogen mot människorna, ty det enda och naturliga bandet, som skulle med ömhet förena honom med människorna, var brustet, och han kände hela livet som en fiende. Därför gick han beständigt i försvarstillstånd dock utan att visa det.

I skolan hade han vänner, men när han då icke visste, huru väl han ville, blev han undfallande, och gjorde alla medgivanden för att få behålla tron på den sanna vänskapen. Därigenom släppte han vännerna för nära inpå sig, så att de tryckte honom och började härska över honom. När han kommit

till den punkten, gick han sin väg, utan några förklaringar, men hade snart en ny vän med vilken samma historia började om, och slutade. Följden blev att han senare i livet aldrig sökte annat än bekantskaper, och vande sig att endast lita på sig själv.

När han var konfirmerad och kände sig på grund av den kyrkliga myndighetsförklaringen som manbar och självansvarig, inföll en tilldragelse, som blev en vändpunkt i hans liv. Han kom för sent till en måltid hemma och blev mottagen av modren med en skur käppslängar. Utan att betänka sig lyfte den unge mannen sin hand, och det föll en örfil.

Ett ögonblick stodo mor och son emot varandra; han väntade se taket komma ner, eller att han skulle bli ihjälslagen på ett oväntat sätt. Men det hände ingenting. Modren gick ut, som om ingenting passerat, och hon låtsades sedan som om aldrig något förefallit dem emellan.

Långt fram i livet då denna händelse återkom i hans minne, undrade han vad som försiggått i hennes sinne. Hon hade kastat en blick uppåt taket som om hon sökte något där, någon osynlig hand kanske. Eller hade hon hållit till godo, emedan hon slutligen insett att det var välförtjänt vedergällning, och därför gjort sonen oansvarig. Eget var, att han, oaktat förtvivlade ansträngningar att framkalla samvetskval, aldrig kände en förbråelse. Det var som om det skett utan hans vilja, och som om det skulle ske.

Men likafullt, där var en gränssten i hans liv. Strängen var klippt och han föll ut i livet, ensam, löst från moder och jordeliv, och han erfor

som om han varit född utan far och mor. Båda voro honom främmande personer, som han funnit naturligast kalla herrn och frun. Vid universitetet märkte han genast skillnaden mellan sitt öde och kamraternas. De hade föräldrar och syskon, det fanns en följd och en ordning i deras liv. De voro i släkt med mänskligheten, och lydde hemliga sambandslagar. Och de kände i luften att han icke hörde till deras fårahus.

När han som kandidat vikarierade vid fältläkarkåren, märkte han genast att hans plats icke var där, och detsamma märkte officerarne. Hans i början tysta motstånd mot deras härsklystnad och godtycke stämplade honom som en missnöjd granskare, och han fick gå ensam.

På sjukhusen likaså. Där insåg han straxt den ödesdigra förutbestämmelsen i samhälls-valet, och vilka som voro kallade och vilka voro objudna. Det var som om de övre kände på lukten, vilka som voro deras andas barn. Och så var det överallt. Han öppnade praktik som fruntimmersläkare, men lyckades icke, ty han fordrade rena svar på frågorna, och det fick han aldrig. Då blev han otålig och gick för att vara rå. Han blev extra provinsialläkare långt borta, och då han var oberoende av patienternas gunst, brydde han sig ännu mindre om att söka vara dem till behag. Därför flyttades han en vacker dag till karantänerna, och hade slutligen stannat på Skamsund. När han för sjutton år sen kom dit, råkade han genast i strid med lotsarne, vilka såsom de enda myndigheterna på ön tillåtit sig en mängd godtyckligheter mot befolkningen. Karantänmästarn älskade frid och ro som andra människor, men han

hade tidigt lärt sig att det måste vara kamp, och att det icke hjälpte bara sitta med sina rättigheter, utan att man även måste försvara dem, varje dag, varje stund på dagen. Såsom nykommen sökte man kringskära hans befogenhet och plocka ifrån honom hans små förmåner. Sålunda, då lotsåldermannen rådde av hävd över halva området, men karantänmästarn satt inkättad i sin vik med en enda liten bergsudde, och lotsarne begagnade denna udde till sina enskilda båtar och fiskredskap, gjorde doktorn sig först underrättad om förhållandena. Och när han utrönt, att han ägde nyttjanderätten till udden, och då han tillika fått bevisat att lotsarne kunde ha sina grejor var som hälst eljes, gick han beskedligt till åldermannen och sa ifrån. När det icke hjälpte med godo, tog han i med hårdhandskarna, och lät sina karlar röja och hägna platsen, som han inrättade till en trädgård med ett enkelt lusthus. Skrivelser till styrelserna haglade, men saken avgjordes till hans förmån.

Därmed var fiendskap för livet med lotsarne; och karantänmästarn satt inspärrad på sin udde, själv försatt i karantän, och där satt han nu i sjutton år. Men i ro icke, ty det var alltid strid. Än hade hans hund slagits med lotsarnes, än hade lotsarnes höns gått i hans trädgård, än hade en båt landat på den enas eller andras område. Sålunda hölls han i ett beständigt raseri, och när det ett ögonblick blev lugnt utomhus, så hade han sin hushållerska inomhus. De hade grälat i sjutton år, och hon hade en gång i veckan packat sina saker för att gå. Hon var en tyrann, som fordrade att husbonden skulle äta socker i alla såser till och med till färsk torsk; hon

kunde icke på sjutton år lära sig koka ett ägg, utan ville att doktorn skulle lära sig äta halvråa ägg, vilket han hatade. Tidtals tröttnade han på att kälta och då föll allt tillbaka i Kristins gamla trall. Han åt rå potatis, gammalt bröd, sur grädde och sådant mer en hel vecka, och beundrade sig som Sokrates, men så vaknade hans självkänsla, och så började han ryta igen. Han fick ryta var dag för att få saltkaret på bordet, ryta för att få dörrarna stängda, ryta för att få olja på lamporna; vekar och glas fick han putsa själv, ty det kunde hon icke lära sig.

— Du är en ko, Kristin. Du är en usel människa, som inte värderar godhet. Tycker du om att jag ryter! Vet du jag får en sådan avsky för mig själv när jag tvingas uppföra mig så här! Du gör mig till en dålig människa, och du är en giftig orm. Jag önskar att du aldrig varit född, att du låge i jordens djup; du är inte en människa, ty du kan inte lära, du är en ko, är du. Du vill gå! Ja gå åt h-e varifrån du är kommen!

Men Kristin gick aldrig! Jo, en gång var hon ända ner till ångbåtsbryggan, men vände om och gick till skogs, där doktorn fick hämta opp henne.

Doktorns enda umgänge var postmästarn på Fagervik, en gammal studentkamrat, som kom över varenda lördagskväll, då de båda kurrarne poterade och pratade över midnatt, och då låg postmästarn kvar till söndagsmorgonen.

De hade visserligen icke samma synpunkt på livet och människorna, ty postmästarn var avgjord vänsterman, och karantänmästarn var en tvivlare, men de voro så väl samspråkade att underhållningarne blevo som växelsång eller tvåstämmig musik, där

stämmorna visserligen gingo emot varandra, men dock bildade samklang. Karantänmästarens vidare blick gav sig stundom ett uttryck i ett ogillande, ungefär så här:

— Ni partimän äro som enögda kattor. Några se bara med vänstra ögat, andra bara med högra, och därför kan ni aldrig se stereoskopiskt, utan ni ser allting platt och ensidigt!

De voro båda starka tidningsläsare och de följde alla frågor med nitälskan. Den mest brännande var dock den om religionen, ty de politiska avgjordes ju en gång genom omröstning i riksdagen och fingo ett slut, men den religiösa hade intet slut. Postmästarn hatade läsare och nykterister.

— Vad fan hatar du läsarne för? var karantänmästarens vanliga. Vad ha de gjort dej för ont? Låt dem ha sitt jobb, mej kommer det inte vid!

— De ä hycklare allihop! avfärdade postmästarn frågan.

— Nej, svarade doktorn. Du kan inte döma om läseriet därför att du inte varit läsare; men det har jag varit; och jag var ta mej fan inte hycklare. Men jag gör inte om'et! Det vill säga — det vet man aldrig, för det kommer över en, eller kommer det icke, det beror på...

— På vad?

— Svårt att säga! Läseriet är emellertid ett slags europeisk Buddhism. De betrakta båda världen som en oren materia i vilken själen pinas. Därför söka de motverka materien, och det har de inte orätt i. Att de inte lyckas, är ju klart, men själva kampen är aktningsvärd. Att de förefalla som hycklare ligger däri att de aldrig nå upp till sina syften

eller läror, så att levernet alltid blir på efterkälken efter läran. Och att kyrkans präster hata dem är klart, ty våra gifta mejerister, viraspelare och middagsätare skola naturligtvis icke älska dessa apostlar, som visa deras obehövlighet och brister. Du känner ju våra präster ute på öarna. Jag behöver inte skvallra på dem, efter som du känner dem! Där har du hycklarne, i synnerhet bland de olyckliga, som efter examen förlorat tron på alla lärorna.

— Ja, men läsarne äro kulturfientliga!

— Nej, det kan jag inte finna. När jag kom till denna ö, beboddes den av tre hundra försupna vildar som förde ett liv — ett helvetes liv. Och nu... Du ser själv! Älskvärda äro de ej, och inte roliga heller, men de äro tysta, åtminstone så man får sova om nätterna, och de slåss inte, så att man kan vandra på ön utan fruktan för liv och lem. Med ett ord, kulturens enklaste välsignelser blevo en bestämd följd av bönhusets byggande.

— Bönhuset, dit du aldrig går!

— Nej, jag hör inte till det fårahuset! Men har du varit där nånsin?

— Jag, nej!

— Du skulle väl höra på dem i alla fall!

— Varför det?

— Du törs inte!

— Törs, är det farligt?

— Det påstås!

— Inte för mig?

— Ska vi hålla vad? En ankare punsch!

Postmästarn funderade ett ögonblick, inte så mycket på punschen, men på doktorns misstankar att han kunde vara feg.

— Kör! Jag skall gå dit om fredag! Och sen ska du få ro hem ankarn om du får se något fel på mig.

Dagen kom, och postmästarn åt middag hos doktorn, innan han anträdde den beramade färden till bönhuset.

Ingen hade fått veta om hans avsikt, dels därför att han fruktade predikanten skulle lägga an på honom, dels därför att han var rädd få rykte om sig att vara läsare.

Efter middagen, lånade han en dosa snus, för att hålla sig vaken, trots doktorns försäkringar att han icke skulle få tillfälle att somna. Och så gick han.

Doktorn däremot vandrade nere i sin trädgård väntande på utgången av ett försök som mången starkare hade fallit för.

Han väntade en och en halv timme, han väntade två. Han väntade tre.

Då såg han slutligen kyrkfolket komma strömmande, vilket var ett bevis att det var slut. Men postmästarn syntes inte. Doktorn blev orolig. Det gick en timme, och slutligen fick han se vännen komma från skogen. Han kom med en något uppstyltad glättighet och hade något tvunget livligt i sin gång. När han fick se doktorn slingrade han lite med benen och hivade axlarne som om det stramade i kläderna.

— Nåå? frågade doktorn. Det var långvarigt det där?

— Ja, var hela svaret.

De gingo ner i lusthuset; satte sig mitt emot varann, ehuruväl postmästarn var rädd att visa sitt ansikte, i vilket kommit ett nytt uttryck.

— Ge mig en pris snus! sade den illmarige doktorn.

Postmästarn tog fram dosan, som befanns vara orörd...

— Du somna inte? upptog doktorn.

Postmästarn kände sig brydd.

— Nå gamla gosse, du är inte modd? — Vad är det med dig? — Nej, hör du...

Här tog doktorn med pekfingret i trakten mellan ögat och näsan på sin vän som om han ville visa honom något...

— Jag tror... att du har gråtit?

— Asch! Du pratar! svarade postmästarn och ryckte upp sig! Men, i alla fall, du vet jag inte är lätt att narra, men, som sagt... det var en trollkarl, var det.

— Berätta, berätta! Tänk att du tror på trollkarlar!

— Ja, det var så underligt!

Nu tuggade han torrt! och fortsatte.

— Kan du tänka dig! Han predikade för mig förstås! Och, mitt i predikan så sa han mig alla de hemligheter jag likt varje människa gömt i det allra mest fördolda sedan min barndom, ja längre fram i tiden. Jag. kände att jag rodnade och hela församlingen såg på mig som om de också visste det, vilket är alldeles omöjligt. Och de nickade i takt till hans ord, alltjämt stirrande på mig. Ja de vände sig om på bänkarna... Även som trolleri betraktat så var det...

— Jojo, du, jag visste't, och därför aktar jag mig! Vad det är, vet jag inte, men det är någonting som jag håller ifrån mig. Och det är på samma

sätt med Swedenborg. Jag satt en gång i ett förmak och väntade på företräde. Där stod en bokhylla bakom mig, och det var en bok som sköt fram så att han hindrade min nacke få stöd. Jag tog ner boken, och det var en del av Swedenborgs himmelska hemligheter. På måfå slog jag i boken; och, kan du föreställa dig, på två minuter hade jag — nåväl, det som då mest upptog mina tankar — och med alla biomständigheter av en sådan förkrossande sakkännedom att jag blev hemsk till mods. På två minuter hade jag mig själv och min angelägenhet klar...

— Tala om vad det var!

— Nej, du! Det gör jag inte. Du vet själv att det tysta tankeliv vi föra är ett hemligt rum, och det vi leva i det hemliga... Ja, vi äro icke de vi synas...

— Nej, avbröt vännen hastigt. Nej! Våra handlingar äro ganska lätt behärskade, men våra tankar... fy!

— Och tankarne äro sinnets handlingar, har jag läst någonstans. Och med våra tysta, onda tankar kunna vi smitta andra; vi kunna överföra vår onda vilja på andra som utföra den. — Minns du barnamörderskan här på orten för tio år sedan?

— Nej! då var jag borta!

— Det var en ung barnflicka, oskyldig, barnkär, snäll, såsom hon alltid varit, efter vad som utrönts vid förhören. Nåväl hon tjänte hos en aktris häröver på Fagervik om sommaren. I augusti månad häktades hon för barnamord. Jag var vid tinget närvarande då hon förhördes. Något skäl kunde hon ej uppgiva, för sin handling. Men domaren ville ha skäl, då gagnet ej fanns. Vittnena intygade att hon

älskade barnet, vilket hon medgav. Vid andra förhöret var hon utom sig av ånger och fasa för den rysliga handlingen, men hon uppträdde som om hon ej begått brottet, fastän hon påtog sig det.

Vid tredje förhöret ville domaren hjälpa henne på traven, och framställde den frågan: — Hur kom du på den tanken att mörda ett oskyldigt barn som du tyckte om? Tänk noga efter! Flickan kastade förtvivlade blickar kring salen, och när de stannade på det döda barnets moder, aktrisen, som nu för första gången var närvarande, svarade hon domaren, enkelt, okonstlat: Jag trodde att frun ville det! Du skulle ha sett fruns ansikte, när dessa orden föllo. Jag tyckte att jag såg hennes kläder falla av kroppen och att hon satt blottad där, och jag tänkte då för första gången på mänskosjälens avgrunder, över vilka domaren måste vandra med förbundna ögon, ty han har icke rättighet att straffa oss i vårt tankeliv; där få vi straffa oss själva och det gör läsarne.

— Det du säger är nog riktigt, men jag vet också att mitt liv i det fördolda är tidvis högre och renare än mitt utvärtesliv.

— Erkännes! Jag går också med en föreställning om mitt bättre jag, som är det bästa jag känner... Men, hör du, vad gjorde du i skogen en hel timme?

— Jag tänkte!

— Du går väl inte och blir läsare heller? avklippte karantänmästarn och fyllde ett glas.

— Nej, inte jag du!

— Men du tror inte längre att läsarne äro charlataner?

Därpå svarade postmästarn icke. Men drickat gick trögt om aftonen, och samtalen höllo sig högre upp än vanligt. Mot tiotiden hördes över sundet ett fasansfullt skränande som av vildar. Det kom från Fagervik, och från hotellets trädgård. De båda filosoferna kastade sina blickar ditöver.

— Det är kutterseglare, förstås, sade postmästarn.

— De slåss visst också! — Ja, Fagervik går nedåt, för nattskränets skull. Sommargästerna flyr, för de få inte sova — och man har tänkt stänga krogen!

— Och öppna ett bönhus, kanske?

Även den frågan blev obesvarad och man skildes utan att riktigt veta var man hade varandra.

*

Emellertid hade ryktet spritt sig på Fagervik att postmästaren varit i bönhuset, så att när han följande eftermiddag infann sig på hotellet i sitt kotteri med tullförvaltarn och lotsåldermannen, dessa hälsade honom med den stora nyheten.

— Jaså, du har gått och blitt läsare?

Postmästarn avvärjde stöten med ett skämt, svor och bannade på att det var osant, samt tömde till bevis sina glas mera ärligt än han brukade.

— Ja, men du var där!

— Jag var nyfiken!

— Nå vad sa de för slag?

Här mörknade postmästarn, och när man fortsatte med skämtet, gick det opp för honom att det vore fegt och uselt att smäda det som han icke ansåg

smädelse värt. Därför sade han allvarligt, men bestämt:

— Låt mig vara i fred! Jag är icke läsare, men jag högaktar läsarne!

Detta var detsamma som att erkänna, och som en järnridå föll något ner mellan honom och vännerna. De förändrade ansiktena och blevo med ens främmande för honom. Det var det mest sällsamma han upplevat och det var smärtsamt tillika.

Han höll sig undan i åtta dagar och föreföll grubblande. Men efter den tiden återknöt han så småningom, gick tillbaka till hotellet, och blev så småningom densamme som förr; dock icke fullt. Ty »han hade dragit öronen åt sig» som det kallas.

*

Karantänmästarns lördagar pågingo emellertid oförändrat. Och nu sedan postmästarn blivit mera allvarlig och visade håg för livets djupare frågor, ansåg doktorn tiden vara inne att anförtro honom ur sina samlingar av iakttagelser på människoöden, utan att dock någonsin röra vid sitt eget. Det berättades att han varit gift en gång och haft barn, men ingen visste riktigt huru därmed förhöll sig.

Sedan han först noga hört sig för om postmästarn kunde fördraga att höra läsas högt, och fått visshet om att detta var fallet, vågade han föreslå att de skulle tillbringa lördagsnatten med detta ädlare nöje, dock efter att först ha pratat ur sig veckans samlade tankar över dagens frågor. Det lästa skulle sedan bli text för blivande utläggningar, betraktelser och meningsskiften.

De sutto således en lördag efter kvällsvarden uppe i våningens vackraste hörnrum, emedan det var regnkallt väder ute, och doktorn hade efter en stunds grävning i ett skåp framburit ett manuskript. Ännu i sista stunden tvekade han att lämna ut kanske sitt eget livs historia, och för att ge sig mod började han förutskicka några anmärkningar.

— Jag tror icke, att du kan erinra dig att jag yttrat mig någonsin i en viss fråga, den fråga som sysselsatt våra samtida mest av alla. Den fråga, som tagit djupast, och behandlats ytligast, därför att den blev partifråga. Jag menar...

— Säg'et inte, jag vet!

— Du är rädd för den, men det är inte jag, ty det är ingen fråga för mig ännu, det är en gåta, eller ett olösligt problem. — Du vet ju att det finns olösliga problem, som man kan bevisa vara olösliga, och ändock fortsätta människor att söka det oåtkomliga...

— Till saken, så gräla vi sedan!

— Och man har velat lagstifta för äkta makars inbördes förhållanden, vilket ju är som om lagstiftningen ville bestämma om vänskapsförbindelser eller om förälskelser... Kort och gott, jag skall berätta en historia, eller två, så får vi se om saken ens kan falla under överläggning eller utredas med tillämpning av de vanliga tankelagarne.

— Alltså!

— Bara en sak till! Därför att båda historierna röra karantäner skall du icke tro att det är min eller mina historier — den ligger djupare begraven!

— Nu börja vi!

Karantänmästarns första berättelse.

De hade rymt, företagit den hävdvunna nästan lagstadda rymningen. Och det gick ett anskri genom samhället; människorna togo sig åt hjärt-trakten, fasade, beklagade, fördömde, alltefter som man anade det fruktansvärda sorgespel som utspelats; två hjärtan som slitits, två släkter som nu rasade mot varandra; den övergivne mannen och det lämnade barnet; ett skövlat hem, en förstörd bana, hoptrasslade affärer som icke kunde utredas; brutna vänskapsförbindelser.

Det satt två herrar på en krog och rev i saken.

— Men varför skulle de rymma? Det finner jag osnyggt!

— Tvärtom! Jag finner vanlig blygsamhet fordra att de lämna platsen åt den oförvitlige maken, så att han slipper möta dem på gatorna. För övrigt är det hederligare att skiljas än leva i otillåten förbindelse.

— Men varför kan de inte hålla tro och loven och ed? Vi höllo ut för livet vi, i lust och nöd...

— Jo, och vad det såg ut sen! Som ett gammalt fågelbo om hösten. Andra tider, andra seder!

— Men rysligt är det i alla fall!

— Icke minst för de rymda! Nu börjar h a n s! Han som tog alla följderna. Nu får han sitt!

— Och hon!

*

Så här var historien. De nu skiljda makarne hade för tre år sedan råkat varandra på en badort, och under fullt normala förhållanden genomgått för-

älskelsens alla stadier. De upptäckte, som vanligt, att de voro födda enkom för att råkas och göra vandringen hand i hand. För att bli henne värdig bortlade han alla osköna vanor, förfinade sitt språk och sina seder, och han såg i henne en gudasänd som öppnade hans ögon och pekade uppåt.

De vanliga svårigheterna vid lysningen övervann han, fullt övertygad att dessa svårigheter skulle finnas, för att han måtte få tillfälle visa sitt mod och sin styrka.

De skändliga anonyma breven som pläga åtfölja förlovningar läste de tillsammans och lade i kakelugnen. Hon grät visserligen över människornas ondska, men han sade, att det skulle så vara för att pröva deras tro. Och de trodde på varandra.

Förlovningstiden var ett enda stort rus. Han försäkrade att han icke behövde dricka mer, ty hennes närvaro gjorde honom bokstavligen drucken. En enda gång kunde de känna det hemska i den ensamhet som omslöt dem, då deras vänner övergav dem, finnande sig överflödiga.

— Varför sky oss mänskorna? frågade hon en afton, då de vandrade utanför staden.

— Därför, svarade han, därför att mänskorna fly, när de se lyckan.

De märkte icke att de själva undveko umgänge, ty de gjorde det; och han särskilt visade en verklig fruktan att möta gamla ungkarlsvänner. Ty de föreföllo honom som fiender, och han såg deras skeptiska grin, alltför lätt att tolka. — Se nu är han fast! Att den gamla skälmen också kunde duperas! O. s. v.

Ungkarlarne ansågo nämligen, då som nu, att kärleken var ett skälmstycke som förr eller senare skulle sluta med avslöjning.

Deras samtal höllo sig alltid uppe över vardagslivets småsaker, och de levde, som man riktigt säger, icke på jorden. Men så kom fasan över ensamheten, som slöt sig omkring dem och drev dem ihop. Och då försökte de gå ut, dels av behovet att visa sin lycka, dels för att lugna sig. Men när de efter teatern inträdde på restaurangen, och hon framför tamburens spegel ordnade sitt hår, erfor han som om hon smyckade sig för »de främmande herrarne». Och när de kommo till ett bord, blev han genast stum, ty hon fick nya uttryck i sitt ansikte, uttryck som han icke kände. Hennes ögon tycktes parera blickar från de »främmande herrarne». De blevo stumma bägge två, och hans ansikte uttryckte den högsta ångest.

Det var en trist supé, och de gingo snart.

När de kommit ut, frågade hon, något förstämd av missräkningen på ett nöje:.

— Är du ond på mig?

— Nej, min vän, jag kan icke bli ond på dig! Men jag blöder invärtes, när jag ser främmande ungherrar orena dig med sina blickar.

Och därmed upphörde besöken av restauranger.

Veckorna före bröllopet hade upptagits av bestyr med bosättningen. De hade diskuterat mattor och gardiner, mottagit hantverkare och bodbiträden, och följaktligen hade de sjunkit ner från sina höga höjder. Nu skulle de gå ut att lufta av sig det där.

Och de vandrade. Men under denna hotande tystnad då huvudena förefalla tomma och någon går

emellan. Han försökte svinga sig upp och lyfta henne, men det gick inte.

— Jag hänger så tungt på dig, sade hon och släppte hans arm.

Han svarade icke, ty han erfor verkligen en lättnad.

Detta sårade henne och hon drog sig åt husväggen. Samtalet var slut och de befunno sig snart utanför hennes port.

— God natt! sade hon kort.

— God natt! svarade han lika kort, och de skildes, synbarligen med ömsesidig belåtenhet. Utan en kyss i portgången, och utan att han stannade utanför glasrutan för att se hennes fina gestalt röra sig i mjuka linjer uppför första halvtrappan.

När han gick uppför gatan var han spänstig i gången och han andades högt, fritt. Han var befriad från något tryckande, som dock i tre månader varit ljuvt. Han samlade sig, återfann sina tankar från — ett förgånget, som nu föreföll starkt och uppriktigt. Han flög framåt och hans jag svällde, under det han kände de båda armarne röra sig som vingar.

Att det var slut, därom hyste han inga tvivel; men han såg ingen orsak, kände ingen smärta, stod endast klarvaken inför ett faktum som han mottog utan att tveka.

När han kom i sin port, mötte han en gammal vän, vilken han utan vidare tog under armen och inbjöd att dela den enkla supén och prata. Vännen såg förvånad ut, men följde uppför trappan.

De åto och drucko, rökte och pratade framåt midnatt, och de talade om all världens ting; gamla minnen och statsangelägenheter, riksdag och eko-

nomi. Ej ett ord eller en antydan om hans förlovning eller giftermål. Det var en ytterst angenäm afton, och han hade blivit tre månader tillbaka i tiden. Han lade märke till att hans stämma återtog sin manliga klang, att han talade rakt ut som tankarne kommo, utan besväret att slipa kanterna av de starka orden, utan att behöva undertrycka eller jämka för att icke såra. Han tyckte, att han återfann sig, att han kastat en tvångströja, avlagt en mask, och vunnit.

Han följde vännen ner för att öppna porten.

— Nå, du skall gifta dig om åtta dagar! sade vännen, och mycket riktigt med det där skeptiska grinet.

Det var som att trycka på en knapp, och porten smällde igen till svar.

När han nu kom upp på sina rum, fattades han av vämjelse; dukade undan, städade, sopade, öppnade fönstren och — — — så gick det upp för honom, vad han förlorat och hur han sjunkit.

Han tyckte att han varit sin brud otrogen därför att han givit sin själ åt en annan, låt vara en man blott! Han hade förlorat något som var bättre än det han trott sig vinna; och vad han återfunnit var blott hans gamla själviska, hänsynslösa, bekväma vardagsjag! med dess råhet och dess osnygghet, som vännen värderade, emedan det stämde med hans eget.

Och nu var det slut, brutet för alltid! Den stora ödsligheten vidtoge, det ruskiga ungkarlslivet började igen.

Att sätta sig och skriva ett brev föll honom icke in, ty han kände det var lönlöst. Därför sökte han

trötta sig för att komma i sömn, sköljde hela sin kropp i kallt vatten och gick fuktig till sängs. — Den lilla ceremonien med urets uppdragning gjorde i natt ett särskilt intryck på honom. Allt måste förnyas om natten, till och med tiden. Kanske hennes kärlek endast behövde en natts vila för att börja på igen!

*

När han vaknade följande morgon, sken solen in i rummet. Ett obeskrivligt lugn hade lagt sig över hans sinne, och han tyckte att livet var gott som det var, ja det var bättre i dag, ty hans själ kände sig hemma igen efter en lång utflykt.

Han klädde sig och gick ner på sitt kontor. Öppnade posten, läste tidningen och var fortfarande kav lugn. Men detta onaturliga lugn började slutligen oroa honom. Han kände en stigande ångest och en nässelbränna på hela kroppen. Tomrummet började åter fyllas — av hennes själ — bandet spändes, och strömmen slöts. — Det var icke slut, endast ett avbrott på linjen, och nu störtade minnena på honom, allt det sköna, och stora de upplevat, alla höga känslor och stora tankar de fött tillsammans, hela denna drömvärld i vilken de levat och som var så olik denna prosa han nu satt i.

I sin förtvivlan och för att dölja sina känslor, grep han korrespondensen och började besvara brev, lugnt, redigt och klart. Anbud mottogos på de och de villkoren, avslogos på de grunderna. Kaffe och socker, börsnoteringar och växelkonto, allt handterade han och utredde med en klarhet och beslutsamhet som aldrig förr.

En kontorist framlämnade ett brev, som han genast såg vara från henne.

— Budet väntar på svar! sade biträdet.

Utan att se upp från pulpeten hade grosshandlaren på en sekund beslutat sig och svarade:

— Budet skall icke vänta på svar!

Han hade på denna sekund hunnit säga sig: explikationer, förebråelser, anklagelser! Vad kan jag svara på sådant. Och brevet förblev liggande oöppnat, under det affärskorrespondensen pågick i stormande fart.

*

Då fästmön föregående afton skilts från honom, hade hennes första känsla varit vrede. Vrede över att han, grosshandlaren, vågat försmå henne. Hon var nämligen av ämbetsmannasläkt och hade drömt om en ställning i societeten. Detta hade hon så småningom glömt under intrycken av hans trogna varma kärlek. Och när han aldrig tröttnade säga henne, vilket höjande inflytande hon utövade på honom, och när hon själv såg, hur han under hennes hand förfinades och förskönades, kände hon sig själv som högre varelse. Hans stadiga dyrkan eldade upp hennes självkänsla och hon växte till och blomstrade i det solsken hans kärlek spridde. När han nu på en gång släckte av, blev det mörkt omkring henne och kallt, och hon kände sig sjunka ner till sin ursprungliga obetydlighet, krympa och tvina. Denna upptäckt, att hon varit rov för en villa och att hans kärlek var orsaken till hennes personlighets nya liv och förstoring, väckte hennes hat till honom som givit henne ett så bestämt bevis på att det var genom

honom och hans kärlek hon var till. Och när han icke längre var älskaren, blev han bara grosshandlaren som hon icke aktade.

— En sån där som säljer kaffe och socker! sade hon sig, när hon somnade, den kan jag byta mot en bättre!

*

Men när hon vaknade efter en drömlös natt, kände hon hela fasan av skammen att vara övergiven. En bruten förlovning efter två lysningar skulle alltid kasta en skugga över hennes liv och göra bytet av man svårare.

I full ondska satte hon sig att skriva brevet däri hon begärde en förklaring i en hög, sårande ton, och på samma gång fordrade hon ett besök.

När nu budet återkom med besked att det inte var något svar, föll hon i raseri och gjorde sig i ordning att gå ut. Hon skulle söka honom på hans kontor, där hon aldrig satt sin fot förr, och hon skulle i biträdenas åsyn utföra den sedvanliga ringkastningen utåt golvet och visa honom hur djupt hon föraktade honom. Och därmed gick hon!

Hon stod utanför dörren och knackade. Men då ingen öppnade eller svarade, steg hon på och kom in i en tambur. Genom innerdörrens glasruta såg hon sin fästman lutad över den väldiga huvudboken med ansiktet spänt av allvar och ansträngning. Hon hade aldrig sett honom i arbete förr, och i arbetet är varje människa, även den ringaste imponerande. Det heliga arbetet, som gör människan till vad hon är, lånade åt hela hans gestalt detta värdiga av

samlad kraft, och hon greps av en känsla av aktning som hon ej kom ifrån.

Han satt just och såg i huvudboken på sista uttagen till bosättningen. Det var jämnt hans besparingar under de tio år han själv drivit affärer, och utan att vara småaktig tänkte han med sorg och bitterhet på, huru bortkastat allt detta nu var. Han suckade och lät blickarne glida åt sidan för att icke se de vältaliga siffrorna. Då märkte han på en gång bakom dörrens glasruta liksom en pastell i ram, ett blekt ansikte med två stora ögon som han kände, och ur vilka strålade smärta och medlidande. Han reste sig och blev stående, aktningsfull, med sin stora manliga, stumma sorg, frågande, bävande. Då såg han i hennes blickar, hur den bortkomna kärleken återvänt, och därmed var allt sagt!

När de efter en stund vandrade på Skeppsholmen, lyckliga som aldrig förr, frågade han:

— Vad tog vid oss i går? (Han sade alltid vi för att icke föra in frågan om vem som hade skulden.)

— Jag vet inte; jag kan inte förklara det, men det var det rysligaste jag upplevat! — Det gör vi inte om!

— Nej, det gör vi aldrig om. Och nu Ebba, är det för hela livet! Du och jag!

Hon tryckte hans arm fullt övertygad att efter detta eldsprov intet i världen skulle kunna skilja dem, för så vitt det berodde på dem!

Och de voro vigda. I stället för att nu gömma sin sällhet i det vackra, rena hemmet, satte de sig på ett tåg bland främmande, likgiltiga, nyfikna eller rent av fientliga människor. Och sedan tågade de

från hotell till hotell; begapades vid table-d'hoten och fingo huvudvärk i muséer, så att när aftonen kom de sutto stumma av trötthet och förstämda av missöden.

Lösryckt från sitt arbete och sin omgivning hade den verksamme mannen svårt att ta sig ut. Och när hans tankar gingo tillbaka till affären som han lämnat i andras händer, blev han ouppmärksam och tråkig. De längtade båda till hemmet, men skämdes att vända om, och mottagas med begabberi.

Första veckan hade de utfyllt tiden med att tala om sina minnen från förlovningstiden; andra veckan talade de om första veckans reseminnen. De levde således aldrig i nu utan i då. Han hade alltid vid uppträdandet av de döda punkterna eller när tystnaden infann sig, tröstat henne med att umgänget skulle bli lättare när de samlat en fond av gemensamma minnen och när de lärt undvika varandras antipatier. Nu hade de emellertid av hänsyn fördragit varandras antipatier, undertryckt små egenheter och svagheter som ju väluppfostrade människor bruka. Men detta hade alstrat ett tvång, en tröttande uppmärksamhet och tiden var inne för de stora upptäckterna. Som han ägde mera självbehärskning, aktade han sig att säga för mycket, utan stoppade i säcken den ena efter den andra av sina tycken och vanor, under det hon blottade alla sina. Som han älskade henne, ville han ju vara behaglig och därföre lärde han tiga. Slutligen hade hon med hela sin släkts vanor, ovanor, egendomligheter och fördomar krupit in i hans liv, så att han började känna sig förtunnas, förintas.

En afton överfölls unga frun av ett hastigt begär att tala väl om sin syster, en avskyvärd kokett som

mannen hatade, emedan hon velat bryta hans förlovning av egennyttiga skäl. Han hörde på med aktningsfull tystnad, muttrade då och då ett otydligt bifall. Slutligen steg berömmet till lovsång, och trots det att mannen fann sin hustrus pietet för anförvanter särdeles vacker, kunde han icke så träda in i hennes hud att han såg med hennes ögon. Därför blev han stum, men på det sätt som säger mer än klara ord. Och denna stumhet åtföljdes alltid av ett tuggande med läpparne och en stark svettning. Alla undertryckta ord och meningar hade tagit sig ett stumt uttryck genom dessa rörelser med läpparne — han »markerade» endast, som skådespelarne kalla det — och andedräkten som ej konsumerades till ordbildning flåsades ut genom näsan. Svettporerna öppnades samtidigt, lika många säkerhetsventiler för undertryckta känslor, och han blev verkligen otrevlig att ha vid bordet.

Unga frun dolde icke sin olust, ty hon befarade icke revansch. Hon gjorde en mycket ful gest som alltid misskläder ett fruntimmer; hon tog sig om näsan med två finger, för att värja sig mot dålig lukt. Och samtidigt vände hon sig för att vädja till gästerna om hon icke hade rätt!

Mannen blev vit i ansiktet, reste sig och gick ut. Det satt gäster omkring dem, som åsett den råa scenen.

*

När han kom ut på den främmande stadens gator, knäppte han opp västen och andades. Och så tänkte han sina egna tankar, utan hänsyn.

— Jag blir hycklare, av bara hänsyn. Det travas lögn på lögn och det måste ramla en dag! — Tänk,

vilken rå kvinna, av vilken jag trodde mig lära, och uppfostras till ett finare väsen. Synvillor och bedrägeri! Hela den här kärleken var bara ett skälmstycke att förvända synen!

Därpå sökte han föreställa sig, vad som nu hände i matsalen. Hon skulle naturligtvis gråta och med ögonen vädja till gästerna, om hon var tillräckligt olycklig med en sådan man. Hon brukade nämligen alltid vid table-d'hoterna vädja till gästerna med ögonen; och när han väntade ett svar från henne, riktade hon alltid blickarne ut åt församlingen som hon uppkallade till hjälp mot förtryckaren. Han blev nämligen alltid behandlad som tyrannen, fastän han av god vilja gjort sig till hennes slav... Ingenting hjälpte!

Han befann sig nere vid hamnen och fick syn på badhuset... just vad han längtade efter. Och snart hade han kastat sig på huvet i havet; sam ut, långt ut mot mörkret. Hans av myggstick och brännässlor pinade själ fick svalka, och han kände hur han lämnade ett kölvatten av smuts efter sig. Så vände han sig på rygg och såg stjärnvalvet över sig, men i detsamma hörde han ett sus och ett plaskande bakom sig. Det var en stor ångare som kom in, och för livet måste han kämpa sig ur vägen. Styrde mot stranden som var garnerad med lyktor, såg hotellet upplyst...

När han var klädd, kände han endast en oändlig sorg; sorgen över det förlorade paradiset. Och därmed var all bitterhet borta.

*

I denna sinnesstämning kom han upp på rummet och fann sin hustru vid skrivbordet. Hon reste sig

och kastade sig i hans famn, utan ett ord om förlåtelse, naturligtvis — det begärde han icke och det kunde hon icke, ty hon visste icke att hon gjort något ont. De satte sig ner, och de gräto tillsammans över den förlorade kärleken — ty att den gått, därom fanns inga tvivel. Men den hade gått utan deras vilja och de sörjde den tillsammans som en död kär, vilken de icke dödat, men ej kunnat rädda. De sutto framför ett faktum som de ej rått över, kärleken, den gode genius, som förstorat allt smått, som föryngrat och förskönat allt gammalt och fult hade övergivit dem, och jordelivets hela vardaglighet stod naken inför dem. Men att de skulle skiljas eller voro skilda föll dem icke in. Ty se, de hade fått något tillsammans genom sorgen, något som höll ihop dem. Men de råkades även i en gemensam harm mot ödet som bedragit dem båda på deras bästa känslor. En så stark känsla som hat mäktade de icke under den stora förkrosselse vari de simmade. Endast harm och förtrytelse mot ödet; och ödet blev syndabocken och avledaren.

Så ense och så förstående hade de aldrig talat förr, och under det deras röster fingo kärleksfulla tonfall, stannade de vid ett beslut: att återvända och göra inträdet i hemmet. Nu talade han sig varm vid tanken på hemmet, där man kunde utestänga alla onda inflytelser, och där frid och endräkt skulle råda. Därpå talade hon en stund om samma ämne, och med lika värme, tills de hade glömt sin sorg. Och när de glömt den, logo de, som förr, och se, nu var kärleken framme igen, och han var icke alls död; även det var en villa, och hela sorgen också!

*

Han hade uppnått förverkligandet av sin ungdomsdröm om en maka och ett hem, och under åtta dagar tycktes den unga frun även fått sin dröm sannad. Men på den nionde dagen ville hon ut.

— Vart? frågade han.

— Säg själv!

Nej, hon skulle säga det.

Han föreslog operan. Men där speltes Wagner och den tålde hon icke. Teatern? Nej, där gavs Mæterlinck och den var fånig. Operett ville han icke se, emedan där förlöjligades regelbundet vad som nu för honom var heligt. Cirkus icke heller; bara hästar och konstiga fruntimmer.

Så diskuterades fram och tillbaka, och man upptäckte under hand en stor mängd olikheter i smak och grundsatser. För att vara henne till behag, föreslog han operetten; men hon ville icke mottaga offret. Han föreslog att de skulle hålla en bjudning, men då upptäckte de att där icke funnos några att bjuda, ty de hade skiljt sig från sina vänner, och vännerna från dem.

Så sutto de, i endräkt ännu, och begrundade tillsammans sitt öde, utan att ännu ha börjat med beskyllningarne.

De blevo sittande hemma och hade tråkigt.

*

Följande dag upprepades samma historia. Nu visste han att det gällde hans lycka; han tog därför mod till sig, och sade vänligt men bestämt: tag på dig, så gå vi på operetten. Hon strålade, klädde sig i sin nya klädning och stod snart färdig.

Då när han såg henne glad och vacker, kände han ett stygn i hjärtat; tänkande tyst: nu lever hon upp, när hon får kläda sig för de andra icke för mig. Och när han sedan förde henne ner till teatern, tyckte han sig leda en främmande dam, ty hennes tankar voro redan i teatersalongen, som var hennes scen där hon skulle uppträda, och där hon numera kunde uppträda utan att bli förnärmad, då hon stod under beskydd av sin man.

Som de redan hörde varandras tankar, förvandlades under vägen detta främmande till något fientligt, och de längtade båda snart vara framme för att finna avledaren, ehuru han erfor som han ginge till en avrättning.

När de kommo till biljettluckan, fanns icke en biljett kvar. Då förvandlades hennes ansikte, och när hon såg på honom och tyckte sig märka ett drag av tillfredsställelse — som kanske fanns där under ansiktshuden — utbröt hon:

— Det gläder dig!

Han ville förneka, men kunde ej, ty det var sant.

Nu, på hemvägen, kände han sig släpa på ett lik och ett fientligt sådant.

Att hon blottat och uttalat hans mycket naturliga men av offervillighet undertryckta tanke, sårade honom som en råhet, ty man hade icke rätt att straffa varandras tankar. Han skulle lättare ha fördragit om hon givit honom skulden för att inga biljetter funnos, ty det var han redan van vid att vara syndabocken. Men nu sörjde han endast över sin förlorade lycka och över att han icke ägde förmågan roa henne.

När hon åter märkte att han icke blev ond utan endast ledsen, föraktade hon honom.

Under en hotande tystnad kommo de hem. Hon gick genast in i sängkammaren och stängde dörren.

Han hade satt sig i salen där han tänt lampor och ljus, ty han erfor som om mörkret slöt sig omkring honom.

Då hörde han skrik inifrån sängkammaren, barnskrik, men som av vuxna barn. Och när han kom in, såg han en syn — som slet sönder hans hjärta. Hon låg på knä med uppåt mot honom sträckta händer och jämrade sig under tårar:

— Var icke ond på mig, var icke hård, du dödar det ljusa hos mig, du kväver mig med din strånghet, jag är ett barn som tror på livet och måste ha sol...

Han blev svarslös, ty hon var sann i uttrycket Och han kunde icke försvara sig, ty det vore att anklaga hennes tankar och det fick han icke.

Stum av förtvivlan gick han in i sitt rum och kände sig förintad. Han hade skövlat hennes ungdom, han hade stängt in henne, han hade ryckt upp ungdomsglädjen med rötterna. Han ägde icke ljuset som denna späda blomma fordrade, och hon tvinade under hans hand. Dessa självförebråelser bröto ner allt förtroende han haft till sig själv; han fann sig ovärdig hennes kärlek, varje kvinnas kärlek, och han trodde sig vara en mördare som dödat hennes lycka.

Sedan han lidit igenom alla samvetskval, började han rannsaka sig med lugnt och nyktert förstånd. -- Vad har jag gjort? frågade han sig; vad har jag gjort henne? — Allt gott jag kunnat; jag har gjort henne till viljes i allt. Jag ville ogärna gå ut

om kvällarne när jag kommit hem efter dagens arbete; och jag ville icke se operett. Operett var mig förr en likgiltig sak, men nu är den vidrig, sedan jag genom kärleken till denna kvinna kommit in i en annan känslovärld som jag icke tvekar kalla bättre! Så befängt: jag levde i den föreställningen att hon lyftade mig ur dyn, men hon drar ju neråt, hon har ju dragit neråt hela tiden. Då är det icke hon, utan min kärlek som drar uppåt, ty det finns ett upp och ett ner! Ja han hade rätt den gamle, som sade: »Mannen gifter sig för att komma hem, kvinnan gifter sig för att komma ut.» Hemmet är icke för kvinnan utan för mannen — och barnet. Alla hustrur klaga på instängningen i hemmet och min också fastän hon går lös hela förmiddagen, på visiter, på kaféer, i butiker — — — Han började komma ur situationen och befann sig på den sidan där skulden icke stod. Men då såg han åter den hjärtslitande synen där den unga kvinnan låg på knä och med sträckta händer bad honom icke döda glädjen och ungdomen med sin hårdhet. Som han själv icke kunde spela komedi, var han så viss att hon icke spelat, och han kände sig återigen som en brottsling, så att han ville beröva sig livet, ty endast genom att vara till trampade han ner hennes lycka.

Men så reste sig rättskänslan, ty han hade icke rätt att påtaga sig skuld där han ingen hade. Han var icke hård, men han var en allvarlig man, och hans allvar hade just gjort det starkaste intrycket på den unga flickan och bestämt henne att välja honom framför andra lättsinniga unga män. Han hade icke velat döda glädjen, tvärtom hade han gjort allt för att bereda sin maka hemmets stilla glädje; han hade

icke ens velat neka henne operettens tvetydiga glädje, utan offrat sig och följt henne dit. Det var således nonsens det hon sagt, nonsens! — — — — Och likafullt, hennes smärta hade varit så stark och så uppriktig. Vad var det då? — — — —

Nu kom svaret: Det var den unga flickans avsked till ungdomen som ju måste inträffa. Det var således lika naturligt som vackert detta utbrott av förtvivlan över att våren är kort. Men icke hade han någon skuld i det, och när hans maka om kanske ett år bleve mor så vore nu på tiden att göra det där avskedet med flick-glädjen för att bereda sig på den höga modersglädjen.

Han hade således intet att förebrå sig, och likafullt förebrådde han sig allt! Med ett raskt beslut röck han sig ur bedrövelsen och gick in till sin hustru lika fast besluten att inte säga ett ord till sitt försvar, ty det vore att göra slut på hennes kärlek, utan helt enkelt inbjuda till försoning utan avräkning.

Han fann sin maka på den punkt av leda vid ensamheten att hon antog vilken människas sällskap som hälst, till och med sin mans, hellre än att vara ensam.

Och så kommo de överens om att hålla en bjudning och anmoda hans vänner och hennes; de skulle nog komma. Behovet av husfrid och trevnad var om aftonen så ömsesidigt att de utan svårigheter kommo omsams om vilka skulle bjudas och icke. Och därmed slutade den dagen under tömmandet av en flaska champagne. Den sprittande drycken löste hennes tungas band, och nu passade hon på att göra avräkningen och ge honom lätta och skämtsamma

förebråelser för hans egoism och hans oartighet mot sin hustru. Hon var så vacker när hon höjde sig på tå över honom, och hon blev skenbart större och ädlare, när hon vältade av sig sina fel på honom, att han tyckte det var synd rycka ner henne, och därför gick han till sömns fullastad med alla självpåtagna fel och brister.

När han vaknade tidigt följande morgon, blev han liggande tyst att tänka över den föregående aftonens tilldragelser. Och nu föraktade han sig, för att han tegat och icke försvarat sig. Nu insåg han, hur hela deras samliv var byggt på hans tystnad och hans undertryckande av sin person. Ty hade han talat i går, så hade hon gått — hon ville alltid gå hem till sin mor när han »misshandlade» henne, och hon kallade det misshandling var gång han tröttnade på att göra sig sämre än han var. Här byggdes i falskhet och här skulle en dag byggnaden ramla, när han vågade sig fram med en anmärkning eller en kritik på hennes person. Dyrka, tillbedja, lyda blint, det var kärlekens pris, som han måste betala in, eller avstå!

*

Bjudningen ägde rum. Mannen, som artig värd, gjorde allt för att utplåna sig själv och framhålla sin hustru. Hans vänner som voro anständiga och väluppfostrade, konverserade frun i tur och ordning med all den vördnad de ansågo sig skyldiga en ung hustru. Efter supén föreslogs musik. Det fanns nämligen ett piano i huset, men frun kunde icke spela, och herrn ville icke. En ung läkare åtog sig upp-

draget, och som han fick välja själv sitt program, tog han till sin favorit — Wagner. Frun visste icke vad han spelte, men kände sig olustig under det höga allvaret. När slutligen åskorna tystnat, satt mannen orolig, ty han kunde räkna ut vad som nu skulle följa. Och det följde.

Som artig värdinna måste hon säga något; att tacka helt enkelt var för kort, utan hon frågade vad det var.

Nu kom det: — Wagner!

Här fick mannen den blick han fruktat, och som sade honom att han var en förrädare, som kanske velat narra henne att av okunnighet berömma »det värsta hon visste». Under förlovningstiden hade hon visserligen åhört med uppmärksamhet fästmannens långa försvarstal över Wagner, men strax efter bröllopet hade hon sagt rent ut att hon icke tålde honom. Därför hade också mannen aldrig spelat för henne, och hon låtsades icke veta att han kunde spela.

Men nu erfor hon det som en lömsk överrumpling, och mannen fick den omtalta blicken, som sade honom vad han hade att vänta.

Gästerna hade gått, och makarne sutto ensamma. Han hade lärt i sitt hem att aldrig tala annat än väl om nyss gångna gäster; hellre tiga. Hon hade nog hört något dylikt också, men här behövde man icke lägga band på sig.

Och nu började en kritik över hans vänner. De voro, kort sagt, tråkiga.

Han tuggade sin cigarr i tystnad, ty att tvista om tycke och smak härvidlag vore ju obilligt.

Men hon fann dem även oartiga. Hon hade lärt sig att unga män skulle säga behagligheter...

— Vågade de säga något obehagligt? frågade han, orolig över att någon skulle ha förgått sig.

— Nej! inte direkt.

Och så kom en skur småaktiga anmärkningar, om orätt knutna halsdukar, om en för lång näsa, om ett för släpigt uttal, och så: — en sån där som spelar Wagner.

— Du är inte snäll! sade mannen med ett lamt försök att försvara sina vänner.

— Och dina vänner, som du tror på; du skulle ha hört vad jag hörde och sett vad jag såg, blickar och ord. De äro bara falska mot dig...

Han rökte vidare och teg, men han tänkte på hur usel han blivit som förnekade sina beprövade gamla vänner, hur lumpen han som med ögonen bett om förlåtelse för att man spelat Wagner. Och han talade i tankarne rent ut, jämlöpande med hennes allt mer högljudda prat.

Och han sade i tystnaden:

— Du föraktar mina vänner för att de icke kurtiserade sin väns hustru, icke sade henne artigheter rörande hennes kroppsdelar och klädning, och du hatar dem därför att du kände min styrka växa i deras krets av deras sympatier för mig. Du hatar dem som du hatar mig och skulle hata varje annan man, som vore din man.

Hon måtte ha känt hans tankars kraft, ty hon började sacka av i sin svada, och när han kastade en blick åt henne föreföll det honom som om hon krympt ihop. Strax därpå reste hon sig under förevändning att hon frös; och hon skakade verkligen i kroppen, och hade röda flammor på kinderna.

Denna natt märkte han för första gången att han vid sin sida hade en gammal ful kvinna, som emaljerat sitt ansikte med skinande pomador och flätat håret som en bondkvinna.

Hon brydde sig icke om att vara skön för honom, men hon var redan nog cynisk att ogenerat visa sig vidrig, blottande toalettens osköna hemligheter.

Då löstes han för ett ögonblick ur förtrollningen och tänkte på flykt, tänkte så länge tills sömnen förbarmade sig över honom.

*

Ett par veckor gingo under dov tystnad. Han kunde icke komma ifrån att det var synd om henne, och om hon leddes, så var det ju hans fel för tillfället, emedan han var hennes man — för tillfället. Att söka sällskap var numera omöjligt, sedan hans vänner voro ratade, och i sina egna fann hon icke mer behag. De försökte nog på var sitt håll att gå ut, men återvände alltid hem.

— Du har svårt att vara ifrån mig ändå! sade hon, och han svarade:

— Och du?

Hon blev eftergiven och likgiltig, icke ond mera, så att de kunde tala, det vill säga att han vågade svara.

— Min fångvaktare! sade hon.

— Vem är fången, du eller jag? svarade han.

När de insågo att de voro varandras fångar, logo de åt förhållandet och började undersöka häxeriet. Och de gingo tillbaka och togo om förlov-

ningen och bröllopsresan. Levde följaktligen alltjämt i det förflutna och aldrig i nuet.

Så kom det stora ögonblicket han väntat som befrielsen, förkunnandet av havandeskapet, då hennes längtan skulle få ett mål, och de skulle blicka framåt i stället för tillbaka. Men även där låg en missräkning.

Nu rasade hon mot honom, ty nu skulle hennes skönhet vissna, och det hjälpte icke att han tröstade henne med att hon skulle uppstå föryngrad och förskönad, och att den största lycka förestod henne. Hon behandlade honom som en mördare, kunde icke se honom, ty hans lukt redan väckte hennes avsky. För att få klarhet i saken rådfrågade han husets läkare, och denne skrattade, upplysande att det var subjektiva luktförnimmelser som alltid åtföljde grossessen, och antingen voro rena inbillningar, eller kroppsliga förvrängningar i sinnet.

När detta slutligen var överståndet, inträdde ett visst lugn, ett visst, som han var nog oförsiktig att njuta av. Och som han nu var säker om att få äga sin maka i hemmet, visade han kanske att han var lycklig och tacksam däröver. Men det skulle han låtit bli. Ty nu fick hon en ny synpunkt på saken:

— Jaså, nu tror du att du har mig fast, men vänta du tills jag kommer upp igen!

En blick som åtföljde hotet, gav honom att förstå, vad som sedan skulle komma. Och nu började han en strid med sig själv, om han skulle vänta tills barnet anlände, eller ge sig av dessförinnan, för att slippa den smärtsamma skilsmässan från barnet. Som makarne redan inträtt i det nära förhållandet att de hörde varandras tankar, kunde han icke äga några hemligheter för henne, och hon gjorde genast beslag.

— Jag vet nog, att du tänker överge oss och kasta oss på backen...

— Det är underligt, invände han; det är ju du som hotat hela tiden att ge dig av med barnet, så snart det kommer! Alltså, hur jag bär mig åt är det galet; stannar jag, så går du, och då är jag både olycklig och löjlig; går jag, så är du martyren, och jag blir både en olycklig och en usling! Så är det att inlåta sig med kvinnor.

Hur de hankade sig igenom de nio månaderna var honom en gåta, men den sista tiden var drägligast, ty då hade hon börjat älska det ofödda barnet, och med kärleken kom skönheten, men en högre; och han tröttnade icke försäkra henne att för honom var hon skönare än någonsin. Men hon trodde att han ljög, och när hon märkte att han insövde sig i föreställningar om en evig sällhet i hennes närhet, bröt hon återigen ut.

— Du tror att du har mig, nu.

— Min vän, jag trodde när vi lovade varandra bli makar, att jag skulle tillhöra dig och du mig, och jag hoppades att vi skulle hålla tillsammans, så att barnet föddes i ett hem, och uppfostrades av far och mor — — —

Och sådant mera i oändlighet!

*

Barnet kom, och modrens lycka var gränslös. Ledsnaden var försvunnen, och mannen andades åter, men det skulle han ha gjort mera omärkligt. Ty två skarpa ögon sågo det och två vassa blickar sade: du tror att jag fastnat genom barnet!

På tredje dagen hade lillan förlorat nyhetens behag och fördes ut till sköterskan. Och därpå kallades sömmerskor. Nu visste han vad som förestod...

Från den stunden gick han som en livdömd och väntade på sin avrättning. Han packade två nattsäckar som han gömde i sin garderob, färdig att vid givet tecken fly.

Tecknet gavs två dagar efter fruns uppstigande från bädden. Hon klädde sig nämligen i en ny dräkt av ett sådant braskande snitt och i färger som — man kallar lampskärm. Han förde henne ut att åka, och han led så gränslöst över att se den han älskade, ådraga sig en uppmärksamhet som sårade honom. Till och med gatpojkarne visade med fingret på den utstyrda damen... Sedan den dagen undvek han att promenera med sin fru. Han stannade hemma hos barnet och sörjde över att ha en löjlig hustru.

Nästa hennes steg på vägen till frihet var ridhuset. Genom stallet öppnas dörrarne till societeten. Genom hästarne gör man bekantskaperna däruppe. Hästar och hundar bilda övergången till den värld ifrån vilken man ser ner för att kunna upptäcka fotvandrande på den dammiga vägen. Den som sitter på en hästrygg blir sex alnar i stället för tre, och han ser alltid ut som om han fordrade att vandraren skulle blicka upp till honom. Nåväl genom stallet till baronen och löjtnanten... Deras hjärtan hade funnit varandra, och som baronen var en renlig natur, vägrade han bestämt att passera graderna som gäst och som vän i huset. Därför reste de tillsammans, eller rymde.

Mannen satt kvar med barnet.

Baronen kastades in på snälltåget i Södertälje där han skulle stöta till. Allt var så väl beräknat att de måtte få bli ensamma, nu slutligen, men ödet hade gjort upp andra planer; och när baronen trädde in i vagnen såg han sin älskade sitta inklämd mellan främmande damer och herrar, så inklämd att det ej fanns en plats för honom. En blick i kupéerna bredvid upplyste honom strax om att det var fullt, och han fick stå i korridorn. Raseriet vanställde hans ansikte, och när han skulle hälsa henne med ett hemligt och älskvärt leende visade han endast ögontänderna som hon aldrig sett förr. Till råga på eländet hade han för att göra sig mindre bemärkt klätt sig civil. Det hade hon aldrig sett förr, och som vårrocken icke var av årets skörd såg den schaskig ut. Några milda sommarskurar i fjor hade kommit tyget att kasta sig i sömmarne, så att den gick i små vattrade vågor, eller den »stod inte i liken» som en kutterseglare skulle ha sagt. Och som den var »skuren på axlarne» efter sista modet, såg hon att han hade hängande axlar, vilka fortsatte halsen neråt armarne, samma ömkliga linjer som på en halvstopsbutelj. Han svettades av ilska, och något stenkolsfragment hade fastnat på hans näsa — hon hade velat springa upp, röja sitt incognito och med sin spetsnäsduk torka bort den svarta flagan, men vågade icke. Han ville icke se på henne av fruktan att misshaga och därför vände han ryggen till, alltjämt stående ute i korridoren.

När de kommo till Katrineholm, måste det ätas middag såvida de icke ville svälta till kvällen. Här måste mannen och hjälten visa sig, avlägga provet, eller vara förlorad. Med darrande vador och ett ansikte i fullt uppror följde han sin dam ut ur

vagnen, över spåren, där han knäade så att hatten föll bakut på skulten, och där blev den sittande som uniformsmössan brukade. Men vad som såg så käckt ut med mössan var icke klädsamt med den ovana melonhatten. Med ett ord det var icke hans vackra dag och ingen lyckodag.

När de inträdde i salen, sågo de ut som om de grälat invärtes, som om de föraktade varandra, skämdes för varandra, och önskat varandra så långt...

Hans nerver voro totalt i olag och kunde icke styra en muskel. Utan att veta vad han gjorde knuffade han henne fram till bordet, med ett: skynda på! Bordet var redan kantat med gäster som anföllo i spridd ordning och därför icke kunde öppna lederna. Baronen gjorde ett utfall och fick slutligen fatt i en tallrik, men när han sedan kilade in armen efter en gaffel möttes hans hand av en annan hand som tillhörde den person han minst gärna av alla ville träffa just nu!...

Det var hans förman, en major, en som håller majorsförhör...

Med detsamma gick en viskning genom hopen...

De voro igenkända! Han stod som naken i nässlor, hans hals svällde onaturligt och rött så att kinderna blevo hals de också... Han kunde inte fatta hur människors blickar förmådde verka som gevärskulor... han bokstavligen fusiljerades och sjönk ihop.

Sin dam tänkte han icke mera på, endast majoren med majorsförhöret som kunde förstöra hans framtid...

Men damen hade sett och förstått; och hon vände, vände ryggen åt alltsammans och gick ut, fick

fatt i orätt kupé som dock var tom. Han kom efter och de voro ensamma slutligen.

— Det är trevligt, va? väste han. Och han slog sig för pannan.

— Tänk, att jag skulle låta narra mig ut på ett sådant här äventyr! Tänk! — Och majorn! Nu är min bana slut!

Detta var temat som sedan varierades till Linköping, hunger och törst gjorde sitt till; det var förfärligt.

Efter Linköping kände båda att de ännu återhållna beskyllningarne måste ha ett utbrott, och i rätta ögonblicket dök minnet av mannen upp, och nu kastade de sig över honom. Han hade skulden; han var tyrannen, idioten förstås, en »sån där som spelte Wagner», en djävel... Det var han som varskott majorn, fanns inget tvivel...

— Ja du, det tror jag, sade frun med fullaste övertygelse...

— Tror du? Jag vet det! trumfade baronen ut. De råkas på börsen där de spekulera tillsammans i aktier... och vet du vad jag börjar misstänka? Jo, din man, uslingen som vi kallar honom, han, har, aldrig älskat dig!

Frun funderade en sekund, men antingen mannens kärlek var otvivelaktig, eller om det måste höra till pjäsen att han älskat henne om hon skulle få äran att ha fockat honom — nog av han borde dock ha älskat henne som var så älskvärd.

— Nej, nu är du orättvis! vågade hon fram.

Hon kände sig därav något lyftad att hon kunnat säga ett gott ord om en fiende, men baronen kände det som en förebråelse mot sig, och tog nya tag.

— Har han älskat dig, han som låste in dig och inte ville följa dig i ridhuset? Han...

Avledaren befanns vara utbegagnad och hotade dessutom kasta åskstrålarne åt sidan på ett oroande sätt, och nu togs upp en ny tråd: matfrågan. Som den först kunde lösas i Nässjö föll den snart av sig själv, ty det var en halv dag dit. I sin nöd och så upplöst av sinnesrörelser, att hon icke kunde stämma, när tankar och känslor rände på, framkastade frun en undran om hur hennes barn hade det, vartill baronen svarade med en gäsp att ansiktet klövs som ett rött äpple ända ner till tungspen, varvid en del mörka oxeltänder kommo att likna ett kärnhus. Därpå satte han sig på ryggbastet som en missionär, lät bålen så sakta löpa av stapeln, gjorde en kovändning, och låg på soffan. Erinrande att något artigt borde sägas vid det opassande beteendet gäspade han: ursäkta, men jag är så sömnig.

Strax efter sov han. Och om en stund snarkade han. Då när hon upphörde stå under inflytandet av hans blickar och ord, återvann hon besinningen, och kunde se vem hennes reskamrat var och jämförelserna infunno sig självmanade.

Så hade aldrig hennes man uppfört sig; han var fin jämförd med denne, och han var alltid väl klädd.

Baronen, som druckit mycket punsch dagen förut, började nu svettas, och det luktade ättika av honom. Stall luktade han alltid... Hon gick ut i korridoren, öppnade ett fönster, och liksom löst ur en förtrollning insåg hon hela vidden av sin förlust, hela fasan i läget, och när vårlandskapet tågade förbi, en liten sjö med alar och en stuga, kom det för henne hur hon drömt sig sommarnöjet med lillan... Och då

brast hon i gråt — ville kasta sig ut, men återhölls... Hon blev stående länge, och spjärnade med fötterna som om hon ville hålla igen tåget, få det att gå baklänges... Under allt detta hörde hon snarkningarne som från en stia där matningen pågår... Och för detta... kräk hade hon lämnat ett gott hem, ett vackert barn, och en man...

Snarkningarne upphörde, och baronen begagnade sina nyförvärvade tankekrafter att överskåda läget och ställa om sin framtid. Sorgsen kunde han icke bli, men blev ond i stället. Och när han fick se näsduken för ögonen på den unga frun blev han ursinnig och tog det som en personlig tillvitelse. Men gräl var långvarigt och tråkigt, och därför, anslående en lätt stallton och med en smekning från umgänget med hästarne, nöp han henne i halsskinnet och smackade:

— Gaska opp dig! Maja!

Två stämningar så vitt skilda råkade ihop och skuro sig, så att de föllo på var sin sida om hackkniven! Med åtföljande dödstystnad. De voro icke mer en person, utan två, oåterkalleligt två, som icke hörde ihop.

En halv dag till i ledsnad och tråkighet; en natt i mörker och omlastningar — och slutligen befunno de sig i Köpenhamn.

Där voro de okända och behövde icke känna sig besvärade. Men när de kommo i matsalen började hon med strålkastarn han kallade, att fara över alla innevarande med blickarne, så att när baronen tilltalade henne, han aldrig såg hennes öga annat än i profil. Slutligen blev han ond och sparkade henne på benpipan under bordet. Då vände hon sig utåt och vädjade med ögonen till församlingen.

Hon kunde inte se på honom... så avskyvärd föreföll han.

Och så uppe på rummet, togos korkarne ur. Man hade kommit fram till beskyllningarne. Hans förstörda framtid var hennes skuld... hennes barn och hem hade hon förlorat för hans skuld...

De höllo på över midnatt då sömnen förbarmade sig över dem.

*

Följande morgon sutto de vid kaffebordet, tysta, hemska att åse. Hon erinrade sin bröllopsresa, och just samma läge. De hade ingenting att säga varandra och han var lika tråkig som mannen. De tuggade torrt och skämdes att äta i varandras närvaro.

De kände varandras hat, och de förgiftade varandra med sitt nervgift.

Slutligen kom befriaren. Hovmästaren nalkades med ett telegram, till baronen.

Denne öppnade och läste i en blink. Därpå syntes han överlägga; kastade en beräknande blick på sin fiende, och efter ett överslag yttrade han sig.

— Jag är hemkallad av översten.

— Och tänker lämna mig här?

En sekund gick, och han hade ändrat beslut.

— Nej, vi följas åt tillbaka.

Han tillyxade en plan — — — och delgav den.

— Vi segla över till Landskrona; där känner dig ingen och där väntar du mig.

Det där med seglingen smakade äventyr och hjältemod, och den småsaken skymde alla betänk-

ligheter. Hon eldades upp, eldade upp honom och de packade genast.

Bara det att han skulle få lämna henne, på hur kort tid som hälst, återgav honom levnadsmodet. Och därför satte han sig några timmar senare i en förhyrd segelbåt, med sin käresta vid fockskotet och stack ut från Lange Linie som en sjörövare med sin brud, bullrande, stormodig, grann.

För att dölja reseplanen hade han till båtägaren endast föreburit en lusttur på sundet, besluten att telegrafera från Landskrona och återsända båten med likvid och bogserad av en ångare.

När de stucko ut från stranden stod båtägaren och såg på manövern. Och då han märkte att kursen togs på ön Ven, ropade han i händerna:

— Håll inte för nära Ven, bara!

Och så något annat som togs bort av vinden.

— Varför inte Ven? frågade sig baronen högt. Den är ju brant, så där finns inga rev.

— Ja, men när han sa det, finns det väl någon orsak! invände frun.

— Prat, bara! Skota focken, du!

Vinden som var en laber kultje, friskade ute på redden, och som det var långt mellan fock och ror behövdes ingen underhållning, vilket var baronen till stor lättnad.

Kursen låg på sydöstra hörnet av Ven, men det märktes icke i början. När slutligen frun insåg vart färden ställdes, ropade hon:

— Håll icke på Ven!

— Håll din... svarade baronen och låg på slaget.

Efter en timmes god gång hade de höjden av den vita ön och en lätt tryckning på roret vände stäven åt Landskrona som syntes i norr.

— Räddade! ropade rorsmannen, och tände en cigarr.

I detsamma syntes en liten ångare pila ut från Ven och hålla ner på seglarne.

— Vad är det för en ångbåt? frågade frun.

— Det är en tullbåt! svarade baronen som var hemma på sjön.

Men nu hissade ångaren en gul flagg och blåste.

— Ja, det rör oss inte! — Och baronen höll kursen.

Men ångaren lovade, signalerade med flaggan och blåste många korta ljud liknande nödrop. Han ökade farten. Då reste sig baronen vid roret vild som om han ämnade hoppa i sjön. Det hade slagit upp ett minne hos honom om utbruten kolera i Hamburg, och han skrek.

— Det är karantän! Tre dygn! Vi äro förlorade!

I nästa ögonblick satt han åter på sin plats, halande storskot, och fallande för vinden, rätt ner i sundet.

Jakten började, men snart låg ångaren för om stäven på seglaren som var fångad.

Hela den väl uttänkta planen att söka undgå nyfiknes blickar hade strandat, och när deras segelbåt bogserades in i hamnen på Ven, mottogos de olycklige av hundra landsmän som från bryggan

hälsade dem med ironiska applåder och skrattsalvor, dock utan att veta vilka de applåderade. Men de infångades kval voro större än de andra anade, ty de trodde att man hånade dem och deras misslyckade kärlekshistoria.

Till råga på olyckan hade baronen ohjälpligt stött sig med karantänmästaren som han ombord på ångaren skymfat.

Därför togs inga hänsyn utan de behandlades i likhet med alla andra som kommo från smittad ort.

Och som deras incognito förr eller senare måste röjas, gingo de i en beständig fruktan att upptäckas, och fulla av misstänksamhet trodde de varannan timma att de voro igenkända.

De tre dagarnes pinohistoria skulle ingen stå ut att läsa igenom. Så mycket är bekant, att hon första dagen grät efter sitt barn, varvid han tågade ut på ön. Den andra dagen skildrade hon sin mans utmärkta egenskaper, jämförda med älskarens avskyvärda. Tredje dagen förbannade hon honom som förfört henne, och när hon slutligen kallade honom idiot som icke lytt båtägarens och hennes råd att undvika Ven, slog han henne en örfil...

*

På fjärde dagen, då de verkligen voro upptäckta, och tidningar anlänt med hela historien, gingo de i bergskrevorna var för sig att dölja sin skam.

När slutligen två ångbåtar kommit att hämta de osälla, gick var och en ombord på sin.

Och efter den dagen sågos de aldrig mer, och kände varandra icke heller.

*

Det var fram emot midnatt när läsningen slutade.

En tystnad uppstod; men postmästarn kände på sig att han måste säga något.

— Tack! brukar man säga! Emellertid efter som du sagt allt så är icke mycket att tillägga. Jag vill bara kasta en fråga i luften, riktad till mig, till dig, till universum: Vad är kärleken?

— Svar: jag vet inte! — Några nyare säga: kärleken är ett skälmstycke av naturen! Det tror jag nu inte, ty jag v e t att naturen varken har gjort sig själv eller förmår uttänka skälmstycken. Men antager man deras sats, så kommer man ner till zoologien och det vill jag inte. Jag äger icke den teoretiska dyrkan av kvinnan som mina samtida, ty jag har aldrig haft mor; jag sätter henne å andra sidan högre, instinktivt. Hon förefaller mig vara av en finare materia än vi män, men jag kanske misstager mig, ty hennes kropp är mera sysselsatt med de animala förrättningarne än vår. Om jag vore teosof skulle jag tro henne endast vara ett larvstadium på väg till man, endast vara en tillfällig materialisation, och att kärleken, det vill säga mannens kärlek, skapar ut hennes möjligheter till vad hon blir och synes vara för honom. När han finner denna egentligen livlösa varelseform och börjar blåsa sin odödliga ande i den, så gläds han åt sitt skapelseverk som Gud på sjunde dagen, och den förädling hans råare materia ej förmådde giva åt hans själ, den åstadkommer han i hennes, och genom återverkan — — — nej, tack ska du ha, det här rår jag inte på lika litet som på vinkelns tredelning! — Faktum kvarstår och framgår av min berättelse, att när en man blir sviken i sin kärlek, som han alltid blir, så reser sig hela hans

varelse i uppror mot världsstyrelsen som så nedlåtit sig gäcka hans heligaste, det heligaste i hela skapelsen. Kan försynen vara med om ett bedrägeri eller ett så rått skämt, då han upptäcker en djävel där han sett en god ängel, vad skall han då tro på, vad skall han vörda, vad skall han icke beflina? Och när efter bröllopet — — — slöjan faller och man står som Adam och Eva, blivande varse sin nakenhet, då skäms man för varann, och även den otrognaste, som jag, känner något liknande med syndafallet! Och då kommer den nya villan, att man bedragit varann — vilket man icke gjort, och så gisslar man varandra för brott som ingen begått. Ett nytt bedrägeri på det föregående första.

Ny tystnad. Därpå vände postmästarn och dök ner till jorden.

— Du förmodar väl att jag igenkänt åtminstone damen i din berättelse? nåväl, hon sitter i egen stuga här på ön, nere vid stranden.

— Ja, det gör hon! Jag känner henne, och jag var karantänmästare på Ven när hon infångades. Hon har nu på ålderdomen återknutit bekantskapen med mig, och det är från hennes egen mun jag fått historien. Hon har varit förälskad oräkneliga gånger, och hon påstår att hon varje gång trott sig ha funnit den rätta, och att den rätta var från världens början utsedd åt henne.

— Nåå, känner icke förnuftet sin vanmakt inför sådana gåtor, alldagsgåtor?

— Jo, och därför... ja, vill du nästa lördag höra en andra historia, så tror jag vi komma frågan, eller gåtan, lite närmare på livet, det vill säga finna dess olöslighet ändå starkare bekräftad?

— Ja, gärna! Men varför trycker du inte dessa historier?

— Därför, att jag varit läkare, och kvinnoläkare! Jag har inte rätt att blotta vad jag under tjänstutövning fått blicka in i. Jag önskar ibland att jag varit författare med hävdvunnen frihet att gripa omkring överallt i människoliv och öden, en kallelse och en plikt, som är mig förmenad.

— Alltså: god natt, och till nästa lördag!

Det blev lördag igen och gubbarne sutto i hörnrummet med sitt toddyvirke och tobaksgrej, samt en väldig papperslunta på bordet.

Postmästarn kastade en blick på manuskriptet som när ett barn tittar på en huspostilla i hemmet.

— Vi kan ta'n i två vändor, kära du, lugnade doktorn.

— Ånej, vi har natten för oss, och morgondagen är också en söndag. Gå på du bara oförskräckt; vi får ju alltid en mellanakt vid smörgåsen.

Och doktorn började vid sextiden. På elvaslaget var det slut.

Karantänmästarns andra berättelse.

Han hade lämnat sitt Kristiania full av förbittring, emedan man begått en uppenbar orättvisa mot honom. Han hade nämligen vid uppnådda fyrtio år skrivit den bästa moderna dram, funnit en ny form och ett nytt innehåll som motsvarade de uppväxandes förväntningar. Men de gamla levde och publik, skådespelare och kritik kände att deras ideal sveko, och att

med deras fall skulle de själva ramla, och med en ny smakriktning som de ej förmått följa, de inom kort skulle vanka omkring som föråldrade. Man hade kallat hans mästerstycke idiotiskt, visslat ut det och bett honom resa tillbaka till Amerika, där han redan varit och efterlämnat frånskild hustru.

I stället för att fara till Amerika, reste han till Köpenhamn. Etablerade en stamkrog i Vimmelskaftet och slog sig ihop med utvandrade svenskar och finnar.

Efter några månaders väntan fick han fram sitt drama på en Köpenhamnsteater, vann avgjord framgång och därmed upprättelse.

Han, som ansett sig vara färdig med livet, började vakna och se sig om. Men han gjorde sitt återinträde i livet med en dov resignation och en fatalism nästan, som tog sitt uttryck i hans valspråk: »beredd på allt!»

*

Emellertid började teatersucces'ns följder yttra sig i bjudningar för författaren, och en afton begav han sig till en mycket betydande litterat, där de yngre stjärnorna inom litteratur och konst samlades. Supén var lång och lysande, men några platser voro obesatta, ty man väntade flera gäster efter teatrarnes slut. Vid halvelvatiden blev det rörelse vid borden, ty de väntade kommo, och utgjordes av tre damer och två herrar, alla obekanta för den norske gästen. Men en av de tre damerna hälsade bekant och räckte handen åt främlingen, som omedelbart viskande frågade värdinnan vem det var.

— Vem det var? Fröken X ju som ni konverserade på supén hos doktor E.

— Verkligen? Tänk att jag som har ett så gott minne, ändock icke kan fasthålla fröken X:s utseende. Härom aftonen gick jag förbi henne i en teaterfarstu vid full belysning, och underlät att hälsa.

— Ja, ni kan naturligtvis inte se att hon är skön!

— Är hon?

Och han sträckte sig fram för att observera den unga damen, som tagit plats längst ner vid bordet.

— Ja, hon ser inte illa ut!

— Å, skäms, hon är en berömd skönhet av Köpenhamns vackraste typ.

— Tja! Förr har jag verkligen svärmat för idel blonda, men de sista åren går min håg uteslutande åt de mörka. Därpå talades hit och dit om annat. Efter supén samlades man i salongen, och straxt sutto de två, den sköna Köpenhamnskan och norrmannen i varandras närhet så att han hjälpte henne med koppen. Och när hon frågade vem som följde henne hem, svarade han: — jag naturligtvis, och blev accepterad.

När slutligen sällskapet skulle gå, råkade han och hon på samma outrannsakliga sätt att befinna sig i en så djup konversation att en grupp herrar och damer med skälmska miner slogo en krets för att se på dem. Men de märkte intet, utan talade och talade.

När de kommit ner för trapporna, hörde de ett 'god natt' och ett klingande skratt uppifrån. Det var den unga charmanta värdinnan som stod där uppe lutad över balkongräcket.

De gingo utmed stranden, förbi broarne. Samtalet gick sin gång utan pauser, och när de kommit till X-gade, var han inbjuden på supé hos henne

till följande afton i sällskap med en ung skön målarinna. Men hon förberedde honom på att det skulle bli mycket enkelt i hennes flickrum, emedan hon bodde i ett pensionat, som hölls av en sträng gammal fru.

Därpå skildes de som voro de gamla bekanta och kolleger.

När han nu ensam vandrade hem i natten och sökte rekonstruera aftonens tilldragelser, bemärkte han återigen det sällsamma i att han ej kunde framkalla »hennes» yttre; han som gammal referent var ju så van att med ögat fotografera människor och scener, landskap och interiörer, att han ej kunde fatta detta. Vidare hade han märkt huru hon denna kväll var en annan person än första gången de råkades. Ej ett spår av »oavhängighet» fanns där; endast mjuk undfallenhet, ett visst svårmod som klädde och väckte deltagande. Och när man talade om en människas olycksöde tårades hennes röst. Det var rösten han mindes, något djup, sorgsen, med små tonfall som drog en långt från storstad och väckte minnen från skogen och sjön, naturljudsreminiscenser, schäferhatt och höräfsa. Nu mindes han huru man egentligen behandlat henne som ett barn under aftonen; skämtat med hennes skriverier, anhållit om hennes protektion, varåt hon endast lett. Hon hade även den oturen att låta undfalla sig naiveteter, som varit ursprungligen allvarligt menade, men på vägen råkade grimasera.

Den enda som tagit henne allvarsamt var han, främlingen. Och han hade sett att där var intet barn, utan en kvinna, med vilken han kunde tala om

allt som intresserade honom, om människor och böcker, och utan att ett ögonblick kommentera vad han sade.

*

Följande morgon när han vaknade, sökte han, utvilad, framkalla gårdagens händelser och personer. När han gjort en ny bekantskap, brukade han för att få fatt på karaktären, i minnet söka »motsvarande talet» han kallade det, genom att leta bland sina äldre kända vänner den som liknade den vars ekvation han sökte. Ofta utfördes denna psykiska operation av sig själv, så att när han sökte erinra den nya okände, bilden av en äldre bekant trädde fram och täckte mer eller mindre den nya. När han nu tänkte på fröken X från gårdagen, såg han icke henne utan en äldre gift kusin som alltid varit honom likgiltig. Därmed hade allt erotiskt, om det funnits, blivit trängt tillbaka, och endast minnet av en kvinnlig god vän kvarstod. Det var således med fullkomligt lugn han på aftonen infann sig, och utan spår av det bryderi en man erfar då han går att göra sig behaglig för en ung dam.

Han mottogs därför också helt frankt som en gammal bekant, och befann sig i ett flickrum, elegant möblerat med rikt försett skrivbord, levande växter, familjeporträtt, mattor och bekväma stolar.

Som målarinnan fått förhinder, måste han hålla tillgodo med hennes ensamma sällskap, vilket han dock fann något stridande mot konvenansen. Men värdinnans rättframma, okonstlade sätt undertryckte hos honom begäret att göra några reflexioner, som skulle ha varit sårande.

Så sutto de nu mitt emot varandra och konverserade. Hon var klädd i en svart sidenklädning med blåa islag och i empirestil med mörka spetsar som föllo ner från axlarne likt ett slädnät. Detta gav henne ett något frulikt utseende, och när därtill kom hennes rutinerade världston, tänkte han ett ögonblick: Det är en fråskild! Hennes ansikte som han nu kunde granska i full belysning visade en platt panna som om den vore smidd, antydande stark bestämd vilja utan envishet; ögonen voro stora, vältecknade som hos söderns barn, och näsan tycktes ha ändrat mening under uppväxande tiden, ty den gjorde en liten knyck mitt på näsbenet och blev ett tu tre romersk. Detta lilla oförmodade »glättigt överraska» gav en charme åt profilen som erinrade om en camée.

Samtalet förde sig ändå bättre i afton, ty man hade redan ett samlat litet material av gemensamma upplevelser, att belysa, bekantskaper att analysera, förslag att pröva. Man satt och liksom klippte silhuetter av sina vänner, och då ingendera ville ha färgen av att vara elak, klippte man vackert och icke med den spetsiga saxen.

Under denna tankarnes oskyldiga lek hade han fått ögonen på en mycket stor blomsterkorg med praktfulla rosor. Hennes blickar hade redan läst ut hans tankar, och i samma stund en tjänare bar in en butelj vin och cigarretter, reste sig värdinnan och gick fram till rosorna:

(— Hon är förlovad! tänkte han, och kände sig överflödig.)

— Dessa rosor har jag fått av en vän, när han reste, sade hon.

Men för att visa det hon icke var förlovad, bröt hon med ovarsam hand en kvist, men som den var fästad med en metalltråd, måste hon söka saxen, och emedan den låg i syskrinet längst ner på etagèren, föll hon på knä och blev så på knä. I den ställningen förblev hon då hon fästade de två vackraste rosorna i knapphålet på hans rock, och så behövde hon bara räcka ut armen för att nå ett vinglas och dricka honom till.

— Rosor och vin! har jag haft till omkväde i en ballad! sade han, som fann situationen något bizarr, men i sig själv betydelselös.

— Å! säg den balladen.

Han hade glömt bort den!

Hon reste sig och satt åter i sin stol, och han förmådde henne berätta ur sitt liv att hon tidigt lämnade föräldrarne, som separerat utan att skiljas, då de voro katoliker; att hon uppfostrats i klosterpensionat i London, Paris, Italien och flerstädes; att hon särskilt i Paris, hos English Ladies plågats med religion, så att hon slutligen kastat allt överbord, visserligen kände en tomhet ibland, men väntade som alla andra att nytt skulle komma i världen. Under tiden ägnade hon som jämnåriga sitt intresse åt mänsklighetens lyftande ur pauperiet och befrielse från förtryck. Nietzsche hade hon flyktigt passerat — som det andra — och lagt åt sidan sedan hon avsatt ett litet korrektiv mot de för högt spända förväntningarne om allmän jämlikhet...

Under det hon talade, märkte han att det lyste genom en gardin som bakom hennes rygg skylde en dörr vilken sannolikt ledde ut till våningen. Som en blixt slog det honom, att han var utsatt för ett

skämt; han skulle kanske överraskas i någon löjlig tillbedjarsituation; eller var helt enkelt förbindelsen med våningen upprätthållen sålunda för anständighetens skull. Detta hälsosamma tvivel höll konversationen fjärran från all flirt, och när supén bars in, gjorde han sig förebråelser över att ha misstänkt sin goda värdinna för onda anslag eller bristande förtroende.

Vid halv niotiden ville han gå, men hon behövde endast yttra en misstanke om att han längtade till kaféet så stannade han.

Ville gå halv tio, men kvarhölls.

— Ja, men det tillhör mig som äldre och förståndigare att icke förskaffa er obehag.

Hon förstod ingenting, förklarade sig vara oberoende och att pensionatsfrun var van vid hennes supéer.

Slutligen sade hans instinkt honom att detta var galet, så att han reste sig och tog avsked.

När han vandrade hemåt, sade han för sig själv:

— Nej, människorna äro ej så enkla, gå icke att lösa på några formler, ty av denna afton och denna kvinna begriper jag inte ett spår!

*

Nästa gång råkades de på museum. I ytterkläderna visade hon sig nu som en ung fru; och såg ut att vara trettio år eller mer. Hon hade ett trött drag kring munnen med små hårfina rynkor som de, vilka pläga skratta beständigt. Men hon var trist, antydde en brytning med sin far och en snart förestående avresa. Hon tog nu reda på sin väns för-

hållande till teatrar och förläggare, bad att få vara behjälplig med råd och relationer. Hon var idel moderlig ömhet, och en viss vårdslöshet i toaletten antydde att hon ej ville behaga som kvinna.

Men, när hon föreslog att de skulle gå tillsammans på teatern, vägrade han, ty hans känsla sade honom, att hon icke borde kompromitteras, och att han icke heller fick blottställa sig, då hans osäkra ekonomiska ställning icke tålde en misstanke om en kärlekshandel.

Då föreslog hon i stället att de skulle gå ut och rumla tillsammans. Till den ändan anmodades han söka henne hemma, men i hennes nya bostad, hon hade nämligen flyttat.

(Alltså uppsagd ur pensionatet för min skull, tänkte han, men ville ej säga det.)

Nu var hans nyfikenhet som författare väckt, och han ville veta denna kvinnas gåta, ty så som hon skiftade hamn hade han aldrig sett någon annan göra.

När han på aftonen ringde på i hennes bostad, infördes han i en sal att vänta; och när fröken var klädd, blev han utsläppt i förstugan, där de råkades. Här var således en ny regime införd.

De gingo ut åt västern, en öde boulevard som ledde åt zoologiska trädgården till, och trädde in på en ölstuga som hon syntes känna väl till. I sin päls och med en teaterduk om huvudet såg hon i mörkret ut som en gumma, och när hon gick något lutad, tyckte han att hon hade något häxartat över sig. Men när de inträtt i den ljusa lokalen och hon lagt av pälsen och duken, stod hon där i ett slag som den unga skönheten. En mossgrön enkel klädesklädning,

tätt åtsittande, visade en adertonårings figur, och håret som hon strukit slätt kom henne att likna en vuxen skolflicka. Han kunde icke dölja sin rörelse inför detta trolleri, utan överför hela hennes gestalt med ögonen som om han med en strålkastare ville upptäcka en dold fiende.

(Eros! nu är jag förlorad! tänkte han; och från den stunden var han det!)

Hon såg mycket väl effekten, och hon fosforescerade, satt som omvärvd av ljus, segerviss, med en triumferande mun, ty hon såg att han var besegrad.

Och fruktan överföll honom. Hon hade hans själ i sin klädningsficka, kunde slänga den i floden eller rännsten, och därför hatade han henne på samma gång. Sin enda räddning såg han i att hans låga kunde genom influens väcka hennes, så att hon blev lika säkert fast vid honom som han vid henne. Och i denna halvdunkla avsikt gjorde han vad varje man i hans ställe skulle ha gjort; han smög sig in till henne, gjorde sig liten som ett barn, väckte hennes medlidande, men det stora barmhärtighetens medlidande med en söndergången människosjäl, en fördömd, som icke såg hopp om sällhet. Hon hörde och tog emot som en tribut, lugn, majestätisk, moderlig, men icke skadeglad som koketten.

När slutligen efter en kall kvällsvard de skulle till att gå, reste han sig för att i en tidtabell se efter något tåg. Då han kom åter till bordet och ville betala, förklarade kyparen att det var betalt. Vem hade betalt? Fröken!

Nu blossade han upp, och orättvist misstänkande att hon trott honom sakna pängar, anhöll han att åtminstone få göra upp för sig.

— Jag känner icke ert lands seder, utbröt han, men hos oss och i mitt land är den man vanärad som låter en dam betala för sig.

— Ni var min gäst!

— Nej, vi gingo ut tillsammans; och hit kunna vi aldrig komma mer. Vet ni ej vilket rykte ni givit mig, vet ni ej vilket hiskligt namn denne kypare kan ge mig!

Och när nu kyparen tillkallats för att få affären omgjord, uppstod nytt spektakel, så att han vred reste sig och lade sin andel av betalningen på bordet.

Hon blev ledsen, men ville ej ge sig orätt.

Det blev förstämning och han märkte nu att hon var tanklös man kallar, lika tanklös som då hon inbjöd honom ensam herre i sitt flickrum så sent på kvällen. Eller var det ett uttryck av den oavhängiga kvinnans fordran att få bli behandlad som mannens jämlike i allt; trots mot konvenans och förmenta fördomar? Kanske det senare, men han kände det som ett översitteri och var vred.

Det höll på att bli en obehaglig tystnad på gatan, då hon räckte fram sin hand och sade med sin goda innerliga röst:

— Icke vara ond!

— Nej, icke det, men, men... aldrig göra så mer.

De skildes som vänner, och han skyndade sig ner till kaféet, där han icke varit på länge, dels av en viss motvilja mot tonen, som icke längre harmonierade med hans egen stämning, dels därför att han lovat sin väninna vara måttlig.

Han återfann sällskapet, men kände sig något främmande, och han fick det bestämda intrycket att hit skulle han aldrig föra henne. Därför gick han

snart hem och försjönk i meditationer, som stundom drogo i de mörka färgerna, stundom i de ljusa. När han tänkte tillbaka på det ögonblick då ur pälsens djurskinn den ungdomliga skönheten krupit fram, fann han däri något hemskt olycksbådande. Det var icke den jungfruliga skönheten med reflexer från barnets paradis, utan en dämonisk mörk fägring som blir mäns bane, mannaviljans grav, och bringar förnedring och ofärd, ärelöshet och köpslageri. Men som är oundviklig, oundkommelig som ödet.

*

Följande dag var han bjuden till middag i sällskap med henne hos en konstnärsprofessor.

Hon hade i dag anlagt en ny typ.

Överlägsen världsdam, konverserande med en ton av visshet, sägande lyckade kvickheter, epigram, och aldrig svarslös då någon riposterade. Stundom indifferent, blaserad, grym. Professorn, som kom direkt från ett jurysammanträde, berättade att han fällt en barnamörderska.

— Jag skulle ha frikänt henne, invände fröken X.

Professorn, som tillhörde akademien, och var umgängesvän på hovet, baxnade, men tillrättavisade icke. Han tog repliken som en caprice, och lät ämnet falla.

Stämningen var eljes något tryckt och främlingen, som blivit bjuden av frun i huset, kände sig så olämplig i detta hem där allt rörde sig om hovet. Sannolikt hade hans väninna ställt om denna inbjudning i den goda avsikten att göra honom bekant, och att få en anstrykning av världsman över honom

med det halvt anarkistiska ryktet. Disharmonien yppade sig också snart, då talet råkade in på konst, och professorn satt ensam med sin mening och sina akademiska ideal.

När därför vid desserten värdinnan frågade främlingen om han ville komma till dem på deras mottagningsafton, då han skulle råka många berömdheter, erhöll hon en sådan skarp blick från sin man, att främlingen som uppfattat blicken tackade, fast besluten att icke antaga bjudningen. Skandinaverna voro nämligen särskilt illa anskrivna på högre ort emedan en norsk målare vållat en söndring i akademien genom sitt nymodiga måleri.

Återigen hade han låtit narra sig av sin väninnas tanklöshet, som fört honom i en krets där han ej hörde hemma, och där han var ogärna sedd. Hon syntes däremot intet märka, utan var lika hemmastadd och obekymrad som förut.

Efter dinern blev musik och den sköna uppförde sig som om hennes vän icke fanns där, såg icke åt honom. Och när man bröt upp, tog hon avsked såsom av en obekant och lät en annan herre följa sig.

*

Det var en söndagseftermiddag i februari och de vandrade i de yttre boulevarderna på Västern där de voro säkra att ej träffa någon bekant. Slutligen gingo de in på en enslig vinstuga.

Hon talade om sin förestående avresa, och han erkände att han skulle komma att sakna hennes sällskap.

— Följ med! sade hon enkelt och ofraserat.

— Ja, egentligen är mig likgiltigt var jag vistas.

Det var en idé, som tycktes lätta vissa moln. Och nu kom beskrivning på Berlin, utsikterna där vid teatrar och mera dylikt.

— Men, invände han, jag kommer så långt bort från mina barn.

— Era barn, ja, dem har jag så ofta tänkt på. Säg, har ni deras porträtt, får jag se!

Han hade verkligen porträtten på sig, och när hon vidhöll sin önskan, visade han dem. Flickorna intresserade henne mindre, men när hon fick se den åttaårige, blonde gossen med den uppåt riktade härliga blicken, föll hon i hänryckning.

— Vilket ljuvt barnaansikte! Är det icke en lycka att äga ett sådant barn?

— Att äga i dag, och förlora i morgon! — — —

Hon granskade nu porträttet och jämförde det med fadren och något närgånget, så att han erfor denna blygselkänsla som en man kan känna inför en kvinna när hon tillägnar sig hans roll.

— Det är ni, sade hon, men det är icke ni!

Han begärde ingen förklaring, och hon bad att få behålla porträttet bredvid sig.

Samtalet fortsatte och återknöts vid reseplanen, men hon var förströdd och lät blickarne esomoftast vila på porträttet.

Vad som försiggick i hennes själ nu kunde han icke gissa, men han märkte att hon stred och var i begrepp fatta ett beslut. Och han kände huru ett nätverk av fina sugrötter klängde sig ut från hennes väsen och flätade sig in i hans; något ödesdigert förestod; han blev beklämd, längtade åter till sin manliga kamratkrets som han övergivit, och bad

henne befria honom från det givna löftet att ej gå på kaféet.

— Längtar ni tillbaka dit n e r, sade hon med sin moderstämma. Tänk på er lille son!

De gingo ut, stumma i den mörka men stjärnklara kvällen. Han hade bjudit henne sin arm för första gången; och pelerinen på hans kappa vajade för vinden så att den slog henne i ansiktet.

— Detta har jag drömt förut! sade hon. Men han svarade icke.

När de kommo till hennes port, tog hon hans båda händer, såg honom i ögonen, och sade:

— Gå icke dit! icke till vännerna!

Därpå fällde hon floret, och innan han läst hennes avsikt hade hon — med fällt flor tryckt en kyss på hans mun. När han sträckte ut armarne för att famna henne, var hon innanför porten, som låstes och han stod fullständigt handfallen, och utan att kunna förstå hur det gick till. Därpå följde: Hon älskar mig, och har icke lekt med mig! Men denna djärvhet; ja, men hon fällde ju floret, det var blygsamt, och hon flydde, häpen över sin handling. Det var originellt, men ej oblygt; andra länder, andra seder!

Men för en man att icke ge första inseglet, utan mottaga det, var något förödmjukande. Och likafullt, han skulle aldrig vågat utsätta sig för en örfil och ett gapskratt... Väl att det var skett, nu hade han visshet och det var till fyllest!

Hon älskade honom! Att vara älskad var ju att säga sig: jag är då icke så dålig då, efter som någon kan se upp till mig, tro mig om gott. Och därmed vaknade självkänslan, hoppet, förtröstan, och han

kände sig ung igen, färdig att börja en ny vår. Han hade ju visserligen endast visat henne sina goda sidor, men vanan att för tillfället undertrycka det dåliga hade lett till det godas framletande, och det var ju hemligheten i kärlekens förädlande makt, vilket icke var någon komedi. Genom att taga den ädelmodiges roll, kunde man mycket lätt så sätta sig in i rollen att den blev natur. Och enär deras tycke vaknat genom personlig sympati eller vänskap, visade den sig vara av rätta halten; att han senare upptäckte hennes skönhet och blev tjusad av henne som kvinna, var ytterligare en garanti för att allt här utvecklat sig i riktig följd, och att han ej endast dårats av ett fagert yttre. Han hade nog anat hennes brister och blundat för dem, men det var ju kärlekens plikt och stora prövosten, ty utan överseende vore ju icke kärleken.

*

Han åkte hem och skrev brevet som skulle skrivas. Det slutade så: »Nu lägger mannen sitt huvud i ert knä till tecken att det goda hos er får makten över hans onda; men missbruka icke er makt, ty då har ni att vänta tyranners vanliga öde.»

Följande morgon hade han avsänt brevet med ett gångbud.

Ilmarinen den finske vännen stod vid sänggaveln och såg hemlighetsfull ut.

— Nåå, sade han, ska du sta igen, nu?

— Ja! det ser så ut!

— Och det vågar du?

— Våga bli olycklig i värsta fall; olycklig är man ändå i alla fall!

— Jaja! jaja!

— Det är en förändring, och detta ensliga liv är intet liv!

Emellertid i stället för svar på det sända brevet kom ett telegram med anhållan om möte på aftonen tillsammans med en redaktör som kunde vara nyttig.

Därpå svarade han med telegram: »kommer ej, förrän jag fått svar på mitt brev.»

Åter ett telegram, däri hon ber om uppskov till morgondagen med svaret.

Han fann hela upptåget meningslöst, men gick till mötet. Hon infann sig som om intet hänt; man åt kväll och talade om affärer. Redaktören var en gift, gemytlig person utan som det syntes några anspråk på att vara tillbedjare.

Men i afton fann han henne ful; slarvigt klädd, med bläck på fingrarna, och hennes konversation var så affärsmässig, att han såg henne i en avskyvärd dager.

Mycket hade han i sitt liv erfarit och många besynnerliga människor hade han råkat, men något så galet som detta hade han icke varit med om.

Det var med en känsla av befrielse han gick hem till sitt, fast besluten att icke följa denna dam till Berlin och icke närmare anknyta sitt öde vid hennes.

Följande morgon ingick hennes brevsvar, vilket än mer stärkte honom i sitt beslut att draga sig tillbaka.

Hon skrev: att hon tillhörde de kvinnor som icke kunna älska. (Vad är det för ena? Det här är litteratur! tänkte han.) Han trodde sig älska henne, men han var bara förälskad i sin kärlek...

(Alexandre Dumas fils, tror jag!) Hon bad dock alltid få vara hans vän, och anhöll om ett möte i dag.

Därpå svarade han med ett farväl och tack.

Nu haglade depescher och ilbud, och mot afton inträdde hotellets kypare och anmälde en dam som väntade därnere i en vagn.

Först tänkte han säga nej, men då kunde han vänta henne på sitt rum, och då vore bandet knutet. Han gick därför ned, inträdde i vagnen och utan reflexion eller resonemang möttes de i en kyss, som föll sig helt naturlig.

Och därpå uppstod ett stormigt samtal, som liknade väl mycket ett gräl.

Hon fordrade att han skulle följa henne på resan denna natt redan; men han sade bestämt nej, ty blevo de synliga tillsammans, skulle det i morgon stå i alla tidningar om »enleveringen», och det hade han ej samvete till, både för hennes föräldrars skull och sina egna barns. Han var beroende ännu av andra människors hjälpsamhet, och i samma stund han vore känd som äventyrare skulle alla hjälpkällor stängas.

— Då älskar ni mig icke!

— Vov, vov, mitt lilla barn, äro vi nu där!

Och han måste skratta åt henne. De stego ur droskan och fortsatte kalabaliken på en liten grön gata ner åt stranden till. Ibland tog han henne om halsen och tystade hennes mun med en kyss.

— Att ni är förryckt, det har jag sett, men jag är en halvgalen människa, ser ni, och med mig kommer ni inte ur fläcken.

— Jag går i sjön! skrek hon.

— Gott! Jag kommer efter och kan simma.

Slutligen fick han henne att skratta, och så gingo de in på ett kafé för att söka komma till ett ultimatum.

Nu hade han övertaget och behandlade henne som en okynnig flicka, och märkligt nog, när han anvisat henne rollen, så tog hon den och blev därvid.

Älskade dessa människor varandra nu? Ja, säkert, ty han visste ju huru bunden han var, och hon hade redan, efter vad som sedan kom i dagen, i brev till sin mor bekänt sin kärlek, men h a n skulle icke få veta o m det, »ty då vore hon straxt underkuvad».

Emellertid stannade de vid följande: Hon skulle resa ensam; de lovade varandra intet. De skulle korrespondera, se tiden an, om de kunde råkas på sommaren, och sedan hans ställning blivit solidare, skulle de tänka på förlovning och äktenskap.

Därmed skildes de för att icke ses på länge.

*

Genast styrde han sina steg ner emot kaféet. Där i sina vänners krets skulle han återfinna sig, ty under denna månadslånga isolering med en kvinna, hade han lossnat ut från sin miljö, förlorat fotfästet, byggt ett samliv på en så illusorisk grund som en ung flicka, vilken hans lidelse transformerat till en mogen kvinna. Hennes sista vredesutbrott hade visat en furie som trodde sig kunna skrämma honom till blind underkastelse, och hennes ansikte hade därunder antagit så skiftande drag från Polichinells breda grin till den fräsande kattens som visar de vita sylarne.

Han andades lätt, erfor en befrielse, och inträdde i kaféet med en känsla av att ha lagt något besvärande bakom sig, något som var lyckligt överståndet och slut!

Nu satt svensken där och troligen förledd av skvallret om norrmannens förlovning, hade han medfört sin dam. Det var en lång, kroppslös blond svenska, som syntes utmagrad av sjukdom; och hon hade sorg och förtvivlan i rösten, släpande tonfall och hängande ögon.

Som artist, utan namn dock, var hon »frigjord» som det kallades, men dock icke från den kvinnliga fåfängan att alltid kunna uppträda med ett påhäng av manfolk, som hon ville skryta med att ha erövrat.

Norrmannen hade hennes tankar länge rört sig om, och när de nu råkades, var han ny, full med överraskningar, och därjämte medförde han hela den nytända passionens eld.

Inom en halvtimme såg hon icke mer åt sin gamle vän, hörde ej på vad han sade, och när hon slutligen snäste honom steg han upp, och frågade om hon följde med.

— Du kan gå! svarade hon. Och han gick.

På mindre än en timme hade hon brutit med sin mångårige vän, och hon var lierad med norrmannen, som för en och en halv timma sedan kysst sin brud till avsked.

Huru detta kunde vara möjligt, frågade han sig, men gav sig ej tid reflektera. Hon erbjöd fördelen att kunna förstå honom fullt; han fick tala ut efter en lång fängelsetid; han behövde endast antyda för att bli förstådd, och hon drack hans ordsvall, tycktes

följa hans tankars krumsprång och fick sannolikt svar på många frågor hon länge burit på.

Men hon var ful och illa klädd så att han ibland skämdes för att bli misstänkt vara hennes tillbedjare. Och då fick han ett outsägligt medlidande med henne, vilket hon uppfattade som hans underkastelse.

De gingo ut i staden, vandrade från kafé till kafé, alltjämt talande. Ibland stack honom samvetet, och ibland avskydde han henne som varit trolös mot sin vän. Där råkades de, i trolösheten, och de kände något ödesdigert som drivit dem tillsammans att begå liknande brott på en afton. Och hon hade straxt i början frågat om hans förlovning, och han hade svarat först undvikande, men då hon med kamratlikt deltagande frågade vidare hade han givit hela historien. När han då fick tala om sin kärlek, blev han varm, och hon värmdes vid brasan och återstrålade »den andra». Och så föllo deras bilder på varandra, och den som skulle stå söndrande emellan dem, den frånvarande flickan, blev den som drog dem till varandra.

*

Följande dag voro de åter samman, och hon tröttnade icke att upptaga ämnet igen, hans fästmö. Men i dag analyserade hon, tolkade, och började framkasta tvivel om hans förestående lycka. Men hon gick försiktigt tillväga, skonade ännu och försökte sig blott i objektiv psykologisk analys.

Och hon förstod i rätt tid taga tillbaka ett för hårt ord, för att icke skrämma bort honom.

Nu ville olyckan att han vid middagstiden mottagit ett brev från sin käresta, och detta skulle utgöra

svar på hans bestormande avskedsskrivelse. Hon talade endast om affärer, gav goda råd i en hög ton, med ett ord, det var pedantiskt, småsinnat, och icke ett spår av den unga flickan röjdes där. Detta förstämde honom och gav honom avsmak. Och till den grad att, när han nu råkade den nya väninnan, gick han åstad med ett gränslöst förstöringsbegär att analysera den andra under mikroskop; och svenskan var icke sen att med sin kvinnliga kännedom om kvinnans hemligheter giva den sämsta tydning åt alla små detaljer han berättat. Nu hade han kastat sitt lamm för varginnan, och denna slet sönder bytet, under det han såg på.

*

I början av april, alltså tre veckor efter, satt norrmannen i kaféet en eftermiddag med Lais, som hon kallades, sedan hon blivit sällskapets väninna utan att vara någon särskilds.

Norrmannen satt där med en resignerad min, »beredd på allt», som vanligt. Hans förlovning hade visat sig svår att hålla livaktig per post, hade blivit ännu mera svävande sedan ryktet nått fadrens öron och gjort honom alldeles förtvivlad. Denne var nämligen statsråd, bodde i Odense, gick på hovet, när han var i huvudstaden, »hade tolv ordnar», och ville hellre skjuta sig än bli svärfar till en känd nihilist. För att bli kvitt affären hade gubben dikterat sina villkor: vilka naturligtvis ej kunde uppfyllas: nämligen att alla skulder måtte vara betalda och en anständig inkomst garanterad. Som en teaterförfattare ju intet har garanterat, utan lever på publikens

gunst, ansåg friaren sin kandidatur återtagen, och betraktade sig obunden, som han också var. Men denna förödmjukande korrespondens om penningsaker hade svalkat hans känslor, ty kärleksbrev bestående av siffror och moderliga råd, praktiska anvisningar om förläggare och dylikt, var icke lyftande för en litterär fribytare. Han ansåg sig nu, då brevväxlingen tynat och befann sig döende, som lös och ledig. Lais hade med sin vanliga fåfänga tillskrivit sig äran av brytningen, ehuru där icke förefanns någon grund. En för de kommande händelserna lycklig omständighet hade även inträffat de sista dagarne. Från norden hade nämligen en äldre vän till Lais anlänt, och som han befanns något förälskad var Lais tillräckligt uppvaktad för att ej märka norrmannens tilltagande ouppmärksamhet.

Men för att tira den nykomne hade de sista dagarne utgjort en enda fest, och nu befann man sig i detta underliga upprivningstillstånd, då själen liksom lossnat i fogarne och släpper ut tankar utan åtskillnad och utan hänsyn.

Lais som var besatt av den icke ovanliga idén att hon var oemotståndlig, och gärna lät påskina att alla hennes manliga vänner voro avskedade älskare, även i de fall där hon själv fått avsked, ville nu visa sin resande vän huruledes hon var väl försedd, och började skärmytsla med norrmannen.

Som han länge närt det hat till henne som framkallas av oförsiktiga förtroenden, grep han tillfället att åvägabringa en anständig brytning utan att bli fiende, med ett ord att placera henne så ingendera skulle se försmådd ut.

Under någon förevändning eller kanske i känslan av att något förestod honom, tog han avsked och lämnade de tu ensamma. Men Lais insisterade på att han skulle stanna, sannolikt för att hon skulle få tillfälle att lämna honom ensam kvar, när hon ginge med den andra. Där hade hon dock räknat fel, och med en inbjudande gest till främlingen, gick han efter att ha kastat sortierepliken:

— Nu lämnar jag er ensamma!

När han kom ut på gatan, erfor han en viss oro som om han lämnat något oavslutat bakom sig och hade något oväntat framför sig. Han tyckte sig höra den kvarlåtnes väsande röst — hon öppnade nämligen aldrig läpparna, vilka voro skurna som en orms, när hon talade — utan frambragte orden med strupen, som alltid var beslöjad genom nattvak, starka drycker och tobak. Han kallade en sådan röst hos kvinnor för »porterstämma», emedan den erinrade om den svarta nattdrycken och dess environger.

Det är vänskapen med kvinnor: antingen skall den sluta i kärlek eller i hat, alldeles som kärleken.

Hemkommen till hotellet mottogs han av kyparen med ett lokaltelegram.

— Det var detta som drog mig hem, sade han sig, som av erfarenheten lärt sig tro på telepati. Till den grad, att han brukade säga i sällskapet när man ville skicka efter någon frånvarande: — Ska vi telepatera efter honom?

Innan han öppnade telegrammet, tyckte han sig känna innehållet, och när han läste det, tyckte han sig ha läst det förut, och blev icke förvånad. Depeschen innehöll detta: »Jag är här; sök mig hos doktor * *. Viktiga nyheter.»

Han blev stående två minuter för att fatta ett beslut.

När kyparen kom, bad han denne telefonera efter vännen läkaren, en gift man, med egen klinik och oförvitligt rykte.

Läkaren kom straxt och fick situationen klar.

— Du tänker alltså icke retirera?

— Nej, men jag behöver samla mig, och sova i tolv timmar, ty jag har ej nerverna i min hand. Nu sänder jag telegram om att jag är illamående. Det tror hon ej, utan kommer själv; jag ber dig därför vänta en halv timme.

Telegrammet gick, och om en halv timme hördes steg i korridoren.

Hon steg in; var svartklädd och till en början full av misstänksamhet. Men att få konsultera och råda tillsammans med läkaren, gav henne ett övertag som behagade henne.

Hon skulle komma igen i morgon i sällskap med läkaren, och därpå gick hon efter att ha smugit en kyss på den sjukes hand.

— Du skall icke leka med dina känslor, sade doktorn, som stannat. Denna kvinna älskar dig och du henne. Det är att taga vara på!

*

Han låg ensam den långa aftonen och försökte få ett sammanhang i detta sammelsurium, men fick intet. Vilket vildsnår var ej människosjälen! Ho kunde reda det! Från hat till förakt, över högaktning och dyrkan, och så tillbaka igen med ett språng åt sidan, och så två framåt igen. Ont och gott, sublimt

och lumpet, trolöshet på samma gång som evig kärlek, kyssar och slag, äreröriga tillvitelser och gränslös beundran.

Med sin kännedom om människosjälen hade han bland sina få grundsatser uppställt: aldrig avräkna, aldrig gå tillbaks; nysta på bara. Och när hon i början av bekantskapen ville referera till vad han sagt en föregående gång, avklippte han med: — inte gå tillbaks, nysta på bara! Man pratar ju så mycket, och det mesta är improvisationer. Jag har inga åsikter, bara impromptun, och livet bleve bra enformigt om man skulle tänka och säga detsamma alla dagar. Nytt ska det vara; hela livet är ju ändå bara en dikt, och det är mycket roligare att sväva över sumpen än att sticka ner fötterna för att känna efter fast mark, där ingen finns!

Detta måtte ha närmast motsvarat hennes egna föreställningar om livet, ty hon var strax färdig att antaga rollen, och då funno de varandra alltid nya, alltid fulla av överraskningar, och kunde icke taga varandra på fullt allvar; utan när som en debatt uppstod, och den ena drog fram med den andres gårdagsmeningar i fullt hugg mot sina egna avlagda, måste de skratta åt sin dårskap.

Därför fingo de aldrig reda på varann, så att de i riktigt allvarliga ögonblick kunde samtidigt utbrista: — Vem är du? Vad är du för slag, egentligen? och båda voro svarslösa.

När han nu skulle somna in, tänkte hån som så: — Jag fattar intet beslut; ty jag har aldrig sett något beslut leda till något. Händelsernas gång må styra mitt öde som hittills!

*

Följande förmiddag kom hon, utan att vänta läkaren. Hon hade en liten förnumstig min, som om hon nog kände den där sjukan, men icke fäste sig vid småsaker. Ur en medförd korg tog hon fram ett ris...

— Vad är det?

— Jo, det är påskriset, ty det är långfredag i dag.

Och så planterade hon riset i sängen vid hans fötter. Sedan prydde hon hela sängkanten med sälgkvistar i blom.

Som en liten fru gick hon omkring och pysslade i rummet, ställde i ordning och mönstrade. Slutligen slog hon sig ner i en bekväm stol.

— Nåå? Den stora nyheten?

— Att vi måste förlova oss, sedan tidningarne redan eklaterat.

— Ha tidningarne gjort det? — Och den gamle?

— Far är resignerad inför det ohjälpliga, men han är inte glad! Nå, skall du icke gratulera mig?

— Och du mig först, för jag är äldst...

— Och oförståndigast.

— Jag har den äran att gratulera! Och en sådan man!

Så jollrade de, och kommo snart över på kapitlet utsikterna. Han dikterade och hon skrev. Så och så många pjäser antagna till spelning... Ett tusen!

— Med trettio procents missräkningsavdrag, sade hon.

— Trettio? Jag räknar alltid nittio procent missräkning, ibland hundra...

— Var förståndig nu, detta är allvarsamt... Och så skrattade de!

Det gudomliga lättsinnet! att se ner på livets rysliga allvar som om det bara vore att blåsa på; poetens sorglöshet att behandla ekonomien som poesi.

— Hur skulle man kunna dras med livets elände, om man inte behandlade det som overkligheter. Om jag skulle ta det allvarligt, fick jag sitta och gråta hela dan, men det har jag inte lust med.

Så kom middagen: Hon dukade på divansbordet; matade honom, och var särdeles sparsam med vinet.

— Du har druckit nog nu, och du skall lova att aldrig gå i kaféet mer, aldra minst med Thais.

— Med Lais... rättade han, men rodnade. Det vet du också?

— Wer drei und zwanzig jahr alt ist, der weiss Alles!

Glad att vara över en bedrövlig bekännelse lovade han att aldrig mer besöka kaféet, och han höll sitt löfte, ty det var den enda pœnitens han kunde erbjuda för sin usla handling.

*

De voro alltså förlovade, och han hade i hennes sällskap sitt enda umgänge under det hon fortsatte att gå i sina familjer, besöka teatrar och sådant som tillhörde hennes yrke som korrespondent. Hon hade således i en eventuell maktstrid fördelen på sin sida att äga en miljö, där hon hämtade moraliskt stöd och nya impulser, under det han fick leva på sig själv, sina äldre iakttagelser. Som lekkamrater levde de egentligen, ty han fick aldrig läsa vad hon skrev i tidningarne, och hon hade läst allt, vad han skrivit,

men fick icke låtsas om det, och gjorde det heller icke. Att han var den redan färdige och erkände författaren och hon den unge litteratur- och teaterkritikern märktes icke i umgänget, ty som man och kvinna råkades de, och som blivande makar hade han ställt sig jämfota bredvid henne, icke över.

Som han emellertid endast umgicks med henne, kände han sig stundom infångad, isolerad och lämnad i hennes våld, ty skulle han nu bryta med henne stode han ensam i världen, sedan han vuxit ifrån sina förra vänner och fått hat till kroglivet. Även kände han sig redan så samvuxen med denna kvinna, att han skild från henne skulle tänka sig tvina bort. Oaktat sin kärlek kunde hon icke dölja att hon hade honom på nåd och onåd, och stundom lät hon honom märka det. Men då rasade han som ett lejon i buren, gick ut och sökte upp vänner oaktat han märkte det han vantrivdes bland dem, och hade ont samvete som över en otrohet. Hon tjurade en halv dag; kröp så upp till honom, föll på knä och fick nåd.

— I botten, sade han en gång, hata vi varandra därför att vi älska varandra. Vi frukta förlora våra personer genom kärlekens assimilerande makt, och därför måste vi bryta ut oss ibland för att känna att jag icke är du!

Det fann hon riktigt, men det hjälpte intet mot upprorsandan, jagets kamp för dess självberättigande. Hon älskade honom som kvinna älskar man, ty hon fann honom skön, oaktat han var ful. Han å sin sida begärde varken respekt eller beundran, endast måttligt förtroende och ett vänligt sätt, och hon var i allmänhet sprittande munter, lekfull utan att vara retsam, mjuk, graciös.

När han någon enda gång reflekterade över de många olika typer han i början av deras bekantskap hade iakttagit, kunde han knappt förstå huru hon mäktat spela så många roller. Den litterära oavhängiga damen med madame Staëls öppna mun och flytande tunga var spårlöst försvunnen; den stora världsdamen med anspråk, och den trista Sappho, och fin de siècledamen med galgparadoxer och schavottkoketterier voro totalt utplånade. Hon såg hur anspråkslös han var, och hon blev som han.

April månad gick in med full vår. Hans utsikter hade samtidigt ljusnat; pjäser voro antagna, en roman såld för en rätt betydlig summa, och så blev ett hans stycke uppfört i Paris.

Rykten hade spritts att de flyttat tillsammans, vilket var osant. Föräldrarne i Odense blevo upprörda och tillstyrkte giftermål genast.

— Vill du gifta dig nu? frågade hon.

— Visst vill jag det!

Och så var saken avgjord!

Men så kommo svårigheterna. Hon var katolik och fick som sådan ej gifta sig med en frånskild man så länge förra hustrun levde. För att undkomma denna stötesten fanns en utväg: att låta viga sig i England. Och därvid blev det. Som vittne kom systern uppresande. Hon var gift med en berömd artist, var själv skriftställarinna och förstod därför att värdera talang utan jordagods.

Och så anträddes bröllopsfärden.

*

Det är en majmorgon på en ö vid engelska kusten. Han har vandrat ut med henne på yttersta

udden där klippan störtar brant ner i havet. Han vill fråga henne något mellan fyra ögon, men vågar icke; och därför stå de tysta stirrande ut i det blå intet, sökande ett mål som saknas.

De ha nämligen uppehållit sig där i sex dagar utan att få vigsel, emedan hans skiljobrev genom slarv ej blivit löst förrän ett par månader efter domen, och sålunda var daterat så att jävstiden ej var förlupen. Nu hade telegram växlats med myndigheter; trassel och missförstånd hade vållat uppskov, och systern hade blivit otålig.

— Tror du på mig? frågade han.

— Ja, jag tror på din ärlighet, men du är en olycksfågel.

— Och din syster?

— Vad skall hon tro? Hon känner dig ju icke, och hon har endast klart för sig att dina försäkringar om papperens giltighet ej voro tillförlitliga.

— Hon har rätt, men jag är utan skuld. Vad ämnar hon nu?

— Hon reser tillbaka i morgon och då måste jag med!

— Alltså skiljas innan vi äro gifta; återgå till hotellrummet, krogen, nattkaféet!

— Nej, icke det!

Och efter en paus:

— Låt oss gå i havet!

Han slog armarna om henne.

— Har du sett ett människoöde som mitt! Och var jag kommer för jag olycka och fördärv med mig! Tänk, dina föräldrar!

— Tala icke så! Med tålamod skola vi komma ut ur detta också!

— För att råka i något annat!

— Kom skall jag blåsa på't!

Och hon blåste bort molnet; det gudomliga lättsinnet sken åter och de sprungo i kapp hem över fästningsverken och minorna.

På aftonen kom det avgörande telegrammet, och följande morgon skulle vigseln ske.

Den skedde också, först hos borgmästaren. Och under edens avläggande föll bruden i ett hysteriskt skratt, som höll på att göra hela akten om intet, då den allvarsamme mannen icke visste hur han skulle förstå en dårhusmässig scen. Det var icke något lysande brudfölje som sedan samlades i prästgården på aftonen. Utom systern biträdde fyra okända lotsar som vittnen när trohetslöftet avlades »inför Gud».

*

Fjorton dagar hava gått in i maj månad. De båda sitta utanför den hemtrevliga stugan och se huru flyttfåglarne vila sig i trädgården innan de gå vidare norrut.

— Så lugnt!

— Huru länge?

— Åtta dar till! — Men aldrig kunde jag tänka att äktenskapet var en sådan herrlig inrättning.

— Fastän man kallat mig för kvinnohatare, har jag alltid älskat kvinnan, och fastän man kallat mig osedlighetsvän, har jag hållit på äktenskapet.

— Kunde du tänka dig att leva ensam numera?

— Nej; den tanken kväver mig.

— Vet du att jag är så lycklig att jag är rädd!

— Ja, det är jag med. Det känns som om någon ligger och lurar på oss! Nemesis heter hon, och hon förföljer icke endast brottsliga utan även lyckliga människor.

— Vad fruktar du mest?

— Att vi skola bli osams!

— Men det beror väl på oss.

— Om så väl vore! Men ofriden kommer utifrån med vinden, med daggen, med för långvarigt solsken, med regn. Försök att utreda vem av oss hade skulden till sista kalabaliken.

— Det var ingen!

— Ingen av oss två, alltså en tredje. Vem var den tredje? Han kallas missförstånd, för att något heta, men bådas vårt förstånd var alldeles orubbat; och där var full förståelse.

— Skräm mig nu inte!

— Nej, men var beredd på att samma äventyr kommer att upprepas, och att vi då liksom sist skylla på varann.

— Ska vi gå och skriva nu? avbröt hon.

— Jag kan inte skriva.

— Och inte jag heller; min redaktör är vred därför att han ej fått en artikel på två månader.

— Och jag har ej fått en idé på ett helt år! Vart skall detta ta vägen?

Förhållandet var, att de liksom neutraliserat varandra så att ingendera reagerade mer, och deras samvaro utgjordes numera endast av en stilla angenäm tystnad. Och behovet att vara i varandras närhet var så stort att den ena icke kunde gå utom dörren förrän den andra var efter.

De försökte stänga in sig i var sitt rum för

att arbeta, men efter en kvarts timma knackade det på dörren.

— Vet du, detta är mycket härligt, men jag blir idiot! beklagade hon sig.

— Du också?

— Jag kan varken läsa, tänka eller skriva mer, och knappast tala.

— Det är ju för mycket lycka, och vi måste söka upp människor, ty eljes bli vi fåniga båda två.

Sanningen var att de upphört att tala; de voro skenbart så ense i alla frågor och tycken, och de kände varandras meningar så, att något utbyte ej behövde komma ifråga. Samma smak, samma vanor, samma olater, samma lätta skepsis hade fört dem tillsammans, och nu hade de smält ihop som två bitar av samma metall.

De hade förlorat sig och sin form, och de voro ett. Men minnet av ett självständigt väsen, av en egen tillvarelseform fanns kvar, och befrielsekriget stod för dörren; individens självupphållelsedrift vaknade, och när var och en skulle återtaga sitt blev ett rivande om bitarne.

— Varför skriver du inte? frågade han.

— Jag har försökt, men det blir bara du och om dig.

— Nå om det blir jag eller någon annan, kan ju vara lika gott.

— Du menar jag icke har något själv?

— Du är för ung, att ha något själv; du är bara andra ännu, och jag kan vara lika god som andra.

Detta kunde han saklöst ha låtit bli att säga, ty nu väckte han henne.

*

Så kom ett tidningsnummer med en notis om att i London — just i dessa dagar, ett band av hans dikter låg färdigt hos en engelsk förläggare.

— Ska vi fara in till London? sade hon.

— Ja gärna, fastän jag icke tror på dessa notiser som jag läst så ofta. Det blir i alla fall en affärsresa, som kan betala sig.

Resan blev beslutad och verkställd. Och man såg den lilla ön försvinna med samma glädje som när man första gången sett den stiga fram ur töcknet.

I Dover måste de stanna en dag på hotell.

Hemkommen från en promenad fann han sin fru lackande sex paket, alla av lika form och storlek.

— Vad har du där? frågade han.

— Jo det är din amerikanska resa som jag sänder ut till mina bekanta tidningar i Danmark.

— Inte kan den styckas; du vet ju att den utgör ett sammanhängande helt. Har du läst den?

— Nej, jag har sett på den! Och det blir alltid pängar.

— Icke ens det, ty bitvis vill ingen trycka det, och endast i volym har arbetet värde.

Det fäste hon sig icke vid.

— Kom nu, sade hon befallande, så gå vi till posten.

Där fanns välvilja, men oklok; och fastän erfarenheten lärt honom huru farlig hon var som rådgiverska, lät han henne hållas, och följde med ut.

I trappan visade det sig att hon haltade, ty hon hade köpt för trånga kängor, och av dessa högklackade vilka då för tiden endast begagnades av kokotter.

När de kommo ner på gatan gick hon hastigt förut till posten och han efter. När han såg den lilla gestalten vanställd av de många paketen som han själv ville bära, och hennes haltande på den snedgångna klacken — greps han av avsky.

Det var första gången han såg henne från ryggen, och han tänkte ofrivilligt på skogsfrun, som framifrån var en tjusande älva, men bakifrån ett tråg.

Nästa sekund greps han av ånger och avsky över sig och sina tankar. I denna grymma hetta bar denna lilla kvinna den tunga bördan, och hon hade därtill skrivit sex långa brev till redaktörerna — allt för hans skull. Och hon haltade! Men hennes brutala sätt att behandla hans arbete, skära sönder ett manuskript, utan att läsa det; stycka ett litterärt verk som en köttmånglerska sina varor...

Avskyn steg igen... och så ångern blandad med denna oförklarliga smärta en man erfar då han ser sin älskade ful, illa klädd, ömklig eller löjlig.

Folk på gatan såg efter henne, i synnerhet nu då vinden fyllde hennes tunna sargekappa i stil av morgonrock, som svällde upp som en ballong och vanställde den vackra gestalten.

Han skyndade fram för att taga paketen, men hon gjorde endast en avvärjande gest, och hastade framåt, glad, oförskräckt.

När hon kom ut från postkontoret, ville hon gå och köpa nya skor som voro större. Han följde. Handeln varade en halv timme, och hon bad honom gå och vänta utanför. När hon slutligen kom ut, gick det bra ett stycke framåt gatan, men så upptäckte hon att de nya skorna också voro för trånga.

— Tänk en sådan skomakare!

— Ja, men han har väl inte gjort skorna för trånga, åt dig! Det fanns väl större!

Det var en dålig början till konversation; och när de satt sig ner vid ett kafébord, blev tystnaden oroande. De sutto mitt emot varann och måste se varann i ögonen, men de försökte undvika det, kunde ej, och när de tvungos se på varann, vände de sig bort.

— Du skulle allt gärna vilja vara i Köpenhamn nu med dina vänner, sade hon. Det var rätt gissat!

Och det var så, men hade han en sekund kunnat flytta sig dit, skulle han straxt längtat därifrån.

Nervositeten tilltog, blickarne började gnistra, men som hon var intelligent, förstod hon, att det ingens fel var.

— Gå du ut och spatsera, sade hon, vi behöva vara ifrån varandra något, och du skall se det blir bättre.

Det var fullkomligt hans mening, och de skildes utan ondska.

När han så vandrade utmed hamnen, kände han sina nerver ordna sig och lugna sig. Han återfann sig själv som något avslutat för sig; han strålade icke längre utåt utan koncentrerades; och han hade sig samlad inom sin egen hud. Hur väl kände icke han igen dessa symptom, som icke betydde något, utan trotsande alla förklaringsförsök kvarstodo som ett konstant fenomen, vilket visserligen liknade andra på andra områden, men ej voro av samma art.

När han nu emellertid fann ett positivt välbehag i hennes frånvaro, smög sig den tanken lätt på honom att en beständig frihet från henne skulle vara åtföljd av ett ändå större behag, och när han

kom ner till ångbåtsstationen föll som en blixt den tanken ner i honom:

— Om jag reser nu, så är jag på två dagar i Köpenhamn.

Han satte sig ner och beställde ett glas öl; tände en cigarrett och mediterade.

— Om jag far till London, tänkte han, så får hon övertaget emedan hon kan tala språket. Jag skall vallas omkring av henne som en dövstum och sitta som en fåne bland mina litterära vänner, vilka hon straxt stoppar i fickan. Detta behagar mig icke! Redan hennes protektion i danska tidningar innebar en förödmjukelse! — Han hade mottagit en tjänst av henne... .

Men mitt i detta dividerande avbröt han sig, ty han visste att om man börjar objektivera och analysera så: vem kan då varda beståndande? Och han visste även, att ingen tålde ses på ryggen eller bedömas i sin frånvaro. I detsamma kom ensamhetskänslan över honom, förnimmelsen att han varit trolös, otacksam; och han drogs tillbaka till henne; steg upp och gick raskt till hotellet. När han steg in, något uppskruvad och ej utan sentimentalitet, mottogs han av ett skrattande, långt ihållande och muntert som trädgårdssångarens aria. Iklädd en sidenkjol låg hon hoprullad som en angorakatt och åt på konfekt, samt luktade på en parfymflaska.

Och så logo de åt alltsammans, som om de sett något löjligt på gatan, vilket icke kom dem vid.

*

Och nu sitta de i Pimlico, bortom Londons Westminster åt Chelsea till. En visit var gjord och så var det slut. Alla människor voro borta, teatern stängd, en fullkomlig afrikansk hetta rådde, så att själen ville lämna hyddan för att söka svalka högt upp och man kände sig döende från morgon till kväll.

Den annalkande nöden hade tvungit honom slutligen att motvilligt sätta sig att skriva; men som han konsumerat det mesta av sina upplevelser, måste han tillgripa ett ämne, som egentligen var fridlyst. Han gjorde våld på sig, övervann alla hänsyn, och började.

— Nu skriver jag, berättade han triumferande... Vi äro räddade!

Och frun kom in och såg huru första sidan var fylld med bokstäver.

Om en timme kom hon igen; men då låg han på soffan, jämrande sig.

— Jag kan icke! Hellre må vi förgås!

Hon lämnade rummet utan att säga ett ord, och när hon smällt igen dörren, reglade han den. Tog sedan fram ur sin kappsäck en grön lärftspåse, vilken innehöll ett stort antal pappersark fullskrivna med årtal. Det var den bland hans vänner mycket omtalade »Yttersta domen».

Det var ett historiskt arbete, däri han från en ny och djärv synpunkt behandlade världshistorien som naturvetenskap. En tillämnad foliant som aldrig skulle bli tryckt, kanske, men säkert aldrig ge några pängar.

När han arbetat ett par timmar, kände han den vanliga oron då han icke sett sitt andra jag och gick därför ned för att se henne.

Hon satt och läste en bok, vilken hon gjorde ett lamt försök att gömma, då han trädde in. På hennes sällsamma min såg han att något ödesdigert inträtt i deras samliv.

— Vad läser du? frågade han.

— Din sista bok! svarade hon med ett särskilt betoningssätt.

— Den har kommit nu då; läs icke den boken, du förgiftar dig!

Det var den hänsynslösa skildringen av hans första äktenskap, skriven i självförsvar och såsom ett testamente, emedan han då efter slutad skrivning ämnat beröva sig livet. I ett par år hade manuskriptet legat deponerat under sigill hos en släkting, och var aldrig ämnat att tryckas. Men nu på våren, under omständigheternas tryck, och sedan han varit utsatt för ett orättvist avlivande i tal och tidningar, hade han sålt boken till en förläggare.

Och nu hade den kommit och fallit i den hand där den aldrig bort falla. Han tänkte först rycka boken från henne, men så återhölls han av den tanken: Det har skett; alltså skulle det ske!

Och kav lugn som om han åsett sin egen avrättning, vilken ej kunde hindras, gick han ut ur rummet.

Vid middagsbordet märkte han den oerhörda förändring som försiggått med hustrun. Där funnos nya drag i hennes ansikte; hennes blickar granskade hela hans person som om hon jämförde honom med den man vilken förekom i boken. Att hans lidanden icke skulle väcka hennes medlidande, det tog han för givet, då kvinnan alltid känner med sitt kön såsom parti. Men vad han icke kunde räkna ut, var att

hon skulle känna igen sig själv i vissa drag hos hennes företräderska. Kanske hittills obesvarade satser i den frågan makarne instinktivt undveko: kvinnofrågan. Säkert är att hon fick reda på sin mans åsikter om hennes kön, och de voro så brutalt framlagda, att de måste såra henne dödligt.

Hon sade icke ett ord, men han läste i hennes ansikte, att nu var hans frid ute; och att denna kvinna ingen ro mer skulle få förrän hon dödat hans ära, och tvingat honom förkorta sitt liv. Däremot kunde han endast sätta sitt: vara beredd på allt, i det längsta fördraga allt, och sist, när intet mer återstod, gå sin väg, och låta henne i ensamheten äta sig själv av brist på näring för sitt hat.

*

Följande dag hade hon ruvat sitt ägg och det befanns innesluta en basilisk.

Med en min som icke lyckades bli oskuldens, meddelade hon, att efter som han icke kunde arbeta, måste de vara betänkta på indragningar.

— Gott! svarade han.

Först skulle de inskränka sig till ett rum. Detta betydde att all möjlighet att rå sig själv, draga sig tillbaka, samla sig, var utestängd. Han skulle hädanefter vara inspärrad med sin plågoande i samma bur, ej rå sina tankar och tycken, och framför allt icke arbeta med Yttersta domen. — Du kan ju ändå icke arbeta! anmärkte hon.

När middagen kom, framsattes en tallrik med fläsk och ett bröd.

— Du håller ju icke på soppan, sade hon, och varm mat i den här hettan smakar icke.

Därpå satte hon sig att betrakta honom.

— Skall du icke äta? frågade han.

— Nej, jag är icke hungrig, svarade hon, och fortsatte att betrakta honom.

Då steg han upp, tog hatten och gick ut.

— Skall du gå ut? frågade hon, det skall jag med, så då få vi sällskap.

Han gick före med långa steg, hon efter. För att pina henne sökte han solsidan utmed en vit vägg där hettan var enorm och det reflekterade ljuset kom ögonen att svida. Därpå släpade han henne ut till Chelsea, där inte ett hus fanns som kunde skugga. Hon följde som en ond ande.

När de kommo till floden, tänkte han ett ögonblick knuffa henne i vattnet, men gjorde det ej. Han gick ner på stranden, där kalkskutor lossade, ångvinschar pustade stenkolsrök, trossar hindrade passagen. Han hoppades hon skulle falla och stöta sig, bli knuffad av hamnarbetare, önskade att en schåare omfamnade henne och kysste, ja, han trodde sig kunna med lugn åse hur en hamnbuse våldtog henne, så gränslöst var hans hat, och hennes.

Förgäves klev han över tunnor och skottkärror, gick mitt igenom kalkhögar, ämnade ånyo hoppa i floden och simma till andra stranden, men återhölls av tanken att hon möjligen också kunde simma.

Slutligen tog han en bukt som en av bromsen förföljd tjur, ner åt Westminster där bakgatorna vimlade av de besynnerligaste figurer, vilka liknade de hamnar man ser i skräckdrömmar; gick in i kyrkan för att liksom skubba av sig en ohyra, men hon var med, outtröttlig, tyst.

Så måste han hem slutligen, och väl hemma satte han sig i en stol och hon satte sig mitt emot.

Då förstod han hur en människa kunde bli mördare, och han beslöt att fly, sedan han först skrivit efter pängar.

Natten kom och han räknade på att då få samla sina tankar, rå om sig själv.

Han låtsades därför somna, men hon hörde på hans andedräkt att han icke sov.

— Är du vaken? frågade hon.

Han var nog oklok svara ja. Nu lågo de och spejade efter vem som skulle somna först. Och slutligen somnade han.

Långt fram på natten vaknade han; lyssnade och hörde på hennes andedräkt att hon sov.

Då sträckte han ut sin själ, svepte sig i mörkret och njöt av att få tänka utan att observeras av de kalla, hotfulla ögonen.

Men hon hade icke sovit, utan i mörkret hör han hennes stämma som förr: — Sover du?

Han kände vampyren som slagit fast på hans själ och övervakade till och med hans tankar. Varför skulle hon eljest bespeja honom, om ej därför att hon fruktade hans tankars tysta arbete. Hon kände kanske huru han låg och arbetade sig lös ur hennes nätmaskor, om han bara fick några timmars ro, men det skulle han icke få. Och hon försakade själv sömnen bara för att pina honom. Hon unnade sig icke att gå ut i staden, på bibliotek och museer, därför att hon icke ville lämna honom ensam.

Följande dag, frågade han henne om hon fortfor att vilja översätta hans arbeten, eljes måste han vända sig till sina gamla översättare.

— Skulle jag översätta dig! sade hon föraktligt. Jag har väl bättre!

— Varför skulle du icke översätta mig före dina struntförfattare?

— Akta dig du, fräste hon: Du är överskattad och ett förfärligt uppvaknande förestår dig, ur din inbillade storhets dröm.

Detta sade hon med en ton som om hon haft Europas opinion bakom sig, och det gjorde ett visst intryck på honom, ty en författare även erkänd är ju ingenting inför sig själv, men allt genom den mening andra hysa om hans talang. Nu kände han att bandet brast; hon hatade och ringaktade hans verk som ju var hans berättigande, och när hon sökte att beröva honom mod och tillförsikt, så var hon fienden. Och mot en fiende fanns endast två metoder, antingen döda honom eller icke inlåta sig i strid utan tåga vidare. Och han beslöt sig för det senare.

Ännu ett par dagar måste han hålla ut medan pängarne inväntades, och dessa dagar voro tillräckliga att utveckla hans avsky. Kall, beräknande elakhet, med skadeglädje över lyckade anslag; all kvinnans småsinthet, lumpenhet och svek fick han tillfälle se om igen, men i större skala. Och som hon visste att han av penningbrist icke kunde komma lös, lät hon honom förstå att han var hennes fånge; vilket han icke var.

Rummet såg ut som ett svinhus och maten var enkom lagad så att den skulle vara vedervärdig. Oordning och snusk härskade, så att han kände sig vara i helvetet, och tänkte med saknad på sin ensliga vindskammare där alltid ordning rått, trots slarv i

ekonomien. Två månader endast hade förflutit sedan bröllopet och leendet hade upphört, allt samtal till och med, kärleken var förvandlad i orimligt hat, och han började tycka hon var ful.

Sista dagen måste han sjunga ut för att icke spricka:

— Du var skön så länge jag älskade dig, kanske min kärlek gjorde dig skön icke blott inom mitt tycke. Nu är du den fulaste och den uslaste människa jag minns mig råkat i mitt liv.

Därpå svarade hon:

— Jag vet mig aldrig ha varit så elak mot någon som mot dig, utan att jag kan uppge något skäl.

— Jag kan det, svarade han. Du hatar mig därför att jag är man, och din man.

Han hade packat sin kappsäck och hon var beredd på hans avresa. Men nu när avskedet nalkades, och som hon trodde det vara för evigt, smälte hatet, och se, kärleken var framme igen!

Hennes ömhet och omtanke hade inga gränser; de talade om framtiden som om de skulle ses snart igen. Hon gav honom goda råda, moderligt, men undergivet, resignerat som inför ett oböjligt öde, som vållat deras skilsmässa för stunden. Och när de nu åkte till stationen i den öppna kabben, mitt på solklara dagen på största gatan, kysste hon honom upprepade gånger. Folk skrattade, men när polisen började uppmärksamma det smeksamma herrskapet, blev han betänksam:

— Akta dig, här i landet komma vi i fängelse för offentliga ömhetsbetygelser.

— Det bryr jag mig icke om, svarade hon. Jag älskar dig så mycket!

Han fann henne åter sublim i sin allt trotsande ömhet, och de skulle nu råkas igen senast om en vecka. Hans reseplan var att nå ön Rügen där hjälpredan Ilmarinen låg och badade. Denne skulle hjälpa honom med affärernas ordnande; så skulle han hyra en lägenhet, och senast inom fjorton dagar, aldrasenast, skulle hon komma dit.

— Ser du nu att det där hatet kan man icke lita på!

— Nej, men på kärleken!

— Det ser ut som om den vore segare!

Avskedet på stationen var sönderslitande, och när han satt ensam i kupén, erfor han endast saknadens kval. Befrielsens lycka, som han den sista tiden drömt om, infann sig ej. Allt minne om hennes elakhet var bortblåst.

Han hade skaffat sig över från London till Hamburg i hopp att vid ankomsten kunna finna bekanta, som skulle hjälpa honom vidare till Rügen. Men det var förgjort; alla voro på landet eller eljes borta. Och nu måste han sätta sig på ett hotell och telegrafera. Först till Ilmarinen på Rügen, men denne hade inga pängar. Liknande svar erhöll han från Köpenhamn och Kristiania.

Då kände han sig som lockad i en fälla och övermannad. Ty alldenstund koleran rasat året förut, väntade man få den tillbaka i år, om nämligen hettan infann sig, och det var just fallet. Alltså, komme han icke snart lös, hade han att vänta, icke döden, ty den var honom likgiltig, men karantänen.

Dagarne gingo långsamt, ohyggligt, ty han hade ingen att tala vid, och med det hotande kolerautbrottet över sig! Vanmäktig och i permanent raseri

mot en osynlig som tycktes ha fattat agg till honom, blev han paralyserad och vågade icke mer lyfta ett finger för att ändra sitt öde, ty han fruktade misslyckande och svikna förhoppningar. För att fördriva tiden satte han sig att läsa historiska tabeller, och skrev årtal från morgon till kväll. Men dagarne voro likväl ändlöst långa, och efter fyra dagar fick han den fixa idén att han aldrig skulle komma lös från denna rysliga stad där det bara köptes och såldes. Intrycket blev så levande att han skulle sluta sitt liv i det ohyggliga hotellrummet, och han packade upp sina saker och började pryda byrån med fotografier av sina barn och andra anhöriga.

Ensamheten och kvalen töjde ut tiden, så att han fick illusionen av att han var hamburgare, glömde momentant sitt förflutna, att han var gift, att han levat annorstädes än här. Han betraktade sig som en fånge, med det hemska tillika, att han ej visste vad han förbrutit, vem som dömt honom eller vem som var hans fångvaktare. Men det svarta spöket Koleran låg osynlig nere i kanalernas smutsvatten och lurade på honom. Tre gånger om dagen frågade han kyparen om koleran, och erhöll beständigt svaret: — Säker är man icke!

Så kom då äntligen ett brev från hustrun. Hon skrek högt av saknad, kärlek och oro; och ville veta var han var. Han svarade i samma tonart och röt av ursinne över ödet som skilt dem.

På femte dygnets morgon läste han i tidningen att hans vän dansken från kaféet bodde en halv timmes järnväg från Hamburg.

Om han vetat detta förut, skulle han icke behövt dessa utståndna lidanden! Nu, alldenstund han icke

kunde betala hotellräkningen, beslöt han att resa utan vidare, för att icke mer återvända. Vännen skulle ge honom pängar och han skulle sända dem till hotellet och låta sakerna komma efter. Så satte han sig på tåget med en utsläppt fånges känslor; kastade en medlidsam blick på Hamburg, som han förlät dess oförrätter, men lovande sig icke mer i onödan hedra den med sina besök.

En halvtimmes färd hade satt honom i gott lynne och det vattnades honom redan i munnen vid tanken på att få prata ut sin förargelse, kanske färglägga hela martyrhistorien som en komisk bagatell. Det gudomliga lättsinnet kom igen och han fann sig egentligen vara en lyckans guldgosse, som kunde så oförmodat råka en av vännerna. Han stannade utanför det lilla trevliga värdshuset, där värden stod i dörren; hälsade och frågade om herr ** var inne.

— Nej han har rest i dag på morgonen.

— Vart har han rest?

— Till Danmark!

När han efter tre timmars väntan, under vilken han haft tid att känna slaget svida ut, åter satt på tåget, tänkte han: — Detta hänger icke rätt ihop; detta är icke naturligt, icke händelsernas logik. Detta är visserligen något annat!

Så döko åter Hamburgs tornspiror fram, och det gamla hatet vaknade; men steg till en otrolig höjd då han vid stationen såg en sjukbår.

— Nu är koleran här! tänkte han. Fjorton dagars karantän!

Men koleran var icke där, det var ju redan en stor lycka, som han dock icke kunde njuta av, ty nu var han viss att den skulle utbryta samma dag

han fick pängarne. Och han hade därjämte räknat ut, att han aldrig skulle komma från Hamburg, och på följande sätt. Pängarne skulle dröja så länge så att hotellräkningen, vilken växer i geometrisk progression, kommer att sluka beloppet så att inga respängar återstå, och så kan lätt ett perpetuum mobile uppstå, som varar till världens ända.

Att han räknat rätt i det hela, visade sig två dagar senare, då pängar verkligen anlände. Han betalade räkningen, lämnade hotellet i droska och kom ner till stationen. Där skulle åkaren betalas; och en borstare, som medföljt från hotellet, begärde dricks-pängar, samt hade en liten nota på utlägg, troligen falska som vanligt. När han kom till biljettluckan och frågade priset, fattades två mark. Därför återvände han till hotellet!

För att giva läsaren en levande föreställning om mannens lidanden är säkert icke nödvändigt dröja vid alla detaljerna. Nog av, tysthetskuren varade ännu några dagar, och så kom han loss, utan att koleran hann utbryta.

II

Avsikten med Rügenresan var dels att få manligt umgänge och komma ifrån kvinnan, dels att med Ilmarinen få affärerna i stånd, huvudsyftet kanske att få tala. Just därför, menade han, hade ödet eller vem det var satt honom i absolut tystnad i Hamburg, ty »ödet» letade alltid ut hans hemliga önskningar för att förinta dem.

När han nu äntligen kom till Rügen och väntat sig få riktigt tala ur skägget en halv natt, fann han

Ilmarinen förändrad, kylig och generad. Denne hade nämligen hört att vännen gift sig med en dam av rik familj, vilket ock var fallet, och därför kunde han ej förstå denna hastigt påkomna misär. När nu den nykomne frågade om de skulle supera tillsammans, ursäktade sig finnen med att han var bjuden till en födelsedag.

— Jag bor nämligen tillsammans här med Lais' äldsta vän, du vet, svensken, som var förälskad i henne och kom på slutet.

— Är han här?

— Ja, han bor här, sedan Lais förlovat sig med ryssen, som övergivit sin kvinna och sitt barn.

— Bor han här? Han hatar väl mig också?

— Ja, uppriktigt sagt, nog kommer din närvaro att plåga honom.

Och så fick han gå ensam första kvällen. Ensam efter en lång ensamhet på tu man hand med en kvinna, och sedan ensam med sig själv!

Han kände sig som om han vore under någon förbannelse. Denna obetydliga, obildade Ilmarinen, som han ur intet dragit upp, infört i sin krets, fött och härbärgerat, för de små ärenden han gick till teatrar och förläggare, vilket dels var en heder för den okände ynglingen författaren, dels en fördel, emedan han därigenom själv skaffade sig inträde med sina arbeten. Nu övergav famulus sin lärare, emedan han icke trodde där var mer att vinna, och emedan han ansåg sig kunna reda sig själv.

De dagar som nu följde voro så ohyggliga att han återigen kom på den tanken att detta icke kunde gå naturligt till, utan att den svarta handen ingrep i hans öde.

Som det endast fanns ett värdshus vid denna tredje klassens badort, måste han sitta till bords med sin landsman, som tillskrev honom förlusten av Lais, och med Ilmarinen, som tagit en hög ton, emedan han trodde vännen förlorad.

Därtill serverades ett slags urkokt svinmat, så att man gick hungrig från bordet och hungrig hela dan. Allting var förfalskat, till och med ölet, och köttet hade värdens familj först kokt ur åt sig; gästerna fingo muskeltrådarna och benen — alldeles som man fodrar hundar.

Halvhätska blickar från den olycklige landsmannen gjorde icke bordets inbillade njutning större.

Han hade varit där en vecka, utan att något från hustrun i London låtit höra av sig. Livet på ön hade i början såsom kontrast till Hamburgerhotellet förefallit honom uthärdeligt, men när han en dag vaknade upp och reflekterade över sitt läge, fann han det rent infernaliskt.

Han hade fått en vindskammare med solen brännande på plåtarne, som med en fots avstånd lågo över hans huvud. För sexton år sedan hade han som ungkarl lämnat sin blykammare fem trappor upp, för att inträda som gift man i en våning. Sedan hade bland hans skräckdrömmar varit den att han tyckte sig krypa upp för de fem trapporna till sitt gamla ungkarlsrum, där allt den ogifte mannens elände och smuts väntade på honom. Nu var han på vindskammaren igen och ungkarl, fastän gift. Det var ju som ett straff efter mottagna varningar! Men vad han brutit, det kunde han ej säga!

Därtill kom att hela trakten, där de bodde, utgjordes av ljus, lös sand, som nu av högsommarsolen

var så uppvärmd att den ej svalnade om natten. Detta ledde tankarne först på de heta sandpåsar bönderna bruka i lunginflammation; senare och sedan han länge letat i minnet uppdök tavlan ur Dantes helvete, där gudsförsmädare ligga utsträckta på het sand, men eftersom han ej trodde sig känna någon god Gud, tyckte han smädelserna kunde vara ogilda.

Efter en veckas vandringar i den djupa sanden märkte han helveteskvalen i att taga ett steg fram och ett halvt tillbaka, att behöva lyfta foten ett kvarter för att komma fram, och mest kanske att känna sig liksom sjunka genom jorden likt flickan som trampade på brödkakan. Aldrig finna en fast punkt, icke kunna löpa ut fritt i kapp med tankarne, utan släpa sig fram som en åldring, det var helvetet. Och en hetta, som aldrig avtog i luften; hans vindskammare brann om dagen, och naken om natten i sin säng hettades han av takplåtarne.

Nu skulle havets närhet ha tyckts kunna släcka branden, men även det var utstuderat i stil med det andra. Han brukade nämligen alltifrån ungdomen vid badning kasta sig med huvudet förut, emedan han ej kunde krypa i vattnet. Och även här spelade en viss ohygglig, återkommande dröm sitt elaka spel. Han plägade nämligen drömma att han var upphettad och måste i sjön; sjön var där, men så grund att han ej kunde hoppa i och när han kröp ut var det ännu så grunt att han icke kunde doppa huvet.

Precis så var badstället här!

— Har jag då kommit hit att få alla mina onda drömmar sannade, och satta i scen? frågade han sig.

Och med skäl! Ilmarinen blev närgångnare med var dag; frågade när frun skulle komma, och trodde

efter gångna fjorton dagar, att hon övergivit honom. Detta gladde naturligtvis Lais' vän, och helvetet var fullkomligt. Ty det låg ju något mycket vanärande i hans ställning som avdankad.

Relationerna till England hade även antagit en så hotande karaktär att han icke visste själv om han var gift ännu eller om han var skild. Ett brev förkunnar en aldrig slocknande kärlek, skilsmässans kval och längtans marter. De voro Hero och Leander på var sin sida om havet, och kunde hon simma, skulle hon snart vara hos Leander med risk att flyta upp som lik på hans ö. Nästa brev talar om att hon ämnade öppna en teater i London och nu sökte kapital, under det hon ej kunde finna kapital till en ångbåtsbiljett.

Ett tredje brev berättar att hon ligger sjuk. Det är fullt av förebråelser mot mannen som lämnar sin sjuka hustru i nöd i främmande land (att hon var rik själv, nämnes icke)!

I ett fjärde är hon i kloster hos English Ladies, där hon uppfostrats, och där hon återfinner sin ungdom och oskuld, bannar över världens uselhet och äktenskapets helvete.

Att svara förnuftigt på detta var ej möjligt, ty breven haglade och gingo om varandra på vägen, så att när han avsänt ett ömt, erhöll han ett ovettigt svar på ett föregående skarpt, och tvärtom. Det var fullständigt vanvettiga missförstånd, och när han avbröt underhandlingarne, började hon med telegram.

En månad varade detta häxkök, under vilken tid han med saknad såg tillbaka på stunderna i Hamburg såsom sköna minnen från en obeskrivligt ljuv tid jämförd med denna.

Då kom som en nerskärning ur galgen ett brev från hans svägerska med inbjudning till fadrens villa utanför Odense. Frun i London hade mottagit likalydande och därnere skulle således återseendet äga rum.

*

Beredd på allt, till och med det värsta, anträdde han denna del av gatloppet, där han hade att motse den mest kuriösa av alla sina metamorfoser. Ifrån att vara far och make skulle han bli barn igen, ympas in på en familj, och få far och mor åter, dem han förlorat för många år sedan. Vad som bidrog att öka oredan i detta var, att hans svärfar och svärmor varit separerade i sju år, men nu i anledning av dotterns gifte skulle råkas. Han hade således blivit ett bindestreck där, men då även dottern, hans hustru, varit oenig med fadren, hade man således i familjemötet att motse en flerdubbel försoningsfest.

Men hans eget förflutna talade dock icke väl om familjeförsoningar, och då han själv icke hade rena papper, började idyllen vid Arreskovsjön att hägra för honom som en ormgrop. Hur skulle han förklara denna abnorma skilsmässa från bruden efter åtta veckors äktenskap? Att förebära dålig ekonomi var det sämsta, ty en måg med dåliga affärer vore ju en bedragare, eller en arvspekulant.

När han nalkades mötesplatsen, blev han nervös, men i sista stund räddade han sitt mod som vanligt med författarens synpunkt: får jag ingen ära av det, så får jag ett kapitel i min roman!

Han hade även en annan synpunkt på det som hände honom, och det var den oskyldige martyrens:

Jag vill se hur långt ödet kan gå i gemenhet, och jag vill se hur mycket jag tål! När tåget stannat på den lilla eleganta bibansstationen, såg han sig helt naturligt om efter ansikten, som sökte hans.

En ung dam med ett fint barn vid handen nalkades också, frågade om namnet, och föreställde sig som fransk guvernant hos hans svåger, kommen i uppdrag att ledsaga honom.

En vacker vit by, där husen hade höga tälttak och gröna luckor, låg i en dalkittel omgiven av små höjder och inneslutande en täck insjö. I utkanten av byn åt sjöstranden låg villan. På vägen under lindarne kom en barhuvad vithårig kvinna honom till mötes, tog honom i famn och bad honom välkommen. Det var hans bruds mor; och i ett ögonblick kände han vilken mirakulös överföring av känslor den för honom så enkla akten som ett äktenskap mäktat frambringa. Det var hans mor och han var hennes son.

— Jag har känt dig långt innan du sett min dotter, sade den gamla med en religiös fanatikers darrande röst. Och jag har liksom väntat dig! I dina skrifter är mycket ont, men din sedeslöshet är barnslig, dina meningar om kvinnan riktiga och din gudlöshet är icke ditt fel, ty han ville icke göra din bekantskap, men snart skall du se han kommer. Du har gift dig med ett världens barn, men du skall icke längre hålla ut med henne, när du ser hur hon drager dig ner i livets banaliteter. Och när du blir ensam, så skall du återfinna din ungdoms första kallelse.

Detta talade hon som en Sibylla och med en

obesvärad min som om en annan talade genom henne, och därför utan fruktan att ha sagt för mycket.

När nu samtalet kom ner på jorden igen, passade han på och frågade om svärfadren, vars frånvaro förundrat honom. Han var icke här, men skulle komma i morgon kväll.

Svägerskan uppenbarade sig nu, men kall, olycksbådande, konventionell. På hennes närvaro, som han trott finna vara sin vän, hade han byggt ett stöd, men såg nu att detta ramlat, i synnerhet som hon skulle resa innan fadren kom.

Om hans hustru talades icke vidare, och ingen visste om hon skulle komma eller ej.

Var han lockad i ett bakhåll? frågade han sig, och skulle här bli ståndrätt? Hade frun i England anklagat honom? Eller hur skulle han fatta situationen? En svärmoder som nästan råder honom till att skiljas och säger ont om sitt barn, det var högst originellt!

Emellertid fördes han in i villan, som befanns vara ett präktigt stenhus i två våningar med oändligt många rum, fyllda med antika möbler, fajanser och bijouterier. Och detta hus, som ledigt rymde två stora familjer, begagnades endast sex veckor om året av husets herre under hans semester; eljes stod det ledigt. Detta antydde sålunda rikedom och ingav mågen den föreställningen att här åtminstone man sluppe tala om fattigdomen, dess orsaker och botemedel.

Dagen gick under samtal med svärmodren, som var otröttlig i uppmärksamhet och välvilja; hon kunde därjämte leda samtalet när som hälst in på höga frågor, var religiös mystiker och såg överallt för-

synens ledande hand, vilket förlänade hennes världsåskådning en viss tolerans, då hon ansåg människors handlingar så gott som förutbestämda.

För att begagna den vanligaste vägen till att vara ämabel, ställde han sig på hennes ståndpunkt försöksvis, och letade upp ur sitt förflutna några förebåd till det som kommit.

— Ja, svarade den gamla, jag sade ju att jag väntat dig; en av dessa vilda norrmän skulle komma och taga min dotter. Men du kan tro att min man icke var glad; han är nu en mycket våldsam herre, men i grunden god. Du får nog en hård dust med honom, men det går snart över bara du inte svarar honom. Det är i alla fall en lycka att din hustru icke är kommen, ty henne har han också en gås oplockad med...

— Också?

— Nå jag menade inte så illa, förstå mig rätt! Det ska nog bli bra, bara han får rasa ut!

— Det skall rasas i alla fall, men jag förstår inte varför? Jag har handlat på god tro, men varje människa har rättighet bli utsatt för oförvållade olyckor.

— Nåja! det blir nog väl.

Slutligen blev det afton och han kom på sitt gästrum. Detta var försett med fönster åt tre håll; rullgardiner saknades och de andra gardinerna kunde ej dragas ihop. Han kände sig som under bevakning eller i observationskarantän, och när han kom i säng, hade han svärfadrens byst att betrakta; ansiktet såg icke snällt ut, snarare tvärtom; och i belysningen underifrån antog det alla möjliga oroande uttryck.

Och i morgon skall jag få tillrättavisning av denne främmande man, som jag aldrig sett; skrubbas som en skolpojke därför att jag haft olyckor. Nå, så får jag taga det också med allt det andra!

*

Följande morgon vaknade han med det bestämda intrycket av att han befann sig i en ormgrop, dit satan lockat honom. Alltså fanns ingen möjlighet att fly, och därför stannade han, gick ut att botanisera och se på landskapet; dyrkade upp sig i en lättsinnig diktarstämning och tänkte på det spännande i situationen. Detta är en scen, som ingen haft förr! Den är min, om det ock ska svida i skinnet.

Det blev middag. Muntert var det icke vid bordet, där svärfadrens tomma plats stod hotande.

Efter middagen gick han upp till sig för att ordna sina nerver, och strax efter anmäldes etatsrådets ankomst.

Han gick ner, log omväxlande med att han frös.

På verandan stod en till utseendet fyrtioårig man, ungdomligt klädd, med spelande unga ögon.

Vilken min mågen antog, kunde han ju icke veta, men den måtte hans instinkt totat till fördelaktigt, ty den gamle hälsade honom aktningsfullt, ursäktade sitt dröjsmål, sade artigheter om hans skriftställeri och bad honom sitta, dock alltjämt brukande ordet ni. Därpå talade han om politik; han kom just från Fredensborg! talade länge hit och dit, synbarligen i avsikt att observera svärsonen, som satt stum och uppmärksam. Därpå vände han sig till sin hustru, frågade om hon haft något att traktera gästen

med, och återkom slutligen till honom, frågande om han hade någon önskan. Utan att hesitera steg denne upp, gick fram till den gamle och sade:

— En önskan har jag: att min hustrus far kallar mig du.

Då blixtrade det i gubbens ögon, han öppnade sin famn, och nu kände skeptikern detsamma som vid mötet med svärmodren; släktbandet, som var osynligt, hade knutits, och han blev rörd uppriktigt och stod där transformerad till ett barn.

— Du är en god karl, sade gubben, ty jag har sett dig i ögat. Och han kysste honom på kinden.

— Men, fortfor han, nu har du fått Maria, och du vet vad du fått, hör jag. Håll till godo och kom aldrig och klaga för mig. Kan du inte tukta henne, så får du dras med henne. Din vilja har skett! Väl bekommet!

Därpå dracks kaffe och konverserades som mellan släktingar och riktigt gamla bekanta; varpå gubben ville gå att fiska. Han klädde om sig; kom igen iförd en vit sommardräkt av cachemir, som gjorde honom ännu yngre. Byxorna hade visserligen hört till hans hovuniform så att man såg spår efter guldränderna, men det imponerade på bohemaren. Och så bjöd han på cigarrer som han fått av prinsen.

Detta etatsråd hade ätit middag med hovet, och nu gick han att fiska med anarkisten, som kände sitt samvete litet sjukt, då han för icke så länge sen tyckt det var stil på anarkisterna, när de sprängt några kassakistor. Så komiskt! Men den gamle talade själv så sympatiskt om de moderna rörelserna, om den skandinaviska litteraturen i allmänhet; och mågens rysliga verksamhet kände han i botten, så

att denne icke behövde genera sig. Särskilt dock gillade han dennes ställning i kvinnofrågan, vilket han formulerade så:

— Ja, du har skrivit allt det jag velat skriva!

Det var nog icke fulla allvaret, men han sade så!

Därpå voro de framme vid bäcken.

— Har du fiskat abborre förut? frågade den gamle.

— Nej.

— Ja, då är det bättre du hjälper mig.

Hjälpen bestod i att passa på ta upp fisken i en håv; klara kroken utan att skada den artificiella flugan. Som allt fordrar sin övning, befanns mågen fumlig och fick snubbor. Men han var så inne i sin nya ställning att han fann det helt naturligt, lika naturligt, som när han förr fiskade tillsammans med sina barn.

När solen sjönk upphörde sporten och nu fick mågen äran bära hem metspöna, håven och fiskarne.

Aftonen var glad och gubben sände ett telegram med respängar till London och order att unga frun genast skulle infinna sig.

— Det är för din skull, sade han till mågen.

Med andra ord, hon var icke efterskickad, och han hade lockats dit som när man fångar sångfåglar.

— Det kom jag gott ifrån! sade han till svärmodren, när han tog godnatt.

— Det värsta är nog över, men det är inte slut ännu.

— Är det meningen vi ska ha stryk båda två?

*

Det var på långt när icke slut; ty följande morgon erhöll han ett brev från London, vari hon sade honom farväl för evigt (Lord Byron!) emedan han i valet mellan henne och hennes föräldrar föredragit dem.

Som intet val förelagts honom, var detta ett nonsens, men dolde något.

Ett annat brev till modren sade i våldsam ton liknande, med ett »lycka till!» Detta förklarade modren så:

— Hon är svartsjuk, rädd att du skvallrar på henne och får stöd här; hon är så härsklysten att hon icke tål föräldrar över sig en gång; blir du nu god vän med hennes far och mor, så blir hon barnet, även för dig!

Detta fann han antagligt, men icke fullt normalt, ty hon borde ha glatt sig åt att han erövrat hennes föräldrar och därigenom åstadkommit försoning.

Fadren blev ond och allvarlig samt telegraferade ett ultimatum med anhållan om svar. Nu började det mulna och löjet slocknade.

Fruktande en sammanstötning här, telegraferade mannen: »Jag reser till Köpenhamn och om du ej kommer söker jag skilsmässa.»

Men nu skulle svar inväntas och därför dröjde han.

Denna natt sov han ej, ty situationen var rent förtvivlat barock. Antog hon skilsmässan, så, huru kunde man i ett ögonblick klippa släktbandet som uppstått! Vem var han då som nyss inträtt i egenskap av släkting och fått familjens förtroenden? Och

vad skulle de gamle mena? Det måste ju finnas ett motiv till en så hastig brytning.

Morgonen därpå anlände telegram från den unga frun ifrån Holland. Men som allt måste vara förryckt, var detta telegram så illa stiliserat att det kunde betyda: Jag kommer till er; men det kunde även tolkas: Jag reser till Köpenhamn för att träffa dig där.

Denna depesch blev ett Erisäpple, och i tre dagar tolkades det av svärföräldrarne och mågen, framlänges och baklänges, hit och dit, men ingen fru kom. Man lyssnade efter ångvisslorna, gick ner emot tågen, kom igen och tolkade ånyo. Man hade ingen ro mer, kunde icke föra ett samtal utan att vrida på huvudet och lyssna.

På andra dygnet var fadrens tålamod slut; ty det fanns en biomständighet av vikt för honom: skandalen! Hela byn visste att mågen var där, och att frun var »bortkommen» och eftersöktes per telegraf.

Han var därför inlåst hela dagen och kastade sig utan hänsyn in på den ekonomiska frågan.

— Har du pålitliga inkomster? frågade han.

— Så opålitliga som en författare kan ha.

— Gott, då får du göra som andra och skriva i tidningar.

— Ingen tidning vill trycka mina artiklar.

— Skriv då så att de bli tryckta.

Detta var mer än en skeptiker och quietist hade rätt att tåla, men han tålde det, och teg, fast besluten att taga en gitarr på armen och draga omkring som dålig gatsångare, hellre än att sälja sin själ.

Den gamle som själv varit romanförfattare och poet i sin ungdom men givit tappt i kampen för

brödet åt familjen, kunde ju vara berättigad säga: gör du som jag fått göra. Men å andra sidan förstod gubben efter egen erfarenhet hur svår en sådan strid var, och han greps straxt av medlidande, talade vänliga uppmuntrande ord. Men i nästa ögonblick vaknade åter hans berättigade misstänksamhet och minnet av hans offerakt en gång gjorde honom bitter, så att han behövde trampa ner en olycklig, vilken råkat komma under hans fötter. Och då han såg huru denna teg och tog emot, sade väl honom hans onde genius att denne man som så kunde tåla, endast förmådde det i hoppet om att en gång sitta som arvingen till detta hus. Och då talade han om kung Lear, otacksamma döttrar, som läto sjuttiåringen sitta ensam och väntade livet ur honom; under det de berövade honom äran.

Så gick dagen, och när mågen drog sig undan, skickades han efter att slita nya spön.

Som han förstod att tänka och lida med och i andra, gjorde han icke en min att försvara sig, drömde sig själv som gammal och undansatt, föraktad och övergiven av sina barn.

— Du har rätt! sade han, men jag känner mig likafullt utan skuld.

På tredje dagens afton efter Londontelegrammets avsändande, kom svärmodren upp till mågen.

— Du måste resa i morgon tidigt, ty han kan icke se dig mer!

— Väl! jag reser.

— Och kommer Maria, blir hon ej emottagen.

— Har du sett en människa i en sådan situation som jag befinner mig i?

— Nej, och det erkänner min man också; han lider av att se en förtjänt person som du är i en sådan förödmjukande ställning; han lider på dina vägnar, och han vill icke lida. Mina tankar känner du; detta är ingen människas fel, inga omständigheters; utan du strider mot en annan som jagar dig, jagar dig tills du blir så trött att du tvingas söka ro på det enda ställe där ro finns. I mig har du alltid en vän, även skild från min dotter, och jag följer dina öden med välönskningar och mina böner!

Ensam på sitt rum kände han en viss munterhet i sinnet över att det i morgon var slut på detta elände som dock var bland det värsta han upplevat.

För att tänka på annat tog han ett tidningsnummer i handen. Det var den officiella eller hovtidningen.

Hans öga flög över första sidan ned åt följetongen där en litteraturartikel ådrog sig hans uppmärksamhet. Och han läste i tanke att detta hade den gamle skrivit. Han märkte straxt en stor beläsenhet, tvärsäkra omdömen, en mättad raffinerad stil. Och, vad som förvånade honom; en fientlighet mot allt modernt, skandinavism inbegripet, under det att tysk litteratur (som då nästan saknades) med särskilt eftertryck framhölls som den tongivande, och på höjden, i den civiliserade världen. Tyskland alltid i täten!

Men när han läst slut, såg han sin hustrus signatur under!

Nu var saken den att han lovat henne aldrig läsa hennes artiklar och han hade hållit detta löfte för att slippa litterär diskussion i äktenskapet. Att hon nu visade sig ha andra meningar än dem hon

i dagligt tal affischerade, kunde väl icke ha annan grund än att hon måste skriva så »att hon blev tryckt».

Vilket dubbelliv måste ej denna kvinna föra, då hon i de radikala kretsarne uppträdde som anarkist, och i hovtidningen var gammalkonservativ! Hur kunde man åstadkomma sådan generationsväxling, det begrep han inte, och var för trött att söka begripa det. Men det förklarade varför hon icke begrep, huru han kunde vara sysslolös då det fanns papper och pennor till i världen.

Och denna rutin, denna världsklokhet, denna gammalmanstil, som visade en kal hjässa och glasögon, och icke en ungskön skrattande flicka, som kunde ligga på en kanapé och äta konfekt som en odalisk!

— Tänk att människorna kunna vara så invecklade! menade han. Intressant, i alla fall! Skall komma ihåg det till nästa gång! Och han somnade, tyckande sig betydligt visare efter den erfarenheten.

*

Klockan sju steg han upp, väckt av en karl som skulle föra hans saker. Som tågets avgång uppgivits till närmare åtta av svärmodren, gjorde han sig ingen brådska, utan klädde sig lugnt och gick ner i trädgården där han mötte svärmodren.

De stodo just och talade om hans förestående öde, då en brutal, rytande röst hördes uppifrån fönstret i första våningen. Det var den gamle!

— Har du inte rest än!

— Nej, tåget går ej förrän tre kvart till åtta!

— Vilken idiot har sagt dig det?

Nu hade svärmodren sagt det och följaktligen kunde han icke upplysa om vilken i-t, som givit den oriktiga uppgiften.

— Tag då och gå ner till stationen och läs på tidtabellen när nästa tåg går!

När han dröjde, föll ett kort: Så! som en piskslång åt en dragare.

Han var nu alldeles klar med vad han skulle göra, tryckte svärmodrens hand och gick!

Det måtte emellertid ha märkts på hans fasta steg att de i motsats mot dem som ledde till lejonets kula, förde utåt, bort, men icke skulle leda tillbaka, ty straxt hördes den gamles röst, i en smeksam, klagande ton:

— Axel!

Det klack i den avtågandes bröst, men han var i gång och gick, gick utan att vända sig om.

Gick ner till stationen, låtsade se på en tabell, frågade om nästa tåg utan att höra svaret, gick ut, såg på solen var nordost låg, och tog så nästa landsväg. Allt detta så lugnt som om han länge överlagt planen.

Han befann sig snart ute på landet; ensam utan ett hem, utan bagage, utan överrock, endast med en käpp i handen.

Han var icke ond på någon människa; den gamle hade haft rätt, och hans sista rop ljöd ännu som ett rop om förlåtelse för elakt lynne. Ja, han kände endast skuld mot denne man som han tillfogat skymf och sorg. Men han kunde ändå icke erkänna sig skyldig, ty han hade endast handlat som han bort och kunnat.

Han var fri emellertid, hade lämnat det svåraste helvetet bakom sig; solen sken, landet låg grönt och öppet; han hade hela världen för sig. Skakade av barnkostymen som han burit i åtta dagar; kände sig vara man igen och marscherade.

Planen var att till fots uppnå en station; där taga båten, telegrafera efter sitt bagage och så resa till Köpenhamn.

— Det är egentligen komiskt, sade han sig själv, om det ej vore tragiskt för de gamle. Svårt ser det ut, men jag har klarat värre saker. Landsvägsriddare är jag, gott, därmed ha alla pretentioner på ära och heder och sådant upphört. Det är lugnt i alla fall att intet ha att förlora. Hej!

I nästa by drog han in som en gammal soldat; befallde vin och tobak. Blev lustig så han måste språka med värden. Och så marscherade han igen!

Och då och då föll han ner i sentimentalitet; tänkte på svärmödrens ord om vilda jakten; måste bekänna att detta icke gick rätt till, ty en sådan otur hade han ännu aldrig sett; och när andra människor märkte den, måste den finnas där. Men det gjorde ingenting, tv otur hade han haft sen han var barn.

I alla fall: försätta en människa i ett sådant läge! Han skulle själv icke ha misshandlat en fiende med en sådan helvetisk grymhet.

Emellertid, han nådde Odense, han kom till Korsör och hastigt nog till Köpenhamn.

Det var afton, och han sände ett stadsbud till den familj där hans hustru brukade ta in. Eftersom

hon icke kommit till Arreskovsjön, skulle hon ju vara i Köpenhamn. På visitkortet han avsände hade han endast skrivit: »En något sällsam fråga: Var är min fru?»

Den av människor född, som icke vandrat väntande en och en halv timme på en trottoarkant, har intet begrepp om hur lång den tiden är. Men hans tid förkortades i hoppet att efter åtta dagars tysthetskur i Hamburg, fem veckors enkelt fängelse på Rügen och en veckas sjunde helvete på Fünen, få återse sin hustru.

Nåväl efter sex kvart återkom budet med ett annat visitkort på vilket stod skrivet: »Hon reste i morse till Fünen för att råka er!»

Bom! Bom! Bom!

— Nu tycker jag det börjar bli tråkigt, även som intrig betraktat, sade han sig!

— Om detta skulle behandlas som romanmotiv, måste läsaren slänga bort boken och säga: Nej, det är för tjockt! Och som fars icke roligt nog!

Och likafullt: Så var det!

Nästa tanke blev den!

— Stackars, olyckliga min fru, som skall gå rätt in i lejonkulan! Nu får hon stryk!

Fadrens raseri hade nämligen inga gränser och svärmodren hade sista dagen sagt:

— Kommer hon nu, så slår han henne!

Därför gick han och telegraferade till gumman, förberedde ankomsten och bad om förskoning.

*

På fyra dagar kunde hon icke komma. För att slippa gå i Köpenhamn och få sin bröllopstripp refe-

rerad i tidningarne, satte han sig ner i en by utanför staden där en krogvän bodde med familj.

På värdshuset började nu denna samma svinmatsregime som på Rügen, vilken nedsätter krafterna på två dagar som om man legat i en tyfusfeber. Man tuggar tills käkarne tröttna och går man hungrig till bordet, går man trött och hungrig därifrån.

Vännen var icke densamme som förr. Hypokonder av felslagna förhoppningar var tillfället honom gynnsamt att få en skenbar upprättelse genom att se den erkände författaren i en så ömklig belägenhet; och hans medlidande antog de mest hjärtliga och på samma gång sårande former. Och när Axel ville berätta sina äventyr på bröllopsresan, stirrade hans åhörare så på honom att han gjorde ett hastigt slut på berättelserna för att icke bli tagen som lögnare.

Byn var sumpig, av urgamla trän igenvuxen, där man blev trist utan att veta varför. Och när han vandrade en bygata framåt, förvånades han att få se människor stå vid fönstren och med vilda, förvirrade blickar betrakta främlingen i smyg och straxt därpå skyggt dölja sig bakom gardinerna. Detta oroade honom och han undrade om något falskt rykte gått runt att han var galen.

Då han frågade vännen härom svarade denne:

— Vet du inte var du är?

Frågan lät så underlig och kunde innebära ett spörsmål om frågaren var så virrig att han förlorat medvetandet.

— Jag är i ***by! svarade han för att icke röja sin misstänksamhet.

— Nå, vet du inte vad ***by är?

— Nej!

— Jo, det är en enda asyl, där innevånarne leva på att vakta dårar i sina hem. — Och han skrattade.

Han frågade icke mer; men han sporde sig själv: har man lockat mig hit, i en fälla att observeras? Och han hade skäl att misstänka dylikt, då fallet förut inträffat i hans liv.

Nu blev hela hans tillvaro en enda ansträngning att visa sig så vardaglig i tänkesätt, så borgerlig i sitt beteende att intet »ovanligt» skulle märkas. Han vågade icke slänga fram en originell tanke, icke säga en paradox och var gång han frestades berätta något om bröllopsresan, nöp han sig i knät. Och denna beständiga ångest att vara observerad, nedtryckte honom så att han såg vakande ögon överallt, trodde sig märka snärjfrågor där inga funnos. Och sensitiv som han var tyckte han att hela byn utstrålade dårarnes sjuka fluidum, blev beklämd och fruktade bli galen. Men han ville icke flytta, dels emedan han väntade bli gripen på stationen, dels därför att han givit denna by som mötesplats åt sin hustru.

Brev hade nämligen anlänt från Arreskov, däri svärmodren berättade om deras oro och sorg efter hans försvinnande. Svärfadren, som nog vetat vad han skulle gjort i den olyckliges ställe, tänkte straxt på självmord, och hade storgråtit. Man hade sökt i sjöstranden och i skogarne...

Här avbröt han läsningen och kände samvetskval. Den gode gamle hade gråtit! Hur förfärligt måtte icke hans öde då vara, när andra sågo det så.

Nu var Maria kommen, och snart skulle de se varandra igen, om han endast höll sig stilla, ty hon älskade honom.

Det var en ljuspunkt, och den gav honom kraft att uthärda i detta helvete, där alla människor sneglade på varandra för att se efter om den andra var klok. Men de två sista dagarne förde med sig nya tortyrmedel. Svensken från kaféet skulle komma på middagen.

Glad gick Axel ner till tåget, att ta emot sin bästa vän, den som förstått honom bäst, som själv fattig lagt sig ut för honom hos rike män för att få den hjälp åt vännen som han själv ej kunde få.

Och nu råkar han en främling som med kalla blickar behandlade honom som en främling. Intet igenkännandets leende, inga frågor om befinnandet, och framför allt intet vidrörande av det förflutna.

Efter middagen tog han värden avsides och frågade:

— Är svensken ond på mig?

— Ond? Nej! Men du förstår att när han nu är gift med Lais...

— Gift?

— Ja! så vill han ju icke bli erinrad om att hon varit din väninna!

— Det förstår jag, men jag kan ju ej rå för att jag var hennes vän innan hon anade att svensken fanns till.

— Nej, visserligen, men du har pratat om henne...

— Detsamma som alla andra pratade, då det ingen hemlighet var, och då hon i synnerhet affischerade sina erövringar så att de måtte komma till den största offentlighet.

— Javäl. men nu är det en gång så...

Svensken stannade, och därför måste norrmannen gå ensam.

För att fördriva tiden begagnade han traktens flora för att studera växternas biologi. Till den ändan medförde han på sina vandringar en morfinspruta för att se huru pass känsliga växterna visade sig för detta nervgift, varav han ville sluta sig till befintligheten av ett sensitivt nervsystem hos dessa.

En eftermiddag satt han vid ett glas vin i en trädgårdsrestaurant i byns utkant. Ovanför hans bord hängde grenarne av ett äppelträd med små röda frukter. Detta passade för hans ändamål: Därför steg han upp på stolen, gjorde ett stick med morfinsprutan i fruktskaftet, och tryckte till. Men för hårt, ty äpplet föll!

I detsamma hörde han ett skrik och hojt i skogsbacken, såg en ursinnig man, åtföljd av hustru och barn, komma rusande med lyftad käpp.

— Nå, så fick jag fatt i honom...

Honom? Det skulle vara någon efterspanad äppeltjuv.

Han tog hela sin buddhism till hjälp, steg ner och satte sig, beredd på att bli avförd av gendarmer såsom gripen på bar gärning, och utan möjlighet att kunna förklara sitt beteende, ty ingen myndighet skulle godkänna något så barockt som att man ville spruta morfin i ett äppelträd.

Den vrede mannen behövde emellertid en minut för att gå långs ett staket och komma in.

Som en livdömd satt norrmannen och väntade ett käpprapp i förskott, och fast besluten dö som en krigare, brådskade han ej med några lönlösa förklaringar, utan tänkte endast:

— Detta är det djävligaste jag upplevat i hela mitt rysliga liv.

Sextio sekunder äro långa, men de gå också!

Vare sig nu hans mycket vårdade och dyra habit; vinet och cigarretterna av prima, eller något helt annat verkade uppmjukande; den vrede mannen, som säkert icke haft en så fin kund, blottade huvet och frågade endast om herren var serverad.

Vid ett artigt svar, såg han värden stirra på morfinsprutan, pulverasken och vattenglaset.

Med en världsmans lätta ton sköt han genast fram med förklaringen på det otrevliga i situationen:

— Jag är botanist och skulle just göra ett experiment, då jag överraskades i en högst tvetydig ställning...

— För all del, herr doktor, var som hos er, fullkomligt ogenerad.

Och efter några ord om väderleken gick värden in; mumlade något åt uppasserskan, som gästen tyckte sig höra, och vilket föranlät honom bryta upp, dock utan brådska.

— Han trodde jag var en av galningarne. Det var räddningen. Men hit kan jag icke komma mer.

Sextio sekunders förödmjukelse och den lyftade käppen kändes ännu flera timmar efter.

— Detta är icke otur; detta är annat, var hans ultimatum som vanligt!

*

Följande morgon gick han sin promenad i skogen och tänkte över sitt öde.

— Varför har du inte skjutit dig? Ja, säg det, den som kunde. Därför att slutligen alla svårigheter

rett sig, och erfarenheten visat att det omsider gått väl. Detta kallades hoppet. Och med det varpade man sig fram; tog in en pall i spelet och skred framåt en halv aln. Andra påstod att nyfikenheten uppehölle människan. Man ville se hur det gick, alldeles som vid romanläsning eller åseendet av en pjäs. Något ändamål med livet hade han ej funnit. Religionen hade visserligen sagt att man skulle förbättras härnere, men han hade bara sett hur man tvangs in i lägen ur vilka man utgick sämre. Litet tolerantare mot medmänniskorna blev man visserligen, men denna tolerans liknade bara moralisk slapphet, ty när man kom så långt att man log, överseende åt andras brott, var man icke fjärran från brottet. När talet ofta kom på kärleken och det där att han skulle älska människorna, hade han slutligen formulerat sitt slutpåstående så: Jag varken älskar dem eller hatar dem: jag dras med dem såsom de dras med mig.

Vad som emellertid gjorde att han aldrig fullt kunde nedtryckas av en sorg, var det, att han hyste en dunkel åsikt att livet saknade full realitet, var ett drömstadium, och att våra handlingar även de uslaste voro utförda under inflytande av någon utanför stående stark suggestiv makt. Han kände sig därigenom i viss mån oansvarig, förnekade icke sin dålighet, men visste också att innerst in i honom fanns en högt strävande ande, som led av förnedringen att vara iklädd kroppslig människogestalt. Denna inre personlighet ägde det känsliga samvetet och kunde i bland till hans förskräckelse tränga fram och bli sentimental, gråta över hans eller sin uselhet; vilketdera var svårt att utröna! Då log den andra åt den

förres narraktighet, och detta, han kallade det gudomliga lättsinnet, räddade honom bättre än det sorgsna rotandet i eländet.

När han nu kom hem, fann han sin dörr stängd, Ånande, knackade han och sade sitt namn. När dörren öppnades, hade han sin unga vildkvinna om halsen, och han fann det lika naturligt, enkelt, som om han lämnat henne på två minuter. Glad, yngre, skönare hade han henne igen, och icke ett ord av förebråelse, av efterfrågan, av förklaringar förekom, utan endast detta: Har du mycket pängar eller litet?

— Varför frågar du det?

— Jo, därför att jag har mycket, och vill äta festmiddag i Köpenhamn.

Därom voro de ense; och det var återseendet. Och varför icke? Två månaders tortyrer glömda, utplånade, som om de aldrig varit; vanäran av en eventuell redan omskvallrad skilsmässa var bortdunstad.

— Om man skulle fråga mig varom vårt gräl handlat, sade han, vore jag ej i stånd att minnas det.

— Inte jag heller! Men därför ska vi aldrig, aldrig skiljas mer. Inte vara ifrån varann en halv dag, då blir det straxt galet!

Det var visdomen själv! menade han, och... hon! här uppdök ett minne från Dover och här ett från London, där de icke voro ifrån varann en minut, och just därför blev det splitt galet. Men det var inte så noga.

— Och den gode gamle?

— Ja, han tyckte så bra om dig, att jag blev svartsjuk.

— Jag märkte det! Nå, hur tog han emot dig?

— Ja, vet du, det vill jag inte tala om! Men det var för din skull, så jag förlät honom!

Och även det kunde de le åt! och för övrigt åt allt annat.

— Alltså! fest i dag, och i morgon arbetet!

*

Hösten inbragte vad våren lovat, men ej hållit. De bodde i ett vackert pensionat, högt upp visserligen men med utsikt över sjöarne. En var på sitt håll hade lätt kontakt med forna vänner, så att ett på-tu-man-hand med varandra ej mer kom i fråga. Solen sken, inkomster funnos och livet var lätt.

Det varade två månader, två oförgätliga utan ett moln. Obegränsat förtroende, icke ett spår av svartsjuka. Han hade också sagt henne vid ett symptom, då hon ville uppväcka hans jalousie, på okynne bara:

— Lek icke med vansinnet! Och var övertygad att du endast väcker min avsky med den leken, och mitt hat på samma gång då du inför i mina föreställningar om dig bilden av en man.

Men hon själv var svartsjuk, avundsjuk på hans manliga vänner till och med; och Ilmarinen körde hon ut. Vid pensionatets bord funnos damer och var gång han tilltalade dem blev hon illamående och steg upp från bordet.

Det fanns ingen anledning misstänka hans trohet, men hennes härsklystnad var så gränslös att hon icke kunde fördraga det hans tankar meddelade sig åt en annan, man eller kvinna.

Vid uppgörandet av vissa förlagsaffärer för hans räkning hade hon överskridit sin befogenhet och i stället för att vara hans hjälpare, uppträtt som förmyndare.

— Minns vad jag sagt: missbrukar du den makt jag givit dig, så störtar jag dig som en tyrann.

Hennes välvilja betvivlade han ej, men hennes brist på insikt och hennes höga tankar om sin obegränsade förmåga vållade honom obehag, till och med penningförlust. Och när han fråntog henne mandatet, gjorde hon som ett elakt barn; trasslade till allt och kastade det ifrån sig som värdelöst.

Det var sålunda förberett vad som skulle komma.

En söndagsmorgon hade gnabb förekommit om viktiga frågor dock, med påföljd att han stängt dörren mellan deras två rum. Därpå gick han ut. Vid hemkomsten låg ett skriftligt meddelande från frun att hon rest ut på landet till en bekant familj, och skulle vara hemma till kvällen. För att då låta henne känna hur det var att sitta ensam, gjorde han upp parti för aftonen med några vänner. Och aftonen kom. Han gick ut; men mot tiotiden fann han det grymt vara ute längre och gick hem.

När han skulle öppna sin dörr, fann han den låst inifrån.

— Jaså! tänkte han, med denna intrig vill hon tvinga mig till att höra en alkovpredikan i sitt rum.

Han ringde på uppasserskan:

— Är frun hemma?

— Nej, frun kom hem klockan nio, och gick ut att möta herrn.

— Gott! Öppna dörren till fruns rum. Den

öppnades, men dörren till herrns rum var stängd sedan han själv stängt den på morgonen.

Då tog han sitt parti; stängde dörren till korridoren och satte sig i besittning av rummet.

Efter en stund knackar den unga frun. Herrn svarar genom den stängda dörren:

— Du får ta mitt rum; hoppas du själv kan öppna.

När hon icke heller kunde öppna, fattas hon av underliga tankar. Tror i sin häftighet att han är instängd med ett fruntimmer, men vill naturligtvis icke stå med vanäran, utan skickar efter polis, förebärande att en tjuv varit och kanske ännu vore i rummet.

Polis kommer. Herrn klär sig och släpper in polisen som bryter upp dörren mellan rummen. Samtidigt öppnas dörren åt korridoren.

En piga tror sig ha hört steg därinne. Framför öppna fönstret står en stol, men så placerad att det syntes som om någon stigit på densamma för att komma ut på taket.

Det var således en tjuv (eller ett fruntimmer) som sprungit ut på taket.

Poliserna gå ut på taket med lyktor, ljus; pensionatets herrar följa. En skugga av en skorsten rör sig.

— Där är han! ropas.

Poliserna förklara sig oskickliga att klättra på det branta skiffertaket, och anbefaller brandkårens allarmerande.

— Men det kostar femtio kronor.

Frun undertecknar en fullmakt, som herrn river sönder.

Under tiden har folksamling bildats på gatan; angränsande hustak äro fulla med folk.

Ett skrik hörs:

— Här är han!

Man har gripit en gesäll som hyllat sig till de belägrande i den goda avsikten att gripa tjuven.

En piga erinrar sig att på eftermiddagen anlänt en resande som nu sover i ett vindsrum bredvid, och vilken lätt kunnat vandra emellan rummen.

Polisen tränger in i mannens rum, visiterar hans papper, och finner intet.

Vindarne undersökas utan resultat.

Och vid midnatt går polisen.

Då ville unga frun börja en serie explikationer, men herrn var trött på hela galenskapen och kunde intet explicera; därför, och då intet annat fanns bar han in frun i hennes rum, och stängde dörren för andra gången samma dag!

Detta dämoniska äventyr blev aldrig uppdagat. Herrn trodde icke på någon tjuv, ty intet saknades i rummen, han trodde att unga frun, som sett många teaterpjäser, stuckit något i låset, alldeles som i Ett grått hårstrå, och att sedan djävlarne spelat komedien vidare.

Vad frun trodde, det brydde han sig icke om att utröna, ty där skulle han fastnat i en härva nödlögner. Strök därför ett streck över alltsammans, och följande morgon voro de lika goda vänner; dock icke fullt som förr.

*

Huru oenighet mellan makar kan uppstå är väl ännu oförklarat. De älska varandra, trivas endast

i varandras sällskap, äga inga olika meningar, lida när de äro ifrån varann, och hela deras förenade egoism bjuder dem hålla frid, emedan ofrid mellan dem är det de mest lida av. Och likafullt; en molntapp stiger upp, man vet icke varifrån, alla förtjänster förvandlas i fel, skönhet blir fult, och de stå som väsande ormar mot varandra; önska varandra så långt, långt bort, oaktat de veta att endast de avlägsna sig ett ögonblick börjar saknadens lidande, som är större än de största livet kan bjuda på.

Här strandar fysiologi och psykologi, och Swedenborg är kanske den enda, i sin Amore Conjugali, som närmat sig frågans lösning, men han har också från början insett att härtill fordrades ekvationer av högre grader vilka äro obekanta för hopen.

Därför kunna två makar som älska varandra sitta i evighet och undra varför de hata varann, det vill säga, fly varann fastän de söka varann. Makar med elementarbildning i Ganot's fysik kunna nog tillgripa likheten med de elektriserade fladermärgskulorna, men bli icke slugare för det och icke lyckligare heller.

Kärleken har ju alla vansinnets symptomer; hallucinationer eller se skönhet där ingen finns; melankoli så djup som aldrig, omväxlande med yster munterhet; utan övergångar; oresonlighet i hat, vanföreställningar om den andres verkliga meningar (eller s. k. missförstånd), förföljelsemani där den andre tros spionera på en, utlägga snaror och förfölja en; till och med stå en efter livet särskilt med gift. Allt detta har sina djupare grunder och frågan är om icke genom samlevnaden den enes onda tankar innan de äro fullgångna uppfattas fullt klart av den

andre och förnimmas som redan utträdda på det medvetna och med bestämd avsikt att söka aktualitet. Nu såras människan knappt så mycket som av andras läsande av hennes innersta, och detta kunna endast makar göra. De förmå ej dölja sitt mörka inre, och taga varandras intentioner i förskott, och få därför lätt den föreställningen att de spionera på varandra, vilket de faktiskt göra. Därför frukta de ingens blickar som makens; därför äro de värnlösa mot varandra. De finna en domare vid sin sida som dömer själva det spirande onda begäret i fröet, och för sina tankar är man ju ej ansvarig inför borgerlig lag. Här har man således inträtt i ett förhållande, som står ett trappsteg högre än det vanliga livet, med strängare fordringar, djupare krav, till och med opererande med finare utvecklade andliga förmögenheter. Det var därför också kristna kyrkan gjorde äktenskapet till ett sakrament, och betraktade det som en liten skärande koleld och icke ett lustläger. Och ditåt strävar även Swedenborgs förklaring.

Makarne äro eniga, men de få icke vara eniga, utan till straff skola de känna törnena när de vilja plocka rosor. Och Omnia vincit amor utsäger att kärlekens makt är så gränslös att om den fick grassera fritt skulle den bli farlig för världsordningen. Det är ett brott att vara lycklig, därför skall lyckan näpsas.

Detta måtte våra lättsinniga gynnare ha anat, ty när de varit oeniga, försonades de utan explikationer och utan motiv, liksom om de varit utan skuld i missämjan, och någon annan, okänd, ställt till allt trasslet.

Så även denna gång. Men det varade icke länge. Några dagar efter eklaterades nämligen ett obestridligt faktum som i vanliga äktenskap mottages som avgjord sak med blandade känslor, men här med avgjort missnöje. Frun blev alldeles utom sig:

— Nu har du förstört min bana; nu skall jag nedsjunka till amma, och varmed skola vi nära oss?

Så vaknade personlig ovilja mot mannen, vilken urartade till hat. Det var den oavhängiga kvinnan, som resonerade över naturens förmenta orättvisa, då den tilldelat kvinnan allt obehag, förglömmandes att denna korta tid av smärtor skulle följas av den högsta långvarigaste fröjd, som alltid bleve okänd för mannen.

Här hjälpte inga förnuftsskäl naturligtvis, och då löjet upphört blev situationen allvarsam. Scenerna antogo en tragisk karaktär, och mitt i alltsammans fick han åtal för sin sist utgivna bok, som tillika konfiskerades.

Hösten föll på, och man kände att solen var borta; den glada vindskammaren förvandlad till ett alltid ostädat sjukrum blev trång.

Och alltjämt växte hennes hat. Hon kunde ej gå i sällskap och på teatrar, knappt ut på gatan. Vad som mest retade henne var att läkaren, vilken tillkallats för att konstatera en livsfarlig sjukdom, hittills okänd, endast log och sade att det skulle så vara, samt ordinerade sodavatten.

I stället för en förstående väninna hade han fått ett elakt, bortskämt, oförnuftigt barn vid sin sida, och han längtade ut ifrån eländet. Samtalen upphörde och man meddelade sig endast genom skrivna papperslappar.

Men det finnes ett slag av elakhet som kallas gemenhet eller infami och är svår att definiera men lätt igenkännlig. Det är det uronda hos människan, det positiva begäret att skada utan anledning, och utan hämndens eller vedergälningens berättigande. Och det är svårt att förlåta.

Han fick en dag en lapp med något skrivet på, som gjorde att han icke mer besökte hennes rum.

Därpå kom hennes ultimatum: att hon i morgon ämnade resa hem till sina släktingar.

— Lycklig resa! svarade han.

Den mörka morgonen stod en vit gestalt vid hans bädd; räckte ut armarne till bön om förlåtelse. Han rörde sig icke utan lät gestalten stå. Den föll till golvet, och han lät den ligga som en störtad staty.

Var den veke mannen, som alltid var färdig att förlåta, fick denna fasthet från, denna omänskliga hårdhet; det begrep han ej, men han tyckte den kom utifrån som en plikt, eller ett eldprov han måste igenom.

Han somnade om. Vaknade, och klädde sig. Gick ut i det tomma rummet. Då kände han vacuum. Allt var oåterkalleligt slut! Slut!

Blodet tycktes rinna av öppnade ådror; livet flydde, långsamt men säkert. Och så kommo samvetskvalen att han ej förlåtit henne!

Här behövdes en våldsam omskakning för att hans jag skulle komma ovanpå igen; och han beslöt att ta en dryck som i bitterhet överträffades av ingen. Han for hem till sitt land, där han var förbannad.

På ångbåten till Kristiania halvvägs skrev han ett sista brev till kaptenen, gick upp på däck med revolvern, och tänkte få Kattegatt till sin grav.

Varför han ej utförde handlingen? Ja, säg den som kan!

Slutligen befann han sig på ett hotell i en småstad. Men varför skulle det just vara den, där Lais' släktingar och väninnor bodde och härskade tongivande i de kretsar där han måste umgås? Det kunde han icke fatta som annat än en gemenhet av ödet, ty han hade icke där någon skuld.

Emellertid satt han i en myrstack, i en främmande fientlig miljö; och han frågade sig tre dagar: — Vad skall jag göra här? Och svarade: — Här eller annorstädes, vad skall du göra överhuvud? Och så stannade han.

I tre dagar frågade han sig: — Vad har du i livet att göra? Frågade: — Vart, varifrån, varthän? under det revolvern låg på bordet som svar!

Hamburg, London, Rügen började hägra som ljusa minnen mot denna förvisningsort. Den var så ryslig att han förvånades över att ödets uppfinningsförmåga kunde räcka till att hitta på pinorum i en jämnt stigande ryslighet. Hans hotellrum var ett självmordsrum, det vill säga en komplikation av vantrevnad, obekvämlighet, hemskhet, och han fick åter den gamla vanliga föreställningen: ur detta rum kommer jag aldrig med livet. Här måste jag sluta mina dagar.

Förmågan att hoppas var uttömd, det bar endast nedför mot det tomma intet som började sluta sig omkring honom som det sista mörkret.

•

På fjärde dygnet mottog han ett brev från svägerskan med underrättelser om lilla fruns välbefinnande; och därjämte ett förslag att hon och han skulle över vintern bo i en liten stad på Alster, för att släktingarne skulle få tillfälle då och då se till hans hustru, som väl behövde råd och hjälp under nuvarande förhållanden, etc.

Det var då icke slut! Och dessa döendets kval förgäves utståndna, ty icke behövde han dem för att lära sig sakna henne. Det var icke slut! Och han fick leva livet igen!

Som bevis på hur fullkomligt utgången han varit, må nämnas att tidningarna i samma dagar innehållit en notis om att han var död, varpå han skrev ett genmäle i galghumoristisk stil.

Men ännu tre dagar måste han pinas med att springa omkring och söka respängar.

*

När tåget slutligen stannade på den lilla stationen, såg han först av allt sin hustrus bleka ansikte, visserligen något medtaget av lidanden, men omstrålat av detta förklarande sken som modersskapet förlänar; och när hennes ögon upptäckte honom gick som en solstråle över dragen.

— Hon älskar mig! Sade han sig!

Och han fick livet igen, bokstavligen, icke figurligt.

— Har du det gott? frågade han blyg nästan.

— Ja, nu har jag det gott! viskade hon och som en barnunge borrade hon näsan i hans stora pelerin och kysste sedan dess fåll.

— Vad gör du? Vad gör du?

Och hon gömde sitt huvud under hans kappa för att icke visa sin rörelse, för vilken hon alltid blygdes.

*

De hade hyrt en dubblett, mycket tarvlig; det ena rummet var mörkt, och det bästa var otrevligt med utsikt åt en fabrik. Frun gick i köket, var undergiven sitt öde, ty moderskänslorna hade börjat vakna, men voro icke utslagna ännu. Han led av att se henne träla hela dagen och syssla med spis och diskar, och känslan av skuld tryckte honom ibland. Då han ville hjälpa henne med att bära något tungt, vägrade hon mottaga hjälpen, ty hon höll strängt på att han ej skulle synas i befattning med något kvinnligt göromål, och hon led icke heller att han passade henne eller gjorde henne en liten tjänst. Det var utstormat; ett stilla lugn rådde, och den ena dagen gick efter den andra, alla lika. På tu man hand, utan umgänge eller förströelser.

Men fattigdomen kom; hans process hade skrämt förläggare och teatrar; och värst av allt — han kunde icke skriva!

Och det han kunde skriva ville han icke, ty motivet rörde en familj, till vilken han stod i tacksamhetsskuld. Men nu, när han snart skulle ha två familjer att försörja, bävade han för framtiden med dess ökade plikter, ty en stigande olust, han sedan länge märkt vid sitt författaryrke, växte nu till avsky.

Vilken sysselsättning: att sitta och flå sina medmänniskor och sedan bjuda ut skinnen, med anspråk på att de skola köpa dem. Jägarn lik som

i sin hungersnöd hugger svansen av hunden, äter själv av köttet och ger hunden bena, sina ben. Gå och spionera ut människors hemligheter, förråda sin bästa väns födelsemärke, begagna sin hustru som vivisektionskanin, fara fram som en kroat, hugga ner, skända och bränna och sälja. Fy fan!

I sin förtvivlan satte han sig ner och skrev efter anteckningar en översikt över de förnämsta epokerna i världshistorien, troende sig eller i sin nöd inbillande sig genom detta arbete kunna slå sig igenom, och spåra in på en ny bana, historiens, vilken varit hans första ungdoms innan han blev författare.

Hans hustru visste vad han skrev, visste att det ej skulle ge pängar, men betvang sig: kanske hans brinnande tro övertygat henne att det fanns något däri. Hon klagade ej, uppmuntrade honom tvärtom och erbjöd sig översätta till engelskan.

En månad förflöt, stilla, fridfull men trist. De kände att de icke räckte för varandra i ensamheten, ensamheten på tu man hand. De sörjde däröver, men sökte icke sällskap. Han med större erfarenheter hoppades på barnets ankomst såsom det naturliga umgänget vilket kunde tillfredsställa båda.

Under tiden hade fattigdomen ryckt närmare. Inga pjäser spelades, intet såldes, icke en av vårens förhoppningar såg verkligheten. Hans barn i första giftet ropade på pängar, och det började tryta mat i huset. Då kom räddningen i form av inbjudning att på en lantgård hos hustruns morföräldrar tillbringa vintern.

*

En decemberafton ha de stigit av vid en liten station, och åka i vagn genom skogar och vilda marker långt in i Jutland.

Det var så nytt och underbart allting. Och nu skulle han leva in i ett sällsamt förhållande som barnbarn i det huset, liksom han förleden sommar varit barnet under åtta dagar.

De nådde färjstaden i halvmörker och isgången hade börjat, men även lågvattnet, så att mitt i ån låg en sandbank där en ny båt väntade. Därifrån syntes en stor vit byggnad i tre våningar som såg ovänlig ut, hemsk nästan med sina framskjutande flyglar och höga fönster där ljus lyste.

De nådde land och han var strax inne i spökslottet, fördes genom vitkalkade trappor med mörka oljemålningar i kolsvarta ramar. Och så stod han i en varm, ljus sal mitt ibland släktingar av vilka han icke kände mer än svärmodren.

Med sin otroliga smidighet i sinnet var han genast inne i sin ställning och uppförde sig som den unge fränden, vilken under alla omständigheter skyldig de gamle vördnad.

Här upphörde hans självbestämmelserätt inomhus; och andras tycken, vilja, vanor måste han lyda. För att spara sig obehag hade han i förväg bestämt sig för att ej längre ha några egna tycken, utan tycka om allt som erbjöd sig, hur främmande eller motbjudande det än kunde förefalla.

Den gamle morfadren var en notarie och advokat som dragit sig tillbaka med en stor förmögenhet och endast drev lantbruk till husbehov och nöje. Mesta jorden låg i jaktmark och egendomen hade råkat i det slags förfall, som en stadsbo tycker är pittoreskt.

Över sjuttio år både han och hans maka, tycktes de endast gå och vänta sitt slut, men med den glada resignation som godmodiga, sorglösa, rättroende katoliker. De hade redan byggt sig en mausolée i trädgården där de skulle vila, och de brukade förevisa den som andra visa sitt sommarnöje. Det var ett litet vitkalkat kapell, kringplanterat med blommor, vilka sköttes som om de redan stodo där till åminnelse.

I huset fanns överflöd på världens goda, och från halvsvälten på Alster var här åter motsatsen så att det gällde komma ifrån frosseriet utan att såra. Fasaner, harar, rådjur voro stående vardagsrätter, och blev slutligen som ett straff.

— Det ha vi för att vi klagade på mannan; nu få vi vaktlar som de knorrande Israels barn, så att det står upp i halsen.

Ett lugn, ett ålderdomens lugn hade inträtt utan bekymmer, utan omtanke, i ett hus där tjänarne voro lika många som de betjänade. De gamle, som vuxit ifrån intressen, åsikter och passioner, voro lätta att umgås, och de unga som hade egen våning behövde endast synas vid måltiderna.

Den unga frun var nu fullständigt inne i sitt moderskap, gladdes och hoppades, talade om och vid den ofödde som en bekant; var mild och kvinnlig; ödmjuk, till och med tacksam mot mannen vars känslor voro oförändrade trots hennes vanställda gestalt och bleknande skönhet.

— Är livet skönt! sade hon.

— Jo, det är; men hur länge skall det räcka!

— Tyst!

— Jag skall tiga! Men du vet, lyckan straffas!

Ingen frågade efter vad han gjorde, tvärtom hörde han blott: Du skall göra ingenting och vila dig efter dina vilda jakter.

Därför skickade han efter sina böcker, vilka han för ett par år sedan fått av en rik man, och som han måste lämna efter sig hemma i sitt land. Och så började han en serie undersökningar systematiskt bedrivna; läsande och antecknande. Då kände han ett nytt liv och stora intressen vakna; och när han nu med syntes och analys såg sina förra hypoteser och beräkningar verifierade, erhöll han visshet att han befann sig arbeta med en säker metod, och att han funnit rätta vägen. Detta gav honom en tillförsikt så att han kände sig berättigad, men då han icke för olärde kunde tydliggöra sina forskningars innebörd, uppstod en osäkerhet i hans ställning. Man måste taga honom på god tro, och det gjorde man så länge frid rådde, men vid första skymt av antipati vore han försvarslöst överlämnad åt sin omgivnings löje eller medömkan.

Den gamle som var en bildad man var därför nyfiken på vad som förehades däruppe i våningen. När han frågade erhöll han svävande svar, men som han varit domare och advokat, fordrade han tydlighet. Då han fick höra vad undersökningarna gällde, slog han ner dem med läroböckernas auktoritet. Hans yngre frände lät honom tro sig ha rätt, för att få slut på de sterila kiven; men den gamle retade fram vederläggningar, tog en hög min och blev närgången. Men det fick han tills vidare vara.

Intet för intet! menade Axel B., och hans hustru tackade honom för hans undfallenhet och beundrade

hans självbehärskning. Men det var skrivet, att oenighet måste komma, och den kom.

Processen i Köpenhamn sträckte sina verkningar utom landets gränser, och en dag kommo rättstjänare med stämning till närmaste stad, där den anklagade skulle förhöras.

Som han redan från början jävat forum, enär en norsk författare icke var skyldig svara inför dansk rätt för en översättning, och då han med skäl ansåg hela processen olaglig, vilket den var, vägrade han infinna sig. Den gamle däremot höll fast på att han skulle infinna sig hos domaren, mest därför kanske att han icke ville se gendarmer löpa i sitt hus.

För att få ett slut, beslöt Axel B. verkligen en morgon gå in till domstolen och anmäla sitt jäv.

Han gick därför vid åttatiden och följde den vackra vägen längs med ån. Men på halva vägen mötte han brevbäraren och fick en efterkravsförsändelse innehållande en så länge väntad bok. Den boken var dyr som guld, och som han inga pängar hade, måste han uttänka medel att skaffa dem. Efter en månads grubbel hade han erinrat sig äga några värdesaker i en kista, på en vind långt upp i Norge. Han skrev därför till en vän och bad honom sälja sakerna till ett pris motsvarande den dyra boken, växla sig till sedlar och sända dem orekommenderade, så att ingen finge reda på det. Ty han fann detta vara en stöld från huset och barnen, men stöld som måste begås, då ett så viktigt problem skulle lösas.

När han nu fick det efterlängtade redskapet i sin hand, ljungade det i själen, och utan betänkande vände han om hem.

— Hej! nu slår jag slaget; må gendarmerna komma efteråt!

När han kom hem på gården stod den gamle och styckade en råbock som han skjutit. Axel B. försökte göra sig osynlig, men det lyckades icke.

— Nå, har du redan varit hos domaren? frågade gubben tvivlande.

— Nej! svarade den anhållne, brutalt, och slank in genom husporten.

Sprang upp för trapporna, in i sitt rum och riglade.

Därpå rustade han till att studera.

Om en halv timme, sade han sig, är det största problemet i nytid löst!

Det knackade på dörren — — —

Det knackade igen, hårt, bestämt.

Han måste öppna för att få ro; och han öppnade.

— Varför går du inte in till domaren?

— Det rör dig inte! blev svaret, och därmed small dörren igen som ett skott. Men nu var hans frid ute! Han kände att hans öde var ändrat och han hörde röster nerifrån. Handen darrade, han blev som lam och slog igen boken där det sökta borde finnas, ty han hade även i samma ögonblick förlorat tron, och vågade icke nu se ett vederläggande bevis i ansiktet.

Om ett par minuter kom svärmodren. Hon var icke ond, men besvärad av att framföra underrättelsen om att han och hustrun måste flytta och i denna dag; genast, innan middagen. De skulle få hennes lilla envåningshus som låg bortom trädgården, och maten finge de hämta från stora huset.

Lilla frun kom tillstädes, och dansade av glädje att de skulle få eget hus och det huset till, med egen trädgård och park.

Utflyttningen skedde, och nu började just i vårningen de två skönaste månader i deras samliv.

*

Deras stuga av gråsten, med sandstensfattningar kring de små glugglika fönstren med smidda järngaller var en fullkomlig idyll. Den liknade en klosterbyggnad och var klädd med vinstockar. Väggarne i rummen voro vitlimmade utan tapeter och de låga taken visade kraftiga bjälkar som svartnat av ålder. Han hade fått ett litet rum i form av en verklig munkcell; smalt och långt med ett enda litet fönster på ena kortsidan. Murarne voro alnstjocka och därför kunde blommor stå både utanför och innanför fönstret. Möblerna voro gammaldags och i stil med det övriga.

Här slog han nu opp sitt bibliotek och hade aldrig känt sig så väl förr.

Men nu skulle här putsas till den lillas ankomst. Herrn och frun målade fönsterposter och dörrar. Rosor och clematis planterades vid porten. Trädgården grävdes och besåddes.

Och för att fylla de stora vita väggarne ini målade han tavlor.

När allt var färdigt, sutto de och beundrade sina händers verk.

— Härligt är det! Och nu kan vi ta emot den lilla!

— Tänk vad hon skall bli glad att få se så mycket målningar på första dan.

De väntade och hoppades; i långa vårkvällarne talade de endast om henne (eller honom), gissande vilketdera, diskuterande namnen, undrande över dess framtid. Men fruns tankar rörde sig mest om huruvida hon skulle bli blond och lika hans gosse som hon älskade.

Det fanns nämligen hos henne och hennes släkt en underbar dyrkan av de blonda; om därför att de liknade ljuset, under det de dunkelhyade erinrade om mörkret, vore svårt att säga. De trodde alla blonda om gott, talade illa om judarne oaktat lilla fruns farmor varit judinna; och på mödernesidan, som var av Holsteinsk bondsläkt, begagnades ordet jude som ett förklenande tillmäle. Svärfadren var till och med antisemit, men när Axel B. skämtade över det bizarra häri, svarade frun:

— Du får inte skämta med det; ty det vilja vi göra själva.

Slutligen en dag i maj då solen sken, anmälde sig den okände resande, och efter tolv förfärliga timmar befanns det vara en flicka som icke var mörkhårig åtminstone.

Därmed skulle idyllen varit fullständig, men det tycktes i dess ställe som om den tagit slut.

Den lilla syntes nämligen icke trivas i jämmerdalen utan skrek, natt och dag. Ammor antogos, och ammor avskedades. Fem kvinnor fyllde det lilla huset och alla voro av olika mening rörande barnavård. Fadren gick som en brottsling och var alltid i vägen. Frun tyckte sig märka att han icke älskade sitt

barn och det kränkte henne så djupt att hon led därav vid att se det.

Men samtidigt var hon själv transformerad till moder och intet annat. Hon hade barnet i sin egen säng, och kunde tillbringa större delen av natten sittande på en stol och försjunken i beundran av den sköna sovande. Ibland måste han in och beundra, men han fann modren skönast i dessa ögonblick, då hon glömmande sig själv endast med ett överlyckligt leende försjönk i betraktande av sitt barn.

Men det drog upp till oväder utifrån också. Befolkningen i bygden var mycket religiös; och barnets beständiga skrik hade givit anledning till tal. Frågat hade man därför om det var döpt.

Nu skulle barnet lagligen följa fadrens religion, men som både han och modren voro indifferenta, uppsköts dopet som något oviktigt, hälst ingen katolsk präst fanns på långa håll.

Barnets skrikande var verkligen icke normalt och när bygdopinionen började taga sig uttryck, kom mormodren och anhöll att dop skulle ske.

— Folket sorlar, och man har redan hotat att stena ert hus.

Det trodde icke de unga otrogna; utan logo.

Men sorlet ökades; en bondkvinna hade sett den onde i trädgården, och den främmande herrn vore en ateist.

Någon grund fanns nog i ryktet om upphetsningen, ty folk som mötte kättaren på vägarne, vände sig bort.

Slutligen kom ett ultimatum från de gamle:

— Barnet döpes katolskt inom tjugofyra timmar eller familjen sändes över Bält.

Därpå svarade han: — Vi protestanter äro rätt toleranta i vår tro, men när den göres till en penningfråga äro vi lika fanatiska som några katoliker!

Ställningen var hotande, ty de unga ägde icke ett öre att resa med. Och hans brev besvarades med ett enkelt: Ut då!

— Att bli martyr för en tro som man icke äger, är dock något barockt. Och att vi skulle börja leka om trettioåriga kriget härnere väntade jag icke. Men akta er, ni: norrmannen kommer! och tar sin dotter med sig på trossen, ty han är norsk undersåte.

De kejserliga i stora huset började vekna, men rådplägade nu om en krigslist.

Barnet förkunnades sjukt. Blev sjukare med var dag. Slutligen kom mormodren med svit och meddelade barnafadren att den lilla icke kunde leva länge.

Det trodde han icke på.

Men efter en längre skogsvandring samma dag kom han hem och mottogs av sin hustru, som berättade att barnet mottagit nöddop av barnmorskan i läkarens närvaro.

— I vilken tro döptes barnet? frågade fadren.

— I den protestantiska, förstås.

— Nej, det förstår jag inte hur en katolsk barnmorska kan döpa protestantiskt.

Men som han såg att hustrun varit med i komplotten, teg han.

Följande dag var barnet friskt, och det talades icke mer om utvräkningen. De kejserliga hade segrat.

— Jesuiter!

Barnet som man väntat sig skola binda makarne ändå fastare, tycktes vara kommet för att söndra.

Hustrun fann sin man kallsinnig mot den lilla.

— Du älskar icke ditt barn!

— Jo, det gör jag, men som en far. Du skall älska henne som en mor. Det är skillnaden.

Saken var den att han fruktade binda sig vid den nyfödda, ty att en slitning med modren förestod, det kände han i luften. Och att då vara bunden genom barnet föreföll honom som en boja.

Hon å sin sida visste icke fullt hur hon ville ha det. Älskade han barnet, så kunde det inträffa: att han tog barnet från henne, när han gick; älskade han icke barnet, gick han helt enkelt ifrån henne. Ty att han skulle gå, det anade hon.

Han hade nämligen haft en teatersuccés i Paris på våren, och en andra pjäs var annonserad till hösten. Han ville således dit, och det ville hon med; men barnet hindrade hennes rörelser, och reste han ensam till Paris, finge hon aldrig se honom mer.

Nu kommo ofta brev med franska frimärken till honom, och dessa väckte hennes nyfikenhet, i synnerhet som han strax brände dem.

Denna senare omständighet, så stridande mot hans vanor, blev för henne en anledning till misstankar och hat.

— Du förbereder en resa? sade hon en afton.

— Ja, naturligtvis, svarade han. Jag kan icke leva i denna osäkerhet att bli kastad ut på landsvägen.

— Du tänker lämna oss?

— Först måste jag lämna er för att göra mina

affärer i Paris. En affärsresa är icke ett övergivande.

— Ja, då kan du gå! avbet hon, därmed röjande sig.

— Jag skall gå, bara jag får pängarne jag väntar.

Nu trädde furien fram igen! Först måste han flytta upp i en vindskammare; och oaktat hon och barnet sutto i två rum, förstörde hon med avsikt det återstående tredje rummet, som var matsal, och särdeles vackert möblerat. Hon rev ner gardinerna, tog undan tavlor, belamrade med barnkläder och mjölkflaskor, endast i avsikt att visa vem som var herre i huset. Rummen sågo nu ut som om dämoner grasserat; matvaror, kökssaker, barnplagg lågo i sängar och på soffor.

Därpå serverade hon skämd mat, bränd mat och slutligen en dag satte hon fram en tallrik ben som hundarne tycktes ha gnagt på. Därjämte en karaffin vatten. Detta senare var ett uttryck av det största förakt, ty källarne voro fulla med öl, och ingen tjänare tog städsel utan att betinga sig öl till måltiderna. Han ställdes under husets pigor och drängar. Men han tålde och teg, ty han visste respängar skulle komma. Detta hindrade icke att hans avsky steg i jämnhöjd med hennes hat.

Han levde nu i smuts, nöd, elakhet; och hörde endast kiv och skrik mellan frun och amman, frun och pigan, frun och modren, allt under det barnet skrek.

Så föll han sjuk i feber, som förenade sig med en halsinflammation; och blev liggande till sängs uppe på vindskammaren. Hon trodde icke han var sjuk, och lät honom ligga.

På tredje dygnet sände han efter läkaren, ty han kunde icke svälja vatten ens. Då visade sig hans furie i dörren.

— Har du sänt efter läkaren? Vet du vad det kostar?

— Det blir alltid billigare än en begravning, och för övrigt k a n det vara difterit, som ju är farligt för barnet.

— Tänker du på barnet?

— Ja lite!

Om hon nu kunnat förflytta honom i havet, hade hon gjort det. Men hon behandlade honom som en pestsmittad bara. Barnet, barnet var i fara!

— Mycket har jag upplevat, sade han viskande, men aldrig har jag sett ondskan så stor hos någon människa!

Och han grät, för första gången kanske på tjugu år; grät över uselheten och kanske även över sitt öde och sin förnedring.

Han fann det vid objektivt betraktande så onaturligt att han, en framstående man i sitt fack, skulle utan eget förvållande leva så uselt att till och med pigan ömkade honom. Och det fanns sedan han kom i frändernas hus intet att anmärka på hans uppförande; han drack inte ens, även av det skäl att det icke fanns något att dricka. Han hade sedan sin ditkomst haft framgångar på teatrarne, men i stället för att hjälpa honom som framgången brukar höja vanliga dödliges anseende, bidrog det endast att stegra hatet och det konstlade föraktet.

Att han mottagit gästfrihet hos stormrika släktingar behövde väl icke han känna tungt, då han ju var laglig arvinge till halva härligheten, men nu

när hatet rasade, fick han veta att han kostade, och man slog fram om betalning.

Åter intog honom den äldre tanken att detta icke kunde gå naturligt till, utan att en osynlig hand låg över hans öde.

Även det att respängarne på ett oförklarligt sätt ej kommo, fann han särskilt tillställt för att förlänga hans lidanden.

Att andra brev, som han väntade ej kommo fram, började han misstänka såsom härrörande från sin hustru. Och nu börjar ett spionerande på postväskan hos färjkarlen; skrivningar till postkontoret; naturligtvis utan annan påföljd än smälek.

Utan att tro på något föll han i ett slags religiös kris. Han kände hur han sjönk i denna miljö där allt rörde sig om materien, och där det animala framträdde ohöljt; näringsmedel och exkrementer, ammor behandlade som mjölkdjur, köksor och ruttnande grönsaker; diskussioner om och förevisningar av kroppsliga företeelser, som man plägar dölja. Ett störtregn hade tillika satt en korridor och ett par rum under vatten som ej kunde avledas, utan stod och unknade. Trädgården förföll när han ej ansade den mer.

Då längtade han ut, bort, men långt, till ljus och renhet, till frid, kärlek och försoning. Han drömde sin gamla dröm om klostret, där inom murarne han vore skyddad för världens frestelser och smuts, där han kunde glömma och glömmas. Men tron fattades, och lydnaden.

Denna idé om klostret hade redan då spökat länge i litteraturen, och man hade talat i Berlin om grundandet av konfessionslösa kloster för de intel-

lektuella, som i en tid, då industri och ekonomi trängt sig fram i första planet, ej kunde finna sig i den atmosfär av materialism, som de själva låtit förleda sig predika. Och nu skrev han till sin rike vän i Paris om grundandet av ett sådant kloster; kastade upp plan för byggnaden; författade regler och gav detaljer om brödernas samliv och uppgifter. Detta skedde år 1894 i augusti! Målet var uppfostran till übermensch genom askes, meditation, och övandet av vetenskap, litteratur och konst. Religion nämndes icke, emedan man icke visste vilken religion som skulle komma, eller om det skulle vara någon alls.

Hustrun märkte hur han löstes ifrån henne, men hon trodde att hans tankar gingo till Paris med dess flärd och nöjen, teatrar och kaféer, galanta äventyr och guldtörst. Och hon fruktade och avundades hans tankar; vad hans historiska studier angår, hade det överlägsna löjet från kvinnosidan slocknat sedan han mottagit uppmuntrande ord från en stor tysk och mycket namnkunnig fransk auktoritet och naturligtvis för att skydda sig måste visa breven. Men när man nu icke kunde kritisera hans idéer, så flyttade man striden över på en annan ruta och började plåga honom med lömska frågor om huru mycket han förtjänade på historien.

Därpå hetsade man en läkare av släkten för att examinera och stuka honom. Gamla käringar kommo frågande.

När frun var vred gick hon och förrådde alla de små och stora hemligheter makar kunna ha sig emellan, och talade om vad han i uppretade stunder kunde ha sagt om de gamla. Hon ångrade sig efteråt,

men då var det för sent. Ofriden var väckt och stormen kunde icke mer besvärjas.

När han hade pängar vågade han erbjuda bidrag till husets gång, men då blev man upprörd över en sådan råhet som att bjuda rika släktingar betalt för en inbjudning: hade han inga pängar, då kom man med tydliga jeremiader över alltings dyrhet och skickade läkarens räkning på honom. Med ett ord, oregerliga människors oefterrättlighet var icke möjligt strida emot.

Ofta tänkte han gå till fots och söka landsmän för att med deras hjälp skaffa sig vidare; men vid alla försök vände han om, såsom om han vore förhäxad och bunden vid den lilla ån där hyddan låg. Han hade haft goda dagar där, och minnet av dessa höll honom fast, även tacksamheten för det förflutna jämte kärleken till barnet, vilken fanns där men ej fick synas, emedan den lilla då skulle bli limspöt, på vilken han fastnat med vingarne.

En dag hade han gått en längre promenad i de härliga översvämningsängarne, där rådjuren lekte; där fasanerna flögo upp som raketer ur buskarne, visande sina lysande metallfjädrar som stjärnregn; där storkarne fiskade i träsket och gyllingarne visslade i popplarne. Här fann han sig väl, ty det var ett öde landskap där ingen människa vågat sätta sitt bo av fruktan för den stora stormfloden.

Här hade han nu gått ett trefjärdedels år, ensam varje morgon. Icke ens frun fick följa honom, ty han ville äga detta landskap för sig själv, se det uteslutande med sina ögon, icke höra någons stämma där. Så att när han återsåg denna horisont icke ett minne väcktes av någon annan person än hans.

Här brukade han således återfinna sig, sig själv och ingen annan. Här fick han sina stora tankar, här höll han sin andakt. Den sista tidens obegripliga händelser och det djupa lidandet hade kommit honom att ändra ordet Öde till Försyn, därmed antydande att ett medvetet personligt väsende styrde hans bana. Han kallade sig numera Providentialist för att något namn ha, med andra ord: han trodde på Gud, utan att nogare kunna angiva vad därmed menades.

I dag drog ett vemod genom honom, liksom om han sade farväl till dessa ängar och snår. Något förestod som han anade, men även fruktade.

Hemkommen fann han huset tomt. Frun var borta, barnet borta.

När han frågade pigan, som slutligen infann sig, var frun var, svarade hon näsvist:

— Frun har rest.

— Vart?

— Till Odense.

Han visste icke om han trodde det eller ej. Endast ett stort behag fann han i tystnaden och tomheten. Han andades oförgiftad luft, njöt av ensamheten, och med ett Buddistiskt orörligt lugn gick han till sitt arbete. Kappsäcken var redan snörd och respängarna skulle komma som i dag.

Eftermiddagen gick. När han såg ut genom fönstret märkte han en ovanlig stillhet omkring stora byggnaden; inga av släktingarne syntes. Däremot sprang hans piga fram och tillbaka liksom om hon avlämnade rapport.

En gång frågade hon om herrn önskade något.

— Jag önskar intet! svarade han.

Och det var sanningen, ty hans sista önskan: att bli fri från hela kladdet var uppfylld, och utan att han tagit ett steg. Han åt kväll ensam och befann sig väl därav. Blev sittande vid bordet och tände tobak. Hans själ intog detta vågbalansens lyckliga läge, färdig att sjunka ner åt vilken sida som behagades. Han aktade sig att önska något, av fruktan att se sin önskan korsad.

Men han väntade något.

Om jag känner kvinnorna rätt, så kunna de icke sova i natt förrän någon deputerad gått och sett efter att offret lider efter beräkning.

Och mycket riktigt, svärmodren kom.

— God afton! hälsade hon. Du sitter ensam här, min gosse.

Med en indians köld framför elden, som skall steka honom, svarade han:

— Ja; här sitter jag ensam.

— Och vad tänker du nu göra?

— Resa naturligtvis.

— Du tycks ta denna sak väl lugnt.

— Varför icke?

— Maria ämnar söka skilsmässa.

— Det kan jag väl tro!

— Då älskar du icke henne!

— Du önskar att jag gjorde det, för att jag skulle pinas riktigt.

— Kan du lida, du?

— Det skulle roa dig om jag kunde.

— När tänker du resa då?

— När jag får respängar.

— Det har du sagt så länge.

— Ni vill väl icke köra ut mig på landsvägen i natt heller?

— Mormor är mycket uppretad...

— Då skall hon läsa sin aftonbön med lite uppmärksamhet...

— Ja, med dig kommer man ingen vart.

— Nej, varför skulle jag tillåta det.

— God natt med dig!

Och så gick hon.

Han sov gott och tungt såsom efter ett resultat på vilket han länge väntat.

•

Följande morgon vaknade han med en bestämd idé: Hon har icke rest; hon uppehåller sig här i närheten.

Utkommen på backen såg han pigan ge sig av i färjbåten med saker hörande till barnets utstyrsel.

Haha, förstod han; hon sitter där på andra stranden om ån.

Pigan kom snart igen, sedan han genom kikaren sett henne manövrera på andra sidan.

— Om vi nu äro lugna, menade han, så äro de kejserliga slagna.

Svärmodren kom och såg orolig men vek ut.

— Ja, nu är du ensam, min gosse, och henne får du aldrig se mer.

— Ä hon så långt borta då?

— Ja då!

Nu skrattade han och tittade ut över vattnet.

— Nå, sade den gamla: efter du vet det, så: res efter henne!

— Nej, det gör jag inte.

— Men hon kommer icke först.

— Först eller sist, är mig lika.

Båten gick med rapporter fram och åter, hela dagen.

På eftermiddagen kom svärmodren igen.

— Du måste ta första steget, sade hon. Maria är sig över given och faller sjuk, om du ej skriver till henne och ber henne komma igen.

— Hur vet du att jag vill ha henne igen? En fru som ligger borta en natt, har förverkat sin äkta rätt och sårat sin mans ära.

Detta var en oväntad parad och svärmodren fick brått. Satte över med färjbåten och blev borta till aftonen.

Han satt på sitt rum och skrev då hustrun trädde in med en min som om hon förbarmade sig över hans sorg och hörsammade hans enträgna kallelse.

Nu skulle han kunnat stöta ner henne, men han gjorde det ej, ädelmodig mot den besegrade.

När han nu hade hustru och barn åter i huset, tyckte han det också var bra, lika bra som när de voro borta, kanske dock litet bättre.

På aftonen kommo respängarne. Därmed inträdde han i en annan position och hade nycklarne till fängelset.

Och i samma stund får hustrun en ny synpunkt på saken.

— Vet du att detta liv dödar mig! Jag har icke läst en bok sen barnet kom och jag har icke skrivit något på ett år. Jag följer med dig till Paris.

— Låt mig fara först och rekognoscera landet.

— Då kommer jag aldrig lös.

Han övertalade henne att stanna, utan någon bestämd plan att övergiva henne; blott längtande att känna sig fri till en början.

Men hon var nu färdig att lämna sitt barn, huvudpersonen hon kallade det, för att få komma ut i världen och spela en roll. Hon visste väl att han icke gick ut för att söka en oviss lycka utan att skörda frukterna av en redan vunnen framgång. Den äregiriga kvinnan och den oavhängiga stack fram ånyo; kanske även den avundsjuka konkurrenten, ty hon hade ögonblick, då hon behandlade sig som den honom överlägsna skriftställaren. Det var då hennes väninnor i brev kallat henne genie, och vilka brev hon lät ligga framme att läsas.

Men nu fanns lyckligtvis ingen möjlighet för henne att resa, emedan de gamle hindrade, och hon måste finna sig i att han, vilken kunde betraktas som utvisad, lämnade henne.

Hon blev vek, känslofull och känslosam, så att avskedet blev rätt smärtsamt.

*

Och så for han åter ut i världen. När ångbåten arbetade sig upp mot strömmen i den vackra höstaftonen, såg han ännu en gång det lilla huset där det lyste i fönstren. Och nu utplånades allt ont och fult han där sett, och han erfor knappt en flyktig glädje att vara fri från fängelset, där han lidit så oerhört.

Endast känslor av tacksamhet och vemod grepo honom; och ett ögonblick drog bandet vid hustru och barn så att han tänkte kasta sig i vattnet. Men så togo skovelhjulen några kraftiga tag framåt, bandet töjde sig, sträcktes — och brast!

*

— Det var en infernalisk historia, utbrast postmästaren, när det var slut; infernalisk... Och vad skall man säga om den? Det du har sagt själv till botten inuti. — Men tror du att äktenskapet över huvud kommer att fortleva?

— Trots det, att maka, barn och hem är mitt önskemål, tror jag icke äktenskapen på livstid bli möjliga, med vår tids starka självkänsla och oavhängighetsbegär hos den enskilde. Du ser ju själv vart utvecklingen bär hän. Aldrig hör man om annat än missnöje och skilsmässor. Jag erkänner att livet fordrar hänsyn och undfallenhet, men att leva med undertryckande av sina innerligaste önskningar, i en luft av motsägelse och på tvärn, kan icke skapa annat än furier. — Du har varit gift?

Frågan kom något tvärt, och svaret blev dröjande.

— Ja, jag har varit gift, men är icke änkling.

— Alltså skild?

— Ja! Och du?

— Skild!

— Om man skulle fråga varför, skulle kanske varken du eller jag kunna ange ett motiv.

— Ett motiv, nej! Jag vet blott, att om jag fortsatt skulle jag ha slutat som dråpare, och hon som mörderska. Är det nog sagt?

— Nog!

— Då tar vi smörgåsen!

Och de togo den!

De yttersta och de främsta.

Det var subskriberad bal på societeten, för ett välgörande ändamål, där voro även sjöofficerare, och det var följaktligen mycket schangtilt.

Men det hade även kommit en stor artist dit, på en kutter. Artisten var mycket berömd, mycket rik och var en allmänt avhållen person. Man hade firat honom i två dagar, och han var trött; därför gick han ut i månskenet efter första dansen och vandrade i parken. Men hur det var, musiken lockade, fönstren till salongen stodo öppna, han såg unga nackar, mjuka skuldror, fladdrande lockar, och han närmade sig för att titta in. Under en blommande lind stannade han osedd, och skådade.

Då slog ett minne upp från ungdomstiden då han var en nybörjare, fattig, föraktad emedan han måste rita i ett blad som icke åtnjöt anseende. Och då han illa klädd och hungrig stod utanför dessa samma fönster och med hela ungdomens stora sorg såg sig vara utanför dessa nöjen som borde tillhöra honom. Han kunde icke gå in då, ty han var icke klädd, utan såg ut som en buse, och det kom verkligen ingen vitklädd ängel och tog hans hand bedjande honom stiga in, den gången.

Nu stod han där igen, och man saknade honom. Han såg hur de letade efter honom, och hans »vän», den halvunge kommendörkaptenen i uniform och fyra ordnar, som anförde dansen, sökte efter honom, artisten, för att få en hedersam vis-à-vis till fransäsen! — Och nu, när han fått allt, hundrafalt mer än han vågat drömma av livet, var det nästan värdelöst. Han njöt av att stå gömd här sjunkande tillbaka i tiden och minnet, varande okänd och levande i hoppet. · Ty han hade märkt, att om rosorna hade törnen, så hade lagrarne spikar, och om ryktbarheten medförde uppmärksamhet, så var det obemärkta dock åtföljt av ett heligt lugn, då man gick liksom osynlig eller osedd bland människorna och fick vara i fred med sina tankar och drömmar.

Som han stod där, hörde han viskningar ett stycke ifrån, och när hans ögon genomträngt mörkret, såg han tre flickor av tjänande klass stå på en tomlår, som de burit fram till väggen. De voro ljusklädda, nätta, och där de höllo varandra om livet, bildade de en ganska behagfull grupp. Han var ingen flickjägare, ty han var gift, hade barn och var en riktig familjegris. Men genom sin nyss företagna tankeoperation fallen tillbaka i tiden kände han sig befryndad med dessa småfolkets barn; och han erinrade huru i hans fattiga barnahem hos fadren grovarbetaren och modren hjälphustrun hela umgänget varit ur den tjänande klassen; faddrarne hans hade varit tjänsteflickor och hans lekkamrater, hans väninnor även. Han nalkades därför gruppen som en vederlike eller kamrat, med den förtrolighet som icke är ungherrens aktningslöshet.

— Hör ni flickor, sa han. Ni står så bra, så ni kan ge mig plats också.

Flickorna som icke kände honom, ty ryktbarheten går icke så långt ner som man tror, hörde dock på tonen att det var en av deras folk, räckte händerna och halade honom upp. Och så stodo de alla fyra utan bryderi, utan närgången förtrolighet alldeles som om det skulle så vara.

Då såg han på den närmaste, hur hennes ögon speglade kronornas ljus inifrån, speglade lyckliga miner från de dansande flickorna därinne, men vid munnen stod ett drag, ett hjärtskärande av den förtvivlans smärta, som en låg samhällsställning medför när den ser det oupphinneliga, och känner det däruppe över sig som aldrig vill stiga dit ner.

Då flög genom honom, i minnet, den stämning han en gång genomlevat, så starkt, att han blev den ringaktade ritaren, som varje lördag vanställde och förlöjligade ryktbara och uppsatta personer till tröst och uppbyggelse för de små och undansatta. Och klasshatet lågade upp; han kände att han icke hörde dit därinne, att de voro fiender födda, på liv och kniv; och han beslöt i det ögonblicket bli den ängeln, som skulle bjuda handen åt den ringa flickan och säga: stig in med mig och dansa!

Och det sade han till den närmast stående.

Hon bara såg på honom först och tänkte inte svara, men det måtte ha legat något i hans blick, som sade henne att det var ett heligt allvar från botten av en själ, som var nära hennes. Och när kamraterna sade: gå du!, började hon begrunda saken såsom varande möjlig.

När artisten så kom med skäl och övertygande, syntes hindren vika.

— Ä, va tusan, sade han, det är ju subskriberad bal, och vem som betalar femtio öre har rättighet gå in och dansa. Kom du, jag betalar! — Inte må ni tro att det är så fint folk som det ser ut! Och för resten, vi är lika goa kålsupare! Mor min var hjälphustru, må ni tro, och far min...

Det där »för resten» det var susen, och »hjälphustrun» hjälpte till. Flickan följde, fastän blyg.

När de kommo i trappan kände han knäna darra, ty det var icke något skämt, utan det var en kallelse, som kunde kosta honom hans popularitet, vilken var svår att sakna om ock den icke var så oblandat ljuv att uppbära.

När de trädde in i salen pågick en vals. Han kastade sig in i vimlet, och som flickan var ljusklädd och tämligen lika de andra gick det obemärkt i början. Men när paren började stanna av och ordna sig mot väggarne gick en susning genom salongen. Och snart dansade de två ensamma. Flickan var blyg, och det klädde henne, och hon förde sig oklanderligt. Men, skandalen var uppenbar.

Då, när de stannat, vid dörren, trädde kommendörkapten fram och sade halvhögt till artisten:

— Det skulle du inte ha gjort!

Det var uttytt: nu är du förlorad, för oss, för det goda sällskapet, och för dig själv.

Flickan hörde orden, och hörde att hennes okända kavaljer duades av kommendörkapten. Då flydde hon. Och kavaljeren, som upptog ett stormgräl, fick icke tid att följa henne.

— Vet du vem du dansade med? väste officern.

— Ne', men va gör det?

— Det var diskerskan!

— Ja, va fan gör det, i sån här blandad societet!

— Men det är gifta fruar här... och diskerskan har varit...

— Gifta pyschor eller ogifta, det s—r jag i, för det kan komma på ett ut. För resten...

Det slutade med att artisten lämnade balen med halva sin popularitet efter sig; och han gick ner på kuttern, lät hissa på och gav sig i natten över till Skamsund. Där hade han goda vänner bland lotsarne, som inte tillhörde societeten.

Men flickan gick tillbaks till sina väninnor på tomlårn. Och där fick hon veta att hon dansat med... som var den mest berömda man i hela sällskapet.

I societeten bröto sig de delade meningarne någon tid. Några tyckte att det var stil; andra att det var inte så farligt; andra funno det oförlåtligt; och åter andra och de flesta att det var skandal. Och det fick det vara!

*

Men artisten stannade på Skamsund och satte aldrig sin fot mer i Fagervik!

Fagert är det nog, menade han, men det är bara på ytan! Och jag undrar var man har mest att skämmas för! Ebal är icke Garizim, men det är frågan, var välsignelseberget ligger, om det kanske icke ligger mitt i sundet!

Den kvarlåtne.

Det satt en äldre man på Skamsunds ångbåtsbrygga och gjorde ingenting. Han tittade visserligen på fiskarne nere mellan tångbålarne, och han hörde på vågornas småskvalp mot bropålarne.

Då kom en annan, också äldre herre, och satte sig på bänken mitt emot. Den nykomne syntes levnadslustig och hade en eld kvar i ögat, som kunde vara från ett samtal där nya tankar fötts eller från lyckade planers utförande. Han började betrakta den andre, och såg i hela dennes yttre något obestämt, något bastarderat av två samhällsklasser, en misshällighet mellan det nuvarande och det förgångna. Kläderna hade en herremans linjer men voro av ett tyg som ej var herremans; och stöveln var illa modellerad men visade att foten varit skyddad för tyngre arbete; händerna voro vita, men manschetterna icke.

När främlingen började granska den andres ansikte, märkte han under det stora gråsprängda glesa helskägget, och inbäddat i fett, ytterlinjerna av ett annat ansikte som erinrade honom om ett bekant sådant från ungdomen, men det sjönk genast tillbaka och gömde sig under skägget. Ögonen voro igenlagda av den övre valken troligen utvecklad för att

hjälpa ögonlocken skydda mot ljus uppifrån såsom vanligt är hos skrivbordets arbetare. Men där funnos några egendomliga linjer som en circumflexaccent, och ett visst glåmigt hängande neråt tinningarne väckte åter igen minnen, som lika hastigt dunstade bort. Näsan var för smal nertill, vingarne voro hoptryckta från sidorna; lite dödskalle eller missstecknat nybörjarporträtt.

Han hade misstagit sig; det var ingen bekant.

Slutligen reste den granskade upp huvudet och såg på främlingen. Då skedde en förvandling: alla drag försvunno, och endast blicken talade, detta språk som ej kan tolkas, och som måste vara själen själv.

— Känner du igen mig? frågade han.

— Ja, din blick är jag bekant med, men icke med dina drag, och icke med din röst. Jag känner dig, men vet inte vad du heter!

— Tänk efter!

Där kom ett tonfall, och så en blick igen ut ur det svarta hålet i ögat.

— Du heter Jakob...

— Ja, det gör jag! — — — Vi ha blivit gamla!

— Vi ha hunnit ett stycke!... Hm! Nu minns jag, det är trettio år sen, vi sutto en sommarafton på hotellet, där över i Fagervik... Vänta nu!... Och din semester gick ut den dagen.

— Ja, du minns det!

— Du var anställd vid gasverket och skrev ut räkningar... Du hatade ditt arbete, och härute fick du ett agg till staden och stadslivet, som jag icke fattade riktigt...

— Gå på du!

— Om aftonen bröt ditt hat ut i raseri och du beslöt att lämna din plats och stanna härute över vintern!

— Och det gjorde jag också! Och jag har sedan dess icke varit i staden en enda gång!

— Vad säger du människa? Har du suttit här i trettio år!

— Ja, det har jag! — — — Jag har levat på översättningar... har gift mig...

— Och är nöjd?

— Ja, så nöjd man kan vara, då man ingen husbonde har, inga kamrater, och framför allt, inga klockslag. Jag hatade klockor, som du minns!

— Det var ett underligt öde! Kan du förklara det?

— Nej, öden kan inte förklaras! Jag har nog försökt med påbrå och rasskillnad och ancestrala drifter, men jag kommer ingen väg. Min far var ju en gång en rik medelklass som höll hus och såg gott folk. Vid en viss ålder tröttnade han, släppte taget, och så låg han i backen. Min bror gick också fram ett stycke, släppte bettet och låg där, han med. Mig gick det lite annorlunda. Jag var född med avsky för allt regelbundet, all konvenans, krus och komplimenter, och en vacker dag tappade jag alla illusioner. Jag tyckte mig inse livets relativa intighet, och fann att med mindre lyx följde mindre arbete, och följaktligen mera njutning, ty arbete var för mig ett straff. Dessa kläder till exempel du ser, har jag burit i tio år; tänk då så mycket arbete jag besparat mig, och så många njutningar jag samlat. Att göra ingenting är för mig saligheten.

— Men har du aldrig haft åtrå att gå framåt, växa, befordras?

— Nej! De begreppen saknas hos mig! Jag förstår det inte! och det är min lycka! Och genom att reducera skalan, nedsätta fordringarne på livet, blev den minsta lyx för mig en oerhörd njutning. När jag var annan månad kommer till Fagervik hotell och får en halv biffstek med soja, japansk soja, en sup, en halv öl, och sedan kaffe och punsch, då är jag så säll, att jag icke böte med någon! I staden däremot, där jag hade detta var dag, var det värdelöst. Ty vägen till njutning går genom försakelse.

— Har du aldrig känt någon dragning till bönhuset då?

— Nej, jag är immun mot den bacillen! Absolut!

— Och du är gift sa du?

— Ja, med en lotsdotter! — — Hm!

— Hm!

— Minns du våra gamla skol- och studentkamrater då? Minns du hela den gruppen som gick under? Talangfulla och duktiga på många områden, men ohågade att arbeta. Rådde de för det?

— Jag har trott det förr, och du vet att om man bara begagnar ordet lättja som alla lasters moder, så hade man sagt orsaken. Men lättjans orsaker då?

— Ja, säg det! Jag tror de voro predestinerade att leva som fåglarne under himmelen och frysa bort en vinterdag. Minns du Carl *** som icke hade några laster, men gick under därför att han vid tjugu år upptäckte all ävlans och ärelystnads intighet. — I tjugufem år levde han i London på att låna av landsmän. Man gav honom flera gånger platser,

men han lämnade dem utan att säga adjö. Han kunde icke arbeta.

— Minns du vår kamrat skådespelaren, som så hastigt gick fram och vann det stora ryktet?

— Ja, jag minns honom!

— Så kommer en dag, då han stod på scenen, mitt i en roll, och liksom en blixt slår den tanken ner över honom: tänk att jag skall stå här och åma mig! Och han föll ur rollen, och kom icke in i rollerna mer. Han kunde icke illudera sig, på tio år; förgats, och lades åt sidan. Då kom nöden. Och jag hörde honom en gång på ett kafé säga att det var bosch, konsten och alltihop, men att han måste försöka »dupera om sig» igen. Han lyckades för en kort tid, och då skröt han med att han lyckats »dupera» publiken igen. Men så släppte det åter i spärrhakarne och uret gick ut med ett fasligt surrande. Om du visste hur många artister som på vägen få upp ögonen och förlora »tron på konsten», men, dömda att fortsätta, slutligen öva hantverket för att leva. Det är tragedi! Och alla som dryper av i förtid, utan att man förstår varför. Ja, människoöden, säg mig deras gåta!

— Nåå, ditt öde då?

Främlingen reste sig.

— Mitt öde? Ja, att inte jag gått under, är mig den största gåtan; ty jag hade alla betingelser därtill! Jag har krupit in i samhällsoket, och krupit ut igen, i flera omgångar, men kan aldrig försona mig med livet. Jag dras me't, det är allt!

— Och det säger du som fått allt?

— Ja!

— Hur vill ni då att vi skola anstränga oss att vinna det ni föraktar, när ni fått det?

— Jag avundas dig, som aldrig inlåtit dig på ärans kapplöpningsbana! Men nu kommer båten! Ajö!

— Ajö! Tack för det sista ordet, ty det frälste mig! Jag var nämligen också en äregirig, men fruktade att inlåta mig! Därför stannade jag i Eba!

ORDALEK OCH SMÅKONST

AV

DEN UPPSVENSKE TANKEBYGGAREN

PÅ

FAGERVIK—SKAMSUND

Gatubilder.

I.

Ödslig gatan i morgonskymning
kryper, sträcker sig ut i fjärran,
trevar sig fram igenom kvarteren,
skär och korsar tomter och gränder...
bortnast, längst i en annan stadsdel,
stiger den, lyfter sig till en backe.
Och där hänga skyarna över:
jorden slutar, himlen tar vid.

Husens längor, gråbruna väggar,
lister, rännor, räcken, balkonger,
bagarkringlor och kryddboborstar;
trottoarernas plansten som marginaler,
lyktornas stolpar trängas tillsammans,
hägna körväg med järnstaket.
Gatan själv en utsliten daskig
gångmatta, utlagd vid skurning.
Inom gråbruna väggar sova
människor, bidande dunkla öden.

Utanför portarne vänta Nornor
att med nya dagen förnya
hemska lekar med mänskoliv.

Nu, i fjärran på backens hjässa
sticker upp ett huvud som rör sig,
och två händer omkring en käpp —
som i hägring det höjer på sig,
och en man som på gatan sopar
syns i backen med huvet i molnen;
kvasten river av damm en molnsky — —
jord och himmel i molnen mötas.

*

II.

Gränden är dunkel på höstlig afton,
husens fönster på glänt man öppnat;
höstetankar gjort rummen kvava,
saknans suckar av flydda sommarn,
oro för den stundande vintern,
ovisshet om kommande öden,
ångest klämmer människobrösten...
Husen andas, luften i gränden
står så disig som fylld av smärtor.

Men därnere i gränden mynning,
strömmen syns med ankrade skutor,
torka seglen från sista dagsregn.
Och därbortom, på andra stranden,
grönskande ligger en liten holme.

Uppi kronornas högsta toppar
sjunkande sol lagt guld i det gröna,
men där bortom och ännu högre
hänger blånande stadskonturen;
där är solen, kojorna lysa,
där är havsluft, flaggorna blåsa,

aldra högst är kyrkans kupoltorn
krönt av en jordglob i stark förgyllning,
globen, jorden, lyser som solen,
sänder blixtrande strålar utåt...
Men på globen där står ett kors!

*

III.

Mörk är backen, mörkt är huset —
mörkast dock dess källarvåning —
underjordisk, inga gluggar —
källarhalsen är båd' dörr och fönster —
och därnere längst i mörkret
syns en dynamo som surrar,
så det gnistrar omkring hjulen;
svart och hemsk, i det fördolda
mal han ljus åt hela trakten.

Vid dagens slut.

Högst upp under takets list
där bor jag
hos svalorna och duvorna,
där vinden rister med plåtarna — — —
Längst bort på sjön ser jag båtarna
och landstigna måsar på tuvorna;
dit for jag,
om vingar jag hade, så visst!

Därborta går solen opp;
det vet jag!
Rätt över de blåa skogarna,
som skygga mot havet i öster — — —
Därbortifrån hör jag röster
som muntra visor från logarna...
Nu grät jag
i sinnet, vid minnet av strandade hopp.

Därbortom den blåa skog
vid havet;
där låg min ungdom, för längesedan
därute vid friska fjärdarna — — —

Var äro de drömda härdarna,
och vännerna som gått hädan?
Begravet
det bästa, som livet tog!

Jag vill icke se ditut,
ej dit åt!
Men drar mig tillbaks i schäslongen,
där ser jag allenast molnen — — —
Som brasans glöd I förkolnen,
I skyar från solnedgången!
Sen hit-åt!
Här väntas också på dagens slut!

Åskregn.

Det var i peonernas tid
och jasminernas.
Hon satt vid mitt bord och var blid;
det var blommornas skuld och vinernas.
Vi blandade tanke och blick.
Och ordet det kom och det gick,
ett nät omkring oss det vävde;
vi voro ett, och vi levde
varandras liv som vårt eget;
vi talte med tankstreck förläget,
och frågetecken törhända mest — —
en själarnes bröllopsfest!
Och solen så vackert sken
på jasminerna,
som blandade doft så ren
med vinerna.
Då mörknar det plötsligt till,
och luften blir dov och still.
Nu solen har upphört lysa,
och blommorna slutas, träden rysa.

*

Vi tystnade, hon tog min hand,
när skräcken helt vår tunga band;
och endast ögat vågade en fråga
om vi nu skulle dö av samma låga...
Då faller sakta tunga stänk
på fönsterrutorna och blecken;
och dropparne de krossas — tänk!
och täcka rutorna med utropstecken.
Nu brast det över husets tak,
och molnen stå i eld och lågor.
Så svarar himlen med ett brak
på barnens alltför dumma frågor.

Sångarlön.

Amfion spelte, Thebe vart!
Din skald han sjöng och vandrade.
Ibland i rött, ibland i svart;
man honom rosade och klandrade;
med lyckan kom han ingen vart!

Men livet gick, fast mest på hank
och tallriken ibland fick cirkulera.
Nångång med malt, men mest med drank
hos vilsnegångna får han pokulera,
och rösten tog en svår skavank.
Så blev det höst, och höst är skörd,
hans öde tröttnade på slutet,
igen kom rösten och blev hörd;
försonat blev vad som var brutet —
på långa torkan kom det nederbörd!

Och hans sång den river regn
regn, regn, guldregn!
Hemlös, utan hägn,
mens han slet och strävade
lyckohjulet vevade

hemma i hans land
okänd liten hand.
Och hans sång den river regn.
Regn, regn, guldregn.

Och han sjöng så stenar rördes,
att det röda huset växte opp,
tegel, sand och lera fördes
fram av spadbeväpnad tropp.
Skogen lämnar bästa bjälkar,
berget föder, järn blir till,
arbetsvagnar, kärror, kälkar
dansa fram, tills allt blir still!
Aldra högst inunder taket
reds hans hem, som ej han vet;
ännu står det tomt och naket,
väntar målning och tapet.
Då kom Du och verket ledde,
sången fick på nytt sin fart,
rummen sig i färger klädde,
pryddes vart uti sin art.
Våra rum de äro dikter,
tretti år jag skrev på dem,
efter många mödor, plikter,
har jag sjungit hop vårt hem!

Maj på heden.

(1902.)

Solen lyser på lärkväg! Hå!
Heden sträcker sig brun och dyig.
Inga blomster i gräset stå,
ingen lärka ännu hörs slå,
sjön i fjärran är svart och byig.
När man plöjer och sår
ifrån år och till år
är väl skörden vår?
Eller är den ej?
Säj!
Nej!

Heden ligger så tunger! O!
Karlar komma med läkt och bräder,
timra, snickra som till en bro,
måla sedan med rött som blod;
rött är grundfärg, den syns och kläder!
Den är lik en schavott,
den bådar ej gott
men står där den stått.
Bådar den gott?
Säj!
Nej!

Solen lyser på lärkväg! Hör!
Heden av kaserner är kransad,
ibland trupper man trumman rör
och trumpeten vår högtid stör —
stora staden är väl förskansad.
Och soldater till fot
se ut som ett hot.
Är det krig eller fred,
vred
säg ut eller tig!
Det är krig!

Skaror tåga i rad! Framåt!
Röda fanor de föra!
Utan vapen och utan stål,
ingen mäktar dem skilja åt,
ingen vågar de tyste röra!
Då höras där ord
från talarebord
ej om brand eller mord;
blott om orätt och rätt!
Rätt
vill vi ha!
Ja!

Molnbilder.

Himlen betäcks; skyarne gå,
lätta luftskepp med vinden tåga;
hela dagen de segla få,
men mot kvällen de stilla stå
och sitt läger i väster slå —
vila vid solens sista låga.
Nu stå de upp, klädda till lek!
Nu begynnes den gäckande hägring;
vandrarn villas av bländande svek,
rök och dunster i lånad fägring.

Gyllene skyar i aftonens glöd
bygga borgar och slottsruiner;
högst på klippan av skiffer röd
vid en floddal med små raviner,
vingårdsmurar och persikträd,
katedraler och rådhusgavlar,
sångarstrider och riddarsed,
runda torn med broar på kavlar...

Nu! Nu ändrar sig molnets fond,
rödbränd öken sig tröstlöst sträcker,
beduinen till häst gör rond,
karavanens flanker betäcker,
där är palmer och där en oas,
där kameler och pyramider
spegla sig i vatten som glas...
Nu, ånyo den tavlan glider,
glider in i en annan face,
molnet löser sig upp och sprider,
samlas sedan vid solens kyss,
bygger, målar, formar som nyss.

Land! Det är land som jag ser,
när från det vilda hav
drivande jag föll ner,
bedjande om en grav.
Grönskande stränder, skuggande alar,
vaggande vassar i stilla vikar,
här är jag hemma bland likar,
här är mitt land, mina dalar!

Ö, du min grönskande ö,
blomkorg i havets våg!
Doftande slaget hö,
dig jag i drömmen såg.
Såg jag i vänliga ängar vandra
ljusklädda barn med lösta lockar,
sjunga och leka i brokiga flockar,
famna i frid och kärlek varandra.

Vänner och fränder jag ser;
skiljdes i hat vi åt,
ingen det minnes mer,
vad som vållat vår gråt.
Hemlängtan griper, dit vill jag fara,
lämna den trånga, tråkiga jorden.
Pinande tankar, sårande orden — — —
Ve! Det är moln, det är skyar bara!

Skyar, I himmelens barn,
hållen er svävande där!
Trampande jordens skarn
aldrig jag flyga lär!
Stundom, när svarta molnet seglar,
faller det ner och bildar gölar;
regnet är rent, men jorden det sölar,
himlen är stor, men ser sig i pölar —
heden nu täcks av små blåa speglar!

Stadsresan.

Första sången.

Midsommarafton går in, då en enda och bleknande
stjärna
drar sig i fästet tillbaks och östern färgas i brandgult;
än är det tyst i naturen; den heliga sömnen behärskar
växter och djur; och i hyddornas hägn bak fällda
gardiner
mänskorna vila, men liksom på språng att vakna med
solen.
Ute på Mälarevik så blickstill och blank som en
spegel
måsarne vaknat och harska sig först helt hesa av
hunger;
så ifrån land, ifrån alstrandens vitsköljda stenar
hörs beckasinen sin muntrande strof nu vissla och
drilla;
snöskatan slår kastanjett ifrån åbrinkens skyhöga alar,
innerst i flädrarne risslar som vårbäck i välsköljda
stenar
lövsångarns konstrika sång; men sångarn visar sig
icke.
Natten är lyktad; i öster en kant av solen sig lyfter!

Fiskaren skjuter från land sin ökstock med ävjiga
åror;
mjölnaren halvklädd med spaken i hand på damm-
luckan lättar.
Då blir det ljud; och det väldiga kvarnhjulet klapprar;
bäcken förnyar sin fart och forsar mot rotvalv och
rösen;
smeden i ässjan gjort eld och bälgar i askan på
härden;
sedan går släggan till slag, och viger in verket till
veckan.

*

Men uti klockaregården vid ån på sidan av vägen,
mitt emot kyrkan, som kalkvit och ny ses lysa bak
muren,
klockaren klivit ur säng och syns vid det öppnade
fönstret;
tvålande haka och kind samt dragande kniven på
strigeln,
tittar han spejande ut om väderleken för dagen
vore att lita på. Det är viktigt för den som skall resa.
Högst upp i gavelfönstret han står i det timrade
huset;
nere inunder, i skygd av dess vägg, mot söder, är
uppställd
bibänken väl försedd med det halva dussinet kupor,
och de små ivriga kryp ha redan börjat att ströva.
Alltid besöka de först rabatten framför sin boning:
Kejsarekronan, Pion, Adonis och blå Akvilejan;
sedan de tåga i tropp att plundra på ängar och
gärden...

Emellertid inunder på gränt ett fönster har öppnats;
klockarefrun ini saln hon dukar kaffe på bordet;
ordnar med blommor i glas och pryder duken med bårder
flätade sirligt av löv. Allt röjer att dagen är festlig.
Sedan hon bullar opp bröd, av de gulaste flätor med saffran,
kakor och kringlor och rån, ty kopparpannan i spisen
står på en kant för att klarna den doftande Javan...
Medan hon väntar sin man, hon pysslar, rustar och knåpar;
runt omkring salen hon gör nu en tur på de skurade tiljor,
lägger ett veck på gardin utav blommiga taften av bomull,
plockar ett vissnande blad från balsaminen i fönstret,
och hon far över med trasan ett tag det gamla klaveret
i sitt förbleknade skal av sockerkist, kallat mahogny,
klaviaturen hon dammar helt lätt och dess smala tangenter;
hamrar av gåspennstift de slå emot strängar av mässing,
klinga så tunt och så spräckt ej olikt den spanska gitarren. —

Tiden har dragit förbi och dagens tunga har tystat
tonen från ungdomens vår, ty nu är man framme vid förti.
Dörren då öppnas till saln, och husbond' synes gå-bort-klädd;
svarta bonjuren är på, och en självknuten mångfärgad halsduk

skänker ett yngrande sken åt ett nyrakat skinande anlet;
hälsar med vänlig en nick den sysslande hustrun, herr Åberg:
»Ja, du, min gumma, i dag och för tjugo år sen tillbaka
stod här vårt bröllop i byn, och jag gläds att du har det i minnet,
gläds att du velat oss ock med festbord stämma till högtid.
Möda och släp var vårt liv, på åkern, i skolan, i kyrkan;
många små munnar vi haft, när ax och äring var odryg.
Alltid med sämja och sång, med godlynta sinnen vi dragit
lasset dock halvvägs framåt; nu börja vi utför i backen.
Därföre, hustru, vi må än kargare gnida vår skilling;
barnen ju skjuta sin fart, och kräva på drygare kostnad,
ja, jag betänker mig ej att säga ut ordet i påsen:
girighet är dock en dygd för den som har barnkammarn fuller —
nu är jag girig, jag ock; och räknat från dag och från dato
tål jag ej se på vårt bord av herrskapsmat eller annat...
Fattigmanskost det är råg, och vetet är till för de rika —
oblandat kaffe är gott för grevar och fina baroner,
hälften av brasilianskt och hälften av java tar prosten;
men för en fattiglapp som klockarn i Årby är kornet,

kornet som rostas helt lätt, och en nypa cikorja, nec ultra.
Så ja, min gumma, nu vet du hur huset skall styras och ställas.
Inte ett ord jag spiller här mer på den tråkiga saken — hoppas du rätt har förstått och icke för lappri blir gramse.»

Hustrun hon stannade tyst, bedrövad, slagen och svarslös;
aldrig av sådana ord och en sådan ton hon fått höra;
aldrig hon heller haft klart att ju husets ställning var sådan,
snarare hoppats och trott att ett överskott samlats på banken.
Det var då lönen alltså för mödan och sparsamhetsivern:
börja förknappning och gnideri, när åldern var inne! —
Mannen han syntes belåten och glad, att orden gjort verkan;
dock med ett smil under lugg han lutade sig över koppen,
talade vänliga ord, och skämtade smått som han brukat.
Tackade sedan för mat och klappade hustrun på kinden;
reste sig, gick några steg i salen, och liksom på måfå,
eller att retas, på narri, han slog ett ackord på klaveret —

»Ännu det stämmer så gott,» han sade, den skämtsamme klockarn,
»tonen är stark och inte en sträng där fattas i lådan; räcker väl den i vår tid och i barnens också, för resten!»
Sagt, och han tog åt sin hatt, ty ångaren hördes i fjärden,
nickade vänligt farväl och skyndade ut genom dörren.

*

Andra sången.

Riddarholmskyrkan slår tre, och i Tyskan svaras med samma;
hamnen vid Munkbron får liv, ty Mälarebåten skall avgå;
ångar och röker, slår back; på landgången myllrar av mänskor;
styrmannen stuvar sitt gods och svarar på svarslösa frågor;
gastarne hala sin tross; kapten står redan vid ratten
under ett björklövstak, men på förtopp hänga pioner
dagen till ära likvisst, ty midsommarafton är inne.
Ångarn slår back och han vinglar sig ut från viftande folkhop,
lövmarknans brokiga stånd man ser bland majstängers färgspel,
när som den muntra konsert av gigor, trumpeter och pipor
drunknar och tystas ihjäl av ångarnes vissling och ringning.
Men på ett fördäck ombord på den prydliga Mälarebåten
klockarn i Årby är synlig bland gods och bland rusiga bönder.

Huvudet högst han där står och bevakar en packlår
med handkraft,
lång som en dörr och bred som en tvåmanssäng över
gaveln;
runt däromkring är en skans av korgar, burar och
spiltor,
likt en belägringsarmé de rusiga bönder nu trängas
sökande sittplats på lårn, försvarad av stridslystne
klockarn.
Ömsom han riktar en puff åt vadmalskyllrade ryggar,
ömsom med foten han ger en känga i bågnande
knäveck;
och när den fiendska hop hans skatt vill bruka som
soffa,
nödgas med kragtag och orrar, med mer, han våld-
samt försvara
äganderätten mot folk, som endast på nävarna akta.
»Vinna (så tänker han tyst) är ett intet emot att
försvara;
livet ger intet för intet, och allt skall tagas och rövas;
himlen ju själv den vill tagas med våld! Nå välan,
här finns nävar!»
Solen den gassar så hett och klockarn svettas och
pinas;
os ifrån skans och från kök och talgen från trötta
maskinen
reta den hetsige kämpen, som bytt sin kamp mot en
ordstrid.
Hungrig han är, och från kappen till restaurationen
stiger aptitlig en doft av ångande biffstek med soja.
Men på sin post han troget står vakt och känner ett
nöje

lida för sina och sitt. — Nu öppnar sig blånande fjärden;
ångaren lovar åt lä och vinden fläktar från sidan;
där ser du Mälarestrand i midsommars fullaste fägring;
himmel och jord sig förmält, man skiljer dem knappt från varandra;
himlen är blå, men vattnet är blåare, skogsbrynet tonar
fjärran som fästets sky, och skyn ser ut som ett skogsbryn;
grönskande öar och skär beklädda av nyspruckna lövträd
mitt mellan vatten och luft, man vet ej vart de hör hemma;
luften är ljum, icke het; är frisk, icke kall; och man rör sig
liksom i varma rum, där fönstren stå öppna mot solen.
Se nu, där rulla sig upp de fagraste tavlor i växling:
ömsom man skådar en strand med timmertallar i backen,
eller en sandtäkt besökt av välkända halvöppna skutor;
ömsom de grönskande fält av råg och den guldgula senap;
madängen karger och våt med kålvass ner uti vattnet;
här kommer fram vid ett näs ett tegelbruks lergråa längor;
marken kuperas; och genast en kvarn han håller sig framme
att på sitt överfallshjul få en dusch av risslande bäcken.

Fjärden sig tränger ihop till ett sund och en herre-
gårdsbyggnad
vit som den nysläckta kalk, på taket ett klocktorn
med flaggstång;
badhuset rosenderött vid ångbåtsbryggan är ankrat;
trädgården följer i strand, ett paradis fullt utav
fruktträd,
icke förbjuden frukt, och inga ormar i gräset;
stickelbärsbuskar i rad och hallonskogar stå täta...
Nu så är ståten förbi, den steniga al-stranden följer:
alar och stenar och stenar och al; en struttande ärla
kvittrar vid udden farväl; nu går det rätt ut på
fjärden!
Doppingar segla invid; en mås och en strykande
kråka;
eljes där allting är dött på vida vattnet en timme.
Fjärran en ångbåtsrök förkunnar de odlade trakter;
kanske där ligger en stad, ett lustslott eller en herr-
gård;
Mälarn är riker på gods, ej blott på historiska minnen
kära för uppsvenska män. Nämn Sture och Oxen-
stjerna,
Vasa och Brahe, Banér, behövs ej nämnas de andra.
Tynnelsö, Rävsnäs, Gripsholm, med Tidö, Svartsjö
och Kungsör,
tavlor du skymta ser ur Svearnes bålda historia.
— — — — —
Nu i den blåvita luft i lovart om ångarn syns sträcka
svanornas praktfulla par, de styra mot ljuvliga Ekoln,
bådande hemtraktens kust för trötte vandrarn på
fördäck.

Tredje sången.

Högsommarstillt är i luft och i löv, på vatten, på marken;
söndagens frid den är lyst på jorden, och tystnaden råder,
när ifrån klockstapelns tjäll till sabbatsvilan man utringt.
Kvarnhjulet stannat, och ån står stilla i loppet och sinar;
dragarne vila i bås och spiltor fria från selen.
Barnen berätta sig märkt att bien stanna i kupan,
fåglarne sitta på kvist och putsa sig fina till gudstjänst;
fiskarne sökt sina djup och öva ej ut sina lekar,
gräshoppan håller sig tyst i underjordiska salar —
aldrig man skådat en orm på söndagsmorgonen, aldrig
vråk eller hök; och tornsvalan själv under gungande stapeln
håller sig skälvande fast, när mäktiga klockorna runga.
Herranom dagen är vigd och Herrans hus det står öppet;
störst är det huset i byn, det vackraste också i socknen...

vitt som en duvas vinge och högvälvt som himmelens kupa,
högt uti tak som vore det byggt åt resar, åt gudar.
Pelareskogen bär upp de luftiga valven, och underst
drakar och troll de trampa uppå som världsträdets rötter
trampa den urgamla orm, allfrätaren, söndraren Nidhögg.
Men kring det heliga hus, det skinande vita, de Dödas
blomstrande trädgård är lagd med grönskande jämna små sängar
märkta med stickor och kors, som tälja de halvglömda namnen,
trädskolan lik med jämna kvarter och med avmätta rader...
himmelens örtagård här; här soves, vandlas och växer.

Ringningen höres igen, den andra gången, och sakta
börjar det rymliga hus att fyllas av festklädda folket.
Kyrkvaktarn tyst och på tå till psalmerna sätter opp nummer;
orgtramparn funnit sig in, och stiger i knarrande trappan,
torkar av dammet och drar en stämma ur välfyllt register:
sextonfots principaln; det är basen som alltid gör susen,
tjänar väl ock som ventil när bälgarna äro för fyllda.
Klockaren har hållit hus i sakristian hos prosten,

lämnat sin kyrkopost med stiftstidning, brev och attester,
lysningar, dop och plakat, kungörelser, markegångstaxor.
Nu går han upp till sin plats emellan bänkarnes rader,
nickar förstulet åt frun som sitter vid nämndemansänkan,
hinner sin upphöjda plats; och framför Hæffners koralbok
slår han sig ner, och drar stämmorna ut samt börjar preludiet
av vår Sebastian Bach, den störste som spelat på orgel;
smärtans och sorgernas tolk som krävde de hundrade strupar,
orgeln rikligt förser, och de väldiga bälgarnes lungor...
Är det dig ej som du såg hur orgeltramparn vid verket
sätter sin klumpiga fot på bröstet av slagne Titanen?
Psalmen till ingång tas upp och högmässans andakt begynner.

Allt går sin gilla gång; man hunnit fram till predikan...
Då med en fart den skicklige klockarn syns smyga på tåspets
trapporna ner. De knarra och gny som ville de skvallra...
Förstugan når han, förbi dess sprutor och hinkar;
träffar på kyrkovalln de duktiga ringarna fyra.
Avtalt ju mötet ser ut, i hemligt förstånd de nu viska.

Skynda sig sedan i smyg mot klockaregården i halvspräng.
Nå, vad som hände sen? Det förtäljes av spejande pojkar
att ifrån hemmet bars ut, betäckt av ett nytvättat segel
något ej olikt ett djur med fyra benen i vädret,
och att detsamma bars bort i flygande fart upp till logen.
Sedan — berättas det ock — att ett ännu större spektakel
burits från logen tillbaks, och vid en törn uti farstun
dånat och skrällt som en hund med musik man köper i marknan.

— — — — — — — — — — — — — —

Amen är sagt och predikan är slut samt altaretjänsten;
klockarn har tagit sin plats och till utgången väljer han noter,
och när han valt, med samtliga stämmor han pressar sitt orgverk;
Mendelssohns bröllopsmarsch ur Midsommarsdrömmen han spelar,
festligt, pompöst och ej fritt från en åsyftad avsikt;
och när i spegeln han ser; han möter en blick av sin hustru
spörjande, givande svar, och så hon försvinner i hopen.
Allting är slut, och när porten är stängd till det lövklädda templet,
klockaren skyndar sig hem; nu gäller det hinna få försprång;

hustrun, det visste han väl, ett ärende hade till prästgårn;
allt var ju ordnat, beräknat förut, och kunde ej felslå.
Alltså den lycklige klockarn steg in i den pyntade salen,
kastar sin hatt och öppnar pianot av glänsande valnöt,
slår ett ackord och prövar en löpning, en rullande skala;
faller i temat han in, får händerna fulla av noter;
och från den »liggande harpans» djup en konstrik toccata
av vår Sebastian Bach, hans store lärare, klingar;
och den förtäljer hans liv i smärtfyllda stormande rytmer:
ungdomens drömmar om konst, det stora härliga kallet,
som för sitt hem och sin härd, för brödet han nödgades offra;
minnena tränga sig på; han ser sig som ynglingen åter,
händerna vita ännu, ej brynta av solen på åkern.
En gång vid akademin i huvudstaden han löften
gav om ett lysande liv, åt tonkonsten ägnat på allvar,
och på en kyrkokonsert i Klara han spelade orgeln;
samma toccata han nyss ifrån taffeln uppväckt ur minnet.
Och i pianots fanér där såg han händerna speglas
styva och stora med hår och lederna svällda av kyla.
Blygdes att röra så hårt de elfenbensvita tangenter
fina och lena, som hälst av kvinnohänder de smektes...
Äntligen vaknar han upp; han känner att livet har svikit,

fattas av helig vrede, av harm och ursinnig smärta;
slår ett ackord uti moll, går över och kastar sig in i
Beethovens största sonat, den titaniska Appassio-
nata...
Lejonet lik, som rister sin bur med blodiga ramar,
ryker han ut på klaviaturn och griper omkring sig...
Väldiga nävarne nu vid stålsträngad harpa de spikas,
fötterna naglade fast vid pedaln han liknar en kors-
fäst.
Allt vad som livet har beskt, det cyniskt gäckande
livet,
som av vårt allvar gör narr, och hånar de heliga
känslor,
pockar på offer och plikt, och skrattar bakefter åt
offret;
livet som gissel ju band av de arma mänskornas öden,
tvingar att slå vad kärast man har, att sarga och
såra — — —
Så går sonaten fram, den ordlösa väldiga dikten,
ryter och gråter av vanmäktig harm över tillvarons
smärta.
»Hur är det ställt med det heliga löftet om friden på
jorden?
Viljan är god, den mänskliga viljan vill friden;
nödgas till strid och till våld, till svek och de trolösa
orden —
hör på de osällas vrål som mistat sin tro på det goda:
livet är fult, är ett ont, dock mänskorna avsky det
onda.
Lider ej den som slog ett sjufallt emot den slagne?
Människan velat så väl, men livet ville det onda.
Nu, hör du fångarnes skrik ifrån jordiska fångahuset;

över sig se de ett blått, och straxt de tro det är himlen;
räckes en vänlig hand, de mena det är en ängels;
alla tro genast på gott; vi kallar man dem då för onda?
Ve! denna jord, där intet går rätt, men allting förvränges.
Sår du i kärlek, du skördar i hat; av tro får du tvivel;
när du planterar ditt hopp, du plockar frukten, elände.
Ragnarök, makternas slut, den stora världsbrand må komma.
Därtill en syndaflod, en rening med eld och med vatten;
sedan må börjas på nytt; i askan och fruktbara slammet
odlas och sås. Då nalkas de drömmares gyllene ålder.»

— — — — — — — — — — — — — —

Tonerna tystnade av, men strängarna ännu hörs sjunga
liksom ett eko från förr, ett gensvar av samstämda sinnen.
Också förintad han satt i häpnad över sin trollmakt.
Medan den blygsamma saln den darrade ännu av åskan,
åskorna kallade fram av besvärjarn utan att veta't,
då från det öppnade fönstret han hör ett dånande »bravo»,
följt av applåd från händer i mängd; det kändes
vänligt och mjukt och så varmt som om honom de klappat på kinden.

Hastigt han reste sig upp och fick se genom öppnade fönstret
grevens förnäma familj i det ståtliga stannade åkdon...
Närmast intill stod prostens med döttrar, med söner och mågar.
Ännu ett bravo blev höjt och klockarn steg fram för att buga. —
Då i ett ögonblick han kände allt bittert försvinna;
livet det log; en sekund han fått njuta av konstnärens seger;
hjärtan och sinnen han tänt och tvungit de stora att lyssna.
Nu, när han vände sig om, en hand blev lagd på hans skuldra;
hustrun där stod, och helt rörd av hyllningen ägnad åt maken
visste ej huru med min och åtbörd hon skulle bete sig;
tog hon sin man uti hand helt enkelt och tryckte den kraftigt,
lycklig att finna igen densamme hon trott sig förlora...
Båda de gladdes som barn att skåda det nya pianot,
årslånga mödornas lön, en makt som kommit i huset.
Också det strålade kraft, det kastade glans över hemmet,
lyste på tarvliga möblerna upp, och lyfte de ringa.
Byfolket talte därom och tittade in genom fönstret —
barnen nu stormade till på en vink, och sedan stod glädjen
högre i tak än nånsin i fattiga klockaregården.

Trefaldighetsnatten.

Källarsalen på Fagervik om aftonen. Man tar ut innanfönsterna i fonden och öppnar glasdörrarne till verandan.

Tullförvaltaren, Lotsåldermannen och Postmästaren sitta vid ett bord och dricka.

TULLFÖRVALTAREN.

Nu är det vår! Bryt fönsterna ut liksom böljan bröt isen!
Vinterluften släpp ut, låt kaklugnen kallna i skamvrån.
Ungdom och vår med sippor och sälg oss vänta vid dörren;
kära fru Lundström, lägg brännvin på is och rusta en sexa,
sexa för sju med kräftor och ål samt med nya rädisor;
Burträskosten ej glöm och det möraste Bergmanska spisbröd;
sedan på kannorna fyll av Sankt Eriks skummande pilsner,
tag så av portern som ett emot två och blanda med pilsnern;
si, då är gästabud rett på svenskmannavis — jag har talat!

POSTMÄSTARN.

Väl du har talat, min vän och tullförvaltande broder; köttet ju måste ha sitt, men anden också vill leva; därföre sång och musik jag låtit hämta från staden.

LOTSÅLDERMANNEN.

Bravo, du postinspektor! Men även jag har till nöjet dragit mitt strå. Då i kväll den första ångbåten kommer,
hälsas han må som sig bör med hela stället signaler; blågula flaggan vi hissa i topp från utkik och slupar, och ifrån lotsbergets spets den gamla finska kanonen, köpt på en strandauktion för fyra riksdaler i banko, dundrande hälsa den skall befriarn som kommer från fastland,
första klassens kapten vår vän Kronander på Baggen.

Barnen sjunga utanför.

Välkommen åter snälla sol,
som jagat nordanvinden;
nu har du sovit sen i fjol
och vaknar röd om kinden.
Värm upp vår jord, så växer råg
och fyller bondens lada;
värm sund och vik och vind och våg,
så få vi gå och bada.
Välkommen åter snälla sol,
lys över land och vatten;
nu klingar sång, nu stäms fiol,
nu dansas hela natten.

STÄRBHUSNOTARIEN.

Hej! Ser ni mej? Här är jag den första badgäst på platsen,
stärbhusnotarie jag är vid Rådstuvurätten i Köping;
dödsbon jag skriver ju opp och kallas väl därför på narri
Dödens fadder; ni känner ju mig sen i fjol? Har den äran!
Trettio somrar som gäst jag traskar på Fagerviks stränder,
badar mitt bad, spatserar min tur om morgon och afton;
gläds åt de glada som få, och skingrar tanken på döden.
Skådande ungdom och sol, föryngras jag åter om våren,
lik en ihålig ek, som grönskar dock utan att blomma.
Ren jag min stuga besökt ihop med den gamla Lovisa;
fönstren vi öppnat på glänt och vädrat, städat och stökat;
trädgårdslanden vi grävt; jag själv har krattat och rensat;
persiljelådan är klar, ty utan den kraftiga örten
flundror och sik, abborrar och samtliga fiskar som kokas
äro som intet och nix; jag känner min fattiga skärgård.
Dillen är sådd, den oumbärliga härliga dillen,
när i augusti från land de smällfeta sprattlande kräftor
föras i granris hitut, och från yttersta kobbar och öar

läckraste lammkött och kalv i båtarne komma till
salu,
ej förgätandes väl att den oumbärliga dillen
ensam han äger den makt att göra vår kokströmming
ätbar.
Glasrädisorna även jag sått, dock mera som grannlåt,
de ju garnera så bra på smörgåsbordet om söndan —
Blommor jag ock planterat av välkända, gångbara
sorter:
främst lövkojan jag satt, med saftiga, skiftande färger,
fattad i krans av den doftande blyga resedan;
astrarne icke jag glömt, som komma så varligt på
hösten.
När allt annat gått ut, står astern så karsker i frosten!
Och när den sista båten går in, och jag flyttar till
staden
har jag än kvar en bukett åt ångbåtsrestauratrisen
såsom ett minne och tack för alla ljuvliga stunder
hon mig berett vid försalongens dignande matbord...
O! den förträffliga åln, den inkokta laxen, go
herrar...

TULLFÖRVALTAREN.

Håll då för tusan, notarie, ni äter ihjäl oss på fisken,
och våra stärbhus helt visst ni reda får innan
kvällen!

POSTMÄSTARN.

Gott, herr notarie, ni kom som den första svalan i
juni,
att oss förkunna det vårn gått in i skärgårdens
bygder,

första badgästen ni, som sedan följts av så många,
bringar vår lilla kommun det klingande guldet i pungen;
guldet blir silv' och silvret det växlas, blir blänkande koppar,
regnar på prästen i dag, i morgon dryper på klockarn.
Så blir där välstånd i byn, så skattar ju staden åt landet.
Välkommen då, herr notarie, vi önska er alla så hjärtligt,
och tag del i vår fest till ära åt dagen — och natten;
här på trefaldighetskvälln vi dricka vår hälsa ur källor,
guldgula källor likvisst, fru Lundström tappat på flaskor...
Där skall jag dricka er skål och önska er länge få leva,
lika så länge som vi och ändå längre ett stycke.

STÄRBHUSNOTARIEN.

Tackar, go herrar, jag tacksamt tar mot er vänliga bjudning,
först på sin plats och sist i sin säng är min lösen för dagen.
Pang! Jo där smällde ett skott! Ett till! för nu kommer båten!

*

Vid källan under ekar och björkar står ett bord dukat med bålar och glas. Vid bordet sitta: Stärbhusnotarien, Tullförvaltaren, Postmästarn, Skalden, Revisorn, Komministern o. fl.

STÄRBHUSNOTARIEN.

Solen har axlat sitt ok och ränner med blänkande seldon
ut ur sitt femte hus som står i tvillingars tecken,
lämnar den opålitlige maj och tågar i kräftan.
Då blir det sommar i nord och stadsbon svettas i staden;
skolorna sluta termin, i verken börjar semestern.
Hemmen de brytas nu opp och fönstren kritas mot solen,
mattorna rullas ihop och vinterkläderna vädras,
våningen står i sitt stök, den luktar av kamfer och malört
strött av husmodren själv att skydda för måtter och malar.
Så bär det av; alle man till hamnen där ångaren ligger.
Loss och lägg ut! Är ingenting glömt? Nu far vi till landet!

*

Försommarns tid, den ljuvliga tid av ungdom och fägring;
sista sipporna stå ännu i skogen och vänta;
Guldvivan sticker då fram; åt bin och hungriga humlor
skänker hon honung och vax, åt barnen binder hon kransar;

inom vår trädgårds hägn där pråla tulpaner, narcisser;
nygrävd rabatt av den sammetsvartaste mulliga mylla
höljs av den doftande snö från blommande aplar i kanten.
Trädgårdsmästarn sin bänk då luftar, rensar och vattnar —

Se på de snörräta led av den mjällvita svällande sallat,
och rädisornas rad! De lyfta sig redan ur jorden
liksom de ämna gå bort på rosenröda små föttren...
Där står spenaten i flock, och den oumbärliga dillen —
Tyst du, min matfriska mun! — Vi återkomma, sa svalan!

Midsommartid, o ljuvliga tid, med syrén och peoner!
O du syrénernas tid, men mest dock de vita
viska och dofta som förr om ungdom, om hopp och om kärlek,
minna mig än, ja ännu om parfym på en flickas handske.
eller en spetsnäsduk, en trofé ifrån nyårsbalen...

Kommer så båtarnes dag; då riggas, splitsas och målas;
metspön, gäddrag och krok från handelsman rekvireras;
röjd är vår tennisplats, snart vinka de brokiga hattar,
röda och vita och blå som jätteblommor i skogen.
Då är det ungdomens tid; den gamle fröjdas i minnet.

Högsommardag, då vinden står stilla på blänkande vatten,
solen han gassar i strand och barnen de bada i viken.
Göken sjunger ej mer, när lien går fram över ängen.
Nyslaget hö i lövklädda skak nu räfsas och bärgas;
smultron och mjölk, måhända en nysatt och välstannad filbunk
väntar till kvälln det svettiga, hungrande, törstande slåfolk.

Fruntimmersveckan går in som damernas egen i juli;
namnsdag vareviga dag med portvin, kaffe och doppa —
rosorna stå i sin prakt, men falla mangrant för saxen:
Sara, Margreta, Johanna, Malena, Emma, Kristina
offras då rosornas skörd; det skönaste höves de sköna.

Almanackan spår regn; det regnar nog ofta, ej alltid;
när som det regnar likvisst, man samlas på societeten,
väljer till direktion och diskuterar programmet.
Nu skall det festas var kväll och spelas, lekas och dansas.
Dansas dock mest och hälst, ty nu har musiken kommit;
spelmän av första rang från den kungliga opran i Stockholm:
första fiolen är god, den andra dock fordom var bättre,
kontrabasen är bäst, klarinetten icke dess sämre,

men pianinot, gott folk, pianinot det spelar som ingen
fru direktörskan själv, en elev av konservatoriet,
fordom hon spelt för van Boom, jag tror på sextio-
talet,
sedan hon spelt för sig själv, och sina närmsta förstår
sig.
Väl! medan dansen går på därinne i höganloftssalen,
herrarne då, ej de yngsta likväl, de dricka sin pjolter,
eller de rulla ett klot i kägelbanan på berget;
damerna nere på bron de sitta i raderna långa,
icke de yngsta likväl, och vifta för myggen med
kvistar;
myggen hör till, till nöjet som ormen i paradiset,
myggen är stygg, den sticks som bekant och hindrar
att sova.
Hindrar? Ja men, ty i sommarnatten den ljusa i
norden
vakas det skall, och skam den som sover för mid-
natt —
eljes I gören som jag: tan en lur, en grundlig på
middan.
O! Du för ljuvliga natt, när äntligt i sängen man
hamnar;
gustaviansk är min säng med bolster av sjöfågels-
fjäder —
och man har nattlampan tänd att läsa en smula i
bladet.
Slåss så en stund med myggornas frat, det förargliga
följet,
drömmer sig in, tillbaks i vinterns mörkaste kvällar.
Sinnet blir tungt av tankarna kulna som hösten...
Men så, när lampan släcks ut, är det dager bakom
gardinen,

rödhaken sjunger alltren och fjärden den plaskar mot
stranden,
högsommarsolen i norr, och nordost (halv-ost) har
sin purpur
lagt i ett band som lyser och bländar likt strålande
norrsken,
tittar i kammaren in! Det är dag! Då går myggen
till vila!
Och du somnar med soln, med soln i ditt tröttade
öga.

*

Rötmånan dåsar sig fram i hundstjärnans brinnande
tecken;
allting står visset och torrt, förfallet, dammigt och
kvalmigt,
hettan oss pressar till sömn och flugorna sticka en
vaken,
dalierna sloka på stjälk och astrarne digna mot
jorden...
Brunnarne sinat ut och marken har spruckit av
torkan...
Då rullar opp uti ost de tornande blåsvarta åskmoln,
blixt bröstar av! Det blir tyst en sekund! Och det
mullrar och rullar,
manglar och ranglar! Och så med en knall utav grova
kanoner
fönsterna skallra av skrälln och spjällen de dallra i
skorsten.
Åskregnet öser nu ner ur svartblåa molnen i zenit,
byarne blåsa så barskt på de piskade fjärdarnes
böljor,

mänskorna fly uti skjul, de stänga då dörrar och fönster,
fåglarna krypa i lä av de ristade björkarnas stammar,
fiskarne sänka sig ner förskrämda till djup och till grynnor...
Då är det bardalek uppi luften, på jorden, i vattnet;
sedan så lugnar det av; likt krutröken efter bataljen
molnen de rulla sin kos, det blir klart, det blir stillt i naturen,
solen begynner igen att lysa, att värma och bränna.
Rötmånan dock, trots hetta och allt, har sina ljusare punkter —
andjakten öppnas igen, och bärtiden börjas med körsbär;
släpärter föras till torgs och så kommer färsker potatis.
Ih! vad det sockret går åt när syltningen börjas i köken;
flugpapper köper man in, men flughåven sys i familjen;
barnen de hålla kalas, ricinolja hämtas från staden;
koleraryktet går löst så visst som amen i kyrkan;
alla nu hålla diet, men herrarne hålla sig konjak.

Så blir det kuttrarnes tid, det kungliga segelsällskapets!
Och när ett skallande rop går vitt att eskadern har kommit,
då skall man sopa i saln; direktionen träder tillsammans.
Societeten ger nämligen bal för flottans offcerskår...
Då säga gubbarne pass och jämka sig ner på kastellet;

drickande prata de strunt och minnas hur de varit unga.
Liksom en eftersläng på en bal så kommer augusti.
Eftersommarn bär frukt på försommarns avfallna blommor;
rågen står redan i skyl och vetet det gulnar så varligt,
Erik han lofte med ax och Olof han håller med kaka,
Larsmässan kommer med päron i år men ej av de fina;
astrakaner man ser på gångarne likvisst som fallfrukt,
hallonen höstas alltjämt, meloner och läckraste gurkor;
gurkor det är ju min frukt, min liv-frukt må jag bekänna;
själv jag har odlat dem bäst och lägger dem in uti burkar,
burkar av blågrönt glas från ett halvstops rymd till en kannas,
köpta från Kosta bruk, jag tror att bon är vid Munkbron.
Hasselnötter man ser på buskarne börja att mogna,
nota bene, man ser om det finns några kvar ifrån sommarn;
ekorren äter dem jämt, och pojkar äta dem gröna.
Nu ränna svamparne opp som ogräs efter ett höstregn.
Svamparne ätas väl bäst som färska men kunna ock saltas —
Stopp! ty nu vända vi om till augusti, augusti månsken.
Fyrverkeriet hör till regattan med lyktor och facklor.
Ja, mina barn, mina barn — här stapplar ju gubben på målet —

sommaren lider till slut och kvällarne börja att skymma;
komma så mulna dar, man sätter sig inne och fryser;
och går man ut, man kliver i smuts, i sörja och väta,
sinnet blir argt och tungt och saknaden kännes i förskott.
Och ser man på, hos gammal och ung det vaknar en längtan,
längtan till stan, till hemmet, till krogen och saknade vänner...
Så är då sommaren slut, och man skiljes med vemod från landet
som från en sällare tid de lycksaliges öar och lunder...
Treuga Dei, Guds fred, i naturen har lupit till ända,
fejdrätten börjar igen, med kivet, nitet och mödan:
allt som är skönt och är ungt blir kort likt sommarn i Norden.

SKALDEN.

Ordningen är nu hos mig att tala ett tal invid bålen:
osökt jag bringar ett tack till notarien som sjungit om sommarn.
Självvalt ju ämnet är, jag väljer då — hören, go herrar,
kärleken väljer jag först, dess himmelska fröjder och sorger.
Eros, den äldsta av gudarnas ätt, den yngsta av mänskors,
Eros, det himmelska barn, som föds när en man ser en kvinna,

född av en blixt som mötte en blixt ur ett ljungande öga,
född uti fejder som slöts i famntag för evigheter!
Eros min sång! I moll och i dur, i moll för det mesta!

Chrysáëtos.

Vad vänta de tråkiga kråkorna
därnere på höstlig hed?
förr var det bara råkorna
som fällde i nakna träd.
Vad vänta de bråkiga kråkorna
som stryka i hundratal?
Är det åtel och agn
på hemslaktarns vagn?
Eller ligger på strö
ett djur, som skall dö,
eller hålla kråkorna bal?

Vad vänta de bråkiga kråkorna
därnere framför mitt hus?
De hänga i lindarne,
och gunga för vindarne;
på nattkvist kraxa de,
på morgonkvist flaxa de,
och vänta att dager blir ljus.

Vad tjuta de svarta hundarna
i tobaksplantörens gård?
De luffa och leta i lundarna;
de hålla väl vaka och vård.

Vad sjunga de svarta hundarna?
De sjunga väl icke ut lik?
De sitta i klunga,
och tjuta och sjunga,
halsarne sträckta,
öronen stäckta...
Nosarne heta och torra...
Nu höras de morra,
när ugglorna börja sitt skrik.

Vad skrika de gula ugglorna
på tobaksladornas tak,
när rostiga flöjeln med bugglorna
knappt håller i vinden sig rak?
Vad sjunger den rostiga flöjeln
vid nattvindens sorgemusik?
Är det lik eller vitt?
Gäller mitt eller ditt?
Är det sorg eller nöd,
eller varslar det död?
Det är död, det är nöd, det är lik!

Vad göra de krokiga karlarne
därnere på hedens snö?
De sätta väl snaror för hararne
men marken ligger i tö.
Granris bära de,
störar skära de,
ruska ut vägen,
mäta ut stegen;

vintervåg är det,
brister eller bär det
där bortnast på islagd sjö?

Vad göra de krokiga karlarne
vid ingången till mitt hem?
Nu knakar porten i nararne,
en snöil slår den i kläm.
Karlarne strö
granris i snö;
flingorna falla,
snöstjärnor kalla,
spåren fylla de;
ner mylla de.
Allt! Allt! Allt!
Vit och bitter är snön som salt!

Slädorna komma, kuskarne skrika,
lyktorna flämta, dagen går ut.
Karlarne bära, karlarne spika...
Sagan är slut! Sagan är slut!

Då gick ett skrik...

Då gick ett skrik igenom trappors valv,
det rungar över gårdar in i gränder,
och vandrarn ut' på gatan skalv
och stannade med knäppta händer.
Däruppe i en våning av det öde hus
vid öppet fönster, över nakna träden,

en svartklädd man sig sträcker med ett ljus
som om han ville lysa ut på heden:
och med en dåres röst han ryter som ett djur,
nyss sargat i dess trånga bur:
Chrysáëtos är död!
Och ropet kryper över snöig hed, och gråter
tills det mot höjderna i norr dör bort,
men skogen, som har liv, ger ropet åter,
och svarar snyftande men kort:
Chrysáëtos är död!

I tomma rummen ensam nu han irrar
och tänder lampor, kandelabrar överallt...
Ifrån salongens vägg mot honom stirrar
porträttet främmande och kallt...
Han rasar kring från rum till rum och letar,
han söker vad som icke mera finns,
ett lönlöst sökande, som den förryckte retar,
och vad han letar icke mer han minns...
Han öppnar lådor, skåp och skänkar...
från korridorn till köket kommer sedan turn;
han tittar under bord och bänkar...
Till sist han stannar i tamburn.

Där hänger glömd en liten kappa
med kragens skinn så sirligt nött,
där rundad kind den plägat klappa...
Då vaknar minnet, ögat brinner rött!...

Och ut i natten...

Och ut i natten på nersnöad hed
han springer och söker,
han går över diken och över led,
me'n yrsnön kring honom röker!
Tag upp! Tag upp! Har du spår?
I skur och i ur
han stapplar mot sten,
han snärjes i snår,
och snötjockan står som en mur...
Som en tjur han rusar mot vind',
han är blind, han är blek om sin kind
fast pulsarne gå! Gå på!
Gå på tå, eller sjunker du ner,
och ingen dig ser,
och ingen dig hör, om du ber, när du dör,
när du myllas i snöblommors bädd!
Är du rädd, min son?
Se, himlen är svart som ett plån
utan skrift, som en sten på en grift
men ingen uti.
Stå bi! Håll ut eller bli!

Han hunnit fram till kullarne i söder,
där unga björkar ibland lärkträd stå...
Här vakna minnen, hjärtat blöder...
Här arm om liv med henne plägade han gå...

Längst bort i norr — är det en febervilla? —
han skymla ser det öde husets grå fasad,
liksom ett iltåg på station står stilla
han ser sin våning fönster i en upplyst rad!

Och han ropar:

När skall tåget gå?
Hallå! — Hallå!
Är det bröllopståg?
Var det bruden jag såg,
min majbrud i fjor
i grönt och i vitt,
i siden och flor,
i grönt och i vitt
som den blommande hägg
därute mot vägg?
I solen jag satt med sol i mitt sinn...
Det var då! Chrysáëtos var min!

Och han sjunger:

Sommardagar, ljumma vindar,
blåa vågor, varmgul jord,
murgrön sig kring stugan lindar,
hänger över dukat bord.

Ut på havets långa vågor
simma vi nu arm vid arm,
svala havet släcker lågor
solen tände i vår barm.

När du steg ur havets sköte,
föll jag för din skönhet ner:
väl förlåtligt om jag skröte —
Nemesis dig icke ser!

Chrysáëtos!...

Chrysáëtos, Guldörn, i ditt gyllne öga
såg jag soln gå upp den sista gång..
När vi möttes över molnen i det höga
lockade jag ner dig med min sång...
Ur din vinge röck jag då en penna,
uti guldbläck sen jag skrev
sångerna du känner — från Gehenna,
som vårt paradis ju blev!

Sommarafton...

Sommarafton, stillt i vinden,
ifrån bokars gröna ljus,
sol i ögat, sol på kinden...
hemåt till vårt murgrönshus...

Eftersommar, tyst i skogen,
fåglarne ej sjunga mer,
när som blomman först är mogen,
falla bladen på er ner!

*

Guldpudra vid järnkällan,
kopparorm under silverlind,
det är huldrans gåta!
Det är din och min!

Medan minnena yra...

Medan minnena yra som barvinters snö
han tränger allt djupare in i skogen,
men skogen tar slut, han står vid en sjö
där fåror skönjas efter stora plogen —
vintervägen är ruskad rak som ett streck,
på sidorna kantad med stubbade granar;
men över vägen går en strimma av bläck...
Han stannar modfälld och spanar.
Då hörs från mörkret ett plaskande, ett dunkande,
ett pustande, ett stönande, ett klunkande,
och så ett tjut, ett fasans utan slut.
Ut ur mörkret rusar
en svart och röd koloss,
isen gungar, vattnet brusar,
de böjda granar med varandra slåss.
Isflaken knäckas som rutor,
bitarne klinga som glas,
musik som ur tusende lutor
av en jordbävning slås i kras.
Förbi som en sårad val,
går ångarn, flåsande stenkolsröken,
begraver allt i svallvågens dal
och skummet dansar som vita spöken.

När soln går upp...

När soln går upp över isfält blått,
då komma de krokiga karlarne
att skåda var ångarn gått;
och kråkor komma som stararne
att plocka upp smått och gott.
På iskanten sitta hundarna
och tjuta som förr i lundarna — — —
Det gick som de hade spått!

REVISORN.

Turen är inne hos mig, men vad jag arme skall sjunga?
Eros, allhärskaren, talt, då höves oss andra att tiga;
sorgen, sin sorg har oss sagt vår skald i tårade metrar.
Sångarstrid jag ej valt, min giga den är ingen lyra;
därför berätta jag vill en dröm som jag drömt — vid mitt skrivbord.

Jag drömde.

Jag drömde att jag var en krympling
och satt uti ett rum som nog var mitt...
Vid lampans röda sken jag såg
en krets av människor, som jag trodde känna.
Jag stirrade på lampan, men mitt vänstra öga
en man vid pianinot såg;

han spelade, men ej en ton jag hörde,
jag endast såg på deras ansiktsdrag,
som hörde på, hur dessa skiftade
i harmonier mörka, skrikande,
men den som spelte såg jag blott från ryggen,
och hur hans huvuds skugga rörde sig
på noterna han hade framför sig.
Och noterna jag lade märke till:
på avstånd deras svarta kryss och bågar
sig slingrade ihop till ansiktsdrag,
som liknade fullkomligt mina gästers.
Ju mer han spelte, desto flera mänskor
jag såg i rummet radas opp
på stolar, soffor, bord och hyllor!

Nu blev det kvavt, och någon öppnar dörren,
först till tamburn, och där var mörkt;
sen öppnar någon annan ut till farstun;
och där brann gasen, vitt men matt,
och sken på golvets svart- och vita rutor
som liknade en schackspelsbräda.
Därbakom slingrade sig trappans snäcka
med ledstång av mahogny, rätt förbi
det smala farstufönstret mitt i fonden.
I trappan stod en hög och smärt gestalt
orörlig, mörkklädd, tätt beslöjad;
hon lutade sig ner som böjd av sorg,
begrundan eller djupaste förtvivlan...

Mitt öga skärpt av lusten till det nya
nu tränger med sin blick igenom farstufönstret...
Där ligger gården mörk, men över den
på andra sidan syns en upplyst våning...
Damastgardiner, lyxartiklar, dyra möbler,
och matsal med ett präktigt dukat bord,
blott två kuvert, men allt av silver,
det mindre tillbehöret var av guld;
peoner och syrener i japanska vaser,
serveringsbordet dignade av allt
vad hav och skog och trädgård alstra;
men ingen människa syntes till.
Min blick, som trängt ditin, blev till en tråd,
och på den tråden drogs jag efter,
jag, hela min person, jag själv,
och var på ögonblicket in i våningen!
Jag stannade i matsalsdörren, bländad,
men rädd som om jag gjort ett inbrott.
Jag såg på mina usla kläder,
på min gestalt — och mina kryckor...
Skadskjuten kråka tyckte jag mig lik...
med benen slängande inunder vingen.
Jag skämdes så jag grät... En dörr slogs opp
och från salongen nu en kvinna trädde ut;
och det var hon från trappan...
Men brudklädd, strålande av ungdom,
av skönhet, godhet, barnsligt självbehag.
Hon räckte handen, sägande med blicken:
nu är du min, och jag är din.
Jag föll på knä och kände i ett ögonblick

hur usel, hur ohjälpligt usel som jag var.
Ovärdig att av kvinna älskas.
Hon log och bjöd mig stiga upp.
Jag reste mig, och tänk, där stod jag ung,
och frisk, ej mera krympling!
Har du av lycka gråtit, överlycka,
då själen sväller ut, förstoras
och sänder tacksamhetens känslor ut,
oändligt ut, långt bortom stjärnorna,
och längre, ty där finns ej gränser?
Nåväl, jag satt vid bordet med min brud.
Allt var mig till behag, och ord och tankar
vi födde hop och buro fram,
jag fann mig gnistrande av kvickhet,
ibland vi lyfte oss på tankens vingar,
ibland vi sökte djupen, sakens kärnor;
värld och natur, de dunkla mänskoöden
vi tolkade som ur en öppen bok...
Det var ett bröllop där två själar vigdes...

Emellertid jag nämnde att hon var fullkomlig
i skick och sätt och icke minst i dräkt.
Likväl i allt det sköna fanns en smaklöshet
som retade mitt öga hela tiden.
Där satt en bandstump, nämligen en röd
förarglig bandstump på den högra skuldran.
Jag återhöll mig länge, gjorde våld på mig,
men plötsligt, under talets gång, min hand
ej längre kunde styras, och jag grep

det röda bandet tanklöst, utan ondska...
Men då, med ett, förvandlades min brud,
ett ansikte så grymt som väl Gorgonens,
där varje linje blev en liten orm,
hon visade när masken kastats,
och med en röst, en nattvaksröst hon väste:
'Jaså, du är en sådan, en pedant
som kritiserar när du skall beundra?'
— 'Nej,' svarte jag, 'men jag dig vill fullkomlig,
och syns en fläck, jag vill den taga ut.'
Och hon: 'Du fläckuttagare, gå hem till ditt,
behagar jag dig ej, så får jag andra!'
— 'högst sannolikt, gå bara ner på gatan!
Där får du många andra, aldrig mig.'
Nu började en ordstrid utan ände,
och ej den ena fattar vad den andra vill;
ett stormgräl utan mening, utan syfte
sig spinner ut och artar sig till strid...
Jag tyckte att vi grälade i dagar, veckor,
ja åren gingo, ljusen brunno ner,
och soln gick upp och månens skiften
så fort varandra följde som sekunder...
Ibland jag vaknade, men somnar genast om,
och drömmen började igen som grälet.
Vi stredo slutligen, och sen vi grato
så bittert över vår förnedring...
försonades och smektes, svuro kärlekseder,
och så vi grälade igen och stredo...
Då skrek jag högt: 'finns intet slut,

finns intet slut på detta helvete?'
Det fanns ej slut; och varje natt förnyas drömmen,
som blivit mig liksom mitt andra liv!

KOMMINISTERN I SKÄGGA.

Trampande trampade spår jag följer den goda notarien,
endast en lärling jag är av vår skaldekonsts vördade fader,
Stjernhjelm, som först och som bäst har sjungit på renaste svenska.
Uti hexameterns gång, den sexfota klassiska versen,
teckna jag vill två bilder i smått ur den svenska naturen.

Rågen ryker.

Rågen ryker i morgonstund och på böljande axen
sunnan hon brisar så ljum, små kårar vattra på ytan;
liksom av mjöldamm en slöja där står och vaggar för vinden;
blommornas bröllop den blygsamt har dolt som Jupiters famntag
Doldes i moln — och det årliga undret nu sker i det dolda!
dovt som av ugnsvarmt bröd sig sprider i morgonens brisar;
endast en susning, en skälvning har gått genom rasslande stråen;
så blir det stillt; och när slöjan dras ifrån gungande grödan,
hemligt det hemliga skett, men undret det röjes i tecken.
Guden den godes gåva är bröd; uti rågblommans skärmfjäll

skönja du kan ju dess gagn, det nämns signatura rerum;
skurna av konstnärshand de nättaste små modeller
hänga ur blommorna fram och visa oss bagarens redskap.
Ugnsraka, spade och nagg, med kavlen, viskan och kniven...
Detta ett barn mig har lärt, jag begär ej tros av de stora.
Åkern har intet hägn, den ligger ju öppen i marken,
utsatt för flygfän och kryp samt maskarnas härjande skaror.
Vem gav väl grodden dess skydd, vem värnar strået i växten?
Ogräset just det är till att fördriva det skadliga fratet:
sänghalmens dövande lukt, kamomillens kryddiga dofter,
surkullans vidriga stank, den giftiga blåsporrens dunster,
prästkragen själv, och bläklinten, sökta till midsommars-
kransar,
lönnliga krafter de ha, ty aldrig de röras av yrfät.
Alltså den fridlysta säd av de kraftiga örter är skyddad,
skyddad som kläder mot mal av den beska, den giftiga
malört.
Men, när som råttor och möss samt sparvarnes strykande
skaror
komma i härjande hop att röva på gärden och tegar,
kornknarren skrämmer dem bort med sin harskramlas skä-
rande skrällar;
osynlig själv med sitt arp och sitt knarp han är känder
av alla;
ingen dock sett hans flykt och ingen har sett när han kommer,
oflygger född, men flyttar likvisst som de andra om hösten.
Huru han flyttar, ej än de lärde kunnat förtälja;
osynlig för han sitt liv, försvinner och kommer tillbaka:
kornknarrn är gärdenas vakt, han ensam är åkrarnes vätte.

Ängsladan.

Gick du en högsommardag mellan blommande ängar och gärden,
långt ifrån gårdarnas hus, att söka de ensliga stigar;
över en gärsgård du klev som brakar tillsammans och skrämmer
zig-zag-bandad en orm, som rinner tillbaks i ett törnsnår.
Törnskatan strax flyger upp, hon schäckar, gäckar och gnäar.
Skogsbrynet följer du åt, av ormbunkar kantat och enar;
kortsnaggigt gräs, en älvdans med svamp och en slåtter-blomma;
kastar dig in på en stig med furornas blanknötta rötter,
glänsande barr som dofta av harts och som slinta för foten;
myrstack vid går-tallens fot som en mila de byggt sig, små kryppen;
blåbärsriset står mörkt som myrten; den vita pyrolan
blandar sig in lik orangens blom uti brudens krona. —
Hackspetten hackar sitt hål, och grönsiskan högst upp i toppen
utav en mastträdsfur hon bygger på sviktande grenar;
skogsduvan ropar sin nöd som en kvinna ropar i barnsnöd.
Mäktig är skogen och mörk när som helst allvar den ruvar,
liknar en tänkares rum som med tunga och gröna gardiner
stämmer ditt sinne till flit, till tankemöda och andakt.
Men se, nu ljusnar det opp, en skogsfälla öppnas för ögat;
stubbarne stå där på rot, vid rötterna växer det smultron,
och uti mossornas bädd syns skyddad den späda linnean,
persikoröda små klockor som dofta av mjölk och av mandel,

fin som en kammarduksnål i grönskande sammet är stucken;
stängeln står rak som ett strå, så nätt, så sirlig, så pyntad.
Vallvägen vindar sig in i granskogens dunkel ånyo,
svartare stammarna stå; en skogstjärn syns i en sänka,
näckrosor vita som vadd sig resa ur dyiga vattnet;
bröllopet hålla de här i ljuset, i solen, i luften,
sedan de dyka ner, för att gömma i ävjan sin smärta.
Kort som en fröjd är ju älskogens tid uti hela naturen,
börjar i himmelens sky och slutar på botten av sumpen.

Villande vägen hör upp, som ett ljushav öppnar sig ängen;
blommande klöveräng, den doftar likt hallon och honung.
Väpplingar, röda och vita, av bin och av humlor besökas.
Ängen han sjunger. Stå still, och hör på sångarnes körer;
är det dig ej, när du lyss, som om blommorna själva de sjöngo?
Blomstersång, blomsterdoft blandas ihop med vinden till välljud,
fattlig allenast för den som löst sig ut från ett samliv
under förkonstlingens flärd och fötts på nytt av naturen.

Följer så renen du åt, vid diket bygger en lärka;
klövergärdet är slut, och ängsmarken sträckes mot hagen;
slätt som ett golv den ljuvliga ängd med aspar och ekar,
gårdsplanen lik, den ligger i hägn av källhagens gärsgård.
Ensligt där synes ett hus, ett grått, ej olikt ett tempel;
förhallen bär på det resliga tak av virke som grånat;
fönster ej synas där; där bo varken djur eller människor———
Ensamt det står för sig själv, av ensamheten en sinnbild,

där just du önskade bo, om blott du kunde bo ensam,
utan dig själv, jag menar, men ensam är du ej ensam;
jaget ju följer dig åt som skuggan följer sin herre.
Ängsladan är det, ja blommornas hus, det torkade höets;
och till ett sällskap hon fått den resliga mosslupna linden,
linden, det trolska träd, som fri ej trives i sällskap;
endast i parkens allé hon tvingas stå klippter och uppställd;
hög som en kyrkas kupol hon bildar tornet åt templet,
och ibland träden hon bär de skönaste löv likt små hjärtan,
hjärtan som klinga för vind'; och blomman ett strålkransat huvud
buret av vingarna två, när frukten skall falla till jorden.
Ängsladan, blommornas hus, som doftar av vårbrodd och klöver,
under sin gavel likväl hon unnat ett tak åt ett svalbo.
Ett blott, ett ensamt par, här dragit sig undan från vimlet,
älska och fostra de små, bekymra sig icke om världen.
Ängsladans gäster det är, de enda hon tål under taket.

POSTMÄSTARN.

Eja, nu är det jag; hur skall jag arme mig reda?
Ej jag flygger är född, jag kryper varligt på jorden,
klättrat likvisst en gång så högt som ett tak på en lada,
lyddes till flöjelns sång, den var rostig, den liksom gubben,
gubben som sitter hos er och knarrar, tutar och joltar.
Alltså då utan pardon — — — om anspråk vill jag ej tala.

Flöjeln sjunger.

Det sitter en flöjel på ladans tak,
tobaksladans...
han sjunger bara rakt på sak
vid nordlig vind...

I frost,
med ros-
tigt gap;
skrap;
skrap;
det är en drake
på en hake;
vassa tänder;
vinden vänder.
Vip;
rip;
lip;
lipa,
stripa
bladen.
Va sa den?
Tobaksbladen.

Ala;
mala;
snus;
kardus;

karduser
förtjuser
magistern.
Gardister;
sprit,
split,
plit
på baln!
Korpraln!!!

Mästarn,
tobaksmästarn
på lur,
ur, ur, ur,
ursinnig,
finnig;
irr, irr, irr
klirr;
klirrsporre;
orre,
rus,
sinkadus,
kris — — —
polis!!!

Det sitter en flöjel på ladans tak,
tobaksladans.
Han visar stundom mera smak,
vid sydlig vind.

höst,
tröst!
Trösta mej!
Bröstа dej
ej!
Järn brytes,
ljus snytes.
Du hoppas —
du snoppas.
Draken
på haken
visslar,
gnisslar
tänder;
bänder.
Vicka,
vricka —
err, err, err,
spärr —
spärras?
förvärras
slit, slit, slit.
Än en bit.
Vänster, höger,
rostig, tröger,
norr och söder,
sorg och döder.
Lip,
lip!

TULLFÖRVALTAREN.

Det sämsta kommer till sist, och narren skramlar med skallran,
för det barnet som grät. Att skratta förlänger livet.
Alltså min fåglalåt som jag hört i min barndom i Skåne!
Där min vagga har stått, och visan jag lärt av min dadda.

Näktergalens sång.

Jh, ih ih, ih, ih! Var de vi? De var vi!
Vi var de! Voj, oj, oj, oj, oj, oj!
Titta, lullan, lull-lull-lull-lull-lull — var de vi?
Jhih! Titta! lullan; den girar, arrrrrrrrrrr-itz!
Lull-lull-lull-lull-lull-lull! Var de di? Titta!
Sir'u, sir'u, sir'u, sir'u?
Dadda! — Dadda! sjätt, sjätt, sjätt, sjätt, sir'u, sir'u?
Nappen; napp, app, app, app, app, app!
Vit, vit, vit, vit, vit, vit, sir'u lillan!
Tut, tut, tut, tut, tut, tut, sat'n, sat'n, sat'n si!
Lip, lip, lip, lip, lip, lip, ih!
Så, så, så, nä, nä, nä, sa, sa, sa, sa nå!
Ji, jih, guh, guh, guh, guh, gu'hjälp, dadda aitsch!

SKALDEN.

Gillet är slut, vår trefaldighetsnatt är lyktad i gamman;
kyrkårets helgfria del nu börjas ju enligt kalendern,

denna skall räcka till jul; mig synes det dock som en villa
sommaren själv är en helg, en helg som varar i månar.
Vila från id och från strid, med gudstjänst i fria naturen;
söndagsfriden han rår i sinnet, och söndagsfröjden
njuta vi alla dar, så många som finnas i veckan.
Natten har flyktat, i går var det lördagsnatten;
vårsolen tändes igen, och sabbat ringes i fjärran;
ringe den in till vår helg, vår sommar, vårt lantliv i sämja!
Skiljas vi nu, så råkas vi sen, vi ses alla dagar.
Därför icke godnatt! Vi hälsa varandra godmorgon!

Laokoon.

Skriker:

Apollo, förbannade Gud
du jungfrupilt, den karlhatande Dianas broder,
du skägglöse, vanföre misogyn,
son av mörker och ljus;
vi hetsade du på siaren,
den fosterlandsälskande siarn,
dina båda reptiler?
Därför månne
att jag hävdade en kvinna
hävdade, överhuvud,
eller därför tilläventyrs
att jag lägrade i ditt tempel,
ofrivilligt kysste gallgud?
Törhända hedrade du mig med ditt hat
och din lilla avund,
därför att ditt ramlande Troja
skulle få räddas av mig
och icke av dig,
självkränkare!
Solgud, kantänka!
Spågud, rimgud, zittergud!
Du skjuter barn med pilbåge,
Niobes alla — du minns —
annars minns jag.

Du rev mitt hus,
du tog min kvinna,
mina vänner och ägodelar,
det förlåter jag!
Men du tog mina barn också,
och det förlåter jag dig aldrig,
svinhund!
Bits reptil! Blod på tand!
Drag till på knutarna
och snör min strupe
när jag ropar nåd!
Nåd Apollo! Icke för mig,
kvinnohävdaren, tempelskändaren,
icke för mig, Trojanvännen,
grekhataren,
men nåd, Apollo,
för mina barn;
mina älskade barn!
Glöm mitt övermod, mitt överord,
glöm att jag förhävde mig,
att jag gladdes i glädjen,
levde det ljuva livet,
bytte ditt kalla tempel mot mitt varma hem.
Att jag som ugglan
fann mina ungar
vara de vackraste!
Glöm, att det icke var mig tillfyllest
vara Apolloprästen, orakelsvararen,
utan även gudadjuret människa.
Glöm! — — —

Hälsning till Georg Brandes.

Telegram vid en fest för Brandes 25 okt. 1891.

Du som så mången förhjälpt till lagern, men själv
blott fick törnen,
tag nu av diktarens hand kransen du diktaren gav!
Icke behövs för din konst att leta den tionde musan —
musernas hela kohort förde du an musaget!

Vid sista udden.

I.

Vid sista udden på vitnad häll
en villa reser sig grå och förfallen;
dörrarna stå öppna en blåsig kväll;
det spelas på flygeln därinne i hallen.

En okänd seglare ligger i fjärden på slag,
ensam vid ror och med skoten klara;
i seglet han hör, när det går över stag,
en strof ifrån flygeln, en enda bara.

Så är det tyst; men han lyfter sin hatt
och sänder tillbaka ett tack med vinden,
och hon därinne, hon får det fatt —
det var som en kyss av en okänd på kinden.

Där famnades de i en skön sekund;
i mörkret höljda de gåvo och togo;
de hörde varandra aldrig från denna stund —
och sågos ej heller till dess de dogo.

*

II.

Det är natt och vindstillt sen solen gick ner,
i halvljus på udden en trädgrupp sover vid räcket,
dagens fåglar man ser ej mer,
och böljorna lagt sig inunder havgröna täcket.
Då öppnas dörrarna till villans hall,
och lösta löpa de ut, de bundna ljuden;
flygeln sjunger, och tonernas svall
det väcker natten, som sover i rosiga skruden.

Nu går en krusning på havets spegel,
i träden susar det som i ett segel,
en båt, en vit, där glider ljudlöst fram,
två, många, inunder stranden;
ljusklädda människor i båtarnes stam
de lyssna i andakt med åran i handen.

Då vakna fåglarne på holmar och skär!
Där komma måsarne på vita vingar,
tysta, spejande, från fjärran och när;
de fälla på vattnet som gungar i lätta ringar.

Och strandens ärlor de stå på stenarne;
åkerns sparvar de komma från renarne,
skatan från skogen och kråkan från trädan,
stumma, undrande först, men sätta sig sedan.

Upp ur djupen fiskarnas fylkingar dyka,
gäddan slår slag i brynet och löjorna stryka,
gyllene sarven och silverne mörten vid bryggan,
vanda att lyss blott till summande myggan,
stanna med öppna munnar i stim för att höra,
vila på fenorna, rädda att störa.

Nattfjärlar dansa i rungande ring till musiken,
vassarna buga och alarne niga i viken;
hela naturen har vaknat och lyss;
klippans glimmer som ögonstenar
tåras av daggen, som stenar lenar;
berget gråter vid tonernas kyss.

*

I sommarhimmelens blåvita vas
är stucken en stjärna, stjärnblomslik, en enda,
och månens rundel i sin sista face
han väntar att få höstens lampa tända —
då hörs i stranden svall av våg på våg,
när flygeln klingat sina sista toner;
ett böljeslag från ångarn ingen såg,
ett eko kanske ifrån andra regioner.

Då lyfta fåglarne och skygga fly,
de stumma fiskarne till djupen sig begiva,
och allt blir stillt, en enda nattlig sky
fälls ner och döljer månens röda skiva.

*

III.

Vem går i villans hall i natt, i natten?
På gnisslande tilja, på skrikande spik,
och spejar ut över svartnade vatten?
Vad trampar din fot, du bleka lik,
din lilla fot, så lätt, så nätt?
Så ungt, så tungt, så tätt
på hjärtan trampade förr din klack.
Ack!

Vi sitter ensam du i halln i kvällen,
och spelar på flygeln med skälvande hand,
att villan skakar på blåsiga hällen?
Du vita fru på ensliga strand?
Ur flygelns svarta sarkofag
står upp ditt sorgsna jag.
Din sorg åt andra ger glädje dock,
dock!

Holländarn.

Första sången.

På sjunde året jag seglade utan mål
i vattenöknen och flydde de lockande stränder.
Ett jul-ljus såg jag ibland, ibland ett midsommarsbål
i fjärran vinkar från okända länder,

dock aldrig ett blomster såg jag, aldrig ett träd,
ej gulnande åker, ej grönskande ängar;
men blickade jag i det mörka djupet ned,
där gungade alger på milslånga sängar.

Därnere var min sommar och där var min tröst;
på solen såg jag när dagjämningslinjen gav våren.
De rörliga stjärnor förkunnade det var höst;
när det blev vinter jag kände på ärrade såren.

På sjunde året — så lydde mitt ödes dom —
jag vände stäven mot närmaste stranden,
och bannet som slungats från själva Rom,
det satte mitt skepp med manskap på torra sanden.

En natt jag landsteg på kusten; kom in i en stad,
jag mötte en pilgrim på torget vid katedralen;
han talade till mig — jag minns vad han sad' —
inunder madonnan vid stora portalen.

»Min son,» han talte, »lidandets tid är när;
för sjunde gången du närmar dig prövningens fasor.
Det ljuvaste, det skönaste som jorden bär
skall ånyo riva ditt hjärta i blodiga trasor.

Vad båtar tvekan? Makter ha så befallt;
du spottat åt havet och knutit mot himmelen näven,
nu får du böta ditt högmod, och hundrafallt —
hos Omfale som slav skall du sitta vid väven.»

Han räckte handen, drog mig in i en gränd,
och förde mig under ett hus vid Mariebrunnen —
där stod en kvinna... Alltnog, min låga blev tänd,
och innan jag ryggat, min munk var försvunnen.

*

Andra sången.

Vad är det? Vem är det?
Ett mänskobarn i vita slöjor,
en kör av linjers harmonier
som under slöjan röjes.
Ett världssystem i smått,
en avbild av den stora Kosmos!
Se höftens väldiga parabel, lik kometens bana,
som leder ut i rymder anade, ej kända...
Hon vänder sig, och straxt jag ser
de samma linjer ändrade till halv-ellipser,
som bilda jordens lopp kring solen,
och som tillsammans forma ägget,
ifrån vars brännpunkt skötets radier löpa ut. —
Från skuldrorna till ljumsken tecknat står
det helga hexagrammet,
den härliga Orion lik på stjärnevalvet,
där bältet är markerat genom naveln,
i vilken himmelens ekvator löper fram,
och vilar nedtill på den sfäriska triangeln
av tre konvexa bågar bildad;
en tryckt kupol på templets tak,
det tempel som åt Moderskapet blivit helgat!
Och ovan, bålen med ett virrvarr av små kurvor
från solens krona och från månens skäror,

där bröstens tvenne hemisfärer äro jorden.
Se knäets molnfläck lånt från Vintergatan
och vadens smäckra båge, lik
en kastad kropps i rymden!
Ja, fotens valv och axelns rundning
och armens svällda kurvor,
allt går från sfären ut:
en symfoni i sfärers harmoni;
från sfären och från käglan,
ljuskäglan sänd av själva solen ut!
Så blev du, kvinna, skapt av ljus från himlen,
en skaparns avbild i hans skapelse,
av bitar lånade från Universum.
Och därför är du allt!
Allgiverskan,
förutan vilken jag är tomma intet!
Men himlabarn! Från jorden,
ifrån naturens alla riken danades
det fina stoftet där din ande skulle bo.
Ditt öra fick av snäckan och av musslan formen;
din mun en blomma lik med honungsgropar,
dess grundform dock en s t o m a varmed växten
andas.
Kroklinjen i din näsas vingar
du ser i vinets och melonens klängen.
Åt dina tänders pärlemor gav fiskens fjäll dess form.
Ditt öga är en ädelsten, blå som safiren, svart som
onyx,
kan även vara brun som en agat.
Och stenen fattad in i skalet,
det vitblå skalet av en duvas ägg,
som vilar i en bädd så näpet kantad
av svarta fanet från en hägers fjädrar.

Vad skall ditt hår jag likna vid?
Den vilda hästens man, nej purpursnäckans byssus,
nej, blåa havets finsta alger,
och ängens praktgräs, svingeln, gröet,
mest pampasgräsets lummiga ägrett!
Har silkesmasken spunnit det till lakanstråd
att kläcka fjärlar i?
Har spindeln spolat denna trolska tråd
att fånga gyllne flugor med?
När Uranos i ur-jord grävde
och Gäa, modren-jorden, spann,
det blev till dina lockar, Eva,
den första brudens slöja
och den lillas svepning!
Med dem du torkat dina tårar,
med dem du dolt din blygsel,
när du ur paradiset gick
på världens törneväg.
I skuggan av dess friska skog
du vilar dina stackars trötta ögon,
när nålen ur din hand vid dagens slut du fällde,
när sjuka barnet tagit dina sista krafter
och druckit ut ditt vita blod
ur bröstens alabasterskålar!

Ack, även jag har vilat uti lockars skugga
vid moders sköte och vid makas barm
en gång — de voro ljusa, lätta
som vårbjörks späda årsskott;
en gång, de voro svarta som cypress;
som gissel flätade av slanka ormar

de slogo mig i ögonen;
och vävdes till en tagelskjorta
som jag fick bära, under det jag svalt!
O hulda gissel — — — — —

*

Tredje sången.

Nu stå vi åter vid katedralen,
min pilgrim och jag.
Ett år har gått, ett fasans, ett oförgätligt —
och allt är slut.
I hamnen ligger mitt skepp och rycker,
det längtar till havet som jag.
Att än jag lever är ett under
och en himmels nåd,
men likafullt...
Mitt hår har vitnat,
mitt ögas färger bleknat.
Finns väl ett namn på dessa kval jag lidit?
Den överlästa elakheten,
den medvetna lögnen,
det skickliga förtalet,
bottenlöst och oresonligt
som hatet självt!
Och likafullt...
Jag gick till bröllopsglädjen
som till en barnafest;
jag lämnade mitt öde i hennes händer,
jag lade mitt huvud i hennes knä
som i en väns,
Omfale! Omfale!

Så vaknade jag ur kärlekssömnen
och fann att jag var fånge
hos min värsta fiende.
På botten av en stinkande brunn,
fastkedjad vid ett lik,
som kom min själ att ruttna
bit för bit.
Var fick du makten, lilla mask,
att så den starke plåga?
Av mig och av min mannakraft
du fick den!
Jag gav, du tog emot!
Men när jag stängde av
och tog tillbaka mitt,
då var din allmakt slut.
Där fanns ej last, ej brott,
ej ont, ej uselt,
ej vrångt, ej vridet,
som ej jag utstod...
Och likafullt...
När jag är fri igen
och avskedsstunden äntligt nalkas,
nu ser jag åter fienden som vän;
ett fryntligt löje med det gångna skalkas...
Jag känner att det flydda var ett prov!
Och att jag icke dog i ormagropen
och blev för plågorna ett rov,
det gör mig verkligt glad och nästan snopen,
men tacksam mest och till försoning stämd;
alltså: trots allt, och likafullt — i livet
man blir ju esomoftast klämd,
för intet blev oss intet givet
och ingen seger utan djupa hugg...

Farväl då, Omfale, min forna härskarinna,
nu kan åt dina konster jag få le i mjugg;
jag slaven var, men du slavinna;
nu är jag åter man, men du är blott en liten elak
kvinna!

Ahasverus.

Ahasverus, upp och vandra!
Tag din ränsel och din stav;
ej ditt öde liknar andra,
ty dig väntar ingen grav.
Vagga fick du och en början,
men du får ej något slut,
evigt skall du trampa sörjan,
många skor få nöta ut.
Me'n du väntat på Messias,
tiden gått dig helt förbi;
tror du än du skall befrias,
hoppas du på amnesti?
Eller vill du som Elias
levande förlossad bli?
Ut på stigar, ut på vägar
ut ur dina varma rum;
lagt för fäfot dina tegar,
störtat som Kapernaum
är ditt hus, och hemmet härjat,
maka, barn sitt avsked sagt;
intet efter branden bärgat,
tomt och tilja öde lagt.

*

Spring upp på tåget med ränsel och stav,
men se dig icke tillbaka.
Välsigna honom som tog och gav
och lärt dig konsten försaka!
Där står ingen frände och ingen vän
att vinka dig lycka på färden!
Vad gör det! Dess lättare sen
att göra språnget ut i den kalla världen!

Och tåget rycks loss från bangårdens kä,
en rullande länga med hus av trä,
en vandrande by med folk och fä. — —
Där är post och värdshus och magasiner,
och sovrum bakom de tjocka gardiner.
Nu rycker den fram som en stad på hjul,
oemotståndligt! Den går genom väggar,
den slinker igenom berg som ormen i skjul,
den går på vattnet, och eldhästen gnäggar;
den tar ett landskap med sjumilasteg;
ett konungarike är närgårdsväg — —.
Men landet tar slut, man står vid havet —.
Nu, Ahasverus, släpper du land,
och allt som förr dig vid livet band,
det ligger bak synkretsen djupt begravet.

*

Se skyarna hur tunga de gå
och sjöarna de svallande,
de stigande, de fallande,
där foten intet fäste kan få
och ingen vila mer du kan nå.

Ej dag, ej natt, ej sovande, ej vakande;
än upp, än ner, än hit och än dit,
allt under sus och gnissel och knakande
i rep och timmer, bultar och nit.
Tortyr för kropp, tortyr för själ,
ett pinoredskap på vattnet flytande.
Bekänn din skuld och tänk på ditt väl,
när du hör bränningens rytande!
Då är ej långt till räddande strand,
du tror! Men skepparn fruktar för land
och lägger bogen rätt ut i sjöarna;
han flyr den sökta frälsande hand
och vänder rygg till de lugna öarna;
ty falsk är sjön, men falskare kust!
När medvind blåser med liv och lust
då har du att vänta den hårdaste dust. —
Till havs! Lägg ut på det gröngråa fältet,
där skeppet plöjer och regnmolnet sår,
men intet växer i plogens spår
och ingen bor under himlatältet.
I dag det liknar en presenning sydd
till värn mot regnet som alltjämt ökar.
En ann skulle mena den är till skydd
för himlens blå emot ångarnas rökar,
mot jordens damm och flugornas prickar,
eller som skärm mot de ondas blickar.

*

Ahasverus står i stäven,
spanar mot den gråa vägg,
ögat dävet, knuten näven,
munnen vass i vitnat skägg. —

Inga syner ser han hägra,
minnena ha slocknat ut,
hoppet självt det synes vägra;
leva måste han i nu't,
detta nu som är en plåga,
utan mening, utan mål,
svarslöst som en galen fråga,
dött som flintan utan stål.
Ut i gråa intet stirrar
vandrarn fängslad på ett däck,
mattslö ner i djupet stirrar,
känner sig som dränkt i säck.

Vargarne tjuta.

Vargarne tjuta på Skansen,
isarna råma på sjön,
furorna knaka i backen,
tyngda av första snön.

Vargarne tjuta i kölden,
hundarne svara från stan;
solen gick ner efter middan,
natten börjar på dan.

Vargarne tjuta i mörkret,
gatornas lyktor sitt ljus
sända som norrsken i höjden
över de hopar av hus.

Vargarne tjuta i gropen,
nu de få blodad tand,
längta till fjäll och urskog,
när de se norrskensbrand.

Vargarne tjuta på berget,
tjuta sig hesa av hat,
mänskorna gav dem för frihet
tukthus och celibat.

*

Vinden vilar, stillhet råder, stadens tornur slagit tolv!
Tysta slädarna på föret glida som på bonat golv.
Sista spårvagnsklockan klingat, ingen hund på gatan hörs,
staden sover, lyktor släckas, ej en kvist på träden rörs;
nattens himmel svart som sammet välver sig oändligt djup.
Högt Orion svärdet svänger, Karlavagnen står på stup.
Eldarna i spisen slocknat, blott i fjärran står en rök;
ur en skorstensobelisk den stiger som utur ett jättekök;
det är bagarn, som om natten reder oss ett dagligt bröd. — — —
Röken stiger, blåvit, lodrätt; men — just nu den färgas röd.
Det är eld!
Det är eld! Det är eld! Det är eld!

Och ett rödglödgat klot stiger upp som en måne i fyllet;
och det glödande rött går i vitt och i gult och slår ut som en solros ur hyllet.

Är det soln, som går upp bland de kolsvarta moln utur husmassors hav?
Där vart tak är en kam på en våg, som är svart lik en grav.
Nu står himlen i brand, varje torn och kupol uti stan,
varje spira och stång, varje gränd, varje prång stå så ljust som på dan!
Varje kabel och tråd utav koppar blir röd som på harpan de lågstämda basar.
På fasaderna ses varje ruta i eld och de snötäckta skorstenar lysa som kasar,
varken sol eller måne det är! Ingen lusteld beställd!
Det är eld! Det är eld! Det är eld!

Men på berget, som nyss uti nattmörker låg, där är ljust, där är liv.
Ifrån vargarnes gropar där stiger ett tjut som de stuckits med kniv,
utav hat, utav hämnd; det är mordbrännarlust, det är mördarefröjd.
Då ett skallande skratt ifrån rävkulan går, man är glad, man är hemsk, man är nöjd.
Och i björnarnes bur, där dansas på häl vid ett grymt som av slaktade svin,
men i lodjurets gryt är det tyst och man ser blott ett tandraders skinande grin.

*

Och sälarne ropa sitt ve! Ve över staden!
Rop som av drunknande på havet.
Och alla hundarne tjuta i kör;
gläfsa, vinsla och skälla,
rycka i kedjorna, kedjorna,
sjunga, gråta och gnälla
som osaliges andar!
De hava medlidande, endast de, hundarna,
med sina vänner mänskorna —
vilken sympati!

Nu vakna älgarne, nordanskogens furstar,
de samla och reda sina långa skänklar,
sträcka ett trav i en begränsad volt
inom kättens stängsel.
Törna mot gärdselstängerna
som sparv mot ruta;
böla oförståendes,
undrande om det är dag igen. —
En ny dag, som alla de andra,
lika dödande lång
utan annat synligt ändamål
än att följas av en natt. — — —

Då blir det liv i fågelvärlden;
örnarne skrika och flaxa,
fresta de nötta vingarna,
pröva en lönlös höjdflykt,
stöta huvet mot järnstänger,
bita i galler, klösa, klänga,

tills de falla på mullen
och bli liggande lama,
med släpande vingar som på knä —
knäböjande, bönfallande
om en nådestöt,
som återger dem åt luften
och friheten.

Falkarne vissla och ila
som fjädrade pilar — hit och dit;
vråkarne jämra sig
som sjuka barn. — — —
De tama vildgässen vaknat
och sätta an med spända halsar
ett ackord av vallhjonslurar. —

Svanorna simma stumma,
snappa mellan isflaken
efter de speglande eldflammorna,
som ila likt guldfiskar
på dammens yta;
stanna stilla och sticka huvena
ner i det svarta vattnet —
de vita svanorna —
bita sig fast i botten
för att slippa se på
hur himlen brinner opp.

Det mörknar åter, brandkårsluren
har vigt in tystnad över stad och land;
ett rökmoln sträckes över stadskonturen
som bilden av en svart ofantlig hand.

Långa tunga kvällar.

I.

Långa tunga kvällar
i de tomma rummen gå;
över mattor, över fällar,
över tiljor går det på.
Djur i bur han vandrar, vänder,
vänder, vandrar, står ej still;
möblerna en blick han sänder,
han dem känner utantill.
Kungsstoln köpt åt husets drottning
ledig står vid salens bord;
andra stolar som vid brottning
två och två tycks byta ord.
Stora flygeln svart och sluten —
det är rummets sarkofag —
klockan knäpper, och förfluten
är i en sekund en dag.
Tystnan står i tomma salen,
blandar sig med mörkret hop,
omkring lampan dansar malen —
och nu hörs ett litet rop;

tycktes komma ifrån bordet,
husets matbord utav ek,
och han lyss; ty där är ordet
fritt, och tankars skälmska lek — — —
sorl och glam av vänner, fränder,
ljusens fladder, vinets rus,
ur de glas med gyllne ränder —
lustigt liv i öde hus.
Ljusen släckas, skymning sänker
sig från taket som en sky:
tystnan allt i mörker dränker,
skuggorna i vråar fly. —
Långa, långa tunga kvällen
vandrarn genom rummen går,
golvet syns på sina ställen
slitet upp av vandrarns spår.

*

II.

Långa, ensliga kvällar tunga
trampade jag det bonade golv,
hörde veken i lampan sjunga,
väntade ängsligt på slaget tolv —
sökte själen och kroppen plåga
för att sömnens lycka få fatt —
drömma, glömma och livets låga
kväva mellan kuddar en natt.
Hur jag vandrar och uret knäpper,
ser jag genom fönsterna ut,
ut i natten, där mörkret täpper
och där heden synes ta slut.
Långt i fjärran, där skogen vinkar,
syns ett ljus, ett enda men stort,
rött det är och sorgset det blinkar
då och då som vore det gjort
likt en blänkfyr med klipp och blända,
väl jag vet att så icke är;
ty där ligger vid stadens ända
några hus vid en öppen skvär.
Så jag grubblar, när alla kvällar
samma blinkande ljus jag ser:
öde sig till öde ju sällar —
samma sak som härinne sker.

Och jag tycker mig se därborta
vandra sömnlös en böjd gestalt
nattens stunder att få förkorta,
som för glömskan ville ge allt.
Främling som går och skymmer för ljuset,
ser du kanske min lampas blink?
Tag min hälsning från Röda huset,
jag tar din som en vänlig vink.
Och jag går nu ej mer allena,
bättre sällskap för mig ej ges;
mörkret tycks oss båda förena.
Kanske bäst att vi aldrig ses!

*

III.

På andra sidan om korridoren
där ligger det stängda rummet;
det öppnas endast en gång, på våren.
Men då och då är ett ljud förnummet
och hälst i långa och tunga kvällar,
då mörkret sig till tystnaden sällar.
Där hörs ibland som en svalas kvitter:
ni vet när hon vid en brygga sitter
och flodens bölja invid hörs pollra —
måhända snarast som barnen jollra —
det spökar bara, ty rummet är öde,
och de som varit, de äro döde —
törhända också de aldrig varit;
men ett är säkert: att de ha farit!

*

IV.

Vandrare! Vad går du och väntar?
En ringning? Ett brev? Ett besök?
Att någon på dörren gläntar?
Dörren intill ditt kök?
Vandrare, vad går du och väntar?
En åskskräll, en vådeld, ett slag,
ett slag av ödet som späntar
din hydda till spån en dag?
På spånor du sist skall sträckas
och sova i furudoft
av kådiga bräder, och väckas
när hyddan har blivit stoft.

*

V.

Öppna fönstret! Det är tyst i kvällen,
det är mörkt och ljumt —
ner i trädgårn under stjärnetjällen
ser ditt öga endast skumt — — —
Blommorna dock stå där
och i daggen svalkas,
men som mörkret råder,
ej de kunna skalkas
med de granna färger,
men de dofta nu mot natten,
och resedan längs rabatten
sig emellan rosor snärjer,
sänder upp till dig sin ånga.
Och så kommer aftonvinden,
smyger under stora linden
in i blomstren att där fånga
dagg och doft på sina vingar.
Då en sakta susning höres
från rabattens gröna bingar.
Upp till fönstret strax den föres;
och till vandraren därinne
viskas om ett vackert minne.

Natt på heden.

Det är höst på heden,
tyst och vått:
långa öde leden
grått i grått!
Kryper in i skogen,
där som vinterplogen
lutad mot en tall
väntar trogen
första snöefall!

Det är natt därute
kallt och rått,
den som hemma sute
hade gott.
Liksom långa kläden
vägarna på heden
skäras uti kors,
några bräden
dölja dikets fors.

Mörkret faller, tjocknar
mer och mer.
Sista stjärnan slocknar,
skyn föll ner.
Vandrarn fåfängt stirrar;
vägen blott förvirrar,
och gör fint på fint;
vandrarn irrar
i en labyrint.

Men i fjärran stiga
lyktor två,
röda, onda bliga,
rusa på;
tvänne svarta hästar
tvänne gula västar;
och en dam ini
vinkar, frestar — — —
synen är förbi.

Rosa mystica.

Blommornas drottning min sång! som förr åt hennes vasaller
ägnat jag har! Åt rosen min sång och åt hennes mysterier,
dem jag nu röja vill med fara begå sacrilegium.
Fem heter rosens tal, den enklas ej att förglömma.
Fem trianglar gå ut ifrån fästets fullkomliga cirkel;
kronblad kallas de ju, samt bilda i skruvande stigning
regelrätt en spiral; hos Cartesius heter den virvel.
Blomman hon går i en krets, men den vänder icke på spåren;
stiger för varje slag, och skruvar sig upp emot ljuset.
(Samma metod har vår sol, och hela systemet för övrigt.)
Kronbladen fem en femhörning bilda kring centrum —
så pentagonen är klar; den gömmer på fruktbara gåtor;
binder man hop dess hörn, så syns pentagrammet därinne,
likbenta, likstora tre trianglar, som korsa varandra:
kallas pentalfa det ock, ty fem stycken alfa den bildar.

Alfa är allfaders namn; för detta viker det onda.
Heliga pentagram, besvärjarens mäktiga tecken,
skyddande krafter åt rosen du gav, i brudjungfrurs kransar,
eller på gravarnes grus att vårda den heliga vilan.
Nu må likvisst man märka uppå hur skönheten följde,
när under linjernas lek gick fram det stela pentalfat.
Se, i det gyllene snitt de tvärlinjer skära varandra;
därför är rosen så skön, ja skönast bland markernas blomster.
Också de kupiga blad, som bekransa de hemliga delar,
brännspegelns former de fått, att suga de värmande strålar
ned ifrån himmelens sol och lysa på rosornas bröllop.
Ännu en hemlighet hon gömmer, den blommornas drottning.
Rosen har löst det problem, som Dürer och Newton bland andra
fåfängt de sökte få ut; det heter: »att tredela vinkeln».
Se på vart hörn ini blommans figur den rosiga femsing,
diagonalerna jämnt i trenne delar dem dela:
spetsiga vinklar med sex och trettio grader på varje,
då polygonens hörn är själv ett hundra och åtta —
hundra och åtta, det tal från himlarymden är lånat:
Venus', planetens tal; och rosen är helgad åt Venus!
Kärleksgudinnan den fått med fägringen, doften och törnet.
Vek som en vidja han är, den busken fagrast av alla,
smidiga spön han består. med taggar som gäddornas tänder;

blommorna bryter du ej, om icke med blodiga fingrar;
sätter du yxan till rot, hon växer igen och förökas;
elden aktar hon ej; i egen aska hon frodas,
trivs vid den dammiga väg, och på stenören är hon ju hemma,
blott hon får sol och får luft; det är mäktiga kärlekens blomma.

— — — — — — — — — — — —

Sagan har sagt, att näktergalen i rosen förälskas.
Sannolikt är det ej så, men törnskatan älskar den busken,
icke för blommornas skull, men för taggarnes; kunde man tro det?
Fågelen bygger sitt bo i skydd av de stickande törnen,
också på taggarnes udd hon spetsar sitt offer till nöje...
Blodiga offer hon ger åt Afrodite den grymma.
Rosen, hon älskar se blod; det är nu en gång hennes lynne;
känslig och grym, vid en kyss, vid en fläkt hon faller i sönder;
lida det mäktar hon ej, men hjälper när andra de lida.
Se, när som hösten har gått, och allt står ödsligt och naket,
busken är röd lik en eld, på varje topp syns en flaska.
Tåreflaskan ej olik, som än i österlandet man brukar —
detta man kallade förr signatura rerum: naturens tydliga vink om en lönnlig kraft, som i växten sig döljer.

Tänk när ditt öga är sjukt, är trött av mödor och tårar,
då skall aptekaren ta och sjuda av rosor ett vatten.
Bada ditt öga däri, och snart dina blickar sig klara;
kanske vad nyss du såg svart i rosenderött får du skåda.

Skapelsens tal och lagar.

Calculat Deus et mundus fit!; det är uttolkat: Varde!
Varde med tal och med mått; så börjar skapelseverket.
Punkten är vila; den rör sig framåt, och linjen är skapad.
Linjen sen med sig själv den alstrar en täckande yta.
Ytorna avla, och strax den rummet fyllande kroppen
blivit en verklighet, försedd med tyngd och med dragning.
Kropparna draga varann; de större de draga de smärre;
detta är kraft, den dragande kraft, som rör Universum.
Kärleken kallas den ock, som håller Alltet tillsammans;
hatet det stöter ifrån, det söndrar, löser och dödar. —
Rörelse alltså i tal och i skönmått är början till livet.
Talen dem delar man in: primtal, som sakna föräldrar;
sammansatta, produkter av andra; och de äro födda.
Märkligast och unik är Ettan, begynnande talen;
född av sig själv, men ofödd, han föder dock alla de andra.
Detta är Skaparens tal, ej föränderligt, enhetens sinnbild.

Ett gånger ett är ju ett, och kvadraten på ett blir detsamma;
roten ur ett är ju ett. Det benämndes med självalstring fordom.
Två är fördelningens tal, allt skapats, de tvenne föräldrars.
Tre är familjens, med fadren, med modren och barnet:
Grunden är lagd till familj och till stat, nationer och riken.
Tre är ock harmonins; har början, slut och en mittpunkt.
Rörelsen skrider så fram i dubbling, klyvning och koppling;
börjar med tian på nytt, det är ju oktaven på ettan,
stämmer med grundtonen in, men klingar i högre register. —
Räknade Skaparen så planeternas ordning i kedjan;
avståndets tal ifrån soln är delbart jämnt i det helas,
också den fjärmares tal är kvadraten på den som är närmast.
Skådom till dömes Merkur, som rör sig med grundtalet fyra,
och kvadraterar sig själv, blir sexton, och Mars är kvadraten.
Eller i omvänd följd är Venus Jupiters rottal;
Jorden Saturns, och Mars är Urans; av asteroiders
skiftande talkomplex har Neptunus byggt sig på mediet.
Tänk dig en sträng lik eolsharpans, som spännes
rätt ifrån soln längst bort till Neptun, som är fjärmast,

svängningens knut ger en ton med sin höjd efter längden.
Skaparen så har lagt ut en planet längs linjen i tonmått;
och som ett väldigt ackord universum är samstämt i rymden:
solen är grundton, men Venus är ters och septiman Jupiter...
Sfärernas harmoni var namnet på anade faktum.
Tal uti skönmått, så byggdes det upp, det växlande alltet;
räknades, mättes, och vägdes på korn, med lod och med lina.
Tror du den gjorde sig själv den sinnrikt ordnade världen?
Endast en tänkare tänkt den, en konstnär har skönt den skapat.
Vem har väl pendelns längd från början beräknat?
Tio är trådens längd, när en sekund den skall svänga;
tio är vattnets höjd i lufttomma röret, du känner;
tio en fallande kropp den första sekunden kan hinna;
tio, och icke mer, av metern som del av en jordkrets. —
Sexti sekunder, det gör en minut, som människans hjärta
slår sina sextio slag, likt oron i ivriga uret.
Eller med annan mätstock och hämtad från övriga zoner:
orgelens djupaste ton förnimbar för mänskliga örat
fås ur ett rör om sexton alnar, ej mer eller mindre;
sexton av alnar är vattnets höjd i det lufttomma röret;

(sexton av alnar också steg vattnet vid sagornas
syndaflod!)
sexton av svängningar gör den lägsta tonen i skalan,
sexton (i tusen) den högsta; sen börjar den eviga
tystnan.
Talen förtydliga här ett sakernas innersta samband,
som dock förborgat ju är; en gång måhända det
röjes. —
Ljuset och ljudet är rörelse blott, i etern och luften,
lydande samma lag; det synes i solarnes färgbild;
spektrum den kallas ju ock; är delad av mörkare
linjer,
liksom av intervaller, och falla på tonskalans av-
stånd. — — —
Några benämna det slump, men andra tro det är
avsikt!
Vända vi blickarna ned till materiens fastare ämnen,
också med tal, med tyngd och med vikt de stadigt
agera.
Vikten är måttet på tyngd, och tyngden är dragning
mot jorden.
Ämnena hava sin vikt, men även sin inbördes
dragning;
kallas den äkvivalent, och borde den rättligen tolkas
som en materiens kraft, en stoftets rörelsegåva,
driften att leta ett viv och träda i äkta förening.
Syran hon söker sin lut, och luten söker upp syran;
gynnas de bådas förbund, så födas de bägge till
saltet.
Svavlet ju älskar metall, men älskogens makt är
begränsad.
Kvicksilvret så man ser, det blanka metalliska vattnet,

när på ett rum det råkat det eldfängda guldgula
hartset —
svavlet, och båda vid lindrig eld sig värmt mot
varandra,
ändra de strax sin natur och personligheten förlora;
själva de bliva ett barn, den blomstrande röda
cinnobern.
Föda kunna de ej, ty stoffet lever blott skenbart,
låtsas de endast få barn, ty föräldrarna äro ju barnen.
Skiljas de åt, så strax är fadren och modren tillbaka,
födda på nytt, och barnet har upphört som sådant
att vara.
Gåtan har ingen fått löst, men talen man funnit med
vågskåln.
Sexton av svavlet har sökt av kvicksilvret hundrade
delar.
Sexton och hundra gör hundra sexton, som bilda
cinnobern.
Huru bestämdes de tal, vem mätte väl ämnenas
dragning?
Det är ju annat än vikt; det kallas för mättnings-
förmåga.
Lägger du hundrade gram av Merkur på känsliga
vågskåln,
kräves av svavel i vikt ju hundrade gram för att
jämna.
Därför är massornas vikt ett annat än äkvivalenten.
Skedningskonsten ock lär att stoffen de draga var-
andra
rättvänt proportionellt i potenser av egenvikten —
guldets äkvivalent är kvadrat på egentliga vikten;
koppar och silver och järn, och alla de tunga metaller

följa den samma lag: de andra röras i kuber —
så är materien rustad med liv, ett liv i det lägre,
verkar med tal som följas av ändring i egenskaper;
huru den ändringen sker, det vet ingen dödlig till
dato.

Visor.

I.

Mitt trollslott står i skogens bryn.
Av soln det får sin mesta fägring;
ibland det höjer sig till skyn
och visar sig som i en syn
så luftig som en havets hägring.

När solen tänds med nyfödd dag,
då flamma slottets fönster:
därinne bo blott du och jag;
dess tak är likt en sarkofag,
med krona utav okänt mönster.

I dagens ljus hon är av gull,
av koppar uti aftonsolen,
i månsken silvervit som ull,
i natten svart som järn och mull
och likblå som violen.

Därinne bo blott du och jag,
där råkas våra bästa minnen;
vårt trollslott byggdes i ett slag
av luft och dagg en vårens dag
och soln i våra sinnen.

*

II.

Sju rosor och sju eldar
dem såg jag i en dröm
lapp lapp och ingen söm –
med hat du kärlek gäldar.

Sju eldar och sju rosor
med fyra ax i kors
est: nemo nisi mors —
för känslor ger du glosor.

Från eldarne en duva
på vita vingar for
flyktig som ed du svor —
i rosors regn du ljuva.

*

III.

Semele, Semele,
vem narrade dig, du kära,
att älskarens anlet se?
Ej kommer man makter nära,
om icke för att dem be.
Semele, Semele,
din älskare kom i glansen
bland väsande blixtar ställd,
din brudkrans blev offerkransen;
nu brinner du opp i hans eld.

*

IV.

Villemo, Villemo,
vi gick du, gick du?
Min vilja, min tro
den fick du, fick du.

Hillevi, Hillevi,
din tro har du åter;
jag kan icke si
att du gråter, gråter.

Villemo, Villemo,
vad hör jag, hör jag?
En ann med dig bo?
Då dör jag, dör jag.

ANMÄRKNINGAR TILL TRETTIOSJUNDE DELEN.

FAGERVIK OCH SKAMSUND. ORDALEK OCH SMÅKONST.

Fagervik och Skamsund utkom första gången hösten 1902 på C. och E. Gernandts förlag. I denna volym ingingo utom de noveller, som i föreliggande andra upplaga sammanförts i samma ordning som i originalupplagan under denna titel, även diktcykeln Trefaldighetsnatten samt under titeln "Ordalek och Småkonst av den upsvenske tankebyggaren på Fagervik och Skamsund" följande dikter: Gatubilder, Stadsresan, Vid dagens slut, Molnbilder, Åskregn, Holländarn. (Ur flygande holländarn. Skådespel.), Sångarlön, Maj på Heden.

Ovannämnda dikter, tillökade med nya, utkommo 1905 i en särskild volym, illustrerad av Arthur Sjögren, hos Albert Bonnier under titeln Ordalek och Småkonst. I en tredje (resp. andra) upplaga har den som 1-kronasbok, ingående som tredje del i Samlade dikter av August Strindberg, utkommit hos Albert Bonnier 1912; Trefaldighetsnatten har dessutom utgivits i en separatedition 1909 på Albert Bonniers förlag.

Dikterna ha i denna upplaga utgivits i den ordning och redaktion de i diktsamlingen av 1905 förekomma; Trefaldig-

hetsnatten med iakttagande därjämte av de korrekturrättelser Strindberg gjort för upplagan 1909; en del av första korrekturet, upptagande sid. 263—sid. 290, som av Strindberg genomsetts, är bevarad.

Trefaldighetsnatten och Stadsresan hade för den nya editionen i Ordalek och Småkonst 1905 undergått en genomgripande omarbetning, varvid det hexametriska versmåttet förbättrats. I anmärkningarna nedan avtryckas de i sin första form i Fagervik och Skamsund med de ändrade ställena kursiverade.

Tillkomna dikter i Ordalek och Småkonst 1905 äro: Vid sista udden, Första sången av Holländarn, Ahasverus, Vargarne tjuta, Långa tunga kvällar, Rosa mystica, Skapelsens tal och lagar, Visor. Vid sista udden hade tidigare offentliggjorts i Svea, folkkalender för 1905, Ahasverus och Vargarne tjuta i Ensam, Albert Bonniers förlag 1903, Långa tunga kvällar i Svea, folkkalender för 1903, Rosa mystica i Nornan 1904, Skapelsens tal och lagar i Svenska Dagbladet $^{7}/_{2}$ 1904 och Visor i Vinterbloss, Svenska Dagbladets julnummer 1903.

Nyinsatta dikter i Samlade skrifters upplaga av Ordalek och Småkonst äro: Laokoon, Hälsning till Georg Brandes, Tredje sången av Holländarn och Natt på heden. Laokoon har tidigare varit offentliggjord i Nutid, 1891. Hälsning till Georg Brandes är hämtad ur Karlstadstidningen 31 okt. 1891; dikten hade insänts som telegram till en fest för Brandes 25 okt. 1891, som tillställdes med anledning av att det då var 25 år sedan hans debutarbete "Om dualismen i vor nyeste Filosofi" utkommit. Tredje sången av Holländarn var bestämd att ingå i Ordalek och Småkonst 1905 och redan tryckt, men togs tillbaka av Strindberg. Natt på heden har tidigare varit tryckt i festskriften till Karl Otto Bonnier $^{20}/_{6}$ 1906.

Manuskriptet till novellerna i Fagervik och Skamsund äges av borgmästar Arvid Ulrich, som vägrat undersökning därav. Huruvida manuskript till dikterna i Ordalek och Småkonst äro bevarade är ej känt.

Ur brev från Strindberg till Gustav av Geijerstam rörande Fagervik och Skamsund och Ordalek och Småkonst.

Karantänsmästarns andra berättelse i Fagervik och Skamsund är en förklädd skildring av Strindbergs andra äktenskap. Han hade skrivit den ett antal år tidigare än den i Fagervik och Skamsund publicerades. Han nämner den flerestädes i brev till Geijerstam 1898—99 under namn av Klostret. Han arbetade på den hösten 1898. Han planerade den som en roman i två delar, varav emellertid endast den första, den som nu i omarbetad form framlagts i Fagervik och Skamsund, synes ha blivit skriven.

$^{29}/_{10}$ 1898 skriver han till Geijerstam att "om åtta dagar har jag sannolikt första delen av min roman färdig på 350 sidor, och vilken är så, att den kan serveras ensam för sig som bok, i nödfall." $^{6}/_{11}$ insänder han "kontrakt åter på Klostret I". $^{23}/_{11}$ skriver han:

"Härmed får du Klostrets första avdelning, som bara är inledningen.

Jag ber dig ej låta läsas av obehöriga!

Du förstår jag sänder den för pängarnes skull.

Tusen kronor är den värd även om jag doge, ty den kan serveras för sig.

Låt mig få så hastigt ske kan! Ungarne skrika! Och jag med!

— — —

Nu får Klostret ej komma förrän i april, och det händer jag klämmer till med ett drama emellan!

— — —

Den som nu vill veta min levnadssaga kan läsa i följande ordning:

Tjänstekvinnans son.
I Jäsningstiden.
I Röda rummet.
Le plaidoyer d'un fou.
Klostret 1:o.
Inferno.
Legender.
Klostret 2:o.

Det är drygt."

Av denna uppställning kan man sluta att Klostret II skulle behandlat upplevelser efter de i Legender skildrade således efter oktober 1897, då slutet av Legenders första avdelning är daterad.

Om titeln Klostret hade Strindberg $^{4}/_{11}$ givit följande upplysning:

"Tänk nu ej att med Klostret menas krogen bara och att det hela blir krogliv. En händelse gör att krogen verkligen hette Klostret och därför lät jag det stå. Andra delen av boken kommer att behandla det verkliga klostret med mina personliga intryck från Maredsons omfigurerade."

Med den här nämnda krogen syftas antagligen på det kafé, där hjälten träffade sina författar- och artistvänner. Det kloster varifrån Strindberg i andra delen skulle berätta sina intryck bör vara ett kloster i Belgien, som han ämnade besöka i april 1898; en skildring därav hade han planerat som en senare avdelning av Legender enligt vad han skriver i mars 1898 från Paris till Geijerstam: "På uppresan till Lund (eller Köpenhamn) första dagarne i april, beroende på pängarne, uppehåller jag mig några dagar i ett Benediktiner-

kloster i Belgien, dit jag är inbjuden. Dessa intryck vill jag skildra i Inferno II."

Någon sådan resa blev emellertid ej då av emedan, som han skriver nyankommen till Lund 7 april 1898, "vännen som skulle möta i Namur fått förhinder" (jfr vidare rörande denna episod Anmärkningar till Inferno och Legender, del 28 av Saml. Skrifter, brev från Strindberg till Geijerstam rörande Legender). I augusti 1898 var emellertid Strindberg åter i Belgien, och han kan då ha gjort det tidigare planerade besöket.

Denna andra del av Klostret synes emellertid aldrig ha blivit skriven. Här må nämnas att Strindberg först tänkt ge tredje delen av skådespelet Till Damaskus titeln Klostret (se anmärkningar till Till Damaskus III, Samlade skrifter del 29); en scenanvisning i detta drama, enligt vilken från Klosterberget långt i fjärran i fonden havet bör vara synligt ger en möjlighet till antagande att intryck från det i Strindbergs brev till Geijerstam $^{4}/_{11}$ 1898 nämnda belgiska klostret här återuppstå.

Rörande volymen Fagervik och Skamsund, som inlämnades tidigt på hösten 1902 till Gernandtska förlaget, skriver Strindberg 8 sept. 1902 till Geijerstam:

"När du fått tid att överskåda min nya boks innehåll borde vi rådgöra om den begär en liten diktsamling (som är färdig) för att som eftertrupp betäcka karantänmästarns något farliga berättelse (f. d. Klostret, nu lokaliserad till Danmark)."

Ifrågavarande dikter insattes även under titel Ordalek och Småkonst i slutet av den nya volymen. $^{11}/_{9}$ skriver Strindberg:

"Stanna vi alltså vid följande beslut: i slutet av Fagervik och Skamsund tryckes

Ordalek
och
Småkonst
av

— — —

Klockarhistorien kallas bara Stadsresan och Mälarminnen I strykes ut."

FAGERVIK OCH SKAMSUND.

Tryckfel och tryckeriändringar i uppl. 1.

Sid. 10, rad. 19—21: En mil rätt ut till havs syntes fyren, vitglänsande om dagen när solen sken, om natten osynlig, men utsändande i mörkret sin eldstråle. Uppl. 1: — — m e d utsändande i mörkret sin eldstråle; bokstavsfel.

Sid. 13, rad 10: fadren. Så skriver Strindberg alltid. Uppl. 1: fadern. Sid. 30, rad 4 och sid. 31, rad 17 har även uppl. 1: fadren; på dessa textställen har man tydligen glömt att ändra handskriftens form.

Sid. 17, rad. 4—7: Och i nästa ögonblick vid roten: — Det är min tall! sade han. Om det blir skeppsbrott därute då? — Så mycket bättre! Vad rör det mig? Uppl. 1 har på flera ställen i det anförda en egendomlig kommatering: semikolon efter "roten", kolon efter "tall" och "bättre". Man har antagit att på de två senare ställena såsom ofta sättaren läst Strindbergs utropstecken som kolon.

Sid. 28, rad. 15—16: Dagar funnos då det var lika galet antingen han [nämligen sonen] svarade eller inte. Uppl. 1: hon. Vanligt läsfel av Strindbergs piktur. Jfr tryckfel nedan sid. 164,. rad. 1—3.

Sid. 44, rad. 1—3: När han såg skvättarne i glasen, och särskilt en röd som lockade honom med sin färg och doft etc. Uppl. 1: — — och en särskilt en röd etc.; meningslöst.

Sid. 133, rad 11: impromptun. Uppl. 1: impromptu m.

Sid. 144, rad. 31—33: smög sig den tanken lätt på honom att en beständig frihet från henne skulle vara åtföljd av ett ändå större behag. Uppl. 1: åtföljdt; tryckfel eller skrivfel av Strindberg.

Sid. 164, rad. 1—3: vilket förlänade hennes världsåskådning en viss tolerans, då hon ansåg människors handlingar så gott som förutbestämda. Uppl. 1: — — då h a n ansåg etc.

Sid. 177, rad. 3—4: men han sporde sig själv: har man lockat mig hit etc. I uppl. 1 semikolon i stället för kolon efter "själv".

Sid. 200, rad. 4—5: Utflyttningen skedde, och nu började just i vårningen de två skönaste månader i deras samliv. "Vårningen" är en konjektur. Uppl. 1 har meningslöst "våningen". Den ifrågavarande tiden, då de nygifta, väntande barnet, bodde i svärmodrens trevåningshus, var just våren. Jfr samma sid. rad. 22—23: Trädgården grävdes och besåddes, samt följande sida, rad. 3—4: i långa vårkvällarne talade de endast om henne etc.

Sid. 205, rad. 6: Nu trädde furien fram igen! Först måste han etc. I uppl. 1 kolon i stället för utropstecken, ehuru "Först" också här stavas med versalt F. Antagligen ett av de vanliga läsfelen av Strindbergs utropstecken som kolon. Likaledes sid. 213, rad. 29—30: Vet du att detta liv dödar mig! Jag har icke läst en bok etc. Även här i uppl. 1 kolon och "Jag" med versal begynnelsebokstav.

Sid. 217, rad. 2—4: Han såg hur de letade efter honom, och hans "vän", den halvunge kommendörkaptenen i uniform och fyra ordnar, som anförde dansen, sökte efter honom. "Som" framför "anförde" insatt i denna uppl., saknas i uppl. 1; lik eller skrivfel av förf.

ORDALEK OCH SMÅKONST.

Här iakttagna ändringar i uppl. 2.

Sid. 231, rad 18: hänger blånande stadskonturen; etc. Uppl. 1 har komma i stället för semikolon.

Sid. 236, rad 3: Hon satt vid mitt bord Uppl. 1: — — vid v å r t bord.

— Asterisken efter rad 20 saknas i uppl. 1.

Sid. 238, rad. 9—10: hos vilsnegångna får han pokulera, — och rösten tog en svår skavank. Uppl. 1: hos vilsnegångna f i c k han pokulera, — och rösten f i c k en svår skavank. "Fick" två rader ovanför.

Sid. 238, rad 19—Sid. 239, rad 2: mens han slet och strävade — lyckohjulet vevade — hemma i hans land — okänd liten hand. Uppl. 1: m e n han slet etc.

Sid. 239, rad 14: reds hans hem. Uppl. 1: reds han hem; tryckfel.

— rad 22: tretti år jag skrev på dem. Uppl. 1: tretti år på dem jag skrev.

Sid. 240—Sid. 241: Maj på heden. Framför sista ordet i varje strofs första rad och framför sista raden i varje strof har uppl. 1 anvisningen: (Korus): (Korus) Hå!, (Korus) Nej!, (Korus) O! etc. Dessutom har uppl. 1 de 6 sista raderna i varje strof satta med olika indrag.

Sid. 243, rad 2: rödbränd öken sig tröstlöst sträcker. Uppl. 1: — — sig tröst l ö s sträcker.

— rad. 13—16, rad. 21—24, Sid. 244, rad. 1—4, rad. 9—12: Dessa rader äro i uppl. 1 satta med något indrag.

Sid. 245—Sid. 262: Stadsresan. Den först offentliggjorda texten i Fagervik och Skamsund har följande lydelse (de i uppl. 2 ändrade eller uteslutna ställena ha här kursiverats):

FÖRSTA SÅNGEN.

Solståndsnatten har gått, så en enda bleknande stjärna
drar sig i fästet tillbaks, och östern färgas i brandgult.
Än är det tyst i natu*rn*; den heliga sömnen behärskar
växter och djur; och i hyddornas hägn bak fällda gardiner
mänskorna vila, men liksom på språng att vakna med solen.
Ute på Mälarevik så blickstill och blank som en spegel
måsarn*e* vaknat och harska sig först helt hesa av hunger;
så ifrån land, ifrån alstrandens vitsköljda stenar

hörs beckasinen sin muntrande strof nu vissla och drilla;
snöskatan slår kastanjett *från* åbrinkens skyhöga alar,
och i flädrarn*e* risslar som vårbäck i *kisel*stenar
lövsångarns konstrika sång, men sångarn *är icke synlig.*
Natten är lyktad. *I* öster en kant av solen sig lyfter.
Fiska*rn* skjuter från land sin ökstock med ävjiga åror,
mjölna*rn* halvklädd med spaken i hand på damluckan lättar;
då blir det ljud; *och väldiga* kvarnhjulet klapprar,
ån förnyar sin fart och forsar mot *not*valv och rösen,
smeden *har fyrat och bälgar i yrande aska på ässjan;*
så går släggan till slag och *viger verket* till veckan.
Men uti klockaregården vid ån på *yttre ändan* av vägen
mitt emot kyrkan som kalkvit och ny *syns* lysa bak muren
klocka*rn* klivit ur säng och syns vid det öppnade fönstret,
tvålande haka *och* dragande *Sheffields*-kniven på strigeln,
tittar *spörjande* ut, om väderleken för dagen
vore att lita på. Det är viktigt för den som skall resa.
Högst i gavelfönstret han står i det timrade *röda* huset,
nere inunder, i skygd av dess vägg, mot söder, är uppställd
bibänken väl försedd med *halva* dussinet kupor
och de *ivriga* kryp ha redan börjat att ströva.
Nu besöka de först rabatten framför sin boning,
kejs*ar*kronan, pion, adonis och blå aqvilejan,
sedan *tåga de ut* att plundra på ängar och gärden ...
Emellertid, *ett annat fönster har öppnats därnere;*
klockarefrun ini saln hon dukar kaffe på bordet;
sätter blommor i glas och pryder duken med bårder,
flätade sirligt av löv. Allt röjer att dagen är festlig.
Så hon bullar *o*pp bröd, *de gulaste saffransflätor,*
sockerkringlor och rån, *medan* koppärpannan i spisen
står på en kant *att* klarna den doftande Javan ...
Me'n hon väntar sin man, hon *pysslar och knåpar;*
runt *om kring* salen hon gör nu en tur på *skurade* tiljor,
lägger ett veck på gardin' *av* blommiga *bomullstaften,*
plockar ett *visset* blad från balsaminen i fönstret,
och *far* över med trasan ett tag det gamla klaveret
i sitt *bleknade* skal av sockerkist, kallat mahogny;
klaviaturen hon *vidrör,* helt lätt *de* smala tangenter;
lamrar av gåspennstift de slå *mot* strängar av mässing,
klinga så tunt *och spräckt* ej olikt spanska guitarren —
tiden har dragit förbi och dagens tunga har tystat

toner från ungdomstid, ty nu är man framme vid förti.
Dörren *nu* öppnas till saln och husbond synes gå-bort-klädd,
svarta bonjouren är på, och *kulört en självknuten* halsduk
skänker ett yngrande sken åt ett nyrakat skinande anlet,
hälsar med vänlig *nick* den sysslande hustrun, herr Åberg,
»ja, *min* gumma; i dag *för* tjugo år sen tillbaka
stod *vårt* bröllop i byn, *jag gläds du har* det i minnet,
gläds att du velat oss ock med festbord stämma till högtid —
möda och släp var vårt liv, på åkern, i skolan, i kyrkan,
knapp var bergningen ofta, och barnen tog hål uti kakan,
många munnar vi haft, när ax och äring var odryg.
Men med sämja och sång, med godlynta sinnen vi dragit
lasset *väl* halvvägs framåt; nu *bär det* utför *med* backen.
Därföre, hustru vi må än kargare gnida vår skilling;
barnen *skjuta ju fart,* och *kräva drygare* kostnad,
ja, jag *tvekar ej alls* att *säga ordet ur* påsen:
girighet *är en* dygd för den som har barnkammar*en* fuller —
nu är jag girig jag ock, och räknat från *denna dagen*
tål jag ej se på vårt bord av herrskapsmat eller annat...
Fattigmanskost det är råg, och vetet är till för de rika —
oblandat kaffe är gott, för grevar och *för* baroner,
hälften brasilianskt och *hälften java* tar prosten,
men för en fattiglapp som klockarn i Årby är kornet,
kornet *rostat* helt lätt, och en nypa cikorja n e c ultra!
Så ja, min gumma nu vet du hur huset *skall ställas.*
Inte ett ord jag *spiller mer* på den tråkiga saken —
hoppas du rätt *förstått* och icke för lappri blir gramse.»
Hustrun stannade tyst, bedrövad, slagen och svarslös;
aldrig sådana ord *i* sådan ton hon fått höra:
aldrig hon heller *trott att husets* ställning var sådan,
snarare *hållit för, att överskott* samlats på banken —
det *var lönen* alltså för mödan och sparsamhetsivern
börja förknappning och gnider*ier* när åldern var inne.
Mannen syntes belåten och glad att orden gjort verkan —
dock med ett smil under lugg han lutade sig över koppen,
talade vänliga ord och skämtade smått som han brukat,
tackade sedan för mat och klappade hustrun på kinden
reste sig, gick några steg i salen och liksom på måfå
eller att retas, på narri, han slog ett ackord på klaveret —
»Ännu *stämmer det gott,* han sade den skämtsamme klockarn,
tonen är stark och inte en sträng *än* fattas i lådan,

räcker väl *ut* vår tid *och barnens* också, för resten!» —
Sagt, och han tog åt sin hatt, ty *ångbåten* hördes i fjärden,
nickade vänligt farväl och skyndade ut genom dörren.

ANDRA SÅNGEN.

Riddarholmskyrkan slår tre och *Tyskan svarar* med samma.
Munkbrohamnen får liv, ty Mälar*b*åten skall avgå;
ångar, röker, slår back; på landgången myllrar av män*n*iskor;
styr*man* stuvar sitt gods och svarar på svarslösa frågor,
gastarn*e* hala sin tross, kapten står redan vid ratten
under ett björklövstak, *på* förtopp hänga pioner —
dagen till ära, ty inne är strålande midsommarafton
ångaren backar, vinglar sig ut, *och människor vifta på stranden.*
Lövmarknans brokiga stånd man ser *bak den samlade folkhop*
och en munter konsert av gigor, *pipor och dragspel*
drunknar och tystas *ner* av ångarn*e*s vissling och ringning.

Men på *fördäck,* ombord på *prydliga* Mälarebåten
klockarn i Årby är synlig bland gods *och rusiga* bönder.
Huvudet högst *han står* och bevakar en packlår med handkraft.
Låren är lång som en dörr och bred som en tvåmanssäng över gaveln.
Runtomkring är en skans av korgar, burar och spiltor.
Likt en belägringsarmé de rusiga bönder *ses* trängas
sökande sittplats på lårn, försvarad av stridslystne klockarn.
Än han riktar en puff åt vadmalskyllrade ryggar
än med *knäet* han ger en känga i bågnande knäveck,
och när *hopen som värst* hans skatt vill bruka som soffa,
nödgas med kragtag, *orrar och sådant mer har* försvara
dyrbarheten mot folk som endast *nävrätten* akta.
»Vinna, *tänker han tyst,* är ett intet emot att försvara,
livet ger intet för intet, och allt skall tagas och rövas,
himlen *själv* vill tagas med våld, *välan* här finns nävar!» —
Solen *gassar* så hett, *han* svettas och pinas *i röken,*
os ifrån skans och från kök, och talgen *ifrån* maskinen
reta den hetsige kämpen som *ut*bytt sin kamp mot en ordstrid. —
Hungrig han är, och från kappen till *lockande försalongen*
stiger *ibland* en doft av ångande biffstek med soya.
Men på sin post han troget står vakt och känner ett nöje
lida för *sitt och de sina.* Nu öppnar sig blånande fjärden,

ångaren *gör en lov,* och vinden *friskar* från sidan ...
där *är Mälarestränder* i midsommars fullaste fägring.
Himmel och jord sig förmält, man skiljer dem knappt från varandra,
himlen är blå men vattnet är blåare, skogsbrynet tonar
fjärran som fästets sky, och skyn ser ut som ett skogsbryn,
öar och holmar beklädda av nyspruckna lövträd *de hägra*
mitt mellan vatten och luft, man vet ej vart de hör hemma,
luften är ljum, icke het, är frisk, icke kall, *man* rör sig
liksom i varma rum, där fönstren stå öppna mot solen.
Och nu rulla*r* sig upp de fagraste tavlor i växling:
Än man skådar en *ödslig* strand med timmertallar i backen,
och en sandtäkt besökt av välkända *öppna* skutor;
än de grönskande fält av råg och den guldgula senap,
mad*äng* karger och våt, med kålvass ner uti vattnet,
här kommer fram vid ett näs ett tegelbruks lergråa längor;
marken kuperas och *straxt* en *vattenkvarn håller* sig framme
att på sitt överfallshjul få en dusch av risslande bäcken.
Fjärden tränger *sig hop* till ett sund, och en herrgårdsbyggnad
vit som den nysläckta kalk, på taket ett klocktorn med flaggstång,
badhuset rosenderött vid ångbåtsbryggan är ankrat,
trädgården följer i strand', ett paradis fullt utav frukträd,
icke förbjuden frukt och inga ormar i gräset,
*krus*bärsbuskar i rad och hallonskogar *som åkrar* ...
Nu är ståten förbi, den steniga al-stranden följer,
alar och sten och stenar och al; en struttande *sädes*ärla
kvittrar vid udden farväl, nu går det rätt ut på fjärden!
Doppingar segla invid; en mås och en strykande kråka,
eljes allting är dött på vida vattnet en timme.
Fjärran en ångbåtsrök förkunnar *odlade* trakter,
kanske *finns där* en stad, ett lustslott eller en herrgård.
Mälarn är rik på gods, ej blott på historiska minnen,
kära för uppsvenska män. Nämn Sture och *Vasa,*
Oxenstjerna, Banér, behövs ej nämnas de andra.
Tynnelsö, Rävsnäs, Gripsholm, med Tidö, Svartsjö och Kungsör,
tavlor du skymta ser ur Svearnes bålda historia.

— — — — —

Nu i den blåvita luft *i lä* om ångarn syns sträcka
svanornas praktfulla par, de styra mot ljuvliga Ekoln,
bådande *hemmets* kust för trötte vandrarn på fördäck.

TREDJE SÅNGEN.

Högsommarstillt *i luften, på vattnet, i träden,*
söndagsfrid är lyst över jorden och tystnaden råder,
sen ifrån klockstapelns tjäll till sabbatsvilan man utringt.
Kvarnhjulet stannat och ån står stilla i loppet och sinar,
dragarne vila i bås och spiltor fria från selen.
Barn berätta sig märkt *att i dag ej bien lämna sin kupa,*
fåglarne sitta på kvist och *varken äta ej heller sjunga,*
fiskarne *stå på djupen* och öva ej ut sina *vanliga* lekar,
gräshoppan håller sig tyst i underjordiska salar —
aldrig man *sett* en orm på söndagsmorgonen, aldrig
vråk eller hök; och tornsvalan själv under gungande *taket på* stapeln
håller sig skälvande fast när mäktiga klockorna runga.
Herrans dag det ju är, och Herrans *hus står* öppet *och pyntat,*
största huset i byn, det vackraste också i socknen...
vitt som en *ängels* vinge, och *välvt* som himmelens kupa,
högt uti tak, som vore det byggt åt resar *eller* åt gudar,
pelarnes skog bära upp de luftiga valven, och underst
drakar och troll de trampa uppå som världsträdets rötter,
trampa den *gamle* orm, allfrätaren, söndraren Nidhögg.
Men, *därute kring skinande vita heliga huset*
Herrans trädgård är lagd, med *blomsterhöljda* små sängar
och med stickor och kors *och stenar märkta med* namnen,
trädskolan lik med jämna kvarter *och avmätta* rader...
Herrans örtagård, här; här soves, vandlas och växer.

Nu det ringes igen, den andra gången, och sakta
börjar det rymliga hus att fyllas av festklädda folket.
Kyrkovaktarn *på tå, på tavlorna sätter opp numren,*
*orgel*tramparn *är här* och stiger i knarrande trappan,
torkar dammet och drar en stämma ur välfyllt register,
sextonfots principaln, det är basen som *först* gör susen,
tjänar väl ock som ventil när bälgarna äro för fyllda.
Klockarn har hållit hus i sakristian hos prosten,
lämnat sin kyrkopost med stiftstidning, brev och attester
lysningar, dop och plakat, kungörelser *helaste packen.*
Nu *han går* till sin plats emellan bänkarnes rader,
nickar förstulet åt frun som sitter vid nämndemansänkan,

hinner sin upphöjda plats; och framför Hæffners koralbok
slår han sig *ner, drar* stämmorna ut *och* börjar preludiet,
av Sebastian Bach, den störste som spelat på *orgor*,
smärtans och sorgernas tolk som krävde de hundrade strupar
orgelverket förser, och de väldiga bälgarnes lungor...
Är det dig ej som du såg hur orgeltramparn vid verket
sätter sin klumpiga fot på bröstet av slagne Titanen?
Väl, nu psalmen tas upp, och *högmässan tager sin början...*
går sin gång, sin gilla, och hinner fram till predikan —
då med *ens* den skicklige klockarn syns smyga på tåspets
trapporna ner, *som* knarra och gny som ville de skvallra,
vapenhuset han når, förbi *båd* sprutor och hinkar,
träffar på kyrkovalln de duktiga ringarna fyra.
Avtalt mötet ser ut, i hemligt förstånd de nu viska,
ila sedan geschwindt mot klockaregården i halvsprång.
Nå, vad *hände så sen?* Det *förtäljs* av spejande pojkar,
att *från* hemmet bars ut, betäckt av ett *gammalt* segel
något ej olikt ett *slakt*djur med fyra benen i vädret,
och att detsamma bars bort i flygande fart upp till logen.
Sedan — berättas det ock — att ett ännu större spektakel
burits från logen tillbaks, och vid en törn uti farstun,
Dånat och skrällt som en hund med musik man köper i marknar

— — — — —

Amen är sagt *ifrån predikstoln och altartjänsten har slutat*,
klockarn *är på* sin plats och till ut*gång* väljer han noter.
Och när han valt, med *alla* stämmor han pressar *verket*,
Mendelssons Bröllopsmarsch ur Midsommarsdrömmen han spelar,
festligt, pompöst, *ej* fritt från en åsyftad avsikt,
och när i *orgelns spegel* han ser, han möter en blick av sin hustru
spörjande, *svarande på en gång*, och så hon försvinner i hopen.
Allt är slut och *portarna stängas till lövklädda* templet.
Klockarn skyndar sig hem, nu *gäller hinna* få försprång —
hustrun *visste* han väl, ett ärende hade till prästgårn;
allt var ju ordnat, beräknat förut och kunde ej felslå...
Snart den lycklige klockarn *var hemma i* pyntade salen,
kastar sin hatt, och öppnar pianot av glänsande valnöt,
slår ett ackord och prövar en löpning, en rullande skala;
faller i *temat in*, får händerna fulla *med toner* —
och *ifrån taffeln, den liggande harpan, en rik* toccata
av Sebastian Bach, hans store lärare, klingar,

och den *säger* hans *saga* i smärtfyllda *konstrika takter* ...
Ungdomsdrömmar om konsten, *den stora*, *det* härliga kallet,
som för *hem* och *för härd*, för brödet han nödgats offra —
minnet tränger sig på, han ser sig som yngling åter,
händerna vita ännu, ej brynta av solen på åkern,
då vid akademin, i huvudstaden, han löften
gav om *en lysande bana i tonkonstens tjänster*
och på en kyrkokonsert i Klara *spelade* orgeln,
just det stycket han nu i minnet kallat till livet ...
och i pianots fanér *nu* såg han händerna speglas
styva, stora, med hår och lederna svällda av kyla,
blygdes *i sinnet* att röra så hårt de elfenbensvita tangenter,
fina och lena som *ville de* hälst av kvinnohänder *få smekas*,
och då vaknar han upp *och* känner att livet har svikit;
fattas av helig vrede, av harm och ursinnig *skärande* smärta,
slår ett ackord uti moll, går över och kastar sig in i
Beethovens största sonat, den Titaniska Appassionata ...
Lejonet lik som rister *sitt galler* med blodiga ramar
ryker han ut på klaviaturn och griper omkring sig ...
Väldiga nävarne nu vid stålsträngad harpa de spikas,
fötterna naglade fast vid pedaln, han liknar en korsfäst.
Allt *vad livet* har *bittert*, det cyniskt gäckande livet,
som *av allvar* gör narr, och hånar de *vackraste* känslor,
pockar på offer och plikt och skrattar *sedan* åt offret,
livet som *binder till gissel* de arma mänskornas öden,
tvingar att slå *det* kärast man har, att sarga och *klösa* ...
så går *tondikten fram*, den ordlösa väldiga dikten
ryter och gråter av vanmäktig harm över tillvarons smärta.
»Hur är det ställt med *heliga* löftet om friden på jorden?
Viljan är god, den mänskliga viljan vill friden;
nödgas till strid och *våld*, till svek och *trolösa* orden —
hör! de osällas vrål, som mistat *tron* på det goda;
livet är fult, *är ont*, dock mänskorna avsky det onda.
Lider ej den som slog ett sjufalt emot den slagne?
Drömmer ej varje född om en sagans gyllene ålder?
Drömmer om oskyldig fred då lammen få leka med lejon?
Heder åt mänskobarnet med goda viljan, som längtar
ut från förnedring och blygd och upp till ett anat bättre,
skammen drabbe då den, som hatar vad kärlek förenat —
människan *velat väl*, men *ödet* ville det onda!
Nu, hör fångarnes skrik *från* jordiska fångahuset,

över sig se de ett blått och *tro då straxt* det är himlen;
räckes en vänlig hand, de mena det är en ängels;
alla tro *genast gott,* vi *kallas de* då för onda?
Ve denna jord, där intet *växer, men allting förruttnar.*
Sår du i kärlek, du skördar i hat; av *tron växer* tvivel;
du planterar ditt hopp *och frukten heter förtvivlan* ...
Ragnarök, makternas *skymning,* den stor*e* världsbrand, må komma,
syndafloden därtill en rening med eld och med vatten,
och så börjas på nytt; i askan och fruktbara slammet
odlas och sås. Då nalkas de drömmares gyllene ålder ...»

— — — — —

Tonerna tyst*nat,* men strängarna *ljuda ännu som ett minne,*
eller ett eko från *fjärran,* ett gensvar av *lik*stämda sinnen,
och förintad han satt *själv häpen* över sin trollmakt,
ty den blygsamma saln den darrade ännu av åskan,
åskorna, kallade fram av besvärjarn utan att veta't.
Då, från det *öppna* fönstret han hör ett dånande »bravo»,
följt av applåd från händer i mängd; det kändes
varmt och mjukt som om honom de klappat på kinden;
hastigt han reste sig upp och *såg* genom öppnade fönstret
grevens *hela* familj i det ståtliga stannade åkdon ...
och därbakom höll prostens *med döttrar och mågar.*
Än ett bravo blev höjt och klockarn steg *upp* för att buga...
Då i ett ögonblick han kände allt bittert försvinna —
livet log; en sekund han *njutit* av konst*närns* seger;
hjärtan och sinnen han tänt och tvungit de stor*e* att lyssna.

Nu han vände sig om, en hand blev lagd på hans skuldra,
hustrun där stod och helt rörd av hyllningen ägnad åt maken
visste ej *hur* med min och åtbörd hon skulle bete sig,
tog sin man uti hand helt enkelt och tryckte den kraftigt
lycklig att finna igen densamm*a* hon trott sig förlor*at* ...
och nu njöto de båda som barn att skåda det nya pianot —
årslånga *mödors* lön, en makt som kommit i huset,
och det strålade kraft, det kastade glans över hemmet,
lyste på tarvliga möblerna upp och lyfte de ringa.
Byfolket talte därom och tittade in genom fönstre*n* —
barnen stormade till på en vink *av fadern,* och *nu* stod glädjen
högre i tak än nånsin i fattiga klockaregården.

Sid. 263—Sid. 298: Trefaldighetsnatten. Den förut offentliggjorda texten i Fagervik och Skamsund har följande lydelse (avvikelserna här kursiverade):

(Sid. 263, rad. 1—5: oförändrade.)

TULLFÖRVALTAREN.

Nu är det vår, *bryt* fönsterna ut *som* böljan bröt isen!
Vinterluften släpp ut, låt *kakelugnen* kallna i skamvrån;
ungdom och vår med sippor och sälg oss vänta vid dörren;
kära fru Lundström lägg brännvin på is och rusta en sexa,
sexa för sju med kräftor och ål *och* nya rädisor;
Burträskosten ej glöm och det möraste Berg*mans* spisbröd;
sedan på kannorna *fyll* Sankt Eriks skummande pilsner,
tag så av portern som ett emot två och blanda med pilsnern,
då är gästabud rett på Svenskmannavis — Jag har talat!

POSTMÄSTAREN.

Väl du *talat* min vän och tullförvaltande broder;
köttet måste ha sitt, men anden också vill leva;
där*för* sång och musik jag låtit hämta från staden.

LOTSÅLDERMANNEN.

Bravo postinspektor: Men även jag har till nöjet
dragit mitt strå. Då i kväll den första ångbåten kommer.
Hälsas han må som sig bör med hela stället signaler;
blågula flaggan vi hissa i topp från utkik och slupar,
och *från* lotsbergets spets den gamla Finska kanonen
köpt på en strandauktion för *tre* riksdaler i banko
dundrande *hälsa skall* befriarn som kommer från fastland,
första klassens kapten, vår vän Kronander på Baggen.

(Sid. 264, rad. 12—24: Barnens sång, oförändrad.)

STÄRBHUSNOTARIEN.

Hej! Ser ni mej? Här är jag, den första badgäst på platsen,
sterbhusnotar*jen* vid *lovliga* Rådstuvurätten i Köping;
dödsbon *skriver jag opp,* och *kallas därför* på narri
dödsens fadder; ni känner ju *mej* se'n i fjol? Har den äran
Trettio somrar *gästar jag här* på Fagerviks stränder.

Badar mitt bad, spatserar min tur om morgon och afton,
gläds åt de glada som få, och skingrar tanken på döden
skådande ungdom och sol; *föryngras åter* om våren,
lik en ihålig ek, som *grönskar utan* att blomma.
Ren jag min stuga besökt ihop med *gamla* Lovisa;
fönstren vi öppnat på glänt, och vädrat *och* städat och stökat;
trädgårdslanden vi grävt; jag själv har krattat och rensat;
persiljelådan är klar, ty utan den kraftiga örten,
flundror och sik, aborrar och samtliga fiskar som kokas
äro som intet och nix, jag känner min fattiga skärgård.
Dillen är sådd, den oumbärliga härliga dillen,
när i augusti från land de smällfeta sprattlande kräftor
föras i granris hitut, och från yttersta kobbar och *skären*
läckraste lammkött och kalv i *båtar* komma till salu,
ej förgätandes väl att *oumbärliga dillen*
ensam äger den makt att *göra kokströmming* ätbar.
Glasrädisor även jag sått, dock mera som grannlåt,
de garnera så bra på smörgåsbordet om Söndan —
Blommor jag ock *har plantat* av välkända, gångbara sorter —
främst lövkojan jag satt, med *prålande* skiftande färger
fattad i krans av den doftande blyga resedan;
astrarne icke jag glömt som komma så varligt på hösten;
när allt annat gått ut, står astern så karsker i frosten;
och *när sista* båten går in och jag flyttar till staden,
har jag än kvar en bukett åt ångbåtsrestauratrisen,
som ett minne och tack för alla ljuvliga stunder
hon mig berett vid försalongens dignande matbord...
O den *däjliga* åln, den inkokta laxen, go herrar...

TULLFÖRVALTAREN.

Håll: för tusan notarie, ni äter ihjäl oss på fisken.
Och våra sterbhus helt visst, ni reda får innan kvällen!

POSTMÄSTAREN.

Gott! herr notarie, ni kom som första svalan i juni,
att *förkunna oss vårn i våra små fattiga* bygder,
första badgästen ni, som sedan *följes av många*,
bring*a* vår lilla kommun det klingande guldet i pungen,
guldet blir silv och *silver växlas* blir blänkande koppar,
regnar på prästen i dag, i morgon dryper på klockarn.

Så *blir välstånd* i byn, så *skattar staden* åt landet!
Välkommen då herr notarie, *önska vi alla* så hjärtligt,
och tag del i vår fest till ära åt dagen — och natten,
här Trefaldighetskvälln vi dricka hälsa ur källor,
guldgula källor likvisst fru Lundström tappat på flaskor...
Där *vi* dricka er skål och önska er länge få leva,
lika länge som vi och ändå längre ett stycke.

STÄRBHUSNOTARIEN.

Tack go herrar, jag *tackar och mot-tar er bjudning,*
först på *platsen* och *sist i säng* är min lösen, för dagen!
Pang! där smällde ett skott! Ett till! för nu kommer båten!

(Sid. 268, rad. 1—4: oförändrade.)

STÄRBHUSNOTARIEN.

Solen har axlat sitt ok och ränner med blänkande seldon
ut ur sitt femte hus som står i tvillingars tecken,
lämnar den opålitlige maj och tågar i kräftan.
Då *blir sommar* i nord och stadsbon svettas i staden;
skolorna sluta termin, i verken börjar semestern.
Hemmen brytas nu opp och fönstren kritas mot solen,
mattor rullas ihop och vinterkläderna vädras,
våningen står i sitt stök *och* luktar av kamfer och malört
strött av husmodern själv att skydda för måtter och malar.
Så bär det av, alle man, till hamnen där ångaren ligger!
Loss och lägg ut; är ingenting glömt? Nu far vi till landet!

* * *

Försommarns tid, den ljuvliga tid av ungdom och fägring;
sista sipporna stå ännu i skogen och vänta,
guldvivan *kommer* då fram; åt bin och hungriga humlor
skänker hon honung och vax, åt barnen binder hon kransar;
men i trädgår*dens* hägn där pråla tulpaner, narcisser;
nygrävd rabatt av den sammetssvartaste mulliga mylla
höljs av den doftande snö från blommande aplar i kanten.
Trädgårdsmästarn sin bänk *nu* luftar, rensar och vattnar —
Ih! vad det vattnas i mun av den mjällvita svällande sallat,
och rädisornas rad, de lyfta sig redan ur jorden

som de ämna gå bort på rosenröda små föttren ...
Där står spenaten i flock, och den oumbärliga dillen ...
Tyst! min matfriska mun! — Vi återkomma sa' svalan!
Midsommartid, o ljuvliga tid, med syren och peoner,
o syrenernas tid, syrener, men mest dock de vita
viska och dofta som förr om ungdom, om hopp och om kärlek,
minna mig än, ja ännu om parfym på en flickas handske
eller en spetsnäsduk *som* trofé ifrån nyårsbalen ...

Kommer så båtarnes dag, då riggas, splitsas och målas;
metspön, gäddrag och krok från handelsman rekvireras,
tennisplanen är röjd, snart vinka de brokiga hattar,
röda, vita och blå som jätteblommor i skogen.
Då *är ungdomens* tid; den gamle fröjdas i minnet.

Högsommardag, då vinden står stilla *på vattnet,*
solen gassar i strand och *barnen bada* i viken.
Göken sjunger ej mer, när lien *går över* ängen.
Nyslaget hö, *och* lövklädda skak, nu räfsas och bergas,
smultron och mjölk, måhända en nysatt välstannad filbunk
ih — med grädde som skinn! — Det vattnas redan i munnen! —
väntar till kvälln det svettiga, hungrande, törstande slåfolk.
Så kommer fruntimmersveckan som damernas egen i juli;
namnsdag vareviga dag, med portvin, kaffe och doppa —
rosorna stå i sin prakt, men falla mangrant för saxen
Sara, Margreta, Johanna, Malena, Emma, Kristina,
offras rosornas skörd, det skönaste höves de sköna.
Almanackan spår regn; det *regnar ofta,* ej alltid,
när det regnar likvisst, man samlas på societeten
väljer till direktion, och diskuterar programmet;
ty nu festas var kväll, *det* spelas, lekes och dansas,
dansas dock mest och hälst, ty nu har musiken kommit,
spelmän av första rang, från kungliga Opran i Stockholm.
Första fiolen är god, den *andra fordom* var bättre,
kontrabasen är bäst, klarinetten icke dess sämre,
men pianinot, gott folk, pianinot det spelar som ingen
fru direktörskan själv, *elev* av konservatoriet,
förr hon spelt för van Boom, jag tror på sextiotalet,
sedan hon spelt för sig själv, och sina närmsta förstår sig.
Väl! *me'n* dansen går på därinne i höganloftssalen
herrarne då, ej de yngsta likväl, de dricka sin *punsch på kastellet*

eller *rulla de klot* i kägelbanan på berget;
damerna nere på bron de sitta i *rader så* långa,
icke de yngsta likväl, och vifta för myggen med kvistar;
myggen hör till, till nöjet som ormen i paradiset,
myggen är stygg, den sticks som bekant och hindrar att sova.
Hindrar? Ja, men, *ty sommarnatten* den ljusa i norden
den skall vakas, och skam den som sover för midnatt —
eljes gören som jag, *ta* en lur, en grundlig på middan.
O *du ljuvliga* natt när äntligt i sängen man hamnar,
gustavianska sängen med bolster av sjöfågelsfjäder,
och *man nattlampan tänt* att läsa en smula i bladet.
Slåss en stund med myggornas frat det förargliga följet,
drömmer sig in, tillbaks i vinterns mörkaste kvällar
fattas av dystra idéer, av tankar kulna som hösten ...
Men så när lampan *släcks är dager* bakom gardinen,
rödhaken sjunger alltren, och *fjärden plaskar* mot stranden,
högsommarsolen i norr, och nordost (halv-ost) har sin purpur
lagt i ett band som lyser och bländar likt strålande norrsken,
lyser i kammaren in! Det är dag! Då går myggen till vila!
Och du somnar med soln, med soln i ditt tröttade öga.

* * *

Rötmånan dåsar sig fram i hundstjärnans brinnande tecken;
allting står visset och torrt *och dammigt och jolmigt* och kvalmigt.
hettan pressar till sömn och flugorna sticka en vaken,
dalierna sloka på stjälk och astrarne digna mot jorden,
brunnarne sinat ut och marken *spricker* av torkan ...
Då rullar opp uti *fjärran* de tornande blåsvarta åskmoln.
Blixt bröstar av! Det blir tyst en sekund! och det mullrar och rullar,
manglar och ranglar! Och så med en knall *av* grova kanoner,
fönsterna skallra av *smällN* och *spjällen dallra* i skorsten.
Åskregnet öser nu ner ur svartblåa molnen i Zenith —
byarne blåsa *svart* på de piskade fjärdarnes böljor.
Människorna fly uti skjul, de *stänga dörrar* och fönster,
fågeln kryper i lä av de ristade *trädens* stammar,
fiskarne *dyka* ner, förskrämda till djup och till grynnor ...
Då är det bardalek *i* luften, på jorden, i vattnet ...
Men så lugnar det av; likt krut*rök* efter bataljen,
molnen rulla sin kos, det blir klart, det blir stillt i naturen,
solen *vandrar* igen att lysa, *värma* och bränna.

Rötmånan dock, *trots allt*, har sina *små* ljusare punkter —
andjakten öppnas igen och bärtiden börjas med körsbär;
släpärter föras till torgs, och *så kommer färsk* potatis —
Ih! *vad sockret* går åt när syltningen börjas i köken;
flugpapper köper man in, men flughåven sys i familjen;
barnen hålla kalas, ricinolja hämtas från staden;
kolera-ryktet går löst så visst som amen i kyrkan;
alla hålla diet, men herrarn*e* hålla sig cognak.

Så *blir kuttrernes* tid, det kungliga segelsällskapets!
Och när ett skallande rop går vitt att eskadern *kommer*,
då *man sopar* i saln, direktionen träder tillsamma*n*.
Societeten *ger bal* för flottans *befäl och kadetter*...
Då *säger* gubbarn*e* pass och *smita* ner på kastellet,
dricka och prata *sin* strunt och minnas *att* de varit unga.
Som en eftersläng på en bal så kommer augusti.
Eftersommarn bär frukt på försomm*ars* avfallna blommor.
Rågen står redan i skyl och *vetet gulnar* så *sakta*,
Erik lofte med ax och *Olov håller* med kaka.
Lars ger päron i år, *om också* ej av de fina;
astrakaner man ser på gångarn*e*, likvisst som fallfrukt.
Hal*lon* höstas alltjämt, meloner och läckraste gurkor;
gurkor det *är min* frukt, min liv-frukt må jag bekänna.
Själv jag *odlar* dem bäst och lägger dem in uti burkar,
burkar av blågrönt glas från ett halvstops rymd till en kannas,
köpta från Kosta bruk, jag tror att bon är vid Munkbron.
Hasselnötter man ser på buskarn*e* börja att mogna.
Nota bene man ser om det finns några kvar ifrån sommarn.
Ekor*rn* äter dem jämt, och pojkar äta dem gröna.
Nu ränna svamparn*e* *u*pp, som ogräs, efter ett höstregn.
Svamp*ar* ätas väl bäst som färska men kunna ock saltas —
Pass! nu vända vi om till augusti; augusti månsken.
Fyrverkeri, kulörta lyktor, regatta med facklor.
Ja mina barn, mina barn här stapplar gubben på målet — — —
Somma*rn* lider till slut och kvällarn*e* börja att skymma;
komma så mulna dar, man *sitter* inne och fryser,
och går man ut, man kliver i smuts, i sörja och väta,
sinnet blir argt och tungt och saknaden kännes i förskott.
Och, ser man på, hos *lite var* det vaknar en längtan
längtan till stan, till *hem*, till *krog* och saknade vänner...

Så *är sommaren* slut och man *skiljs* med vemod från landet
som från en sällare tid, de lycksaliges öar och lunder...
Treuga Dei, Guds fred i naturen har lupit till ända.
Fejdrätten börjar igen med kivet, nitet och mödan...
Så allt skönt och allt ungt är kort *som* sommarn i Norden.

SKALDEN.

Ordningen är nu hos mig att tala ett tal invid bålen:
Först jag bringar ett tack till notarien som sjungit om sommarn —
Självvalt *ämnet ju är;* jag *väljer, hören* go herrar!
Kärleken väljer jag först, dess himmelska fröjder och sorger,
Eros den äldsta av *gudars* ätt, den yngsta av mänskors,
Eros det himme*lens* barn som föds när en man ser en kvinna,
född av en blixt som mötte en blixt ur *ett öga,*
född uti fejder som slöts i famntag för evigheter!
Eros min sång! I moll och i dur, i moll för det mesta!

(Sid. 276, rad 4—Sid. 284, rad 9: Chrysäetossången, oförändrad.)

REVISORN.

Turn är hos mig, det nekar jag ej, men vad skall jag sjunga?
Eros, allhärrskaren talt, då höves oss andra *tiga,*
sorgen, sin sorg har oss sagt, vår skald i tårade metrar;
sångarstrid *har jag ej* valt, min giga är ingen lyra,
därför berätta jag vill en dröm, *jag* drömt vid mitt skrivbord.

(Sid. 284, rad 15—Sid. 289, rad 3: Revisorns dröm, oförändrad.)

KOMMINISTERN I SKÄGGA.

Trampande trampade spår jag följer den goda notarien
själv en adept av vår skaldekonsts vördade fader,
Stjernhjelm som först *och bäst* har sjungit *på svenska.*
I hexameterns gång, den sexfota klassiska versen
teckna jag vill två bilder i smått *ur svenska* naturen
så jag dem sett och förstått; och det lärt av vår store Linneus.

Rågen ryker.

Rågen ryker i morgonstund och på *axens böljor*
sunnan brisar så ljum, små kårar vattra på ytan.

Som av mjöldamm en *slöja står* och vaggar för vinden;
blomstrens bröllop den *dölja vill som Zeus sitt* famntag
dolde i moln — *det stora* undret nu sker i det dolda!
Doft som av ugnsvarmt bröd sig sprider i *morgonluften*
blott en susning, en skälvning har gått genom rasslande stråen,
så blir det stillt! *Och slöjan* dras *bort* ifrån gungande grödan.
Hemligt det hemliga skett, men undret röjes i tecken.
Guden den godes gåva är bröd; i rågblommans *fjäll och agnar*
skönja du kan dess *bruk,* det nämns signatura rerum.
Skurna av *skapelsens ur-konstnärer de* små modeller
hänga ur blommorna fram och *visa bagarens* redskap!
Ungsrakan, spaden och *viskan, naggen, kavlen och kakan* ...
Så ett barn mig har lärt; jag begär ej tros av de stora.
Åkern har intet hägn, den *ligger öppen* i marken,
utsatt för flygfän och kryp, *och maskars* härjande skaror
vem *gav grodden* dess skydd, vem värnar strået i växten?
Jo det stinkande ogräs fördriver skadliga fratet,
säng*halms* dövande lukt, *kamillens* kryddiga dofter,
surkullans vidriga stank, den giftiga blåsporrens dunster,
prästkragen själv och blåklinten, sökta till midsommarkransar
lönliga krafter de ha, ty aldrig de röras av *fratet.*
Så den fridlysta säd *av kraftiga* örter är skyddad,
skyddad som kläder mot mal av den *beska giftiga* malört.
Men *när råttor* och möss *och* sparvarnes strykande skaror
komma i *lysten* hop att *härja* gärden och tegar,
kornknarrn skrämmer dem bort *som jägarn med skramlan sin hare.*
Osynlig själv *han arpar och knarpar som vädervillan.*
Ingen *har* sett hans flykt och ingen *ser* när han kommer,
oflygger född, men flyttar likvisst som de andra om hösten.
Hur han flyttar, ej än de lärde kunnat förtälja;
osynlig för han sitt liv, försvinner, och *är* tillbaka.
Det är gärdenas vakt, *och kornknarrn är åkerns* vette.

Ängsladan.

Gick du en högsommardag mellan blommande ängar och gärden
långt ifrån gård*ens* hus, att söka de ensliga stigar,
klev över gråskäggig gärs-gård som brakar tillsamman och skrämmer
zig-zag-bandad en *hugg*orm som rinner *in* i ett törnsnår.
Törnskatan straxt flyger upp, hon schäckar, gäckar och gvääar.
Skogsbrynet följer du åt, av ormbunkar kantat, och enar;

kortsnaggigt gräs, en elvdans med *svamp*, *en* slåtterblomma.
Kastar dig in *på skogsstig* med furornas blanknötta rötter,
glänsande barr som dofta av *kåda och slinta* för foten.
Myrstack vid *granens* fot som en mila de byggt sig små krypen.
Blåbärsriset står mörkt som myrten. Den vita Pyrolen
blandar sig in *som orangeblomman i* brudens krona,
hackspetten hackar sitt hål och grönsiskan, högst upp i toppen
av en mastträdsfur, hon bygger på sviktande grenar;
skogsduvan ropar sin nöd som en kvinna ropar i barnsnöd.
Mäktig är skogen, och mörk, *och* heligt allvar den ruvar,
hållen i mörkt som ett rum med tunga gröna gardiner
stämmer *den sinnet om till tanke, möda* och andakt.
Men *så* ljusnar det opp, en skogsfälla *släpper in ljuset,*
stubbarne stå där på rot, vid rötterna växer det smultron,
och *i* mossornas bädd syns skyddad den späda Linnean,
persikoröda små *klockor dofta* av mjölk och av mandel,
fin som en kammarduksnål i *mossans* sammet är stucken
stängeln rak som ett strå, så nätt, så sirlig, så pyntad.
Vall*väg* vindar sig in i *skogens* dunkel ånyo,
svartare *granarne* stå, en skogstjärn syns i en sänka,
näckrosor vita som *liljor* sig resa ur dyiga vattnet,
bröl*lop* hålla de här i *ljuset, solen* i luften,
sedan *dyka de* ner *att* gömma i ävjan sin smärta.
Kort som en fröjd är *älskogstiden i* hela naturen,
börjar i himmelens sky och slutar på botten av sumpen.

Villande *väg* hör upp, som ett ljushav öppnar sig ängen.
Blommande klöveräng *som* doftar likt hallon och honung,
väpplingar röda och vita av bin och av humlor besökas.
Ängen sjunger! Stå still, och hör på sångarnes körer,
är det dig ej, när du lyss, som *själva blommorna* sjöngo?...
Blomstersång, blomsterdoft blandas *tillsamman till harmonier*
fattliga *blott* för *ett sinne* som löst sig ut från ett samliv
i förkonstling och flärd och fötts på nytt av naturen.

Följer så *renen åt,* vid diket bygger en lärka.
Klövergärdet är slut och ängsmarken sträckes mot hagen.
Slätt som ett golv den ljuvliga ängd med aspar och ekar,
som en gårdsplan den ligger *fattad av hagens* gärsgård.
Och där ståndar ett hus, ett grått, ej olikt ett tempel.
Förhall*n* bär *upp den* resliga *gaveln* av virke som grånat.

Fönster *synas där ej*, där bo varken djur eller människor — — —
Ensamt det står, för sig själv, av ensamheten en sinnbild,
där du önskade bo, om blott du kunde bo ensam;
utan dig själv, jag menar, men ensam är du ej ensam;
jaget följer dig åt som skuggan följer sin herre.
Ängsladan är *det*, *blommornas* hus, det torkade höets.
Och *till sällskap* hon fått den *ensliga* mosslupna linden,
linden, det trollska träd som fri, ej trives i sällskap.
Blott i parkens allé hon tvingas stå *klippt* och uppställd.
Hög som en kyrkas kupol, hon bildar tornet åt templet.
Och *bland* träden hon bär de skönaste löv, *som* hjärtan,
hjärtan som klinga för vind; och blomman ett strålkransat huvud
buret av ving*ar små*, när frukten skall *ned* till jorden.
Ängsladan, blommornas hus, som doftar av vårbrodd och klöver,
under sin gavel likväl *har givit* tak åt ett svalbo.
Ett blott, ett ensamt par, här dragit sig *undan vimlet*,
älska och fostra de små, bekymra sig icke om världen.
Det är ängsladans gäster, de enda hon tål under taket.

POSTMÄSTARN.

Eja, nu är det jag; hur skall jag arme mig reda?
Ej jag flygger är född, jag kryper varligt på jorden,
klättrat likvisst en gång så högt som ett tak på en lada,
lyddes till flöjelns sång, den var rostig den liksom gubben,
gubben som sitter hos er och knarrar, tutar och joltar.
Alltså utan pardon — — — om anspråk vill jag ej tala.

(Sid. 294, rad 1—Sid. 297, rad 17: oförändrade.)

SKALDEN.

Gillet är slut, *trefaldighetsnatten* är lyktad i gamman,
årets helgfria del nu *börjas enligt* kalendern,
och den räcker till jul! Mig synes det *dock en* villa.
Sommar*n är ju* en helg, en helg som varar i månar,
vila från id och strid med gudstjänst i fria naturen,
söndagsfriden *ju* rår i sinnet, och söndagsfröjden
njuta vi alla dar, så många som finnas i veckan!
Natten har *flytt*, i går var det lördagsnatten,
solen tändes igen och sabbat ringes i fjärran ...
Ringe den *in vår* helg, vår sommar, vårt lantliv i sämja!
Skiljas vi nu, så råkas vi sen, vi ses alla dagar.
Därför icke godnatt, vi hälsa varandra godmorgon!

Sid. 263, rad 7: Vinterluften släpp ut, låt kaklugnen kallna i skamvrån. Så uppl. 2 och likaledes den av Strindberg genomsedda uppl. 3 av 1909. Uppl. 1 och den av Strindberg ej genomsedda uppl. 4, har: kak e l-ugnen. Härigenom uppkommer meterfel. Att tryckeri-ändring föreligger bestyrkes därav att uppl. 4, som satts efter uppl. 2 med den riktiga läsarten, likväl skriver oriktigt: kak e l ugnen. Fallet ger ett exempel på den olägenhet tryckeriändringar kunna åstadkomma. Professor Johannes Paulson har i sin kritik "Den daktyliska hexametern hos August Strindberg. En metrisk studie" (Språk och stil 1903, ävenledes införd, utan att författaren skänkt uppmärksamhet åt Strindbergs senare ändringar, i hans essaysamling Från antiken och från senare tider 1911) angripit just detta ställe som ett bevis på Strindbergs underhaltiga behandling av hexametern. Den noggranne språkmästaren har t. o. m. om denna vers i säker ton tillagt: "Att reducera denna vers till sexfotig genom antagandet att ordet 'kakelugnen' i versen uttalas som trestavigt, synes mig omöjligt!" Strindberg har emellertid ej blott avsett detta uttal, utan även i två tryckta upplagor skrivit "kaklugnen", en stavning av detta ord han för övrigt ofta använder även i sina övriga manuskript; så bland handskrifter från 1900-talet i originalmanuskripten till Midsommar, Götiska rummen och Pelikanen. Likaså föreligger utan tvivel i den av Paulson anmärkta versen sid. 272, rad 15 en tryckeriändring: Människorna fly uti skjul, de stänga dörrar och fönster. Uppl. 2 har här mänskorna, varmed den fyrstaviga takten undvikes. Strindberg skriver som en mängd exempel visa oftast mänskorna, vilket på tryckerierna gärna ändrats till människorna. Som ytterligare exempel på meterstörande tryckeriändringar kan nämnas att sid. 273, rad 19 uppl. 4, av Strindberg ej genomsedd, har "flottans officerskår", medan uppl. 2 och 3 skriva "offcerskår". — För övrigt ha åtskilliga av professor Paulsons anmärkningar mist sin möjliga giltighet med Strindbergs revision av poemet för uppl. 2 av 1905

Sid. 308. Andra sången. Denna sång är i Fagervik och Skamsund rubricerad: Holländarn. Ur Flygande Holländarn. Skådespel.

— rad 19: Och vilar nedtill på den sfäriska triangeln. "Den sfäriska" tillagt i uppl. 2.

Sid. 315, rad 17: lagt för fäfot dina tegar. Texten i Ensam: l ä g g s för fäfot etc.

Sid. 316, rad 19: närgårdsväg. Texten i Ensam: närsgårdsväg. Det förra "s" har möjligen av Strindberg borttagits på grund av den lindriga kakofonien med de två s-en i ordet; kan även vara tryckeriändring.

Sid. 317, rad 14: ty falsk är sjön, men falskare kust. Texten i Ensam: s j ö.

Sid. 319, rad 14: nu de få blodad tand. Texten i Ensam: nu de f å t t blodad tand.

Sid. 335, rad 12: Ännu en hemlighet hon gömmer, den blommornas drottning. "Den" saknas i texten i Nornan.

Sid. 344—Sid. 348. Visor. Interpunkteringen av Visor i Sv. D:s text avviker på flera ställen från texten i Ordalek och Småkonst, utan att det ansetts nödigt här anmärkas.

Sid. 344, rad 2: Av soln det får sin mesta fägring. "Sin mesta" saknas i texten i Sv. D.

— rad 5: så luftig som en havets hägring. "Havets" saknas i texten i Sv. D.

— rad 10: med krona utav okänt mönster. Texten i Sv. D.: — — i e t t okänt etc.

Tryckfel eller tryckeriändringar i uppl. 2.

Sid. 232, rad 1: aldra. Uppl. 2: allra. Så ock sid. 239, rad 13.

Sid. 244, rad 2: skiljdes. Uppl. 2: skildes. Strindberg skriver gärna skiljdes, skiljt.

Sid. 245, rad 13 [endast varje versrad, ej överlöpande hängrader medräknade]: en kant av solen sig lyfter! Uppl. 2 har kolon i stället för utropstecken.

Sid. 247, rad 5: opp. Uppl. 2: upp.

Sid. 248, rad 3: tjugo. Uppl. 2: tjugu.

Sid. 249, rad 1: en nypa cikorja, nec ultra. Uppl. 2: cikoria.

— rad 6: aldrig av sådana ord och en sådan ton hon fått höra. Uppl. 1: aldrig sådana ord i sådan ton hon fått höra. Uppl. 2 har här meterfel: Aldrig av sådana ord o c h i e n sådan ton hon fått höra. Strindberg har antagligen vid sin ändring av raden inskrivit "och en" och med inskrivningsstrecket strukit "i", varefter sättaren icke förstått denna anvisning och låtit "i" kvarstå.

Sid. 250, rad 3: för resten! Uppl. 2 har punkt i stället för utropstecken.

Sid. 261, rad 3: alla tro genast på gott; vi kallar man dem då för onda? Uppl. 1: alla tro genast gott, vi kallas de då för onda. I uppl. 2 meterfel: alla tro genast på gott; vi kallar m a n d e m d å f ö r d e onda. Strindberg har antagligen i korrekturexemplaret med uppl. 1:s text skrivit över "kallar man dem då för" inskrivande frasen framför "de" och därvid strukit "då för" men glömt att stryka "de" (i "kallas de"); detta "de" har då fått kvarstå skenbart som artikel ("de onda") och så fördärvat versen.

Sid. 263, rad 14: gästabud. Så uppl. 1 och uppl. 3. Uppl. 2: gästbud.

Sid. 265, rad. 3—4: kallas därför på narri — Dödens fadder. I uppl. 2 och 4 bokstavsfel: — — Döden fadder.

Sid. 267, rad 7: till ära åt dagen — och natten. I uppl. 2 saknas tankstrecket efter "dagen".

Sid. 268, rad 16: Försommarns tid, den ljuvliga tid etc. Uppl. 2 och 3: Försommar e n s. Tryckeriändring varmed meterfel uppkommer. Strindberg skriver oftast

i sina manuskript -arn [jfr här Postmästarn överallt, sid. 269, rad 4: trädgårdsmästarn, och mångtaliga angivna tryckeriändringar i hans övriga arbeten].

Sid. 269, rad 10: peoner. Uppl. 2: pioner. Även uppl. 2 har sid. 236, rad 1: peonernas, och sid. 286, rad 9: peoner. Strindberg skriver peon; [jfr Strindbergs Samlade skrifter, del 33, Anmärkningar till Midsommar, tryckfel sid. 153, (petit-)rad 15].

Sid. 273, rad 9: andjakten öppnas igen, och bärtiden börjas med körsbär. Uppl. 2: — — bärtiden börj a r med körsbär. Jfr samma sida, rad 8: när syltningen börj a s i köken. Så även i uppl. 2 enligt uppl. 1.

— rad. 10 och 11. Vid bägge dessa versslut har uppl. 2 och 3 satt kolon. Uppl. 1 har semikolon. På senare stället kan kolon försvaras, på det förra är det meninglöst.

Sid. 289, rad 4: den goda notarien. Uppl. 2: den go d e notarien.

Sid. 291, rad 3: gärsgård. Uppl. 2: gärdsgård. Likaså sid. 292, rad 21.

Sid. 302, rad 4: och böljorna lagt sig inunder havgröna täcket. Så texten i Svea 1905. Ordalek och Småkonst 1905: halvgröna täcket, meningsstörande tryckfel.

Sid. 310, rad 6: lakanstråd. Uppl. 2: lakantråd.

Sid. 339, rad 18: Tänk dig en sträng lik eolsharpans etc. Så enligt texten i Svenska Dagbladet 7. 2. 1904. Ordalek och småkonst: eolsharp a n.

Ändringar av Strindberg i korrektur till uppl. 3 av Trefaldighetsnatten.

Sid. 273, rad 10: släpärter föras till torgs och så kommer färsker potatis. Uppl. 1: — — och så kommer f ä r s k potatis. Uppl. 2: — — och så kommer d e t färsker potatis.

Sid. 283, rad. 1—2: Guldpudra vid järnkällan — kopparorm under silverlind. Uppl. 1—2: Guldpudr a n vid järnkällan — kopparorm e n under silverlind.

Sid. 284, rad 8: och tjuta som förr i lundarna — — — Strindberg har insatt de tre tankstrecken i stället för komma i uppl. 1 och 2.

Tryckfel i uppl. 3 av Trefaldighetsnatten.

Sid. 277, rad 20: Det är död, det är nöd, det är lik! Så uppl. 1—2. Uppl. 3 har: Det är nöd, det är död, det är lik! I första korrekturet är satt: Det är död, det är död, det är lik. Strindberg, förnimmande felet men ej erinrande versens lydelse, har rättat "död" till "nöd" på första stället i stället för på senare.

Sid. 284, rad 20: en man vid pianinot såg. Så uppl. 1 och 2. Uppl. 3: en man invid pianot såg. I första korrektur är satt: en man vid pianot såg. Strindberg, märkande meterfelet men ej ihågkommande versens lydelse, har satt "invid" för "vid".

Sid. 285, rad 16: först till tamburn, och där var mörkt. Så uppl. 1 och 2. Uppl. 3: först till tamburen, där var mörkt. I första korrektur är satt: först till tambur e n och där var mörkt. Strindberg, märkande meterfelet med tryckeriändringen "tambur e n" men ej erinrande versens lydelse, har strukit "och".

JOHN LANDQUIST.

INNEHÅLL.

Fagervik och Skamsund.

Inledning 7
En barnsaga 11
Karantänmästarns berättelser 58
Karantänmästarns första berättelse 72
Karantänmästarns andra berättelse 108
De yttersta och de främsta 216
Den kvarlåtne 221

Ordalek och Småkonst.

Gatubilder 229
Vid dagens slut 234
Åskregn 236
Sångarlön 238
Maj på heden 240
Molnbilder 242
Stadsresan 245
Trefaldighetsnatten 263
Laokoon 299
Hälsning till Georg Brandes 301
Vid sista udden 302
Holländarn 307
Ahasverus 316

Vargarne tjuta 320
Långa tunga kvällar..... 326
Natt på heden 333
Rosa mystica..... 335
Skapelsens tal och lagar..... 339
Visor 345

Anmärkningar 351

173326

LSwed
S 9185

Author Strindberg, August

Title Samlade skrifter. Vol.37.-- Fagervik och

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU